

SÜMER ŞENOL

1945 yılında Isparta, Aksu, Akçaşar Köyü'nde doğdu, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türkoloji bölümü'nden 1968 yılında mezun oldu.

Başta İl Kültür Müdürlüğü, Isparta Ş.A.İ.K. Lisesi Müdürlüğü olmak üzere çeşitli yöneticilik görevlerinde bulundu. 1995 yılında emekli oldu. Hisar ve Türk Edebiyatı dergilerinde yazdı. Akademik araştırmaları S.D.Ü. Yayınlarında yerini aldı.

Yurtiçi ve yurtdışı yarışmalarda (Şiir ve İnsanımız) konusunda ödüller kazandı. Ayrıca, bunların yurtiçi ve yurtdışı televizyon programlarında yayınına sağladı.

Evli ve iki çocuk sahibi olan yazar halen Final Dergisi Derşanesi Müdürü olarak görev yapmaktadır.

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- 1) Tekerlemeler
- 2) Küpler
- 3) Ispartalı Rumlar
- 4) Yörüklerin Göçyolu
- 5) A'dan Z'ye Isparta'nın El Kitabı

TEŞEKKÜR ETTİKLERİM

Böcüzade Süleyman Sami Bey (Tarihi: Milat öncesinden 1921'e).

Hafız İbrahim Demiralay (Anıları: 1920'den, 1939'a).

ÜN Dergileri (172 sayı, Verdikleri: 1934'den, 1949'a).

SUNUŞ

"Biz, çok çabuk büyüdük" diyen bir nesli,

"Biz, çok çabuk ihtiyarladık" dedirtmemek elimizde...

Bilim, bilimsel gayretini buna sarf ediyor.

Başarabiliyor mu?

Ne mümkün?

Dostum Sümer ŞENOL'un ifadesiyle "Test nesli, tost nesli" ortada.. Bir övün yemeğini bile yemeye vakit bulamayan bu neslin eskiden olduğu gibi sayfaları aralaması, satırları yutması mümkün değil.

Yılların eğitimcisi Türkolog Sümer ŞENOL, bu gerçekten hareketle yola koyulmuş. Isparta'nın "A"dan "Z"ye tüm bilgilerini alfabetik sıralamaya tabi tutmuş.

Her tür aşamadaki öğrenci (İlköğretim, Ortaöğretim, Yükseköğretim seviyesinde olsun fark etmez) AYZMA hakkında bilgi mi edinecek, açsın "A" harfini.. "ZİRAAT BAHÇESİ'NİN AÇILIŞI"nı mı araştırarak, baksın "Z" harfine.

Yavrularımız adına üniversiteli gençlerimiz namına teşekkürler ediyorum Sümer ŞENOL hocaya... Hocanın kalemine, kalem terine...

Şevket DEMİREL

Dr. Yüksek İnşaat Mühendisi

Ekim 2003 / ISPARTA

ÖNSÖZ

Makarna kesen yok,

Gayrı poşette.

Turşuyu kuran yok,

Süper-markette.

Pastalar taşınır,

Karton pakette.

Öğrenci bilgiyi,

Benzer alacak,

Bu eser, bilgiyi,

Poşet kılacak.

Ekim 2003

Sümer ŞENOL - ISPARTA

A

AABEY (= AĞABEY)

(YÖRE DİLİ - TÖRE DİLİ
BELİRLİ BİR SÜRE DİLİ)

Olacak, elbette böylesi değişimler olacak.. Kendimize örnek aldığımız İstanbul ağzı (üstelik hanımefendilerinin söyleyiş tarzı) bile hece yutar.. "Geleceğim" diyemez, "Gelicam" der.

Aba (= abla, kız kardeş) Goca'ba (= tecrübeli yaşlı kadın) Gı aba (= kız abla)

(Hitap ve yaklaşım; tecrübesine sığınma karşılığıdır.) Bir başka örnek:

Oolan (=oğlan)

Bizim oolan (=Bizim oğlan)

İşte, kıyamet, bu hitaptan dolayı kopmuş..

Adanalı genç öğretmen arkadaşımız Isparta'ya atanmış.. Halk Pazarı'nın alt yanında bir yaşlı dede,

"-Bizim oolan, Zenaat Okulu'na nereden gidilir?" misâli bir soruyu sorar sormaz, alınının ortasına yumruğu yemiş.

Etraftan koşuşmuşlar...

"-Kardeşim, sen deli misin, niye vurdun adama?"

"-Bana nasıl "oğlan" der? Ben oğlan mıyım?"

Konuyu anlayanlar öğretmen arkadaşımızı sakinleştirmişler... O yöredeki "o biçim erkek" anlamına gelen bu kavramın yöremizde, "kardeşim, biraderim" anlamına geldiğini söylemişler... Dededen özür diletmişler, elini öptürmüşler.

Dedik ya, "töre dili", "yöre dili..." Aman dikkat!

"Hurdan keseen, şundan kıseer de yetiştireen diye ureştireen şu günlerde bi de bunlaala vureşmiyelim..."

Geçelim... Evin içindekilere evin dışındakilere nasıl hitap edilir, onlara bir göz atalım.

Aabey	Ağabey
Abi	Ağabey
Akana	Süt annesi
Ana	Anne
Arkıdeş	Arkadaş
Bacınak	Aynı evin damatları
Baldız	Gelinin kız kardeşleri
Bizim gız	Kız kardeş
Buba	Baba
Cicanne	Amca karısı
Çelba	Gelinin kayınbiraderleri
Deeze	Teyze
Dide	Dede
Dost	Nikahsız eş
Dutma	Ev dışında ikinci eş
Ebe	Nine
Elti	Aynı evin gelinleri
Emmi	Amca
Gayınço	Kayınbirader

Gaynata	Kayınpeder
Gayınna	Kayın valide
Görümce	Damadın kız kardeşleri
Kuma	İkinci eş
Tay	İkinci eşin getirdiği çocukları

ABDALLAR

Toros Abdalları, Göктаş köyünde otururlar.

Göктаş köyü, Eğirdir Gölü'nün doğu şeridindedir, sahil köyüdür.

1947 yılında eşraftan Abdal Mehmet'in isteğiyle, Vali Nuri ATAY'ın oluruyla oba, köy olmuştur. 1944 yılında da Eğirdir'e bağlı bir mahalle haline getirilmiştir. İlçe merkezine 10 km uzaklıktadır. Çoğunluk, Burdur yöresi Abdallarının yerleşim yeridir. Antalya-Serik, Kayseri-Ulukışla ve Kıbrıs yöresinde akrabaları vardır. Köy eşrafından Ali UÇAR bu yayılmışlığı gururla söyler.

Göктаş köylüleri çalışkan insanlardır. Erkekleri müzisyenlikle geçimlerini sağlarlar. Kadınları ve genç kızları, mevsimine göre elma kasalamada çalışırlar. Dünkü günün, balık, istavrit temizleme, kasalama işlerini yürütürlerdi. Ne var ki, bugün kalmamıştır.

Köyde okul vardır. Cami vardır. Fakat, kahvehane yoktur. Bu da onların çalışkanlıklarının göstergesidir. Ne var ki günümüzü saran işsizlik problemi gençleri bir hayli üzmektedir. Aşağı yukarı her bir evde özel otomobil vardır.

Köy, 120 hane ve 480-500 civarındaki nüfustan oluşur.

2000 yılı itibarıyla gelir miktarı oldukça azalmıştır.

Bu gerçeği yıllar öncesi gören Abdal İsmail Ağa ve oğlu Hüseyin, Yılanlı köyüne gelip yerleşmişti. Anılarım,

bununla başlar. Sünnet düğünümüzde baba ve oğul görevliydi.

Malum çalgıları davul ve zurnaydı. Çocuk şamatası, onlar zurnasını çalarken, bizler erik yerdik, çalamazlardı..

Düğün gecesi bir üçlü dağılım ile düğün sefasını devam ettirirlerdi.

Gençler, genç Abdalın çaldığı saz ile köy meydanında yakılan ateş etrafında oynarlardı. Buna "kütük" denilirdi.

Kadınlar, düğün evinde Abdal anasının ve kızının çaldıkları tef ve dömbek nağmesiyle henkederler (=oynarlar), türkülerini söylerlerdi. Buna henk derlerdi.

Herifler, köy odasında toplanır, Abdal İsmail'in diz üstünde çalınan keman eşliğinde eğlenirlerdi.

Evet, diz üstünde çalardı. Niye? "Çeneme koyarsam, türkü söylememi engeller" diye.. Bu tarz, bugün de devam eder.

Bugün, Abdallar, saz çalma ve türkü seçimi konusunda Neşet ERTAŞ'ı takip hatta taklit ederler. Onun ve babası Muharrem ERTAŞ'ın abdal olmasıyla övünürler.

Tıpkı onlar gibi, "Bize çingan diyorlar. Biz çingan değiliz" diyerek Horasan'dan geldiklerini ve Alevi inancını benimsediklerini gururla söylerler.

Kadınları, hasat sonunda köylere açılırlar. Bulgur, buğday toplarlar. Bu yüzden çevre köylüleri onlara "Bulgurcular" demiştir. Yaptıkları dilencilik değildir. Ördükleri sepetleri, zembilleri armağan ederler.

Kültür deryası bu insanların varlığıyla ilgili yeterli çalışma yapılmamıştır. Sempozyumda sunduğumuz Göктаş Abdalları konusu, deryada bir damladır.'

¹ ŞENOL, Sümer, Göктаş Köyü Abdalları, Tarihi ve Ekonomik Yönleriyle Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos, 2001, s. 371-378.

ABDİ AĞA (=İPLİKÇİ) CAMİİ ve ÇEŞMESİ

Batı, "Cimri" kavramının inceliğini verdi. Molier'e "CİMİRİ"yi yaz dedi.

Biz, "Pinti" kavramının inceliğine henüz erişemedik.

Cimri, gece ölmeyi ister. Niye? Kahvaltım bana kâr kalsın diye.

Pinti, bir ışık bekler. Niye? Yapacağım hayırda-hasenetle o ışık rehberim olsun, diye...

Bu pinti, Isparta esnafından Hacı Abdi Ağa'dır. O ışık, şehrin Valisi Firdevs Paşa'dır.

Hacı Abdi Ağa'dan bir Cami yaptırmasının dileğinde bulunur. "-Niye olmasın?" ifadesiyle caminin yapımı 1569 yılında son bulur.

Bu duruma sevinen Vali Firdevs Bey de kendi adıyla anılan, üslûbu yönüyle de Mimar Sinan Camii diye bilinen o şaheseri emsal olarak yaptırır.

Bakınız, (bir) nasıl (iki) oldu... Allah onlara rahmet eylesin...

Ahşap bina ilk tamiratını 1725 yılında İplikçi esnafının katılımıyla görür (İplikçi Camii denmesi bundandır).

İkinci tamiratı, 1782 yılında Sadrazam Halil Hamit Paşa'nın annesi Zeynep Hanım yaptırır.

Binaya oğlunun da desteğiyle Kur'an Kursu ve Kütüphane eklemesi yapılır (Zeynep Hanım veya Halil Hamit Paşa Cami denilmesinin sebebi de bundandır).

1950'li yıllarda yıktırılır. Yerine kesme Sav köfkesinden bugünkü cami yaptırılır. Minaresi dikilir. Dikilir de, Böcüzade Tarihine göre Abdi Ağa'nın minare dibine koydurduğu mezarı da kaybolur.²

Üzülmeyselim.

İyi niyet onu yeniden bulur.

Buldu...

Camiye layık dört musluklu, çinili çeşmeyi yaptıran Belediye Başkanı Yusuf Ziya GÜNAYDIN, minare dibine (Abdi Ağa Mezarını) da kondurdu.

"Kitabesi, bizden olsun" demiştik.³

Oldu...

ESNAFTAN ABDİ AĞA

İŞBU CAMİ BANİSİ

BENZER BİÇİM İZ BIRAK

EY, BU DÜNYA FANİSİ

(S. Şenol - Haziran 2003) Ruhlarına rahmet olsun.

² Böcüzade, Süleyman Sami, Isparta Tarihi, Serenler Yayını, 1982, İstanbul, s. 77.

³ Şenol, Sümer, İplikçi Camii Çeşmesi Makalesi, Isparta Gülistan Gazetesi, 30 Haziran, 2003.

ABDÜLHAMİT'İN ISPARTALILARI YEMEN'E YOLLAYAN FERMANI

Falih Rıfıkı ATAY, "BİZİM AKDENİZ" adlı eserinde bahsetmiştir.⁴

Ün Dergisi, Fermana özel yer vermiştir.⁵

"Ol Isparta uşağı, ahalisi Kocaeli hudutlarından içeriye giremez. Asakiri, Albay rütbesinden yukarıya çıkamaz. Eratının tamamı Yemen'e yollana..." anlamındaki Sultan Fermanı'ndan söz ediyoruz.

İlk iki hususu bilmeyiz. Ahalisi Kocaeli'nden içeriye katılmış mıdır, katılmamış mıdır?

Asker komutanları Albay rütbesinden yukarıya çıkmış mıdır, çıkmamış mıdır?

Ama, eratının tamamı Yemen'e yollanmıştır. Sebebini sorarsanız, niye?

Gelendostlu Serasker Sadrazam Hüseyin Avni Paşa, II. Abdülhamit Sultan'ın amcası Sultan Abdülaziz'in katlinde etken rolü oynadı, diye... Hatta bu yüzden saray eniştesi Yüzbaşı Çerkez Hasan tarafından anında öldürüldü.

Tarih, bu konuya bir net cevap veremez... Abdülaziz'in intihar ettiğinden söz eder, katlinden

pek söz etmez.

⁴ ATAY, Falih Rıfki, Bizim Akdeniz, C.1, Sayı: 2, Temmuz-1934, s. 18.

⁵ Abdülhamit'in Ispartahlan Yemen'e Gönderen Fermanı (Anonim), Ün Dergisi, C: 12, Sayı: 137-139, Ağustos-Ekim,1945, s. 1936.

Fakat fermanın netliğinden Eğirdir-Akdoğan köylüsü söz eder. Çünkü, dedelerinin tamamı Yemen'e yollanmıştır. Biz bunun bir küçük destanını yazdık. Hollanda'ya yolladık.⁶

Bir başka destanımız vardır. Demir Alay destanı... Yemen Fermanı'na dur diyen, Milli Mücadele'ye candan katılan dedelerimizin destanıdır.

Eğirdir'den cepheye yürek yükledik Tüfek yok.. Kazmayla, kürek yükledik Yemen'den bin beter yolun bekledik Yusufum, Mehmedim, Aslan Mestanım İşte sana Demir Alay destanım Diye başlar.. Sırası geldiğinde söz edilecektir. Önce Yemen Destanımızı verelim.

⁶ ŞENOL, Sümer, "ÜÇ NESLİN HİKAYESİ, (Şiir dalında Avrupa II.lık ödülü aldı).

ACEMLER MAHALLESİ (VE ISPARTA'DAKİ ERMENİLER)

Yıl, 1915..

Ermenilerin Isparta'yı terk ediş takvimi budur. Ya geliş tarihleri?

Burdur-Isparta daha doğrusu Teke Valisi Çelik Mehmet Paşa'nın yönetimine rastlar.

Yıl, 1721-1738 arasındır. Yerli nüfustan sayılmaları 1813 tarihidir.

İran'dan gelmişlerdir.

"Ermeniler" diye bir isim kullanılmamış, onlara hep "Acemler" denilmiştir. Sayıları yaklaşık 30 haneden ibarettir. Geliş gerekçeleri kayıtlara "Ticaret maksadıyla" şeklinde geçmiştir.

Yerleştirildikleri han, Acem Mahallesi'ndeki Acem Hanı'dır. (Bu mahalle, şimdiki Yayla Mahallesi'dir.)

Acem Hanı'nın, "tek bab = tek kapı" özelliği vardır. Girenin çıkanın kontrolü, bu sayede sıkı sıkıya sağlanır.

Zaman içerisinde nüfusları çoğalmış, hane sayıları artmıştır. 1908 - Meşrutiyet dönemindeki verilere göre hane sayısı 98'dir. Nüfusları da 980'dir.

Malumdur, Rumların cenazeleri kiliselerine gömülür. Ermenilerin ise mezarlıkları vardır.

Bunlardan birisi Böcüzade'nin tarihinde yerini bulur. "Namazgah yakınında (bugünkü Belediye binasının önü) bir Ermeni maşatlığı (= gömü yeri) olsa da kaldırılmıştır."der.⁷

İkincisi, bugün bile "Acem Mezarlığı" diye bilinen yer, Yenice Mezarlığı'nın üst yakasındadır.

Ermenilerin kiliseleri hakkında ilk ve aktarmışız bilgiyi Böcüzade Tarihi vermektedir.

"Isparta'da bulunan Ermeniler, ilk zamanlar 1777 tarihli fermanla Papas evinin bir kısmını kilise olarak kullanmışlardır. Daha sonra 1845/1848'de Acemhane denilen binanın bir yanında bir kilise ve okul yaptırılmışlardır.

Bunların yapım giderlerini İzmir'de oturan (Ispartalı oğlu Agop) adında bir Ermeni ile - oradaki - Ermeni cemaati sağlamıştır. Daha sonra yaptırılan - kilisenin -

⁷ Bak. Böcüzade Tarihi, s. 129

çan kulesine Rusya'dan bir çan hediye edildiği öğrenilmiştir.⁸

Bu çan, Isparta ortaokulunun istasyona bakan üst kat penceresindeydi. Şimdi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne hizmet veren bu bina, Isparta Lisesi, Ticaret Lisesi, Meslek Yüksek Okulu olarak da hizmet verdi.

1976 yılında başlayan İl Kültür Müdürlüğü görevim sırasında o yıl inşaatı biten Isparta

Müzesi'ne tarafımca taşınmıştır ve hala oradadır.

Benzeri bir başka kilise çanı, Endüstri Meslek Lisesi (Sanat Okulu) bahçesinde asılıydı, öğrencinin girişi ve çıkışı sırasında çalınırdı. Tahminim söz konusu çan okul bünyesinde.

Tekrar Ermenilerin dününe dönersek... Bunlar, Isparta'da metal işleriyle uğraşmış bir zanaatkar gruptur(Rumlar, inşaatçılar).

Metal işleri dediysek, işin en incisinden kuyumculuk (altın ve gümüş işçiliği) onların hüneridir. Herkes sarraf olur da yani altın satıcısı olur da kuyumcu olamaz. Buna bağlı Isparta sarrafı, 1915 yılı Ermeni göçü sonrası, onların Isparta'dan ayrılışlarını takiben İzmir kuyumcuları ile çalışmışlardır.

Bir de metal işçiliğinin kaba yanlısı vardır. Arsıza ve hırsıza karşı yapılan pencere korkulukları, bahçe çitleri, kapı kanatları, kapı tokmakları, oluklar, Ermeniler tarafından yapılmıştır.

⁸ Bak. Böküzade Tarihi, s. 84

Rahmetli Çancı Mehmet usta (ölümü 1999) dedelerinin çancılık mesleğini, Ermenilerden öğrenmiş olduğunu bizlere aktarırdı.

Ben de onlara "kapı tokmağı" konusunda TRT'ye yaptığımız bir televizyon belgeselinde okuduğum şu dizelerimi aktarırdım:

EVİNİN KAPISINI ŞİFREYLE ÇALAR BABA GELENİN KİMLİĞİNİ ANNE KATAR
HESABA MİSAFİR GELİYORSA, UZAKTAN İPİ ÇEKER AÇILAN TEK KANATDAN
GİRİLİR TEKER TEKER

derdim... Buna ek bu konuda TRT 1 Televizyon yapımcısı Nuray YILMAZ ile yaptığımız "ADIM ADIM ANADOLU" programından söz ederdim...

Ermenilerin bu hünerlerini devam ettiren, daha doğrusu onlardan hüner edinip de bunu devam ettiren bir başka grup vardır:

Çingeneler. Bahsedeceğiz.⁹

Sözü Ermeniler ve onların hâmisî Çelik Mehmet Paşa'ya yeniden getirirsek,

Çelik Mehmet Paşa'nın adı, Isparta'da hiç mi hiç geçmez...

1765 yılında Konya'da ölen Çelik Mehmet Paşa'ya o gün için Isparta'nın Burdur kazası sahip çıkmıştır. Konağı oradadır.

⁹ Bu konuda bak: "Çingeneler" maddesi.

Niye?

Böküzade tarihi sorunun cevabını şöyle veriyor:

"Burdur'daki çiftliklerden bazıları Çelik Mehmet Paşa sülalesine sonradan akraba olanların tasarrufunda (= kullanımında) bulunmaktadır." diyor.¹⁰

İşte bu kişilerdir, Çelik Mehmet Paşa'yı Burdur Kazası gösterenler ve o yerdeki konağını restore ettirip bu günlere sapaşlam getirenler."

¹⁰ Böküzade Tarihi, s. 31

¹¹ Böküzade Tarihi, s. 190

ADADA VE KRAL YOLU PAVLU BUCAĞI - AYVALIPINAR)

Halkın, toprağı biz kılan ifadesiyle Bavullu, Sütçüler ilçesine bağlı bir beldedir. Sütçüler ilçesi; Kesme, Kartöz, Müezzinler, Radap, Hacı Aliler, Hacı Ahmetler, Karadiken, Kasımlar, Beydili, İbişler, Selköse, Kuzca, Çandır, Melekler, Şeyhler köyleriyle tam bir havuz oluşumundadır.

Bu havuza giriş Adada (= Pavlu Bucağı) ile mümkündür. İlk zamanlardaki isim söyleyişi

Bavullu, Karabavullu haline dönüşmüştür.

Kral Yolu ve şehir harabeleri, bunların içindeki tiyatro anfi hala ayakta.

Kral Yolu, deminki söylediğimiz havuzu, dışarıya bağlayan eski bir yoldur.

Gittik, gezdik ve gördük...

Bana öyle geliyor ki, Teke yöresinin (= Antalya'nın) sıcağından bunalan kral, omuz başında taşınan tahtına (!) oturuyor, serinliğe doğru yol alıyor.

Yolun eni, 1,5 metre civarında.

Alt yanı Köprü çayının kanyonu. Ayaklar kayarsa, kral da dahil, düşenin vay haline... Bereket versin ki. kaygan değil... Kesme taş döşeli...

Dinlenmek gerek...

Adada'ya (=Kara Bavlu'ya) varmadan, yolun yarısında kral hazretlerinin kışına göre bir kaya yontusu oturma yeri yapılmış. Üst sağ omuz başında bir kaya kitabe... Sol omuz başında da öylesi...

Meraklısı altın vardır, düşüncesiyle sol kitabeyi çekiçlemiş. Yok, bir şey... Sağ omuz başı kitabesine dokunmamış.

Yazık! Kime yazık! Felsefemize yazık...

Bugün, Yalvaç'ı Yalvaç kılan donanımının ve onarımının gerekçesi, Hz. İsa'nın havarilerinden Saint Paul'un bu yoldan geçerek Yalvaç'a ulaşmışlığı inancıdır.

"Pavlus" veya "Pavlu" yer adının bu isimden kaynaklandığı söylenir.¹²

Biz, bize dönelim... O yöre halkı fakirdir.

"Kara Bavullu" diye bir tatlı ifadeyle biz kılınmaya çalışılan yöre ismi, bugün Ayvalıpınar diye ad almıştır.

Halkının geçim kaynağı dut kurusu, innap, tatlı ve ekşi nar, dut pekmezi satışıdır. Keçiboynuzu satışı, cinsel güç sağlar ifadesiyle bir anda artmış, fakat şimdilerde azalmıştır. Fakat kekik satışı onun yerini almıştır.

Kekik ve keklik o yörededir...

¹² Böküzade Tarihi, s. 66

ADALAR: CAN ADASI, YEŞİL ADA (NİS)

Eğirdir gölünün ortasındadır. Lodos ve Poyraz meydan savaşı ve onların birikintisi kum yığınları onları "Ada" olmaktan çıkarmış, "Yarım ada" kılmıştır.

Yarımada alt yapısını Sivritepe'den bakıldığında kara bir şerit halinde görülen (= sadece oradan görülen) duvar örgüden almıştır. Fen, bu birikimi, görünen "Dolma yol" kılmıştır. 1970'li yılların bu işlemi, kimine göre:

İyi oldu!...

Kimine göre de:

"Eyvah! Adalar mahvoldu!" görüşünü oluşturmuştur.

Ben, acizane ikinci görüşteyim. Adalar, "ada" olarak kalmalıydı...

Burada bir özel konuyu ortaya koyacağım:

6 Mart 1930 - Mustafa Kemal'in Isparta'ya gelişleri ve bunun törene dönüşmesi, Kültür Müdürlüğü görevimin ürünüdür. 1978 yılından bugüne her yıl İl programında yerini alır ve kutlanır(Benim için büyük şereftir). Konu, "6 Mart 1930" başlığı altında yerini alacaktır.

Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın bu gelişleri sırasında geceyi geçirdikleri Eğirdir demiryolu çelik köprüsü, sabah uyanmaları, Belediye Başkanı Sükuti YİĞİTBAŞI'nın ve encümeninin Can Ada'nın tapusunu Ata'ya armağan edişleri, bu tapunun tarafımca çoğalttırılıp isteyene ve kuruluşlara dağıtılması herkesçe bilinen bir işlemdir. İsteyen, 1983 il Yıllığı, sayfa 39'a bakabilir. 7 dönümlük, dört tarafı, "göl" ifadeli bu tapu, "Gazi Mustafa Kemal Paşa H. (= Hazretleri) adına yazılmıştır. Ada, Ata'nın ölümü sonrası kız kardeşine miras kalmıştır.

Makbule Hanım da onu, 1970'li yıllarda Eğirdirli Alaloğlu ailesine satmıştır.

Bu tapu ayrıca Isparta Valiliğinin 2001 yılında yayınlandığı "ISPARTA 1880 - 1980" başlıklı Albüm'ün 5.inci sayfasında, Adaların "yarım ada" olmazdan önceki fotoğraflarıyla birlikte görüşlere sunulmuştur.

Benim için bir başka şeref,

"O'nu bağrına basan şanlı şehir Isparta,

Doyasıya bayram et, sahipsin 6 Mart'a" Diyen dizelerimle de süslenmesidir.

Bizi üzen konu, sözünü ettiğimiz Can Adası'nın yıllar yılı bomboş kalmasıdır. Bugün de öyledir. Fakat yarınları böyle olmasın...

Gelelim ikinci Ada'ya... Dünkü günde "Nis Adası" bugün ise "Yeşil Ada" olarak bilinen o güzelim yere...

Turizm'e hizmet veriyor mu?

Hayır! Üç beş - bizim olmayan - balık kızartması, (yarı yarıya unlu ve yumurta bulamalı dişli balık kızartmasını) müşterisine sunan lokantalarla bu işin mükemmele ermesi sağlanamaz...

Nerede yerel çapak balık kızartmasını? Nerede, yerel çiy kurma balık salamurası?

Güneydoğulu dostlarım, "çiy köfte" derken bunu dünyaya ikram ederken nerede, bizimkisi?

Bir başka konu... Adalılar göç ettiler...

1960'lı yıllarda İstanbul'daki Gürün Han'ı onlar doldurdular. Vefalı zenginleri döndü, atasının ocağını tamir ettirdi. Bir aylık gelip oturmak uğruna...

Pek çoğu da sattı...

Bugünkü durum bu!

Dün nasılmış, bir bakalım...

"Eğirdir alacası" Nis Adası'nda dokunur. Kaba alaca kumaş dokuyanlar sonra halıcılığı tercih etmiştir.

Adadaki Müslüman erkekler kayıkçı, Hıristiyan Rumlar ise dülger ve duvarcı olurlar. Adada büyükbaş hayvan beslenmez. Bazı evlerde koyun beslenir. Keçi yoktur. Kışa doğru koyunlarını keserek kışlık kavurma yaparlar. Kötü havalarda şehre gitmek mümkün olmasa bile, kiler yiyecekleri onlar için yeterlidir.

Adada 18 kilise vardır.¹³

Böcüzade'de ve bazı yerlerde rastladığımız bu ifade "18 bâb (= kapı) kilise vardır" şeklinde olmalıdır.

Özel arşivimizdeki bir padişah fermanıyla, (II. Osman'a aittir) yapılan (Ada Camii), kiliseden bozma olmayıp, onun yerine yapılmıştır.

Kızkilisesi diye bilinir. Padişah Fermanı'nın Latin harflerine çevrilmiş metni, Böcüzade Tarihi'nin 104.'ncü sayfasındadır.

Bugün, Yeşil Ada'da tamir görmüş restore edilmiş bir tek Ayastafanos Kilisesi vardır. 2000 yılında Belediye Kültür Müdürlüğüm sırasında Isparta'dan göç etmiş Rumlarla yaptığımız gezide o yerin restore ettirilmiş halini görmeleri, onları mutlu kılmıştı.

Kültür Bakanlığı'na ve Valilik Makamı'na teşekkür etmişlerdi.¹⁴

Atalarının 1880'li yıllarda bu yerde barındıklarını, bir yangını takiben Isparta'ya göç ettiklerini söylemişlerdir. Yerli halk ile aralarında hiçbir geçimsizliğin olmadığını dile getirmişlerdir.

¹³ Böcüzade Tarihi, s. 63 ve 105

¹⁴ ŞENOL, Sümer; Bu Isparta'dan O Isparta'ya Mübadele- 1923, Isparta, 2002, s. 69

AĞAÇERİ (= TAHTACILAR)

Doğayı seven, geçimini doğadan temin eden insanlardır.

Oğuz oymaklarından olduğunu, değerli dostum, Osmancık (= Kuruluş) filminin tarih danışmanı (merhum) Prof. Dr. Faruk SÜMER'den böyle duymuştum. OĞUZLAR kitabındaki

"Ağaçeri" sıfatını, kamuya kazandırdığını övünçle dile getirirdi.¹⁵

Çünkü filmi, Aksu (= Anamas Sorkun Yaylasında) yörüklerin ve ağaçeri (=tahtacıların) yardımlarıyla ve katkılarıyla yapıyorduk... Mesela katır temini konusunda onlar bize yardımcı oluyorlardı.

Bu insanlar, dün Isparta'nın Tota, Pavlu, Söğütadağı yaylalarında otururlardı. Kereste keserler ve satarlardı.

(Çadır)'da değil, (alaçık)'ta barınırlardı...Ala, yarı demektir. Alaçakır (=yarı çakır gözlü) sıfatı yöremizde çok kullanılır. İşte, "alacık" dediğimiz çadır türü budur. Yörük çadırı gibi tamamı ile kapalı değildir. Rüzgarlar, onların misafirleridir. Alevi inançta olduklarını söyleyen bu insanlar, böylesi bir ortamda bol şarap içerler, saz çalarlar, güzel türkü söylerler, kendilerine özgü samah oyunlarını sergilerlerdi. Muharrem ayında bu işlere ara verirler, oruç tutarlardı. Aşure günleri, aşure pişirip dağıtırlardı.

Namazını eksiksiz kılanlar vardı. Babamın ifadesi "sünnetleri pek kılmazlar", derdi. Ve bir de "La İlahe

¹⁵ Bendeniz de kültür danışmanıyım.

İllallah, Muhammed'in Resûlullah Aliyyun veliyyullah" diye dua ederler" eklemesini yapardı.

Gayrı, yaylalarda yoklar...

Şehirleştiler... Turan ve Gülistan Mahallesinde otururlar. Geleneklerine bağlı; ardan, hayadan yana namuslu insanlardır.

Turan mahallesinde komşu oturduk. Şaman kültürünü aramak ve araştırmak isteyenler bu mahalleye gelsin, derim...

Bir de, şehirleşen Isparta'nın 1960'lı yıllarda evlerin çatılarına gereken ağaçları biçerken verdikleri Tahtacı görüntüleri bir belgelese konu olsun, isterim. Erkek üst yanda, kadın alt yanda, ellerinde Kolastar, iki yanlı, bir hoş nağmeyle ağaç biçmeleri yaşatılsın, derim. Erkek tákattan kesildi mi, kadının yanı başındaki lokum sandığından bir lokumu, yukarıya doğru nasıl attığını yeniden gözlemek isterim.

Bu Toros insanların, 1739 tarihinde Kıbrıs'tan Antalya'ya geldikleri kaynaklarda yazılıdır.¹⁶

Teke Sancağı'nda ormanı bol olan Beyşehir, Muğla, Anamas, Serik yaylarına yerleşmişlerdir.

Buna ekleyeceğim bir konu var:

1911 yılı yapımı İzmir - Eğirdir demiryolu haddinin döşenmesi sırasında lazım olan traversleri (= ağaç lataları) kesmek için hepsi Isparta - Bozanönü yöresine gelmiştir. 1936 Bozanönü hattının Isparta'ya

¹⁶ Böcüzade Tarihi, s. 69

bağlanmasında da aynı hizmeti vermişlerdir. Bir kısmı Isparta'da kalmış, diğerleri bahsettiğim yerlere geri dönmüşlerdir.¹⁷

Sonsöz: Kameralar, bugün için kurgusu kolay görüntüleri tespit etmekte acele ediniz. Yarın bir kolastar, bir testere, bir sikke, iki giyimli insanı bulmak çok zor olacaktır. Turan mahallesi, apartmanlarla dolacaktır.

¹⁷ Özel araştırmanıdır. Kaynak kişiler bugün ölmüştür.

AKSU (= ANAMAS)

Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL döneminde Belediye Başkanı (merhum) Turgut TOSUN'un girişimiyle ilçe olmuştur(4 Temmuz 1987).

Aksu ilçesi, Yenice, Mirahor, Bucak, Akçaşar (= Timbriada) mahallelerinden oluşur.

Köyleri: Yakaafşar, Eldere, Elecik, Karacahisar, Kurağı, Katip, Koçular, Köstre, Sofular, Terziler, Yaka, Yukarı Yaylabel'dir.

AKSU (= KÖPRÜÇAYI)

İsmi, Sorkun yaylasından doğup 156 km. lik bir mesafeyi kat ettikten sonra Akdeniz'e dökülen çayın adından alır. Ne var ki, bu çay Serik yöresine doğru (Köprüçay) adıyla bilinir. Aksu adı da, Isparta'dan doğan (Karacaören 1 ve 2 barajları)'nı dolduran, sonra Akdeniz'e ulaşan çaya verilir.

Bahsettiğimiz Aksu İlçesi'nin Aksu Çayı, Zindan Mağarası'nı selamladıktan, Bizans kalıntısı Köprüyü geçtikten sonra suyunun yarısını Yazılı Kanyonlar'a doğru, yarısını da 1979 tarihinde açılan tünel kanal ile Akçaşar köyüne ulaştırır. Oradan açık kanal yoluyla Eğirdir gölüne doğru yol alır.

Kanalın çıkış noktasında bahsettiğim benim köyüm Akçaşar (= Timbriada) vardır.

2 Anamın ve babamın kabirleri o şiirin köy mezarlığındadır.

Kanal köyümü ve Yılanlı köyünü görenen haliyle geçtikten sonra Aksu Elektrik Tesislerini işletir. Sonra Eğirdir gölüne ulaşır.

Anakoldaki yanı Akdeniz'e doğru giden yoldaki Aksu Çayı, (Adada - Pavlos ve Yazılı Kalyonlar) konuları bir önce verilmişti. Su sporuna oldukça elverişli (Yazılı Kanyon Kültürü)nü Japonlar bizden önce bildiler ve öğrendiler. Yaptıkları belgesel dizi ile onu cihanşümül kıldılar.

Bizim de bu konuya eğilmemiz Turizm nimetinden yararlanmamız gerekir.

AKSU ZINDAN MAĞARASI

Sorkun Mağarası'nın dikey olduğunu söylemiştik. Zindan Mağarası da yataydır. Yaklaşık 12 km. uzunluğundadır. Emsali azdır. Ziyarete açıktır. Önündeki Roma köprüsü sapasağlamdır.

EURYMEDON Tapınağının açık havada olması ilginçtir. Tanrı Eurymedon heykeli, Kültür Müdürlüğümüz döneminde Zindan Mağarası önünden alınıp Isparta Müzesi'ne kazandırılmıştır. Başı yerinde duran, kırılmamış nadir heykellerden biridir. Çünkü diğer heykellerin başını, Hz. İsa'yı peygamber kabul eden kişiler, yani kendileri kırmıştır.

AKÇAŞAR (TİMBRİADA) KALINTILARI

Doğduğum köyümdür. Hisar (= Asar) diye bilinen tepe mekan, Roma sığınağıdır. Köyümün bulunduğu ovacık da ekili alanlarıdır. Timbriada paraları, Hadrian (117-138) ve Maximinus (235-238) dönemlerinde basılmıştır. Isparta Müzesi'ndedir.

AKSU SORKUN YAYLASI

- Yörüklerin yazlağıdır.
- Osmancık (= Kuruluş) filminin çekim platosudur.
- Dikey Sorkun Mağarası'nın ağızıdır.
- "Yörüklerin Göç Yolu" ve "Yörüklerin 24 saati" adlı TRT - Belgesel Televizyon dizilerinin çekim yeridir.
- Bugün barajdır.

Son konu, yaylanın bir çok özelliğini ortadan kaldırmıştır.

Çünkü, Söğüt'te kurulan Osmanlı İmparatorluğu'nun Osman Gazi ve Şeyh Edebali dönemlerini bu mekânda çekime aldırarak, bendeniz için şeref olmuştur. Yöreyi Cihan Ünal, Eşref Kolçak, Kadir Savun, Berhan Şimşek, Erol Taş misali Yeşilçam oyuncularının sayesinde

tanınır, bilinir kılmak, bunu yaptığımız iki TV belgeseliyle artılandırmak şahsım için ödenen bir borç olmuştur.

Kime?

Doğduğum beldeme...

AKSU ÇAYIR YAYLASI

Yörüklerin ikinci yazlağıdır.

Talaş Hasan ve Obasının Karakoyunlu Yörük kültürü, kameramda mevcut bir hazinedir. Gün gelir, su yüzüne, çıkarılır.

Yöredeki kabir tahtaları

Yayladan sehile (= Sahile) inen sürülerin coplakta, ilaçlı suda yıkanmaları

Sütünü sağdıran koyunun, "yeter" ihtarını vermesi, sanki gerisi kuzularımın hakkıdır, demesi ve gelinin bunu anlaması şiireseldir...

Talaş Hasan'ın kaval nağmesi duygusaldır.

"Layn" diye kişiyi çağıran yürüğün çadır dışında dört rekât namazı kılma işlemine izin veren bekleyişi ilginçtir.

ÇAKALLIĞ (SOFULAR) YÖRÜĞÜ

Yılanlı ve Akçaşar Köyü ortasında iç kesimde yerleşiktir. Antalya Çakallığ semti kışlaklarıdır, denilse de elde kaynak yoktur. Şehirli mizaç bu insanlar, demircilikte ustadır.

YÖRESEL RİVAYETLER

ANAMI - AS (= ANAMAS) EFSANESİ

TRT - Antalya Radyosu istemişti. Anlatmıştık. Valimiz sayın Utku ACUN misafirimizdi.

Oba diyelim, köy diyelim. Bir garip yetim çocuk, şuradan - buradan yumurta çalmış, haram - helal demeden annesiyle birlikte yemişler.

Yakalanmış... Çünkü yumurta çalma olayı, sürü çalmaya kadar varmış... Asacaklar...

Abdestini almış, son söz hanesinde:

" - Anamı çağırın, onu öpeyim, öyle gideyim", demiş. Annesini getirmişler.

" - Anne, dilini öpeceğim!" demiş.

O anda anasının, dilini hart diye koparıp atmış... "İşte, bu dildi beni hırsızlığa teşvik eden dil..." demiş...

Hazırda bulunanlar, onun ikinci istek "Beni asmayın, anamı asın" ifadesiyle duygulanmışlar.

- Başta kadı, "Ana, cezasını buldu. Çocuk da pişmanlığını sergiledi... Beraat!" demiş. O günden bu güne yörenin adı (Anamı - As) = (Anamas) olmuş.

Dedik ya, bunlar benzeşimden hareketle ortaya konulmuş efsanelerdir. Çünkü, o dağların bilimsel kaynaklardaki bilinen adı (ANOMOS)'tur.

YILANLIOĞLU EFSANESİ

Köklü bir ailedir. Varlıklarıyla ilgili tek kaynak ÜN Dergileridir ve Böcüzade Tarihidir. Halkımız ise yörenin isim kaynağını şu efsaneye bağlar... Yılanlının bulunduğu yer bataklıktır. Orada bir yılan vardır. Yer, ne bulursa yer... İnsanlar yaşanamaz, yaşaşa onları da yer.

Çaresi?

Günlerden bir gün bir derviş bu köye gelir. Konuyu öğrenir.

- Bana bir uyuz eşek, bir heybe ve iki baş sönmemiş kireç bulun" der.
Bulurlar. Eşeğin sırtındaki sönmemiş kireç, onu yiyen yılanın karnına girince başlar fokurdamaya... ve yılanı öldürür. İşte o dervişin soyundandır. Yılanı öldüren dervişe hürmet (Yılanlıoğulları) adını alanlar.

ALDAN DEDE (= ŞEYH ALÂADDİN EFENDİ) (MİRASÇILARIN BAŞVURUSU ONADIR)

Isparta Gülcü Mahallesi (Binti Emir) mezarlığında yatmaktadır. Ispartalı din âlimi Piri Mehmet Halife'nin damadıdır. Beyşehir kökenlidir. Türbesi, mirasta huzursuzluğa düşen kardeşlerin uğrak yeridir. Kabirden bir gizli ses, sanki şu sözleri fısıldamaktadır:

" - Aldan, aldan... Mirasta aldanan her zaman kârlı çıkar... Onun için aldan..."

Bu halk inancı, pek çok kavganın noktalanmasına etken olmuştur. Bina içindeki mezarı oldukça bakımlıdır. Duvarları dua levhalarıyla kaplıdır. Çeşmesi susayanlara su verir. Aldan Dede'nin dinimiz ile ilgili "Kitabı Şerhilferaizel Müsemına Biruhişşuruh" adlı eseri gönüllere serinlik verir.

6 (= ALTI) BAŞBAKAN

Büstleri, Özel İdare tarafından yaptırıldı. Vali H. İbrahim DAŞÖZ'ün istekleriyle Bedesten'in hükümet binasına bakan duvarı önüne yerleştirildi. (Mayıs - 2000)

Uzaktan seyri için Belediye Başkanı Y. Ziya GÜNAYDIN'ın çizgisiyle bir bahçe şeriti oluşturuldu.

Fakat?

Yine de doğum - ölüm tarihlerini ve isimlerini belirten avuç içinden biraz büyük sarı renk plaketleri çizildi, bozuldu.

Çaresi?

Küçük yontu taş kitabeler olmalı... Bir de, herkes merak ediyor, "Ne yapmış bu Isparta evladı kişiler?" diye.

İşte, dörtlüklerimiz... Her birinin manevi şahsiyetine birer hediye... (Elbette, uygun görülürse ve adımız her birinin altına (S. Şenol) misali verilirse)

KOCA HAYDAR PAŞA (1512 - 1595)

BİR ISPARTA EVLADI"KOCA"NAM HAYDAR PAŞA

KANUNİ'NİN VEKİLİ, ÜSTELİK ELİ-KOLU. İSTANBUL'DA SEMT ADI, VERDİĞİ ÜÇ HİZMETTEN SU YOLU, SEFER YOLU, SONU ŞEHADET YOLU.

Sümer ŞENOL

KEMANKEŞ ALİ PAŞA (7-1624)

SULTAN AHMET CAMİİ, TEMELİNDE İLK KAZMA

KEMANKEŞ ALİ PAŞA, ÜSTLENDİ BU GÖREVİ İLK TOPRAĞI TAŞIDI, BİRİNCİ SULTAN AHMET O GÜNLERDEN BUGÜNE, CİHANIN GÖNÜLEVİ¹⁸

Sümer ŞENOL

HALİT HAMİT PAŞA (1736 - 1785)

BİR ÜÇGENİN İÇİNDE, İŞTE, "KARPUZ ÇEŞMESİ"

İŞTE, "İPLİKÇİ CAMİ", İŞTE "KÜTÜPHANESİ" "(YENİÇERİ) YANINDA (DENİZ ERİ) OLMALI" BUNU BÖYLE İSTEMEK, İDAMIN BAHANESİ...

Sümer ŞENOL

SEYİT ALİ PAŞA (1756 - 1826)
BÜYÜK REŞİT PAŞA'YI, BİLİRİZ HER BİRİMİZ
ONUN ÇOCUK GÖNLÜNÜ, "TANZİMATÇI" KILAN KİM?
BİR SADRAZAM ENİŞTE, BİR ISPARTA EVLADI
SEYİT ALİ PAŞA'MIZ, OLMUŞ UFKUNA HAKİM
Sümer ŞENOL

¹⁸ Tezimiz için bak: Tanpınar, Ahmet Hamdi- 5 Şehir, s. 172

HÜSEYİN AVNİ PAŞA (1826 - 1875)
GELENDOST'LU SADRAZAM HÜSEYİN AVNİ PAŞA
İKİ YANLI İKİ YÖNLÜ, TARİHTE AD BIRAKTI
BİLMEZ, EMRE İTAAT; ÖĞRENMEMİŞ ATADAN
KENDİNİN VE KENTİNİN CANINI BUNDAN YAKTI
Sümer ŞENOL

SÜLEYMAN DEMİREL (1924 - ?)
İSLAMKÖY'DEN, ÇANKAYA'YA ULAŞMANIN ERDEMİ
DEMOKRASİ SAVAŞI, HAYATININ HER DEMİ
"URFA'DA KUŞLAR BİLE SUSUZ, SÖZÜ, KIVILCIM
BARAJ, GARAJ VE VİRAJ, MAMUR KILDI ÜLKEMİ
Sümer ŞENOL

Bizim diyeceğimiz bunlar...

Kitabı bilgileri isteyenleri bir Isparta sevdalısı (merhum) Fuat Süreyya ORAL'ın "TÜRKİYE'DE ve DÜNYADA YERLİSİNDEN 6 BAŞBAKAN YETİŞTİREN TEK ŞEHİR - ISPARTA'NIN ŞEREF KİTABI" adlı eserine bakması gerekir.¹⁹

¹⁹ ORAL, Fuat Süreyya - 1914 Isparta doğumludur. TÜRK BASIN TARİHİ'ni yazan ilk araştırmacıdır. Sarı basın kartı sahibidir. 1914—2001 yılları arası dopduğu bir hayat yaşamıştır. Eseri özel yayınıdır. Isparta 1986

6 BAŞBAKAN BÜSTÜ VAR DA 6 SANATÇI BÜSTÜ NİYE OLMASIN

Şiirle başlayayım sözlerimize:
VE KALDIR ELLERİNİ
KOY BAŞININ ÜSTÜNE...
DÖNDÜR, YÜZÜNÜ DÖNDÜR
SANATÇININ BÜSTÜNE²⁰

ISPARTAM, NEDEN SESSİZ?
NEDEN, GÖRDÜĞÜM RÜYA
VE MELEKLER ŞAHİTİM
RÜYA'DA YOKTUR RİYA

demişim. Okullardaki öğrenci yoklamalarına benzer biçimde bugün bu şehirde yetki sahibi olmuş öğrencilerimin yoklamasını yaptım. Epeyce var. Sorunumuz onlara yönelik:
Nerede, Osman Hamdi Bey büstü? Nerede, Muhsin Ertuğrul büstü? Nerede, İncili Çavuş büstü? Nerede, Böcüzade S. Sami Bey büstü? Nerede, Hafız İbrahim Demiralay büstü? Nerede, Yalçın Kayışçı büstü?

ATATÜRK ISPARTA'DA (6 Mart 1930)

(06 MART 1930'UN KRONOLOJİSİ)

05 MART 1930 - İZMİR - AYDIN - SÜTLAÇ (DENİZLİ) İstikametinde ATATÜRK'ün özel - Beyaz -vagonu ile yola çıkışı. Hedef; ANTALYA'ya kara yolu ile inmek.

05 MART 1930 - (Akşam) - ATATÜRK'ün Sütlaç İstasyonunun da nefes darlığı geçirmesi. Doktorlarının göl havası tavsiye etmesi.

05 MART 1930 - (Gece) - Keçiborlu-Baladız (Gümüşgün) İstasyonu'ndan geçiş.

05 MART 1930 - (Gece) saat 02.00, Eğirdir'e gelip, Eğirdir girişindeki Demirköprü üzerinde istirahat.

06 MART 1930- (Sabah) Eğirdir eşrafının özel vagona "HOŞ GELDİNİZ" ziyaretleri. ATATÜRK'ün göl güzelliğini övmesi, CAN-ADASI'mn Tapusunun ATATÜRK'e armağan edilmesi.

06 MART 1930- (Saat Yaklaşık 10.00) Eğirdir'den Kuleönü'ne hareket.

06 MART 1930- (Saat yaklaşık 11.00) Kuleönü'nde iniş, vagonun özel otomobilinin indirilmesi. Atabey ve Isparta eşrafı ile tanışması.

06 MART 1930 - (Saat 11.30) Isparta'ya giriş. Şimdiki 6. Mart Caddesi boyunca yürüyüş. Tümen binasına geçiş.

(Saat 12.30) Tümen binasında öğle yemeği. Bilahare sohbet ve milli oyunları seyir.

(Saat 13.00) Tümen balkonuna çıkış. Halkı selamlama ve (Halka hitabı) O anda 1914 depreminde yıkılmış Ulucami minaresini görüp, "Yapılsın" emrini vermesi.

(13.30) İspartalılara veda. Burdur istikametinde yola çıkış.

06 MART 1930-Burdur İlini ziyaret. 06 MART 1930- Antalya İlini ziyaret.

GEZİDE YER ALANLAR

Dahiliye Vekili Şükrü KAYA, Prof. Afet İNAN, Prof. İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, Fahrettin Altay Paşa, Emniyet Genel Müdürü Şükrü SÖKMEN SÜER ve Yaveri Cevat Abbas PAŞA.

6 MART 1930 ATATÜRK VE ISPARTA

S. ŞENOL

Eğirdir'den cepheye uzanan demiryolu

Erat - erzak naklinde cephenin eli - kolu

Dönüşünde yaralı taşır yorgun vagonlar Çayboyunda hastane, devaya koşan onlar.

Hastanede bir hekim, sormayın Mim Kemal kim?

10 Kasım'da ATA'nın başında duran hekim

Halide Edip Adıvar, hastanede hemşire Kep takınmış o hali konu olur şiire²¹

Savaş sona erince ATATÜRK Isparta'da

"Vefa" duygusu nedir, icraatı ortada

Maddede ve mânâda O zaten İspartalı Tapulu mülk sahibi, Eğirdir - Canadalı

ATABEY Bey'e ata, ATATÜRK Türk'e ata

Soyadının kaynağı yine canım Isparta

Belediye önünde yükselen güzel ANIT, Bu il, işgal görmedi; aklı buna kanıt.

Sanki bunlar söylenir, 6 Mart Caddesi'nde

ISPARTA'ya selam var, bir fotoğrafın sesinde

O'nu bağrına basan, şanlı şehir ISPARTA, Doyasıya bayram et, sahipsin 6 MART'a...

²¹ Halide Edip Adıvar'ın hemşire giyimli fotoğrafı, "Milli Mücadele'de Isparta" bölümündedir.

O DEMİRYOLU Kİ...

- Şiirimizin başında da belirttiğimiz gibi Eğirdir'den İzmir'e uzanır gider.
- 1911 yılı yapımıdır. Üç Avrupa ülkesi (Almanya, Fransa, İngiltere) dinlerinde birlik içerisinde oldukları. Kiliselerine direk gerektir. Bu yolu döşemişlerdir (Elbette, Saray izniyle).
- Aksu - Zindan Mağarası önünden kestikleri Toros dilberi Sedir ağaçlarını bu yolla ülkelerine iletmışlerdir. Sonrası, demiryolunu bize devretmişlerdir.
- Nereden bilsinler ki, bu yol Çanakkale Savaşı'nda başlarına bela olacaktır. (Bkz. ÇANAKKALE SAVAŞI ve ISPARTA Bölümü).
- (Milli Mücadele - Erat ve Erzak nakli) konusunu şiirimizde söyledik. Tekrarına gerek yok...

"GAZİ DEMİRYOLU" NUN BUGÜNKÜ HALİ

Acınacak durumdadır.

Abdullah YÜCE(merhum)un "Uzayıp giden şu tren yolları" diye başlayan bir şarkısı var. Onu, manevi izinleriyle kullansak, "Çürüyüp giden şu tren yolları" desek doğru olur, sanırım.

KUTLAMADAKİ İLK İSİMLER

UYSAL, Ali Rıza; "Isparta'da Atatürk'e Ait Bir Hatıra" - Ün Dergisi - C. 5, Sayı. 56 - 57, Kasım 1938, s.804.

ORAL, Fuat Süreyya; (Gazeteci - yazar) Geliş'in 47 yıl sonrası Kutlamayı Valiliğe arz eden kişi (6 Mart 1977).

ÇAKMAKÇIOĞLU, Sabahattin; Teklifi kabul eden vali (6 Mart 1977).

ŞENOL, Sümer; İlk kutlamayı organize eden/ilk geliş şiirini yazan/Arşivlemeyi başlatan İl Kültür Müdürü (6 Mart 1977).

KAYIŞÇI, Yalçın; Geliş fotoğrafını büyük boy tablolaştıran ressamı (6 Mart 1979).

ŞENOL, Hasan; Gelişin ilk fotoğrafını çeken ve saklayan fotoğrafçı (6 Mart 1930).

ÇAKMAKÇI, Hilmi; Ağırلامada görevli ilk Belediye Başkanı (6 Mart 1930).

DİLMEN, Hilmi; Ağırلامada görevli ilk ortaokul Müdürü (6 Mart 1930).

KUTLAMAYI YAŞATAN YERLEŞİM YERLERİ

6 MART CADDESİ; 2.Dünya Savaşı'nda Isparta'ya sığınan Fransız, Alman ve İtalyan askerlerinin barındığı PAVYONLAR CADDESİ isim değiştirmiştir. Bu ismi almıştır.

6 MART BEDEN TERBİYESİ SALONU.

VEFAYI VEFAT ETTİRMEM²²

Sümer ŞENOL

6 Mart'ta bir geliş peşinden üç fabrika
Gül, kükürt, bir de iplik, üretimi harika

Beş yıl geçti geçmedi, yırtılan toprak örtü
Fabrikayla buluştu Keçiözümlü kükürtü

Dede, baba ve oğul çalıştı yıllar boyu
Sofralara bereket, öptüğüm her bir kuyu

Sümerbank nam fabrika, Emre yolu üstünde
İndin gittin yerinden, biraz bize küstün de...

Gönüllü Demiralay ve şehit torunları
Armağan fabrikada, dokudu yarınları

İplik ağlarla ördü, Anayurdu dört baştan
Ata'ya şükran duydu, önüne konan aştan

Şöyle yana çekilsin, konuşsun Belediye
Yerimde misler kokan fabrika vardı, diye

Gülyağı fabrikası, 6 Mart abidesi
Halkı işe davette, bacasının gür sesi

İşsizlik mi? Kim demiş? Haşa, huzurdan öte
Seherde kalkmış Güller, gül koyuyor sepete
"Vefayı vefat ettirmez, bendeki vefa ruhu
Bu gerçeği sen de gör, vefasızlar güruhu

²² Isparta Şiirleri, Isparta Valiliği Yayınları, 2002, s. 11

ATATÜRK ANITLARI

Mayıs 2003'ün son haftasında S. D. Üniversitesi; MYO Radyo - Televizyon Bölümü'nde okuduklarını söyleyen üç genç, Final Dergisi Dershanesi'ndeki Müdür odama geldiler.

Kameraları ellerinde...

Kaynak bulamadıklarının hüznü, dillerinde...

"Kolay!" dedik. Çaylarımızı söyledik...

" - Yazınız, bakalım!... diye ekledik. Bu bilgilere göre kamera çekimlerini yapmalarım, tembihledik..."

Yazdılar;

BİRİNCİ - AK ATATÜRK ANITI

Yapım Yılı: 1931

Dikiliş Yeri: Cumhuriyet Parkının tam ortası

Yontu Niteliği: Beyaz mermerden, tek parça... (Mermerin Girit'ten geldiği söylenir)

Yontu: K. Hakkı YONTUÇ

Yontu Proje: Atatürk'ün 6 Mart 1930 günü Isparta'ya gelişleri, halka hitap için Tümen binasının balkonuna çıkışları. Yarım beden boy balkon korkuluğuna el dayamaları... Bu görüntünün foto İstiklal Hasan ŞENOL tarafından çekilmesi...

İşte bu görüntü, Anıt projesini oluşturmuştur.

Özellikleri: Türkiye'de 1/1 boyut, tek Atatürk anıtı, bu anıttır. Boy, 167 cm aynıdır. Omuz başı genişlikleri, el, kol ve bacak boyları aynıdır. Yüz ve alın genişliği aynıdır. Göğüs ve bel ölçümü aynıdır. Her şeyden evvel sivildir.

Anıt üç yer değiştirdi:

Birinci yeri söyledik. Anıtın açılışını vali Durmuş Bey yapmıştır. Dönemin Belediye başkanı, Hilmi Çakmakçı'dır.²³

Anıtın ikinci yeri; 30 metre berisinde Cumhuriyet Meydanı'dır. Yönü, Valilik Makamına doğrudur. Etrafı, havuzlu iken, sonra bahçeye dönüştürülmüştür.

Anıtın üçüncü yeri; Belediye binası önüdür(Şimdiki yeri). 23 Haziran 1983 yılında yenisi

yapılan Asker Atatürk Anıtı'na zemin olması için nakledilmiştir. Ne var ki, yönü halka ve belediye binasına terstir. Önünde havuz vardır. Varlığı, halkın dikkatini çekmez. Mutlaka, ama mutlaka 180 derecelik bir döndürmeyle dikkat çekici kılınmalıdır.

²¹ Fotoğrafları:

- I. ANIT: Isparta Valiliği - 1880 - 1980 Albümü, s. 129
- II. ANIT: Isparta Valiliği - 1880-1980 Albümü, s. 65
- III. ANIT: 1983 - ISPARTA İL YILLIĞI, s. 339
- YENİ ANIT: 1983 - ISPARTA İL YILLIĞI, s. 84

AK ATATÜRK ANITI VE HALKIN YORUMU

"Belediye önünde dikili beyaz ANIT şehir işgal görmedi, aklığı buna kanıt" diyen dizelerim, halkın yorumunun özetidir, tâ kendisidir...
Unutulmasın, unutturulmasın...

VE ASKER ATATÜRK ANITI

Yapım Yılı: 1983

Dikiliş Yeri: Cumhuriyet Alanı (Ak Anıt'ın yeri)

Yontu Niteliği: Buna, dökme tunç niteliği demek daha doğru olur.

Anıt'ın tüm özelliklerini şu şiirime havale etsek nasıl olur ki?

ANIT'IN AÇILIŞI

Sümer ŞENOL²⁴

Bazen durdurmak gerek akıp giden zamanı
Hep birlikte yaşadık, şehre şeref bir anı

Uzadı saniyeler, sanki yıla eş oldu
Meydanlıkta onca halk, inanın kardeş oldu.

Bin dokuz yüz seksen üç yılının Haziranı
O ayın 23'ü, kafi gördü hicranı
Saat 11³⁰'da yükselen yeni Anıt
Atatürk sevgimize yürekten oldu kanıt

Süreyya Yüksel Paşa, yapınca açılışı
Görmeliydin halktaki, heyecanı, alkışı

MAREŞAL GAZİ KEMAL, göründü heybetiyle
Yoluna halı seren, gül veren hey'etiyle

Kızımız gülden güzel, gülümüz kızdan güzel
Şükran buketi sunar, Ata'ya uzanan el

Hamasi yorum yapmış Mimar Hüseyin GEZER
Bir anda, bin ayrı göz, değişik şeyler sezer

Düşman görmeyen şehre, hatıra olsun diye
Gül kokan bu Anıt'ı, yaptırdı BELEDİYE

(ANIT), alana değil, gönüllere dikildi
Genç, ihtiyar, kadın, kız, heybetiyle irkildi

Kalemimiz durdurdu, akıp giden zamanı
Bir sade şiir ile, ömre bedel o anı...
23.06.1983 Isparta

²⁴ ŞENOL, Sümer, Demokrat Gazetesi, 27 Haziran 1983, Isparta

ATABEY

Bazı beldelerin tarihi yazılamaz. Coğrafyası da öyledir. Bağrındaki bir beldenin varlığıyla birlikte verilir. İslamköy ovasına komşudur, denilir.

O belde ki;

M.Ö. 8 veya 9. yüzyılda kurulmuştur. Pisidya döneminde Büyük İskender İmparatorluğu'na katılmıştır. Kumandan Ertokuş döneminde Selçuklu imarı görmüştür(Medresesi, isme vefadır. Ertokuş Medresesi denilmesi bundandır).

1280 yılında Hamitoğulları yönetimine, 1381'de de Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetimine geçmişti.

1908 yılında Belediye olmuştur.

1926 yılında Agros adı, Atabey olmuştur. Anlamı: "Selçukluların kumandanlarına verdiği ad" karşılığıdır. Bu söz ATATÜRK'ün armağanıdır. Kendileri, soyadını bu yerin adından almışlardır.

O günlerde nahiye olan ATABEY, 1 Nisan 1960 tarihinde ilçe olmuştur.

ATATÜRK SOYADI 47 YAŞINDA

Konya milletvekili Naim Hazım'ın "Büyük Gazimize Atatürk diyelim, bu soyadını verelim" teklifini Mustafa Kemal pek yerinde bulmuş, kanun 24 Kasım 1934'te kabul edilerek 27 Kasım 1934'te Resmi Gazete'de neşir ve ilan edilmişti (Tercüman, 24 Kasım 1981).

"ATATÜRK" SOYADINI ATABEY YER ADINDAN ALDI

24 Kasım 1981 tarihli Tercüman gazetesinde yayınlanmış makalemde konuyu dile getirdim.

6 Mart 1930 gelişlerinde Gazi Mustafa Kemal'in Atabey nahiye Müdürü Bekir Bey'e

" - Atabey adı ne anlama gelir?" şeklinde bir soru sormuştur. Cevap alamayınca, kendileri orada bulunanlara,

" - Atabey, Selçukluların kumandanlarına verdiği addır." Açıklamasını yapar.²⁵

Şöyle ki: Osmanlı Sultan adaylarını nasıl Trabzon, Amasya, Manisa gibi eyaletlerde eğitmişse Selçuklular da aynı işlemi Başşehir Konya'ya yakınlığı nedeniyle Atabey'de yapmışlardır. Emekli Subaylar tecrübelerini gençlere aktarmışlardır. Bu gerçekleri bilen Gazi Mustafa Kemal Paşa, Soyadı Kanunu teklifi üzerine kendisine verilmesi düşünülen, ETİL, ETEALP, ARIZ, KORKUT gibi soyadlarını kabul etmemiştir.

Konya Milletvekili Hazım ONAT'ın ifadesine göre "Gazi Paşa, Atabey (=Beyin Atası), Atatürk (= Türk'ün Atası) benzeşimiyle ATATÜRK soyadını bahsettiğimiz mukayeseyi yaptıktan sonra almıştır."²⁶

Ne mutlu, Atabey, yer adına...

²⁵ Bu ifadeyi, 1979 yılında Vilayet İl Planlama Kurucu Müdürlüğü görevim sırasında Atabey girişine yazdırttık. S. Ş.

²⁶ Karar, 24 Kasım 1934 gün ve 2687 sayı ile TBMM kayıtlarına geçmiştir. 27 Kasım 1934

tarifli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

ARASTA (= ÜZÜM PAZARI)

Genç bir Radyo - Televizyon Bölümü öğrencisi olsam. Bu konuda bir belgesel yapımına girişsem, kameramı nereye koyarım?

Yazıcıoğulları dükkanının önündeki Üzümpazarı Çeşmesi'nin karşısına koyardım. Onu alırdım. "Üzüm Pazarı" kimliğini elimde tutardım.

Yazıcıoğulları'nın çilingir dükkanını tarar, halı, bıçak, kirkit makas örneklerini alırdım. Dükkan mirası, dört tümsekli oturakları görüntülerdim. Onlar, geleni az oturtur, derdim.

180 derece döner, (merhum) Hacı Nuri Parlar'ın oğullarına ve torunlarına miras asırlık kebabçı salonunu dıştan ve içten tarardım. Merhum Hacı İbrahim Parlar'ın baba Nuri Parlar ile yan yana duran halı dokuma tablolarını görüntülerdim. Torun, Makine mühendisi, dedesinin adaşı Nuri Parlar'dan ve kebab ve ak helva (=ak halva) bilgisi edinir, "Nerede o bir önceki klasik sandalyeler?" diye sorardım. Müşteriye saygı sunan o sandalyeler, diye mırıldanırdım.

Kuru kahvecilere geçerdim. Nane - kekik, baharat satışlarını eskiye orantılı sorardım.

Üç dikey Arasta sokağını iner, çıkar, tarardım. Hacı Rahmiler'in manifatura dükkanında bir ara verirdim. Onlardan, eski arasta temizliği, sandalyeye emanet edilip gidilen dükkanlar hakkında bilgi edinirdim.

En önemlisi geleneksel isimleri sorardım. Bugün kiraya verilmiş dükkanların kimliğini öğrenirdim.

Gravgazlar, kunduracı... Sarraf Şevket adı üstünde... Deli Osman, anahtarıcı, kilitçi, çilingir, vs... vs...

Sonra kameramı "Karpuz Çeşmesi"ne çevirir,

"-Sen o tarafın Karpuz Pazarı'nın çeşmesisin. Bu tarafa 1935 yılında getirildin. 2003 yılında yapılan yeni çinili çeşme senin temsilcin" derdim.

Aşağıdaki cami çıkışındaki Tuz Pazarı çeşmesini gösterir, onu da şöyle bir okşar geçerdim.

Sonra kameranın kulağına eğilir, "ARASTA" bilgisi için ISPARTALI RUMLAR konusunu işleyen eserime bakmasını tenbihlerdim.

AVCULAR DERNEĞİ

Bir dilekçe vereceğim.

Kime?

Ya Belediye Başkanlığı'na, ya da Avcılar Derneği'ne...

Ne diye?

Kaymakkapı Meydanı'na güvercinleri davet edelim, orayı bir (Beyazıt Meydanı) kılalım, diye...

Biz, o yerin şiirini yazmıştık... Gün gelir bu yerin de şiirini yazacak birisi çıkar, diye...

İSTANBUL

"Güvercin dolu meydanlar,

Bilmem hâlâ duruyor mu?

Avuç avuç yem atanlar

Yine hayal kuruyor mu?

Kimi sınıf geçsem, diye

Kimi yâri seçsem, diye

Ev alıp da göçsem, diye
Nene'ye baş vuruyor mu?

Bahsettiğim yaşlı nene
Yemleri koymuş önüne
Eriyor mu, günden güne
Hâli vicdan buruyor mu?

Bazan, Yeni Cami yanı
Bazan, Beyazıt Meydanı
Bazan da Eyüp Sultan'ı
Kuşlar, serden koruyor mu?

Ezan, Allahü Ekber desin
Hele bir tek kuş, yem yesin
Böyle bir şey göremezsün
İbret dersi sürüyor mu?²⁷

²⁷ KABAKLI, Ahmet; Merhum Hocamız bu şiiri Türk Edebiyatı Dergisinde yayınlamıştı.

AV KÜLTÜRÜ

Bugünden düne doğru gidersek zihinlerde yer eden avcılardan bir kaçına "Rast gele!" duasıyla selam verirsek karşımıza şu değerli isimler çıkar:

Muammer BAYHAN

Emin DİLMEN

Dolmacı Halil AĞA

Elektrikçi Münir

Mehmet BİLGİNER

Gazozcu Ak Ahmet AĞA... Ve daha niceleri...

Avcılığa delicesine tutkun olan bu insanlar, İngiltere'den özel av köpekleri (= iz köpekleri) getirirler. Mehmet BİLGİNER'in cipiyle ava giderler.

Av dönüşü avlandıklarını (her türden kuş veya tavşan), omuz başı filesiyle teşhir ederler.

Köpekleri, adımlarının arkası gelirler. Eski Klüp, Dalboyunoğlu Hamamı'nın arka sırtındaydı.

Av malzemesi satış yeriyle yan yanaydı.

Hiçbiri amatör çizgisinin dışına çıkmadı. Derilerini yeterince değerlendiremediler. Bugünkü

tek alım ve satım merkezi Kunduracılar Sitesi'nin alt yanında, Ağlarcızade Sokağı'nın başındaki Ramazan Boylu'nun dükkanıdır.

Yaşayan, daha doğrusu yaşamasını istediğimiz kültürel değerlerinden ve deyimlerinden bir kaçını verelim.

SÜREK AVI: 50 60 kişilik grupla yapılan avlanma

DOĞANCIYAN: Doğan kuşlarının gagalarına taktıkları ipi, salıvererek keklik, üveyik, güvercin gibi kuşları avlayan babadan oğula bu iş yürüten Rum çocukları.

ÇİĞŞANA: Eskinin çakmaklı tüfeği.

BEDEVRE: Açılan, üstü çalı çırpı ile örtülen çukurlara hayvanları düşürme tekniği.

KAPAN: Tilki ve sansar gibi hayvanları yakalatan araç.

MÜHRE: Ses taklidi yaparak veya evcil bir hayvana aynı işi yaptırarak, avı yakına davet işlemi.

KUPA: Hünerli av köpeği.

AYAZMA (= AYAZMANA)

Kavram, hangi anlama gelir?

Bu konuyu Atabey'li Naci KUM ortaya koymuştur.²⁸

Aya (= Aziz) demektir.

"Zizimmene = Zimanos" ise zeminde yani doğada yapılan ibadet anlamına gelir. Ayazma (Ayazmana), bu iki kavramın birleşmesinden ibarettir. Soğuk su başlarında yapılan ibadet, demektir.

Anadolu'da (mesela Senirkent'te) bu adı taşıyan mesireler vardır. Doğa canlılığının sade gündüze mahsus olmadığını gece canlılığının da var olduğunu ispatlamak için Ay Tanrısı (Manes)'in (Men mabetleri)'ni Ayazmalar'da kurmuşlardır.

AYAZMA (EVLEKENE)

Isparta'nın eski yerleşim yeridir. Mesela, "Kutlubey (Ulu) Cami, şehre oldukça uzaktır" diye bilinir.²⁹

İyi de şehir nerededir? Evlekene'dedir.

Bugünkü Milas'ın, Arıkaltı, Ayazma ve Kestanelikler, beri yakadaki Karaağaç Mahallesi, Evlekene'dir.

²⁸ ÜN Dergisi, c.1, S. 1, Haziran 1934, s. 12, (Ayazmalar, Naci KUM)

²⁹ Böcüzade Tarihi, s. 5

AYAZMA KESTANELİKLERİ

Her biri müstakil ağaçtır.

Mülkiyet hakkı değil de zilliyet (gölgesinin düştüğü yer hakkı) kişilerdedir.

İki komşu, aynı gün çırpamazlar ağaçlarının... Niye?

Komşunun kestanesi hoplar zıplar bizimkilere karışır, diye.

"Kul hakkı, kavramına saygıdır."

Bu ağaçlar, 1990'lı yılların ortasında Belediye mülkiyetine alınmıştır.

AYAZMA KÜLTÜRÜ

Isparta'da bahar, Ayazma'da karşılanır. Orada, ona "Hoş geldin" denilir.

Yakın zamanda bu karşılamalar NEVRUZ adıyla yine de o yerde yapılmıştır.³⁰

NEVRUZ, ERKEKLERİN BİLEK İŞİ HİDİRELLEZ, KADINLARIN DİLEK İŞİ

demişsek; Ergenekon'dan çıkışımızın muştusu demir dövenleri seyretmişsek, sebebi budur.

"Hıdırellez'de kadınların baht çömleği" konulu Ayazma araştırmaları yaptırmışsak, yine sebebi bundandır.³¹

³⁰2003 yılında Gökçay'a alınmıştır.

³¹ Hıdırellez, baht tutma işlemleri 1970'li yıllar sonrası Hızırbey Mahallesi (Hızır Baba Türbesi)'nde yapılmaktadır.

Not: Ayazma'yı yerleşim yeri kılan Belediye Başkanı Ziya Zeynelgil'i ve o yere bugünkü şirinliği veren Belediye Başkanı Mehmet Aybatılı'yı saygıyla anmak gerekir. S. ŞENOL

B

BAYRAMLAR

GELENEKTE BAYRAMLAR

GELECEKTE BAYRAMLAR

TRT Antalya radyosunda 2. Bayram günü sunduğumuz merkez canlı yayın programında işte bu iki gerçeği vurguladık. Birinci kolay

Dede elini sokmuş yelek cebine, ziyaretçi komşu çocuğuna ortası delikli bir kuruş mu verecek, 2,5 kuruş mu verecek?

Evin kadınları Bayram hazırlığı için baklava mı karar almışlar, sarı burmada mı?

Sarı burmanın yufkası orta gıdasını aldıktan sonra önce sarılacak! Sonra burkulacak! Ve ortaya (sarı burma) çıkacak. Bunu ben söyledim

Boyu bir oklava boyunu geçmeyecek! Meğer doğruymuş.

Onun için (GELENEKTE BAYRAMLAR) konusunun iç açıcı taraflar pek çoktur. Uyduruk yanlan da...

Ne var ki iş (GELECEKTE BAYRAMLAR) konusuna geldi mi, insanı biraz düşündürür...

Isparta'dan 140 km ötedesin! Isparta'ya dönüyorsun. Bir süper market soygunundan ve şehit olan bir polisten bahis açılıyor.

Biz bu ölçek ve gerçek karşısında yine mi (GELENEKTE BAYRAMLAR) Diye bir şeyler söyleyeceğiz! Hayır! Konumuz bundan böyle hep ve hep (GELECEKTE BAYRAMLAR) olacaktır.

Dünkü günde Bayramlarda (damak doygunluğu) öndeydi.

Bugünkü günde Bayramlarda (dimağ doygunluğu) önde yer alacak... Gönüllerin doygunluğu sağlanacak... Şiire bağlayalım:

"ÜÇ GÜN SÜREN ŞU BAYRAM

SANKİ YILIN ZEKATI

BAYRAM DIŞI GÜNLERDE

GÖNÜLLER TAŞTAN KATI" diyelim.

ISPARTA'MIZIN RAMAZAN MANİLERİ

Davulumun ipi bütün
Sırtımdaki davul yüküm
İşte geldim kapınıza
Selam verdim, hepinize

Ayağında sedef nalın
Beyim sen köşkünde salın
Bahşiş aldım ben gidiyom
Safa ile hoşça kalın

Dağda davar kuzuladı
Sıra sıra çiziledi
Beyefendi çok bekletme
İnciklerim sızıldı.

Ayağında siyah mesti
Bizim davul sesi kesti
Gel arkadaş biz gidelim
Beyimizden bahşiş esti

Mendilim düştü belimden
Beyit söylerim dilimden
Haydi, arkadaş sevinelim
Bahşişi aldım beğimden...

Ne uyursun, ne uyursun
Bu uykuda ne bulursun
Al abdesti, kıl namaz
Doğru cenneti bulursun...

BEDESTEN

"Akar

Akar'ı olmayan kokar
Mimar Sinan'ın dışında
Camiler ele bakar
Ey Bedesten, Bedesten
Bina değil, bir destan"

Demişiz de, niye demişiz?

- Mimar Sinan Camii'ni yaptıran Firdevs Paşa'yı alkışlamak için yazmışız.
- Her şey devletten beklenmez. Kurumlar bazı giderlerini kendileri karşılamak zorundadır.
- "Kurumlar ve komşu hakkı" motifini, örneklemek için kaleme almışız...

Isparta valisi Firdevs Bey, adına yaptırdığı ve 1569 yılında hizmete açtığı Mimar Sinan Camii'nin yan giderlerini sağlasın diye, camii'nin kible yönünde bir BEDESTEN yaptırmıştır.

Gelirinin, tamirat ve günlük giderlerde harcanılmasını istemiştir. Yakın zamana kadar Bedesten çevresi esnaf ile doluydu... Onlara (özellikle çıraklarına) okunacak Mevlidi Şerifi takiben asel (= Bal) şerbeti dağıtılmasını istemiştir.³²

Bu konu, Peygamberimizin doğum gününe denk getirilecektir.

³² Bedesten Vakfiyesi (Latin harfleriyle) Bak. Ün Dergisi, c. 3, S. 31 Ekim 1936, s. 438, (Fehmi AKSU açıklamalı)

Bu uygulama - tamirat döneminde kapalı kalmışlığının dışında - bugüne kadar sürüp gelmiştir,

Vakıf yönetimindeki Bedesten'in kirası şu son yıllarda esnaf tarafından pahalı bulunmuş ve 12 dükkandan 9'u boşaltılmıştır.

Bedesten'in dış bakımı Belediye Başkanı Yusuf Ziya Günaydın tarafından yapılmıştır. Rölyef süslemeleri mükemmeldir. Bedesten'in arka yüzünde yer alan (ALTI BAŞBAKAN) konusunu vermiştik.

Şimdiki dileğimiz:

- Vakıf idaresiyle anlaşılıp o yer ŞEHİR GALERİSİ yapılmalıdır.
- Bedesten'in ön yüzüne (arka yüzünde olduğu gibi) (6 sanat Adamımız) büstleri konulmalıdır.

BELEDİYE BAŞKANLARI (1867 - 2003)

Isparta Belediye Teşkilatı, Abdülaziz döneminde "Vilayetlerin Kuruluş Kanunu"na uyularak

tesis edilmiştir. Bu konuda Mithat Paşa'nın Tuna Vilayeti'nde uyguladığı yönetim şekli esas alınmıştır. Vilayetin her bir yerinden çağrılan delegeler Başkanlık kuruluşunu oluşturmuşlardır.

Isparta delegesi, 1867 - 1868 yılları arasında Isparta Mutasarrıflığı görevinde bulunan Şevket Bey'dir. Dindar, tecrübeli bir kişidir. Eski Sadrazam Fuat Paşa'nın kahyasıdır. Birinci dereceden Rütbe ve Nişan sahibidir.

Bu değerlendirmede Şarkikaraağaç ve Yalvaç, Konya mutasarrıflığına geçirilmiştir. Isparta mutasarrıflığına Burdur, Garbi Karaağaç, Uluborlu, Tefenni ve Eğirdir kazaları bağlanmıştır. Isparta merkez hariç (5 kazalı) ve (9 bucaklı) bir belde olmuştur.

1867 yılında ilk merkez Belediye Başkanı İrfan Efendi olmuştur. Vanlızade Hacı Ahmet Bey, Yunuszade Fevzi Bey ve Bakkalzade Hacı İbrahim Efendi üyeliklere seçilmiştir.

1872 - Kundakçızade Mustafa Efendi

1875 - Timur Bey (istifa). Yerine Karabacakzade Osman Efendi (istifa). Yerine Danabaşzade Mustafa Bey geçmiştir.

1881 - Kundakçızade Hacı Mustafa Bey (istifa) Handanzade Hacı Hasan Efendi görevi devralmıştır.

1895 - Böcüzade Süleyman Efendi, yerine Pazarağasızade Mehmet Ağa geçmiştir.

1899 - Böcüzade Süleyman Efendi

1908 - Arapzade Mehmet Şevki Efendi

1915 - Ali Dede (Mevlevi şeyhidir)

1917 - Nahit Bey oğlu Fuat Bey

1917 - Boduzade H. Hasan Efe

1917 - Süldürzade Nadir Efendi

1920 - Ali Dede (Aksu soyadı, caddemize ad olmuştur).

1921 - Kaçkınızade Ahmet Efendi

1922 - Tütüncüzade M. Ali Efendi

1923 - Alaybeyoğlu Hakkı Bey

1926 - Dr. Nuri Bey

1927 - Hilmi Çakmakçı

1946 - Kemal Demiralay

1947 - Tefik Kınık

1950 - Dr. Ali Boşgelmez

1953 - Hilmi Dolmacı

1955 - Süreyya Demiralay

1957 - Orhan Kutlu

1966 - Cavit Mavilioğlu

1968 - Fuat Uyar

1977 - Doğan Kımıllı

1980 - Müslim Sevgi

1984 - ZiyaZeynelgil

1989 - Atlan Raşit Civan

1994 - Mehmet Aybatılı

1999 - Y. Ziya Günaydın

Not: (1867 - 1923 dönemleri arası, üç ayrı isim listesiyle verilmiştir. Bu liste Böcüzade sıralamasıdır).

BERBER KÜLTÜRÜ

Kız kardeşimin gaynatası (=kayınatası, kayın pederi) Nuri YÜZGÜL (merhum), berberdi.

Kapıdan giren müşterisinin - önce - göz bebeğine bakardı. Soğukalgınlığı alameti iri iri ise,

aynaya yüzü dönük tıraş etmez, sırtı dönük tıraş ederdi.

Niye? Kusuverir diye. (Doktor muydun, Ey Nuri Amca? Gerçi adını verdiğin yeğenim Nuri, doktor oldu...)

Berber Rasim Erberber, adam tıraş etmezdi. O işi, kalfaları yürütürdü. Kendisi de "fötr" kalıplardı. Şimdiki İş Bankası'nın göbek boy hizası duvarları, çırağın ıslattığı ve sıvazladığı kalıba alınmış fötrleri mis gibi kuruturlardı. İkinci sıvazlama artık çırağın işi değil, ustanın göreviydi.

Berber dükkanlarının uzaktan gözlem varlığı, iki şeyden belli olurdu:

Birincisi, pencere camları her an pırıl pırıl yanardı.

İkincisi, dükkan önü, kaldırım üstü, hatta cadde payı, her an ıslak, tertemiz bulunurdu... Goethe, "Herkes kapısının önünü süpürse sokak tertemiz olur." sözünü sanki bu görüntüden almış gibi, bir gerçek oluşurdu...

Berberler...

"Fenni sünnet yapılır" levhası Sağlık Müdürlüğü'nün korkusundan gizli dururdu. "Diş çekilir" Sarılık kesilir (= damak altından) levhaları, apaçık görünürdü. Yine de kuş kafeslerinin altından görüntülenirdi.

BÜYÜK İSKENDER ISPARTA'DA

Bizden çok çok önceki Ispartalılar adına konuşuyorum:

"- Büyük İskender Isparta'ya gelmemiş olsaydı, gücenirdik...

Bizi adamdan saymadı" derdik.

İyi de kimler bu "bizden çok çok önceki Ispartalılar" dediklerim?

Büyük İskender devrine yeni (M.Ö. 334) yılına kadar bu topraklarda yaşamış olanları şöyle bir sıralayalım. Kronolojik bir biçimde verelim:

M.Ö. 3500-1200: Üst Paleolitik (Eski Taş) dönemi

M.Ö. 1200 - 900 : Mezolitik (çömlek) dönemi

M.Ö. 3000 - 2000 : Neolitik (yeni taş) dönemi, (Tunç ve bakır) ile tanışma

M.Ö. 2000 - 1200 : Arvaza Krallığı Dönemi

M.Ö. 1200-690 : Frigler Dönemi - Tiyatrolara varlığı, hayatı ve kulakları konu olan ünlü Midas'ın Sapardailer'e yenilmesi

M.Ö. 690 - 652 : Birinci Lidya dönemi

M.Ö. 652-633 : Kimmer - Sapardailer dönemi (Adımıza kaynak, vur-kaç ilkesiyle savaşan askerler dönemi)

M.Ö. 633 - 546 : İkinci Lidya dönemi (Krezüs "M.Ö. 560 - 546" bu dönemde yaşadı, güzel sanatlardaki üstün gayretleri olumlu olmadı. Z. Kiros'u Persler'e mağlup ettirdi. Bizim Lale Devri yenilgilerimiz gibi.)

M.Ö. 546 - 334 : Persler dönemi (Ispartalılar onları sevemedi. Sık sık isyan ettiler. Ege'nin gösterdiği boyun eğmeyi göstermediler. Vergi vermediler.)

M.Ö. 334 - 301 : İskender dönemi konumuz burada başlıyor. (Bunu talep eden Bergama Krallıkları dönemi, Selokidler dönemi, Roma ve Bizans dönemleri, bizi Selçuklular ve Osmanlılar dönemine getirecektir. O konu ayrıca işlenecektir).

Biz dönelim Büyük İskender dönemine...

Büyük İskender M.Ö. 334'te Çanakkale boğazını geçerek Anadolu'ya girmiştir. Pers ordularını Biga Çayı kenarında yenince Ege'ye ve Akdeniz yöresine doğru sel gibi girmiştir. Isparta hariç... Ağlasun (Sagalossos), Psidya yani Göller Bölgesi'nin, yani Isparta'nın hudutları içindedir. İskender sadece o kente zorlukla girebildi.³³

Sıra Isparta'ya geldi. İskender, zaman yitirmemek için Isparta'nın işgalini, Komutan Nearchos'a bıraktı. Kendisi doğuya yöneldi. Yörenin fethini takiben Psidya (Isparta) ve Pamfilya (Antalya) bölgelerini birleştirdi. Başına komutan Anfigonos'u atadı.

Son söz: İskender'in kendisi Isparta'ya giremedi.³⁴

³³ Tarihçi Afrionos, bu direnişten övgüyle bahseder.

³⁴ Milliyet 11 İl Türkiye Ansiklopedisi (Isparta Sayısı), İstanbul, 1979.

İYİ DE İSKENDER MAHALLESİ'NE OLUYOR?

Baktım: 1591 tarihli "Mahalleler isim listesinde de var..."³⁵

2003 tarihli "Muhtarlar ve Mahalleleri" isim listesinde de var... Muhtarı, sayın Kadir OKUTAN...

Demek ki, bu işte bir incelik var...

Bazı mahaller isim değiştirmiş. Diyelim ki, Sermet Mahallesi, 1591 tarihli isim listesinde Çeribaşı Mahallesi diye geçiyor. 1688 tarihli listede adı Çölçek Mahallesi olmuş. 1785 tarihli listede Fazlullah Mahallesi adım almış. 1935 tarihli listede Çay Mahallesi, 1944 tarihinde de Sermet Mahallesi diye geçiyor.

İskender mahallesi, bırakınız isim değiştirmesini, üstelik Germiyan Mahallesi bünyesine alıvermiş...

Bugün Germiyan Mahallesi diye bir mahalle adı yok.

Kolay bilinsin diye söylüyorum. "Kesikbaş Dede türbesi" bu mahallenin bünyesindedir. Uzantısı, "İnce Sokak başına kadar devam ediyor. Bu yakada Gülkent Lisesi var, dönüyor tekrar Kesikbaş Türbeye geliyor.

Yanılmayayım; diye Muhtarı Sayın Kadir Okutan'a telefon açtım, doğruladı.

³⁵ AKSU, Fehmi; Isparta'nın Mahalle Adları, ÜN Dergisi, Sayı: 123 - 124. Haz.-Tem., 1944, Sayfa: 1715.

İSKENDER GÖMÜ YERİ

Minasin ile Ayazma arasındadır. Şehri terk eden İskender'in komutanlarından Anriganos'un hazinesini buraya gömüp, gittiği söylenir.

Kültür Bakanlığı'ndan izinli pek çok kişi burada kazılar yapmıştır.

Bu bölgeye daha kısa bir ifadeyle "İskender'in Yeri" de denilir (Anlatım: Muammer Songül).

18 MART ÇANAKKALE SAVAŞI VE ISPARTA

Isparta'lı Şehitlerimiz var. İşte:

MECİDİYE ŞEHİTLİĞİ

18 Mart 1915 Boğaz Savaşı'nda Bu tabyada şehit olanlar

ISPARTA'LI ALİ ÇAVUŞ, İVRİNDİ'Lİ İsmail oğlu Mehmet ve 13 Arkadaşı burada yatar.

Anıtın Ziyaretçileri var;

Ziyaretçileri: Bayram ŞEN, İbrahim ÖZGÜLEÇ,(..), Ali BOZKURT, Sümer ŞENOL, Erol CİVELEKOĞLU, Süreyya ALTINCAN,(..) Temmuz -1985

ÇANAKKALE ZAFERİ

Zafer KIZILDAĞ

18 Mart, ünüdür, onurudur TÜRKLÜĞÜN

18 Mart düşmana ölümü, bize düğün.

Düşman donanmasının gönderdiği mermiler,
İmanlı göğsümüzde eridi birer birer.

"Çanakkale geçilmez!" diyordu MEHMETÇİKLER,
Karaya çıkanlara mezar kazdı dipçikler.

Madem ki milletin orada başı dardı,
Orada da mutlaka MUSTAFA KEMAL vardı.

Bir saat kurtarmıştı milletin Kemal'ini
Çiğnetmedi vatanın harim-i ismetini.

Düşmanların hülyası gömüldü birer birer,
Bir mermi darbesiyle batıyordu gemiler.

Anayurda saldırdı Kicner'in yüz bin eri
Bir iman denzinde eridi döndü geri.

Çanakkale uğruna şehit düşen neferler!
Milletine yeniden hayat bahşeden erler!

Ebedî bir şehname Türklüğe kitabemiz,
Mezarınız orada,kalbimizde yeriniz...

Nice elli yıl geçse değil mi ki kanımız
Sizin kanınızdandır,sizdendir imanımız.

Yine kükrer coşarız "Allah! Allah!" diyerek
Zaferlere koşarız,türküler söyleyerek.

Bugün 80 yılını doldurdu Zafer'imiz;
Uygarlık savaşında akıyor terlerimiz...
(1965- 1986) Isparta

ISPARTA HALİL HAMİT PAŞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ ÇANAKKALE ZAFERİ İLE İLGİLİ ESERLER:

- ÇANAKKALE GEÇİLMEZ-Alan Moorehead
- ÇANAKKALE'DEN ANITKABİR'E- E. Öğütveren
- ÇANAKKALE'DE SAVAŞANLAR DEDİLER Kİ-Ruşen Eşref Ünaydın
- ÇANAKKALE VE İNTEPE TOPÇULARI: M. Fuat -ÇANAKKALE 1915-İhsan İspar
- ÇANAKKALE İÇİNDE VURDULAR BENİ- Aziz Kaylan
- ÇANAKKALE'DE NASIL KAZANDIK?- Tahsin Çelebican
- ÇANAKKALE OLAYI-David Valder
- YARATANLARIN AĞZINDAN ÇANAKKALE ZAFERİ-Gıyas Yetkin
- BÜYÜK HARBİN TARİHİ-CANAKKALE-Yüzbaşı Avni
- Ve Muharip Gaziler Dergisi,Hayat Dergisi.

Tiryaki GOCA

Ataman GÖRGÜLÜ

Isparta İli Eğirdir ilçesine bağlı Sorguncak köyünde doğru ve dürüstlüğüyle, dinine olan bağlılığıyla ve güvenilir bir kişi olan 50 - 60 yaşlarında Tiryaki Goca isminde bir zat yaşamıştır,

Bu zat yıllar önce Sorguncak Köyü'nün Gökbelen düzlüğünde her yıl olduğu gibi o yaz da yine harmanıyla uğraşmakta, gerisi için bak: İnönü Üniversitesi'nin "Efsanelerimiz" adlı kitabı)

ÇANAKKALE ZAFERİ'Nİ KUTLARKEN

(Değerli dost (= çoğunlukla öğretmen, meslektaş) şu gerçekleri bil ve söyle)

Pehlivan Seyit Ali Çavuş'un kucaklayıp da düşman gemisine çevirdiği top ve namlusu 120 okka (= 156 kilo) bunu biliyorsun! İyi de bu topun barutu nereden geldi, bilmiyorsun...

Isparta'da Keçiborlu var. Keçiborlu'nun kükürdü var.

Isparta'nın Eğirdir'i var. Gölünün güherçilesi var. "Barut" dediğin, (kükürt + güherçile). Bunu cepheye nakleden 1911 yapımı İzmir - Eğirdir hattı var... O günlere hizmet ve bugünlere hezimet vesilesi (çürüyor)..

"Barut" konulu görüş, benim olsa bencilliğimden olur... Hayır!

Görüş, Falih Rıfki Atay'dan.³⁶

İkinci görüş, dilde sadelik konusunda Tevfik Fikret'e rehber olmuş, (Rübab-ı Şikeste) dilini bırakıp (Şermin) diline geçmesini sağlamış (Isparta Milletvekili) Ağlarcızade Hakkı Bey'den.³⁷

Üçüncü görüş, değerli araştırmacı Uluborlu Tarihi'nin yazarı Sait DEMİRDAL HOCA'dan.³⁸

Onlara rahmet bizler için alınacak ders olsun...

³⁶ ATAY, Falih Rıfki; Bizim Akdeniz eserinden, "Keçiborlu Kükürtü" Ün Dergisi, c. 1, S. 2, Temmuz, 1934, s. 18

³⁷ AĞLARCIZADE, Hakkı; Köyümden Geliyorum Eserinden, "KEÇİBORLU" Ün Dergisi, c. 2, s. 13, Nisan 1935, s. 169

³⁸ DEMİRDAL, Sait; "KEÇİBORLU ve KÜKÜRT", Ün Dergisi, c. 5.5, 50-51 Mayıs-

Haziran, 1938, s. 720

ÇAY BOYU KÜLTÜRÜ

- Onu. önce çocuklara soralım -Çünkü, sahibi onlar...

ÇAYBOYU TARİHİ

Böcüzade'ye Soralım:

O tarih Mutasarrıf Hasan Mazhar Paşa ile başlar. Bir yıllık görev süresinin (1878 1879) meyvesidir. Çayboyu duvarını o ördürmüştür.³⁹

Çünkü üç yıl öncesi; 1875'te vuku bulan, İCADI'nin şiiriyle destanlaşan ve bu eserimin "İSPARTA'NIN SEL FELAKETLERİ" bölümünde yerini alan, masum yavruların beşikte boğulmasına etken o buruk sel olayı, dillerdedir.

Sonrası, "Çay Kültürü" denilince aklımıza Mutasarrıf Hüseyin Hüsnü Bey ikinci isim olarak gelir. Onun döneminde vuku bulan (1897 - Sel felaketi), ölümsüz atlatılmıştır.⁴⁰

Derhal duvarlar tamir edilmiştir. Çınarlar, muhafaza altına alınmıştır.

En bilineni ÇAYBOYU ÇINARI'dır. Ondan biraz daha kıdemli GÜLCÜ MEYDANI ÇINARI, ötededir. Alaaddin Camii avlusundadır. Böcüzade'nin ifadesiyle veriyorum; "İki defa tepesi yanmıştır. 8-10 arşın çapındadır. ÇAYBOYU ÇINARI ise, 6 7 arşın çapındadır. İçi boş olup 8-10 kişiyi alacak bir oda gibidir. Üçüncüsü AYAZMA ÇINARI'dır. Hakkında 1000 yılında yazılmış bir tarihin olduğu söylenir. Göremedik.

Bahsettiğimiz ÇAYBOYU ÇINARI'nın boşluğunda "Üçler - Yediler gece toplantılar" yaparlar. Halk inancıdır. Bu nedenle bazı geceler çınar boşluğunda mum

³⁹ Bak: Böcüzade Tarihi, s. 237.

⁴⁰ Bak: Böcüzade Tarihi, s. 259.

yakanlar görülür. Diğer iki çınar hakkında bir inanış yoktur.⁴¹

Bu konuda yaptığımız bir TV programında; "Çınarlar üçe ayrılır:

1. Adak çınarları
2. İnfaz çınarları
3. İlan çınarları"

Diye yorumlamıştık. Bu adak çınarının üzerindeki -Şamanizm kalıntısı - çakılı bez - kumaş parçalarını gösterip, "Garibin bağrında bir kamyona yakın çivi vardır" dememiz espri konusu olmuştu.

"Ağaçlar yazı bekler" Fakat, bağrını delik deşik eden kalp ve sevdaların ismini gösteren yazı'yı değil... Bahar sonrasındaki yaz'ı (= mevsimi) bekler." Demiştik.

İnfaz Çınarları, buruk... Geçelim onu...

İSTANBUL'DA BİR MEYDAN
MEYDANDA VAR BİR ÇINAR
OLMUŞ PORNO PAZARI
ÇINAR KENDİNİ KINAR
demişim bir başka şiirimde...⁴²

⁴¹ Bak: Böcüzade Tarihi, s. 260 -26}.

⁴² Bak: Gülistan Gazetesi, Isparta, 15 Tem. 2003

YARINLARI

Onu da Akdeniz Gazetesi'nin 7 Ağustos 2003 günlü sayısında uzatılan bir gözlük ile görelim:

Çayboyu'na yolunuz düştü mü?

"Çok değil, daha birkaç yıl öncesine kadar inlerin cinlerin top attığı, içi ve çevresi pislikten geçilmeyen, Isparta'nın yüzkarası Çayboyu'nun son halini gördünüz mü? Eğer görmeyeniniz varsa gidip o mekanı bir gezmenizi tavsiye ederim. Hele hele, akşamları Çayboyu bir başka cennet oluyor" (Çetin KESKİNPALA).

ÇİNGENELER (ROMENLER) (KARAKAVAK'IN GÜLLERİ)

21.yüzyıl başlangıcı itibariyle bu esmer vatandaşlarımıza "Çingene" denilmesi yasaklanmıştır. Onlara kendi istekleri doğrultusunda "Romen" denilmesi, "Çingene" kavramının yerini almıştır.

Biz kanun hükmünden önceki devirleri dile getireceğimizden "Çingene" adının kullanılmışlığını, peşinen af ve talep ederiz.

Çingeneler, 1970'li yıllarda Isparta Ayazma Mevkii'nin alt yanındaki Karakavak semtinde yaşarlardı. Sonra ev edindiler, dağıldılar.

Bendeniz o yılların sonuna doğru Valimiz Cemal Orhun MİRKELAM Bey ile çalışıyordum. İl Planlama Md. Görevini de yürütüyordum.

Sayın Valimiz o günlerde şehirde hırsızlık vakası artınca, Çingene Veli Bey'i çağırttırdı. Ona bir kahve içirir ve uğurlardı. "Hırsızlık, mırsızlık" hiçbir şeyden söz etmezdi...

Bu kısa boylu esmer güzeli insan gözümün önündedir. (Rahmet dilerim). Kısa gonçlu, yüksek topuklu çizme giyerdi. Fincanını söz konusu topuğunun üstüne koyar, bacak bacak üstüne almışlığını, Makama saygısızlık olmaktan öteleştirirdi... Valimize refakat, hürp hürp içerdi...

Valimiz, Veli Bey'i uğurlardı... Bundan ötesini gözümde canlandırıyorum. Çadırına varan Veli Bey, dört hanımını toplar,

" - Ben, demin Vali Bey'in kahvesini içtim. Oradan geliyorum. Hırsızlık yaparsanız ve yaptırırsanız, bacaklarınızı kırarım... Haydi, dağılın!"

İnanınız o kahve, elbette kırk yıl değilse bile kırk hafta hatırnı sürdürürdü. Şehirde hırsızlık olmazdı.

Ne büyük bir ibret!

" - Keserim, biçerim!" yerine tatlı dil, güler yüz ve bir kahve ikramı...

(Allah rahmet eylesin Sayın Valimize...)

Dedim ya, çingeneler, çadırdan çıktı, 1980'li yıllar sonrası ev edindiler... Sağlıklarla otursunlar.

Onların karıları çalışır. Erkekleri biraz eşantıyoncudur. Karılarının getirdikleriyle beslenirler. Kahvede oyun oynarlar, biraz ötesi kumar oynarlar...

Karıları genç ise bohçacılık yapar. Ev ev kadınlara malzeme satarlar, fal bakarlar, bilezik takarlar.

"Bilezik" dedim de, Isparta Ermenileri ile bağlantıları burada başlar.

Böcüzade, Gölbaşı ve çevre köylerde yaşayan göçerleri kastederek,

"Çingeneler, nüfus ve ayin bakımından Ermenilere bağlıdır." der.⁴³ Demircilik zenaat, ilgili her bir inceliği onlardan öğrenmişlerdir, görüşünü ilave eder.

Bir dizelememde; "Çingen çayıra,

⁴³ Böcüzade Tarihi; s. 31

Yörük bayıra kurar çadırı" demiştim. Hayır onlar yerleşik Ermenilere yakın olamazlar.. Oralarda yaptıkları, sacayaklarını, köylülere satarlar, iki yanlı, orta yeri açık yel bileziklerini, romatizmaya iyi gelir, gerekçesiyle kadınlara takarlar. Kocaları sepet örür, karıları köylülere

uzatırlar. Parayla birlikte, fasulye, buğday veya yün alırlar.

Karılarının köylere gidişlerinden erkekleri hiçbir rahatsızlık duymaz. Çünkü, "Çingene karısına sataşan erkek kiremit suda eriyinceye kadar gusül abdesti alsa da abdest almış sayılamaz." demişler.

Hiç, kiremit suda erir mi?

Çingeneler işte bu. Hem arlı, hem kârlı insanlar.

Müzik yeteneği olan erkekler çalar, karıları oynar bazı yöresel düğünlerimizde...

Dediğimiz gibi hiçbir sulanma veya sataşma söz konusu olmaz, olamaz...

Osmanlı döneminde çingenelerin giyim ve kuşamları ile ilgili bir mahkeme sicili vardır.

Tereke ve tespiti mahalli giyim eşyasının nevelerini gösterir... Isparta kadısına ve mütesellimine gelen H. 1030 (= R. 1614) tarihli bir fermanla; azınlıkların giyim sansürü yanında çingenelerin giyim sansüründen de söz edilir;

"Kefere tayfası yeşil kaftan giymeyip, ak sarık sarınmayıp fes ve arakiye (kûlah) giyemezler. Hamama alaca peştamal ve şal alametlü girip çıkarlar."

H. 1087 (R. 1671) tarihli ikinci bir fermanla azınlıkların hamama girerken ayaklarına çan bağlama alametleri kaldırılmış, çingeneler üzerinde devamı emredilmiştir.⁴⁴

Bunlar, İstanbul (=Sulukule) çingeneleri için geçerliydi. Torosların çingeneleri için hiç geçerliliği yoktur. Dere, şal ve çan istemez.

⁴⁴ Eğirdirli Seyyah Karçinzade Süleyman Şükrü; Seyahat-ı Kübra Eseri, Ün Dergisi, C. 10, Sayı: 112-113 Tem. Ağu. 1943, s. 1563.

D

DAVRAZ DAĞININ KAYAK TESİSLERİ

DAVRAZ DAĞININ "FIÇI" DONDURMASI

Fiçı dondurması yapılırdı, buz dolapları çıkmazdan önce... Savlılar, kıl çuval içine sıkıştırdıkları karı, merkep sırtında şehre getirirlerdi. Dondurmacı Sütçü Dede'ye veya Dondurmacı Hamza Usta'ya verirlerdi. Parasını alıp dönerlerdi.

O ustalar da, tahta fiçı içine yerleştirdikleri süt dolu güğümlerin etrafını kar sonra tuz, kar sonra tuz doldururlardı, iyiden iyiye sıkıştırırlardı.

El tutamaklı güğüm kapağını kapatır, çevirdikçe çevirirlerdi...

İlk müşterinin parasını kutsal sayarlar ve onun dondurmasını fazla kesim koyarlardı.

Davraz dağı dondurmasıyla çocukları sevindirdi. Eteğinde kurulu Pepsi - Cola Fabrikası'na Müdürü arkadaşımız, Artun ERDEMİR'in de disipliniyle Dünya Birinciliği kazandırdı. Bugün fabrika satılıyormuş, olsun. Alanlar karlı çıkar...

Şimdi de Davraz dağı Turizme hizmet verecek, hepimizi sevindirecek...

GAR GARMASI (= KAR KARMASI)

Bir yerde okudum. Çocuklarımız kendi oyuncağını kendisi yapmadıkça mutlu olamıyormuş. Sanki aynı şey yapacağı, pişireceği gıda ürünleri için geçerli değil mi? Kar ile pekmezi karıştırıp bol kaşık yemesi çok mu zor?

Boğazı şişermiş... Şişerse şişsin... 60'ından sonra şişmesin de...

1914 DEPREM FELAKETİ

Şükürler olsun, şu 90 yıllık süreç içinde ilk ve sondur.

1971 Burdur depremi olmuştur. Tahribat büyüktür. Isparta'da hiçbir şey olmamıştır.

1995 - Dinar depremi vuku bulmuştur. Şehir yerle bir olmuştur ve perişandır. Şükür, deprem Isparta'ya vurmamıştır.

Ş.A.İ.K. Lisesi'nden Fizik öğretmenim Kenan OKAN Bey, 1960'lı yılların birinde biz öğrencilerine moral vermişti. Zihinlerimizdeki (Isparta ve deprem) içiçeliğini gidermişti...

"Bir kocaman karton kutuyu, çocukların oyuncağı cam bilyalarla doldurun, üstüne su ile doldurulmuş bir tencere koyun, karton kutuyu istediğiniz kadar sallayın, tencereyi deviremezsiniz", demişti. Sözü Isparta'ya getirmiş, "Isparta tanecikler üzerinde kurulu bir şehirdir" diye de eklemiştir...

Demek ki, iki komşu beldenin deprem felaketine uğramasına rağmen Isparta'nın kendisini koruması bir bakıma bunun ispatıydı...

Diyeceksiniz ki, "Birinci deprem, neyin nesidir?" Coğrafya, aynı coğrafya değil midir? Evet, öyledir...

Yalnız 1914 Depremi incelenirken konuya, (Isparta Mutasarrıflık Merkezi) ve (Burdur İlçe Merkezi) olarak ayrı ayrı bakılması gerekir. Bilindiği üzere Burdur Isparta'nın ilçesidir. Ölüm sayısı birlikte verilir.

Dönem Valisi Azmi Bey'in ifadesine göre:

Isparta'da ölü sayısı 500, Burdur'da ölü sayısı 1000'dir.⁴⁵

Yine de az değildir. Buna bağlı olarak maddi ve manevi tedbirlerin alınması istenir.

Önce manevi tedbirlerden bahsedelim:

- İçki kadın kumar eğlencelerine izin verilmesin...

⁴⁵ Böküzade Tarihi, s. 309.

- Seferberlik hali, aç kalan bazı dul kadınların Kuleönü - Isparta arasında yol yapımında erkekler birlikte çalışmalarına son verilsin.

- İzmir'den mal getirip yerli kadınlarımıza satan kadınlar çoğaldı. Yerli malı kullanılsın ve o kadınlarla pek sıkı - fıkı olunmasın.

- Bunlara engel olunsun gibi... Maddi tedbir olarak da; Şehrin yerleşim yerinde değişiklik yapılsın.

Geçen yıllarda yıktığımız, "Sıra mağazalar" gibi veya şu an ayakta duran Çarşı Karakolu'nun karşısındaki evler gibi, evler bitişik yapılsın, geniş taban oluşsun.

Yıkılan, bir teki dahi kalmayan, yakın zamanın istasyon evleri gibi evler, iki katlı olsun, dört köşe bahçe boşluğu bırakılsın...

Eski Isparta evleri gibi, "Cadde, dış kapı, bahçe boşluğu ve iki katlı ev kültürü" devam ettirilsin, denilmiştir. Ettirilmiş midir? Ne mümkün?

Hatıralar taşlanmış
Her yan beton yığını
"Medeniyet" bu ise
Başına çal, çağını...
Sade, şehirler değil,
Gönüller, ondan beter
Güle selam verenler
Hesaplıyor yağını
S. ŞENOL

ÇARE: EĞİTİM

Bakınız, Isparta Mühendislik Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü Başkanı Prof. Dr. Ali KEÇELİ bu konuda eğitimimize bir madalya veriyor:

"Deprem hasarlarını asgariye indirmede zeminli ilgili parametrelerin saptanmasını konu edinen Mühendislik Sismoloji dersi ülkemizde yalnız Isparta Mühendislik Fakültesi Jeoloji mühendisliği Bölümü'nde seçimlik, Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nde ise zorunlu ders olarak okutulmaktadır" diyor.⁴⁶

Mutluluk ve güvence veren olay...

⁴⁶ KEÇELİ, Prof. Dr. Ali; Isparta Gazetesi, 23 Mart 1992.

DEREBOĞAZI YOLU- DEREBOĞAZI DESTANI

DEREBOĞAZI DESTANI, tarafımdan yazıldı, belki biraz tez oldu.

PILEVNE MARŞI yazılmasaydı, Gazi Osman Paşa'nın varlığını bilemezdik. YEMEN TÜRKÜSÜ olmasaydı, o savaşı, yüzlerce savaştan birisine benzer sayardık... Bu yüzden yazdım DEREBOĞAZI DESTANI'nı...

Tam 22 dörtlükten ibaret... Buraya özetin özetini aldım.

**"BU TOPRAĞIN SESİ VAR,
ÜSTELİK RÜTBESİ VAR.
BİR TARAFTA TEPE, DAĞ**

ÖBÜR YANDA SIRADAĞ."

dedim. TOROS SIRADAGLARI'ni örnek gösterip, insafsızlığını, yol vermezliğini ortaya koymuşum.

"DAĞ NE KADAR YÜCE OLSA

YOLLAR ÜSTÜNDEN AŞAR"

SÖZLERİNİ' DUYANLAR

BU SEVDA İLE YAŞAR"

dedikten sonra Yunus Emre'den mülhem yola çıkan Hacı Kadir Gülsoy'lardan, Hacı Mustafa Kazak'lardan söz etmişim....

"VE DAĞLAR AŞILACAK

PARA GEREK, KEPÇE GEREK,

İKİ "YAR" ARASINA

BETON KELEPÇE GEREK"

dedikten sonra bu konuda maddi ve manevi katkılarını esirgemeyen Sayın Şevket DEMİREL ve Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman DEMİREL'e şükran duygularımızı sunmuşum.

Müteakiben AMAÇ konusuna girmiştım.

"BU YOLUN VARLIĞINDA,

EKONOMİK GAYE TEK.

LİMAN'DAN YÜKLÜ KAMYON,

YOL ALIR KÜKREYEREK."

dedikten sonra, pek hareketsiz olan ANTALYA LİMANI'nın hareket kazanacağını, Antalya - Isparta -Konya - Sivas hattının ne büyük bir değer kazanacağını yine ek dördlük içinde sergilemişim.

Ve mütevazı Destanımı zamana emanet etsem, iyi olur düşüncesindeyim.

Destanlar Yaşar...-HACI KAZAKLAR nasıl olsa

yaşar.

"DAĞ NE KADAR YÜCE OLSA, YOLLAR ÜSTÜNDEN AŞAR."

diyen YUNUS EMRE'ler de yaşar... Takdir, tarihin...

E

EĞİRDİR KEMİK HASTALIKLARI HASTAHANESİ

1950'li yılların ortası...

Eğirdir'de "EĞİRDİR KEMİK VEREM HASTAHANESİ" kuruldu. "Verem" sözündeki ürperti, onu isim hanesinden düşürdü, bugünkü adı aldı.

Eğirdir adı nam saldı.

İlki, İstanbul Baltalimanı'ndaydı bu hastane örneğinin... Tıp bilimi yapmamış kişilerin görüşleri de önemlidir, bazen...

Ney imiş?

"Boğaz esintisi (orada İstanbul Boğazı esintisi), (burada Kovada Kanal esintisi), kırılan kemikleri kaynaştırırmış..."

Öyle ya! Günümüzde ölümler ya Grafikten (şeker artması gibi) veyahut trafikten (mobilet vurması gibi)...

"Esinti ve kemik kaynaşımı..."

Niye olmasın.

Sonra sözü Ziraat öğrenimi yapmamış kişi aldı:

"Bu esinti, elmayı da pek lezzetli kılarmış... Bu yüzden şurada (merhum) Hacı Aziz oğlu Halil Üstün Bey'in başlattığı Eğirdir elmacılığı, burada Dr. İsa Köklü rahmetlinin başlattığı Gökdere köyü elmacılığı, iki tatlı rakip olmuş..."

Niye olmasın? Aşağı yanında KOVADA...

Sanırsın ki uzanıyor ovada... Düz bir görüntüde göl Turizmi - murizmi çok şey söylendi hakkında... Tutmadı! Elma tuttu... Çünkü ekonomik. Elmaya komşu Kovada Gölü de (Komando Birliği)nin eğitim sahası oldu.

İşte bu Dr. İsa Köklü, Eğirdir Kemik Hastalıkları Hastahanesi'nin yıllar yılı Başhekimliğini yapmıştır. Eski binadan yeni binaya geçişi - bir amele gibi çalışarak -sağlamıştır.

Ruhlarına rahmet olsun...

"EN BÜYÜK ASKER BİZİM ASKER"

- ASKER UĞURLAMALARI -

Mevsimin şartları...

Günün şartları... Kim neyi emrederse Asker uğurlamalar öyle olur... Ya gardan yapılır. Veyahut garajdan...

Bir artı veya bir eksi yaş grubundan arkadaşları toplanırlar bahsettiğim yerlerde... "Emsal" derler onlara...

Baba, göz yaşını göstermek istemez... Yalan... Bu yüzden üç cigarayı yakar ardı arkasınca...

Ana öyle değil...

Ağlayacak... Hemi de herkese gösterecek.

Nişanlı veya eş...

Onlar da ağlayacak...

Elinden geldiğince gizliden gizliye ağlayacak...

Yavrusu varsa, onu siper ederek...

Arkadaş grubu dedik, işte onlar yeri - göğü yırtacak...

- En büyük Asker, Bizim Asker!" nakaratını söyleye söyleye...

iyi de bu işin şiiri ne olacak?

Ben, yazdığımı vereyim. Sonra sözü öğretmen Rıza KAYNAK'a devredeyim."

(KOÇ KANI ŞEHİT KANI)

Sümer ŞENOL

Kınalı koç dine kurban
Kanı, asker alınına
Seni, şehit saydı annen
Git, salına salına

Kınalı koç dine kurban
Kanı, yiğit erine
Seni, şehit saydı eşin
Git, vatan seferine

Kınalı koç dine kurban
Kanı, giden oğluna
Seni, şehit saydı baban
Vatan - millet yoluna

TÜRK ASKERİ

(Askere çağırılanları uğurlarken)

Öğretmen Rıza KAYNAK

Soyu Türk, göbeği Türk, tarihi Türk, Türk adlı Türk
Kafa ve el birliği, heyecan kanatlı Türk
Ey, tarihin başlangıcı, istikbalin sonu sen
Eğildi, egeceksin cihanı ister isen
Ey, ezelden erdoğan, ömrünce er askerim
Ey benim kuzu iken, aslanlaşan tunç erim.
Öğretti, anan, baban, ecdadın Türklük nedir?
Türk, güçleri nefsinde toplayan hazinedir
Sen de ey Türk askeri, bugün cihan erisin
Ecdattan değil geri, fakat çok ilerisin
Yıldızlara el değmez, merdiven yetmez aya
Dumlupınar, İnönü, işte coşkun Sakarya
Her renk belki yok olur, kan boyası renk solmaz.
Adından daha büyük kelime, sıfat olmaz.
Size uğurlar olsun, barış, ile biz yâruz
Şu da var ki arkada, memleket var, biz varız...
Uluborlu-1941⁴⁷

⁴⁷ Ün Dergisi, c. 7, s. 84 - 85 - 86, Mart, 1941, s. 1181.

ER MEKTUBU

(Mehmetçiğe Armağan)

Sümer Şenol

"Er mektubu görülmüştür."
Damgasını yiyen mektup
Duygu duygu örülmüştür
Hasret zarfı giyen mektup

Kimisinde bir saç teli
Kimisinde bebe eli
Zorla çizilmiştir belli
"Al, öp beni" diyen mektup

Zarf içinde bir sigara
Uzatılmış o diyara
Alıp, içmek düşer yara
Hele, biraz eylen mektup

Sana var bir emanetim
Yanlış aktarma, niyetim
Yâri, yurda feda ettim
Gerçek aşkı bilen mektup
Mayıs 1971 KARABÜK

EVLIYA ÇELEBİ (VE ISPARTA)

Ünlü seyyah, ünlü Seyahatnamesi'nin 9. cildinde Isparta'ya yer verir(283. sayfayı Isparta'ya ayırır).

1671 1672 yıllarında İstanbul'dan başlayıp Mekke'de sona eren gezisi içinde gelip geçtiği Isparta vilayetini, şirin sözlerle anlatır.⁴⁸

Evsafı Şehri Şirini Isparta (= Şirin Isparta Şehrini Vasıfları) başlıklı yazısında şunları söyler: Ermenilerin elinden Sultan Alaaddin fethidir.

Sonra, Osmanlıların eline geçmiştir.

Anadolu Eyaletleri içinde Hamit Paşa'nın tahtıdır.

Paşa'nın tarafları Osmanlı'dan 200 bin akçe alıp onun tarafına geçmiştir.

400 asker ve bir albay beyi ve çeribaşısı vardır. 9 zeameti ve 585 tımarı mevcuttur.

Sefer sırasında bunların da katılımıyla asker sayısı, 8 bini bulur.

İslam alimleri, esnafı ve bilim ehli pek çoktur.

Kadı'ya senelik 6 bin kuruş, Paşa'ya 30 bin kuruş öderler.

⁴⁸ ÜNAL, Kemal (Isparta Milletvekili), "Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Isparta, Ün Dergisi, c.5, sayı: 61, Nisan 1939, s. 865.

Bac (hayvan vergisi) ve Pazardan 6-7 bin kuruş geliri olur.

Bu sancak eyaletinde Türkler ve Rumlar vardır.

Şehir ferahtır, süslenmiştir.

Firdevs Bey Camii'ni Koca Sinan bina etmiştir.

Şeyhlerden Veli Hamit, camide Vaaz ve nasihat verirdi. Merhum kişi, Aras'ta (Atabey'de) gömülüdür.

Sarı Ali Bey Köyü gelişmiş bir Müslüman köyüdür.

Gözünden kaçan bir tek husus vardır. Senirkent -İlegüplü, GÜLBABA'yı Merzifonlu göstermiştir. Bu yanlış zaman içinde düzeltilmiştir.⁴⁹

Not: SDÜ'den bir grup öğrenci EVLIYA ÇELEBİ hakkında iş bu bilgiyi edinmek istemektedir.

Böylesine sıralamasıyla, Tam tekmil verememiştim.

⁴⁹ Bak. (G) başlık (GÜLBABA) konusu.

F

FESTİVALLER TARİHÇESİ

İlkini hatırlayanlar azaldıkça azaldı...

Yıl 1965...

Yer, Darbaz bahçesi (şimdiki halk pazarının kurulduğu yer) Etraf, toz duman içinde. Çadır tiyatrolarına giriş, ya biletle ya jiletle. Yani parası olmayanların çadırı tahrip edip de başlarını uzatmaları gibi bir şey. Festival alanı şehre 8-10 kilometre ötedeki bir mekan gibi geliyordu. İnsanımıza Cumhuriyet Caddesi yeni açılmıştı. Seyrek seyrek binalarıyla geceleri gidilere, gelişlere pek güvence vermiyordu. Sonuçta, festival mi fuar mı, bir şeyler yapıldı, o yerde. Sonra yıl 1980 oldu. Üst üste iki yıl ve sonrası yarım kalan bir festival serisi daha gözlendi. Organizesi Vilayet ve Belediye adına ünlü karikatürist (Merhum) Lütfü Küçük'teydi. Aklımda kalan iki şey vardı.

Birincisi Hükümet Meydanında kurulu festival kabinlerinin, yağmura, yaşa fazlaca direnememesidir. Diyelim ki mobilya sergisi açmış bir esnaf dostumuz pirince giderken bulgurdan olmaması için elinde bir sopa aşağından yukarıya doğru yağmur meydan savaşı veriyordu. Biriken suyu faşur fuşur aşağıya dökmeye çalışıyordu. Sonuç, hiç de iyi olmadı. Bırakınız pirince giderken bulgurdan olmayı; esnafımız bulgura giderken evindeki kepekten oldu.

Arşivimde yer aldığı için söyleyeceğim. Aklımda kalan ikinci şey pardon arşivimde sakladığım ikinci şey.

1981 yılı festival gazetesi..

1982 yılı festival gazetesi.

Onlar, rahmetli Lütfü Küçük'ün eseri idi. O, dünya ödüllü bir sanatçı idi Isparta-Uluborluluydu. Yaşıtımdı, kader ve keder arkadaşımı. Erken ayrıldı bu dünyadan, anısı kaldı.

Üstün sunuş yeteneği ile hazırladığı o iki gazetesi kaldı elimizde. Yıl geçti yıllar geçti. 18 yıl sonra Isparta Valisi Sayın Halil İbrahim Daşöz ve Belediye Başkanı Sayın Yusuf Ziya Günaydın 2000 yılı festivalini, 2001 yılı festivalini, 2002 yılı festivalini yaptılar.

Yapılan bu faaliyetler genç bir Ispartalı gazetecinin köşe yazısında yorumunu buldu. Enver Taha Aydın'ın. 30 Mayıs 2003 günlü Çağrı Gazetesinde Mercek isimli köşesinde 'Bu sene daha çok ümitliyim' başlıklı yazısına birlikte bakalım. Yorumu pek olumlu değil, sanatçıların getirdikleri götürdüklerinin bir hayli gerisindedir. Yazarımız bunu ima ediyor.

"2003 yılı 4. Uluslararası Gül, Halı, Kültür ve Turizm Festivali, 30 Mayıs-31 Mayıs-1 Haziran 2003 tarihleri arasında yapılacak" diyor. "Bu sene tane yabancı gazeteci ilimizi ülkelerine tanıtacak" diyen sayın Aydın, geçen yıl Türk gazetecilerinin bile gelmediğinden yakınıyor. Haklıdır.

Bu yıl gelen yabancı gazetecilere Ispartalı Rumlar içerikli eserimi vermek isterdim. O eserimde neyi yazmıştım biliyor musunuz?

"Dışarıdan gelenler evlerin fotoğraflarını hiç çekmezler, binalara hiç bakmazlar... Balkonda gerili biber, patlıcan, bamya, fasulye kurularına bakarlar," Festivaller kutlu olsun...

İYİ DE HALICILIK GÜLCÜLÜK NE ALEMDE?

Bana sorarsanız iyi yolda... Budandı... Klasik Halıcı tipinden kurtuldu...

ÇÜNKÜ:

Halı, halkın malıydı... Mutfağına (aş), genç kızına (iş)'ti...

Halıcılarımız mahvetti onu...

İstanbul esnafına (121) veya (151) vadeyle verdiler, haklarını... Yani, (4) ay veya (5) ay süreli...

Konak Kahvesi'nde bununla övündüler. Kebapçılar Arastası'nda bununla gerindiler.

Peşin alıp verene, yani (0) vade verene tepeden baktılar. Ona, "-Haydi oradan pis ayakçı!" dediler.

Sonuçta, İstanbul halıcısı zengin oldu. Bizimkiler kayboldu... Ve sonra Apartmanlar... izin vermedi, veremezdi kırkit sesine!

Bugün, Isparta'da halıcılık sermayesinin diktiği hiç bir eser yoktur...

Sonuç: Yazık oldu Isparta'ya! Yazıklar olsun onların kafasına, bu (kof) övücü koyalara...

Konuyu (gül)'e getirirsek:

Gül, güldürmez! O gün de güldürmez bugün de güldürmez! Muhatabı zenginler! Fakirleri öldürmez... (Dışa dönük üretim, dışa dönük tüketim...)

Şu son FESTİVAL'imiz güzeldi. Onun yaptığı gibi, iç ve dış tanıtımlar yapılsaydı, iş değiştirdi...

YORUM İSTEYEN BİR OLAY: BELDELERDE TÖREN - ŞÖLEN ÇOĞALDI

Şehirler, bağrına gelip yerleşmiş köy kökenlilere artık bir şey veremiyor. Kendisine hayrı kalmadı ki...

Onları (asimile) edemiyor. Tam tersi bir uygulamaya giriyor. (Asimile) oluyor.

İstanbul örnek Antalya örnek.... Isparta örnek...

Bu, Isparta'ya bakalım. 15 bin yerli Ispartalı... 135 bin köyden kente göç etmiş Ispartalı... Nasıl asimile etsin?

Torun, dedesi gibi (bilhassa İstanbul'da) kendisine ekmek veren beldenin taşını - toprağını öpmüyor, artık. Tekmeliyor...

Hemşehri Dernekleri kuruyor.

Bizde ise köyünde şölenler, törenler, güreşler düzenliyor, (örnekleri sizler veriniz)

Dün yoktu bunlar... Bugün çoğaldı.

Yorum yapılmalı

Sevindirici yanı vurgulanmalı...

ISPARTA GELİŞTİ (Mİ?) SADECE DEĞİŞTİ (Mİ?)

Gururlanarak söylüyorum... Hem gelişti! Hem değişti!

Bakınız Üniversitesine...

. Bakınız çarşısına, sokağına. Bakınız Çayboyu'na, Gökçay tepesine... Teneffüse imkan verecek yerler... Yarınlara ve torunlara sunulacak hediyeler...

Not: Bu yorum, (Haziran - 2001 - Gül ve Halı Festivali)'nin arkasından yapılmıştır. S. ŞENOL

G

GÖÇMENLER (1950)

Böylesi bir mutlu olay vardır. Göçmenlerin göç olayı vardır.

Evrensel yasalar böyle buyurmuştur. Dünkü günde "Muhacirler" 1923 - Mübadelesiyle nasıl Yunanistan'dan ülkemize gelmişlerse, Isparta'dan giden Rumların boşattıkları Emre Mahallesi'ne yerleşip oranın adına "Muhacir = Macir mahallesi" dedirtmişlerse benzer işlem, 1950'li yıllarda aynen vuku bulmuştur. Bulgaristan'dan göç edip gelen o güzel insanlar, şimdiki Bahçeli evler mahallesine yerleştirilmişlerdir. Adına da "Göçmen Mahallesi" dedirtmişlerdir. Oğulları, kızları bizlerin de okuduğu Isparta ortaokuluna kaydedilmiştir.

"A be! Asan!" diye başlayan hitapları, Hasan'ı (= Asan) olarak söyleyişleri ne kadar çocukça bir tebessüm yaratmıştır, yüzlerimizde...

Getirdikleri türküler, duyduklarımızın çok ötesindedir.

Bizim duyduklarımız, üç beş Toros türküsüydü.

" Önledim Ayşe, diye

Odayı döşe, diye

Ünledim Fatma, diye

Yalınız yatma, diye

Ünledim Satı, diye

Çayımı geti, diye

Misali kıvrak havalardı.

Sonra ilkokul sıralarımızda Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlerimizin öğrettiği birkaç Ege Zeybeği ve yöre nağmeleri vardı.

"Şu dalmadan geçtin mi?

Soğuk sular içtin mi?

Efelerin içinde,

Yörük Ali'yi seçtin mi?"

"Hey gidinin efesi

Efelerin efesi

Aydın eli dumanlı

Bak, kaçıyor Yunanlı" Gibi muazzam türkülerdi...

Göçmen Ömer Amcanın hem söylediği hem ağladığı şu türküleri bilmezdik.

Gide gide aman, yârelerim derildi.

Gitme dedi, yar boynuma sarıldı

Bize kismet aman, Isparta'da verildi

Bu ayrılık yaman büktü belimi

Yaradan Hak, sen bilirsin hâlimi

Isparta'dan su gelir aman, boydan boydan

Güzel arar isen al bizim soydan

Muradım değildi, ayrılmak yardan

Bu ayrılık yaman büktü belimi

Yaradan Hak, sen bilirsin hâlimi

Rahmetli göçmen Ömer Amca bu Rumeli türküsünü söylerken, kendisine katılanları bulamazdı. Bunu bildiğinden midir nedir Uşşak Makamındaki;

Alişimin kaşlar kara, aman

Sen açtın sineme yare

Bulamadım derdime çare
Göremedim hiç, ah...
Civan Alışımı Tuna boyunda
Evleri var hane hane, aman
Benleri var tane tane
Soramadım kane kane, aman
Göremedim hiç, ah...
Civan Alışımı Tuna boyunda

Türküsunü söylediği zaman, kendisi susar, katılanları dinler, seyrederek ve ağlardı. Ne bileyim ben yıllar geçecek bendeniz İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Prof. Dr. Mehmet KAPLAN Bey'in öğrencisi olacağım. Mezuniyet tezimi ondan (Balkan Türkleri) adıyla yapacağım... Allah rahmet eylesin...

BEN AKORDEON'U GÖÇMENLERDE GÖRDÜM

Soyadına ne gerek var,
Veteriner Müdürlüğünde şoför Hasan Ağabeyimizin omuz başında gördüm akordeonu... Dolan, boşalan fakat nağme fişkirtan bir havalandırma trafiğine uyardı. Rahmetlinin başı, o doluşlara, o boşalışlara nasıl da iştirak ederdi... Gözü, parmaklarında gezerdi... Elbette, bizler de konumuz olan 1950'li yılların dışına çıktık. 28 Ağustos 1968 yılında evlenmiştik. Gelin karşılamayı tek başına o yapmıştı, baba ocağımızın giriş kapısının önünde... Sonra, çocuklarını ve damadı Zeki'yi okuttum. Nikah memuru Zeki emekli oldu bile...

GÖÇMENLERİN GELİŞİ ROMAN KONUSU OLDU, FİLM KONUSU OLDU

Roman, Tarık BUĞRA'nın (AĞAÇLAR AYAKTA ÖLÜR) adlı eseridir.
Film ise Yeşilçam'ın iki kere çekimini yaptığı (SENEDE BİRGÜN)'dür. İlkinde Selda ALKOR, diğerinde Hülya KOÇYİĞİT başrolde... Baş aktör ise Kartal TİBET... Filmler, çok tutulmuştu.

GÖÇMENLER BİR DE "GÖÇMEN SOBASI'NI GETİRDİ İSPARTA'YA"

O güne kadar şehirde (teshin = ısınma) araçları, kenar mahallelerde yassı karınlı Uluborlu sobası ile mangaldı. Sanki, merkez mahalleri farklı mıydı?

Hayır... Kalorifer ve elektrikli ısıtma araçları hak getire... Yoktu...

Göçmen sobasına, "güzine" diyenler de oldu. Fakat ben, "Göçmen sobası" demeye devam edeceğim...

Özellikle konumuzun bir başka yanını oluşturan (şehre göç etmiş insanlar), ev - dam yapmışlarsa, çor -çocuk okutmuşlarsa, ekmeğine aş eklemişlerse, bu sobanın etkisi ve etkinliği sayesinde, derim.

Sobanın üstündeki küçük halkada çaydanlık, orta halkada tencere, büyük halkada semaver kaynardı...

İçindeki fırında istersen ekmek, istersen çörek börek pişirilirdi.

Gün boyu evi ısıtan soba, içindeki kalın tuğlaların ısınmasıyla geceler boyunca aynı işlemi yürütürdü. Odalar sımsıcacık kalırdı.

Alta dökülen tertemiz külü, deterjan işlevini yerine getirirdi. Borusuna takılmış çubuklar, çamaşırı pek kolay kuruturdu. Daha ne yapsın, "Göçmen Sobası?"

Bizim de vardı böylesi bir göçmen sobamız... Getirenlere teşekkür olsun...

GÖÇMENLER "BULGAR SOMYASI'NI DA GETİRDİ"

Anadolu insanıyız, "yer Yatağı"nı bilirdik... Yüklüklerimiz onlardan şikayetçiydi. İçi halı kırpığı dolu yataklar, yerden kalkmasını yüklüklere sığmasını bilmezdi...

"Bir yastıkta kocasınlar" kutsal duasının gereği boyu 1,5 metreyi geçen yastıklar kıvrım kıvrım kıvrılırdı. Yüklük kapağının dış görüntüsünü de bozarlardı...

Yorganlar, bir ayrı konu...

Anadolu insanıyız, demiştik ya perişan yüklüklerin, onlardan bin kat fazla perişan Türk kadınının çilesi, 1950 yılında Bulgaristan'dan gelen Göçmenlerin getirdikleri "Bulgar Somyası" ile son buldu.

Altına valizlerin rahatça sığabildiği dört ayaklı somyalar.. Dikdörtgen çerçevesi demirden...

2 cm. enindeki ince çelik şeritler, yatay ve dikey biçimde ve aralıklarla kaplamıştı yüzölçümünü...

Burada, onlara "yaylı yatak" dedirten (yaylar)'m da hakkını vermemiz gerekir. Burgu burgu bir parmak girecek yuvarlaklıkta çelik tellerden yapılmıştır.

İki yanlı pençelerinden birisi dış çerçeveye girer, diğeri çelik şeritleri gerer...

Üzerine serilen yatak sabittir, yastık sabittir, yorgan sabittir. Dolayısıyla, yüklüklere "oh, be!" dedirtmiştir.

Ne var ki... Yayları tez bozulur.

Masraf kapısıdır. "Üstünde hoplastın, zıpladın, yayları sen bozdun" diye, pek çok çocuk dayak yemiştir. (Dediğimiz elbette bir espri...)

Gelelim, ikinci espriye...

Evlerimiz o dönemlerde çoğunlukla iki katlıydı... Birinde - diyelim ki - yeni evli gençler kiracıydı... Diğesinde de elbette orta yaş ev sahibi otururdu...

Yeni evlilerin yay gıcirtısı, orta yaşlı, birbirine sırtı dönük yatan ev sahiplerine tahrik unsuru olurdu...

Sağ olasin, Bulgar somyası...

GÖÇMENLER ISPARTA'DA FAZLA DURMADI

Müşterek üretimimiz GÜL'ün varlığı bile bağlamadı onları Isparta'ya... Onlar da biliyorlardı. 1880'li yıllarda Gülcüade İsmail Efendi'nin ilk gül fidesini Bulgaristan'dan alıp getirdiğini... Gülcü Mahallesinin adını, bu üründen aldığı...

Fakat olmadı...

Onlar, Isparta'da kalmadı...

Manisa yöresi ovalıkmış...

Oraları tercih ettiler ve göç edip gittiler...

Göçmen sobasının ısısı ellerimde, Göçmen Ömer Amca'nın türküleri dillerimde... (Pek acemice söylesem de)

Yeter! Sekiz - On yıllık bir beraberlik yeter, bizlere...

1990 YILINDA GELENLERE "GÖÇMEN" DEĞİL, "SOYDAŞIMIZ" DEMİŞSEK DE

Hani, şu ünlü halterci Naim SÜLEYMANOĞLU ile gelenler, Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL emretti, biz Lise Müdürleri Halk Eğitim Merkezi yanındaki pansiyona sığınan ailelere maddi ve manevi yardım ettikse de SOYDAŞLARIMIZ, Isparta'da fazla durmadılar, hemen gittiler... Bıraktıkları, birkaç oya ve nakış oldu.

GÖKÇAY KÜLTÜRÜ

Ayazma, o yakada...

Gökçay, bu yakada... Gölcük, öte yakada...

Birinin modernleştirme ve nakış nakış işleme ustası Belediye Başkanı Mehmet AYBATILI... (1994 yılı sonrası).

Diğerinin yeniden doğuş, yarınlara ve torunlara sunuş ustası da Belediye Başkanı Yusuf Ziya Günaydın... (1999 yılı sonrası).

Yarınlara ve torunlara dedim de...

Gökçay, mesire yeri olmaktan bir öte, Özel Vakıf Üniversitesi'nin (Türk - Amerikan iş birliğiyle) açılacağı oldukça uygun bir mekan...

Haziran ayı ortasında (Isparta Fuarı)nın temeli o yerde atıldı. Açılış konuşması bendenize verilmişti:

"Halkımız rütbelendirmeyi sever" diyerek söze başlamıştık.

- İşte, sırt, belen, tepe, dağ ve sıra dağ... Ama hepsinin üstünde insan aklı var... Yunus Emre'den bir ödünç dize alırsam; "Dağ ne kadar yüce olsa / Yol, onun üstünden aşar" demiştik.

"İnsan aklı... Everest'i yaptığı uçakla, aklıyla aşar." diye eklemiştik.

Fuar motifi de öyledir.

Köylerde "alan" şehirde "meydan" işte, Gülcü Mahallesi'ne adını vermiş olan sığır sürüsü ve satıldığı yer: Hergele meydanı

"Dört tarafı kapalı cahar - su (çarşı), yapar. Tam tersi, dört tarafı açık (pazar) kurar... Onu, büyütür adına "Panayır" der.

İşte, "Eğirdir Pınar Pazarı..." ve benim ona hürmetten yazdığım dizelerim;

"Panayır! Ruhunu satar isen ne olur bana ayır" diyen yalvarışım...

Yetmez! Mevsimi içinde şehirler, festival düzenler

Bizde, "Hah ve Gül Festivali"

Uluborlu'da "Kiraz Festivali"

Sütçüler'de de "Dut Festivali"

Festivallerin tarihçesini verdik. Ne var ki atalarımız,

"Gül ayı/Sel Ayı" demişler.

Yağmur Meydan Savaşını hep kaybeden Festival esnafı...

Buna bir çare gerek... Ona, şemsiye gerek...

İşte, temelini attığımız "Gökçay Fuar" bu şemsiyenin ta kendisi...

Yağmur, yok! "Yağmur Meydan Savaşı yok! Kutlu olsun, demiştim..."

Gökçay'da yörük çadırları var... Gökçay'da yeşil var... Ağaç var...

GÖKÇAY'DA İÇİLEN ÇAY

SÜMER ŞENOL

Rütbe almış gidiyor

Arık, hendek, dere, çay

Sevemedim Kanal'ı

Kanallar, çünkü yapay

İşte Kirazlıdere

Bastığımız yer Gökçay

İrmak, nehir elele

Çekiyor, sanki halay

Kontak, mesafe ister,

Mesafe sonu; Gökçay...

Ruha serinlik verir,

Gökçay'da içilen çay...

Haziran - 2003

GÖNEN KÜLTÜRÜ

Dikkat edilirse; "Gönen İlçesi" demiyorum. Onun kitapları yazıldı. Mesela, (merhum) Ramazan ÖZDEMİR bu işin üstünden mükemmel geldi.

Bizim işimiz ödevlik; 1-Gönen Öğretmen Lisesi

Şiirini verdik. Pek çok yerde yayınlandı. Bir daha verelim:

KIRKÇAYIR ÖNÜNDE BİR TREN SESİ

ELİNDE BAVULU BİR ÇOCUK İNER

GÖNLÜNDE ÖĞRETMEN OLMA HEVESİ

GÖNEN'E TIRMANAN KAĞNIYA BİNER

İşte o kağnyaya binip de Gönen'e tırmanan insanlar bizim öğretmenlerimiz. Elllerinden öperiz.

2-Gönen'in Yunus Emre'si

Her yıl Haziran ayının son haftası (Yunus Emre'yi Anma Günleri) düzenlenir, Gönen'de...

Davetiyelerinde:

"Gelin tanış olalım

İşi kolay kılalım

Sevelim, sevilelim

Dünya kimseye kalmaz." Dizeleri yazılıdır.

Yapılan konuşmalarla dimağ doygunluğu ve ikram edilen Aşure ile de damak doygunluğu sağlanır. (Türk töreni sevmez, şöleni sever) sözümüzün gereği, bize verilen konuşma görevini kısa keseriz.

"Biz Yunus'u biliriz

Ama, hükümdarı kim?

Yıla değil yıllara

Suda Yunuslar hakim"

Diyen dizelerimizle yüceliğini ortaya koyarız.

Isparta'da bir mahallede, Emre Mahallesi'nde (=Yunus adının eklemesi yapılmalıdır) diyerek konuyu güncel kılarız.

Bilimsel kaynaklara pek girmeyiz. Kazan, kap-kacak, aşure kepçesi gürültüsüne mağlup olmasın diye...

Fakat, buraya koyalım:

Ün Dergisi, Sayı; 71 - 72, sayfa 1039'da Burhan TOPRAK, yazısının başlığında bir savunmayı ortaya koyuyor: "YUNUS EMRE AŞIK PAŞA DEĞİL YUNUS EMRE'DİR" diyor. Kime karşı?

Raif YELKENCİ'ye karşı...

Sayın YELKENCİ bu konuda iki ayrı makale yayınlamış, Ün Dergisi'nde;

1-Ün Dergisi, Sayı; 71 - 72, Sayı; Mart - 1940, Sayfa; 991'de "BÜYÜK TÜRK ŞAİRİ YUNUS EMRE KİMDİR? BİR ETÜD, BİR İDDİA" başlıklı yazısında...

Onun, (AŞIKPAŞA) olduğunu şiir örnekleriyle ortaya koyuyor.

2-Sayın YELKENCİ, aynı tezini aynı derginin 73 -74 sayılarında da devam ettiriyor. (Nisan - Mayıs 1940, Sayfa: 1071'de)...

Sayın Fehmi AKSU ise yine Ün Dergisi, Sayı 123 -124, Haziran Temmuz 1944, Sayfa; 1785'de "Isparta'nın Mahalle Adları" adlı araştırmasında konuya açıklık getiriyor.

Yunus Emre, Yunus Emre'dir. Gönen'de Şeyh Sadettin Zaviyesi vardır. (16. yy.) Isparta'da Hızır Abdal Zaviyesi vardır. (15. yy.) Uluğbey'de (Senirkent) Veli Baba Zaviyesi vardır (16. yy.)

Sav'da Hüsamettin Abdal Zaviyesi vardır. (16. yy.) Baladız'da Sinan Baba Zaviyesi vardır. (16. yy.)

Lagus'ta (= Yakaören'de) Arslan Dede Zaviyesi vardır. (16. yy.)

Açıklamalarını yapıyor. Yunus'tan 3 asır sonra yaşamış bu insanların (Yunus Emre Bağlantısı) yanlış olur, diyor. Bu eylemlerin görev hanesine şu satırları ekliyor:

"Bu zaviyeler, Ortodoks din adamlarına karşı birer ocak halinde idiler. Horasan kökenlidirler. Savaşlara ve Fetihlere iştirak ederler, karşılığında ihsan görürler" diyor.

Her birine rahmet olsun... Karışıklıklar son bulsun...

Yunus Emre'mizin mezarı illa Gönen'dedir, diye bir kesin iddiamız olamaz... (Mezarı) değilse bile (makamı) buradadır, tezimiz olur.

Dervişçe bir selamımızla Yunus'u adına, bir güncel uyarımız olur, Kime?

Elbette, birilerine...

KİBRİT BİR DEFA YANAR
ZORLAMA, ÇAKMAK DEĞİL
İNSAN, BİR DEFA KANAR
ZORLAMA, AHMAK DEĞİL.
S.Ş.

1941 YILI ANISI GÜL YURDUNDA GÖLCÜK

Yazan; Arslan TÜRKEŞ⁵⁰

Şimdi size binlerce sene evvel kenarlarında altın sırma saçlı, billur tenli peri kızlarının raksettikleri bir gölü tanıtacağım.

Bir zamanlar bu gölün sularında esmer yüzlü, ela gözlü Eti kızları yüzlerinin güzel akislerini seyrettiler, İskender'in fatih alayları yorgun atlarını suladılar. Daha sonraları kıyılarında tanrının kendilerine emrettiği kutlu ülküyü yani üstün Türk ırkını diğer bütün ırklara ve dünyaya hâkim kılmak ülküsünü taşıyanlar dolaştılar.

Gölcük adıyla söylenen bu su birikintisi -bizim göller diyarımızda ulu dağların eteklerinde taht kurmuş olan yeşil Isparta'dadır. Hareketsizlik ve durgunluktan nefret eden birkaç arkadaşla atlanarak atlarımızı dört nal Gölcük'e sürdük. Yüksek kum sırtları arasında kıvrıla, kıvrıla akan Gölcük deresinin bir büklümünden o bir büklümüne sıçrayarak Gölcük'e geçit veren boyun noktasına tırmanarak Gölcük'e doğru inmeğe başladık.

Gölün kapladığı yer bir kilometre murabbağında olup kenarlar beş kilometredir. Denizden yüksekliği 1410 metredir. Ortalarında derinliği 18 metre ve havzayı miyahiyesi 12 kilometre murabbaıdır. Gölün (hacim sabası 23 milyon metre mikâp ve senevi yağmur miktarı

⁵⁰MHP- Genel Başkanı Alpaslan TÜRKEŞ olup, 1941 yılında Katırcıoğlu ailesinden Muzaffer hanımla evlenmiştir. Askerliğindeki ilk rütbe yıllarıdır. Kızlarından birisi Prof. Dr. Umay TÜRKEŞ, Ş.A.I.K. Lisesi'nden sınıf arkadaşımıdır. Türkoloji tahsilini Erzurum'da yürütmüştür.

400 milimetredir.) Doğu kuzeyinde açılmış olan bir kanalla Isparta ovasının güney kısmını sulamaktadır.⁵¹

Batısında "Milas adilye anılan güzel su kaynaklarına sahip ağaçlık ve çimenlik gayet boş bir mesire vardır. Gölcüğün bulunduğu arazi Isparta'nın diğer yerleri gibi üçüncü zamanda teşekkül etmiştir. Birçok kimseler tarafından söylendiği gibi Çökük bir krater değildir. Gölcüğün bir çöküntüden hâsıl bulunması akla en uygun gelen bir fikirdir.

Isparta Milletvekili Böcüzade Süleyman Beyin kitabında İskender devrinde Gölcüğün kabarak taşıdığı ve Atabeye kadar bütün Isparta ve Atabey ovalarının uzan zaman sular altında kaldığı yazılmıştır. Gölcük güzel manzarası ve yanı başında Milas mesiresi ile

mükemmel bir turist yeri olabilir(Ün Dergisi, S. 172, Aralık 1949, s.l 113).

⁵¹ Söz konusu edilen 1944 yapımı (Kumtepe - Gölcük) tüneli için bkz. AYDAR, Kazım - Gölcük'ün yeni Tüneli ve Maliyeti, Ün Dergisi, C. 15, Sayı: 172, Aralık, 1949, s. 2307

Not: İşbu tünel 1970'li yılların sonuna kadar iç bükey hortum sistemiyle şehre masrafsız sli akıtmıştır. Tasarrufu gidilmediği için (bilhassa Halı yıkayıcılarının bol su tüketiminden) seviye kaybetmiştir. (DSİ)'nin moto-pomp sistemi pahalıya mal olmuştur. 1989 yılında Eğirdir Gölü'nden içme suyu nakline geçilmiştir. S.Ş.

GÖLLER BÖLGESİNİN REKLAMSIZ GÖLLERİ

Sümer Şenol

Önümde bir dergi duruyor.

Gezi - Travel - Seyahat Dergisi - Kasım 2001...

104. sayfasında bir göl görüntüsü, görüntüsünün ortasında;

"ABANT - Nilüferler ve sazlarla kaplı uçsuz bucaksız gölü ve üç renkli ağaçlarıyla Abant" açıklamalı bir yazı...

Yazan, Hande Ögüt / Fotoğraflar: B. Hasan Bedir.

" Ziyaretçilerin zihninde Claude Monet'nin (Nilüfer Havuzu) adlı tablosunu anımsatıyor" iddiası var. Birbirine karışan renkler ve yansımalar. Ölümüne dek defalarca resmedilen nadide çiçekleri düşündürüyor.

Ağaçların ruhu vardır orada...

- İki genç bir ağacın altına uzanmış, illa sevgili veya sevdalı olacak değil ya, belki-de kardeşler.O ağacın dallan arasında şu yazı var. "Ormanda piknik ve spor yapmaya yada kuşların şarkısına eşlik ederek dinlenmeye imkan sağlayan pek çok düz alan bulabilirsiniz ifadesi.

Sazdan sepet satan köylüler. Kiralık bisikletler. Fayton turları ve sonra Abant hakkında bilgi.

Fiyatlar, bir harika... Ve Abant'ın yöresel yemekleri... O yerlerin mesafeleri... Daha ne olsun ki! Ben gözlerimle seyahatimi tamamladım.

Sağlık derdimiz olursa, yerini parselledim. Velhasıl, her şeyiyle Abant'ı ezberledim...

Gelelim, yazının başlığında tasvir eylediğim "Göller Bölgesinin reklamsız göllerine"

Hayır gelmeyelim...

Günlük Isparta gazeteleri, Beyşehir Gölü'nün suyunun gittikçe çekildiğini yazıyor. Bazıları da Eğirdir Gölü'nün balık kokulu suyuna kızıyor...

GÜL BABA

SÜMER ŞENOL

ISPARTA,

NAMINI, ŞANINI ETTİK ISKARTA,

BAĞRINDAN YETİŞMİŞ BİR GÜLBABA'YI

"HEMŞERİ" ŞANIYLA BİLMEZ ISPARTA

Gün, 3 Eylül 1997 Çarşamba Yer, Budapeşte (Macaristan) Konu, "İKİ ISPARTALI BABA YANYANA"

Biri, Cumhurbaşkanı Süleyman DEMİREL (BABA), İkincisi Senirkent'in Uluğbey (İlegüp) kasabalısı ünlü GÜLBABA...

Tuna Nehri'nin çevresindeki güzel yamaçlarından birinde tam (1997-1541) 456 yıldır yatıyor. Kanuni'nin Budin Seferi'nde şehit düşmüş, Cenaze namazını Ebussuut Efendi kıldırılmış.

Kanuni, cenaze namazında hazır bulunmuş.

Elimde kaynak gani... 27 yıllık meslek hayatımın meyveleri... GÜLBABA'nın asıl adı CAFER... Dünyaca ünlü unvanı, önce "GÜLLE BABA", sonra "GÜLBABA"dır. Düşmanın

attığı top güllerini eliyle tutmuş, hoşgörünün, insan severliğin simgesi olarak "GÜL" halinde düşmanına geri atmış ve "GÜLBABA" adını almıştır.

Bunları, EVLİYA ÇELEBİ anlatıyor.

Bu özelliğinden dolayı dünya insanları onu seviyor. Türbesini ziyaret ediyor. Üstelik yetenekli bir BEKTAŞİ ŞAİRİ'dir. Şiirdeki mahlası MİSALİ'dir. Buyurun, elimdeki tam 138 mısrasından 6 mısrımı vereyim,

"EY GÖNÜL AÇ GÖZÜNÜ GEL

MUSTAFA'YA BEYAT ET

SAKİİ KEVSER ALİYÜLMURTAZA'YA BEYAT ET

DERGÂHINDA HAKİ PAY OL

ŞAHI ZEYNELABİDİN

HEM MUHAMMET BAKİRİ FAZLI

HÛDA'YA BEYAT ET.

EY MİSALİ CÜMLETEN BUNLAR MANÎDE

BİRER NURDUR.

İKİ SANMA GEL TARİKİ ENBİYAYA BEYAT ET"⁵²

İşte, Cumhurbaşkanımız sayın Süleyman DEMİREL, adaşı Kanuni Sultan Süleyman'ın bahsettiğim seferinde şehit düşen İSPARTALI HEMŞEHRESİ GÜLBABA'nın kişiliği, insan severliği hakkında çok güzel şeyler söylüyor.

⁵² Beyat et: (Biat etmek, uymak)

MACAR DOSTLUĞU

4/EYLÜL/1997 BUDAPEŞTE

YAZAN: TAHA AKYOL

CUMHURBAŞKANI "HEMŞEHİRİ'TÜRBESİNİ AÇTI

MACARİSTAN'a iki günlük resmi ziyarette bulunan Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, öğleden sonra Budapeşte'de Macaristan Cumhurbaşkanı Arpat Göncz tarafından resmi törenle karşılandı, Demirel, daha sonra "Gülbaba Türbesi"nin açılışını yaptı.

Demirel'e Hemşehri

TALAY, 1935 ve 1937 yıllarında Isparta'da çıkan "Ün" dergisinde Gülbaba hakkında yayınlanmış bilimsel makalelerden bahsetti:

- Evliya Çelebi, Gülbaba'nın Merzifonlu olduğunu işitmiş. Halbuki, Ün dergisinde yer alan araştırmalara göre GülBaba Cumhurbaşkanımızın hemşehrisidir.

Talay'dan Ün dergisindeki makalelerin fotokopisini aldım. Isparta/Senirkent'in İlegüp köyündeki Veli Baba dergahının kayıtlarından, Gül Baba'nın buralı olduğu anlaşılıyor.

Güller diyarından gelen derviş Cafer, kavuğunda sürekli bir gül taşıdığı için ve gül gibi bir kalbe sahip olduğu için "Gül Baba" olarak ünlenmiş.

Ve hemşerisi Demirci, Gül Baba'nın türbesini restore ettirdi,

Yeşil örtüsüyle yerdeki halı ve seccadelerle, duvarlardaki ayet ve hadis levhalarıyla, Kanuni zamanında nasılsa, şimdi de öyle...

GÜLCÜLÜK (Gülcülük Tarihi'ne Bir Küçük Ön Ekleme)

İSLAM KÖYLÜ MUTASARRIF MUSTAFA EFENDİ

Atalarımızın bir güzel sözü vardır: "Yapan değil, satan kazanır."

"Satan" sözü bugünkü "Dış Tanıtım" veya "Reklamlar" sözcükleri içinde değerini bulur.

"Yapan" ise unutulur.

Gülcülük tarihi konusunda bu işi yapan bir insan vardır:
İslamköylü Ağalar sülalesinden Mutasarrıf Mustafa Efendidir o insan...

Bugün bize torunları anlatır.

Derler ki, "Dedelerimiz Gülcü İsmail Efendi'den bir önce gülcülüğe hizmet vermiştir. Gülcü İsmail Efendi, Bulgaristan'dan gül fidesini getirmiştir. Dedemiz ise gül fidesini yetiştirmiştir." Niye olmasın? Neden olmasın?

İslamköy orada! Torunları orada... Tez'e (evet) veya (hayır) dedirtecek araştırmacılar nerede?
Not: Gül kavramında "fide" yoktur, "kazık" vardır. "Gül kazığı" denilir. (S. Ş.).

GÜLCÜ İSMAİL EFENDİ (1840 - 1915)

Sanmayın ki, onlar kabirlerinde yatıyor...

Hayır, her biri ANKET yapan adam: Gülcü İsmail Efendi gibi... Onlar, aramızdalar, soruyorlar:

Benim, 1880 tarihinde Bulgaristan alıp getirdiğim gül fidesi, gül oldu, yaprak verdi... Derleyenler, "Gülderen" reçel yapmak için serenler, "Gülseren" gece doğanlar "Gülay" oldu... Gazeteleriniz Gülses, Gülistan oldu, Liseleriniz Gülkent, Gülistan adını aldı, mahallemin ilkel adını Hergele mahallesi adını Gülcü Mahallesi yaptınız. İmbikler Kaymakkapı'nın süsü oldu. Festivalimiz gönüllerde yer buldu.

Sağ olun, varolun...

Fakat, bir gazete var önümde 17 Haziran 2003 Salı günlü çözüm gazetesi.

"Milletvekili Emin BİLGİÇ'in Isparta gülcülüğü masaya yatırıldı" diyor, sevindim...

Toplantıya Isparta hududunu aşan Burdur Milletvekili Bayram ÖZÇELİK'in de katılmasından gurur duydum.

Bir yiğit var, anketimin birinci sorusu o olsun:

"- Ya marka düzeyine ulaşırsınız, ya hamallık yaparız" diyor. Kimdir, bu yiğit adam?"

"- Yazdım... Tarım İl Müdürlerinden Mücahit Yeşil, dediniz. Adını aldım. Soluklandıktan sonra,

"- Dediği doğru... Bunu başarmadıktan sonra işin hamallığını biz yaparız, meyvesini başkaları yer" demesi doğru...

"- Soruyor size... Ben de soruyorum: Kaç bayanın çantasında bugün kozmetik ürün olarak varız? Birinciyiz, diyorsunuz..."

Neyin birincisiniz siz? Üretimde mi? Yoksa kozmetik satışta mı?"

Bunun cevabını verin bana... Devam ediyor; Ben, Gülcü İsmail... (Efendi)'sini eklerseniz siz ekleyin.

"Bir Isparta evladıyım 1840 tarihinde bu beldede doğdum. Atalarım yanıyla Yalvaçlıyım... Meydanoğlu ailesinden gelmeyim. Babam, Mehmet İzzet Efendi..."

Gül dedim, üretim. Gül yağımı elde ettim.

Yetinmedim, Had san'atında yol aldım. Satın aldığım Kuran-ı kerimleri altın yıldızlarla işledim, sattım. Kazandığım parayı bir yeniliğe yatırdım.

Dokumacılığa el attım, havlular daha sonra da yünlü kumaşlar dokudum, sattım...

Amacım, hep yenilik... Aldığım sıfat, enayilik...

Varsın olsun "memleketime gülcülüğü kazandıran adam" diye geçiyor ya asıl sıfatım, bu bana yeter".

"Yaptığım bir başka ankette (Gül yağı + sirke = Gül sirkesi) üretimimizin Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın karaciğer ağrılarına iyi geldiğini söylediler.

Doğrudur. Kılıç Ali nam insanın anası bunun baş ağrısına, karaciğer ağrısına, her türlü ateşli hastalığa iyi geldiğini biliyormuş... Doğrudur... Ya avuç içinden o

yerlere tıla edeceksin (= süreceksin) veya bezi veya havluyu gül sirkesiyle ıslatıp o yerlere massettireceksin (= emdireceksin)."

Anket yapan adam bir anda anket yapılan adam oluverdi;

"- Hizmetlerimiz kaç yıl sürdü?" dedim.

"- En az 350 yıl" dedi... Isparta'da Gülcü Mahallesi'nde öldüm. Gülcü Mezarlığı'na gömüldüm. Yol geçecek, dediler; mezarımı alıp götürdüler..."

"Festivaller" diyorum...

Anketimi siz sayın yetkililere çeviriyorum...

"- Mezarı değilse bile makamı kurulamaz mı bu değerli Isparta evladının, Isparta ilinin bir köşeciğinde?"

Allah rahmet eylesin...

Bizlere de "vefa" nasip eylesin...

ATATÜRK'E ŞİFA - GÜL SİRKESİ

ŞİFALI OTLAR DİLERİM

YARINIMA, TORUNUMA

ENDEL HANTAL OLURSA

KEPEK KOYMAZ UNUMA

S.Ş.

Adı, "Savarona"

Amerikalı milyarder bir bayan için Almanya'da yapılmış. "Bayanın parasal durumu bozulunca, satışına karar verilmiş. Türk hükümeti tarafından 1 Haziran 1938 tarihinde, bir milyon iki yüz elli bin liraya satın alınmış, Atatürk'ün emrine verilmiş.

Ne var ki, rahmeti Atatürk bu yatta sadece elli beş gün kalabilmiş. Sonrası Dolmabahçe sarayı ve 10 Kasım gerçeği...

Yatta kaldığı günlerde ağrıları aman vermiyor. Hep sırt üstü yatacak, şezlonga uzanacak. Gündüzleri fena değil. Ama geceleri hiç de öyle değil. Ağrıları ağırlaşıyor. Üçü yabancı, on biri Türk onca doktor, ağrılarına engel olamıyor. Sözü burada Can Dündar'ın kaleminden ve **SARI ZEYBEK'in** 75. sayfasından Atatürk'ün koruması Kılıç Ali'ye bırakalım.

"Ya Rabbi, ne acı günlerdi!.. Yatmaktan, 'harareten, bilhassa karnında toplanan sudan o kadar bizar hale gelmişti ki..."

"Ne olacaks artık olsun!" diyordu. O esnada bana hitap ederek:

"-Kılıç Ali, dedi. Annene telefonla sor. Bu ateşimi, bu sıkıntıyı geçirecek bir ev ilacı biliyor mu, öğren."

Derhal kalktım. Yattan telefon ettim. Annem bana "**GÜL SİRKESİ**" koymamı tavsiye etti. Ve vaktiyle yapılmış olan bir şişe **gül sirkesini** gönderdi. Bu **gül sirkesini** içine buz koyarak soğuttuktan sonra küçük bezleri onunla ıslatarak başına, bileklerine soğuk soğuk koyuyor ve ateşini tahfif etmeye (hafifletmeye) çalışıyorduk. Hakikaten bu "**GÜL SİRKESİ**" o aralık ateşini düşürmüş, sıkıntılarını azaltmış, kendisine o geceyi iyi geçirtmişti. Ertesi sabah yanına girdiğimde,

"-Annene teşekkür ederim." dedi, ilacı beni çok açtı.

Merhumun sözünü burada kesiyorum. Başta Atatürk'e Kılıç Ali'ye ve onun değerli annesine rahmet diliyorum. Ve bize dönüyorum. Gülyağını, gülsuyunu, gül lokumunu, gül merhemini, gül sabununu hep bilirdik. Ama "**GÜL SİRKESİ**" nedir, bilmezdik.

Aziz Atatürk'ün adına yazılmış anı kitabının bu ifadesi, bize, üniversitemize bir araştırma ışığı olabilir mi?

ATATÜRK İÇİN GÜL SİRKESİ

ÖNCE GÜL YAĞI: (Isparta'da damıtılmış)

Begayet hopdurur gül yağı, nafi

Etibba vasfın etmiş halka şayi

Hararet kısa baş içre durağı
Eder zail, halas eyler dimağı
SONRA GÜL SİRKEİ: (Gül yağı + Sirke)
Ve ıssıdan olan baş ağrısına hem
Karıştır sirke ile anı ol dem
Tıla et başa, ta kim ola nafi⁵³
İzâle eyleyip anı, ola zayı.
BEDEN ŞİŞLİKLERİNE:
Zuhur etseydi kangı tende şişler
Tıla et, def olur, sıhhat bağışlar
Beyan et, san'at nazısın, anın
Hoş ola tabi, talip olanın.
BAŞ AĞRISINA
Eğer başa tıla olunsa hergah
Verir kuvvet dimağı, ol gıl agah
Ziyâde ola aklü fehm-ü idrak
Kişi eyler ol hem cüstü çalak
⁵³Tıla et; yaymak ovarak yaymak, sürmek.

CİLT RAHATSILIKLARINA

Ola ıssı veremler tende zahir
Tıla eyle henüz çıkmışsa mahir
Cerp, hakke zuhur eyleirse tende
Tıla et kalmaya hergez bedende
Şairi: Belli değil
Ün'e Gönderen: Hakkı Tarık US
Kaynak: Isparta Halkevi⁵⁴

⁵⁴ Ün Dergisi, c. 10, Sayı: 116 - 117, 2. Teşrin -1. Kanun/1943, s. 1628.

GÜL MANİLERİ

Alfabetik (Anonim)

-A-

Ak buğdayın özüyüm
Pek körpe bir kuzuyum
Gül - bülbül diyarının
Al yanaklı kızıyım.

Aydoğar sini gibi
Sallanır selvi gibi
Gelir yarın kokusu
Isparta gülü gibi

Aydoğar, aşmak ister
Gül yanak yaşmak ister
Bu benim garip gönlüm
Yare kavuşmak ister

-B-

Bahar olur, gül olur
Ateş yanar kül olur
Seni gören dillerim
Susmayan bülbül olur

Ben, (Isparta gülü)'yüm
Gülümün bülbülüyüm
Çiçeklerin içinde
Baştacı sümbülüyüm

Ben bir gülüm, sez beni
Adım hastır, süz beni
Ben bir külçe diziyim
Ak gerdana diz beni

Bir gül verdim destine
Selam verdim dostuna
Benim dostum yiğittir
Ne derse baş üstüne...

-D-

Deniz dibi saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben yarime (gül) demem,
Gülün ömrü az olur.

-E-

Esmedim, yeller gibi
Açmadım, güller gibi
Yana yana kül oldum
Kurumuş dallar gibi

-G-

Güllüğe gittim atlı
(Kiraz) yedim pek tatlı
Nasip etsin Yaratan
Sebep olsun Muratlı³⁵

³⁵ Muratlı = Yenice mezarlığında bir yatır. "Murat Dede" diye de geçer.

-K-

Karanfil ekene
Gül yakışır dikene
Tanrım yardım eylesin
Gizli sevda çekene

Karanfilsin, kararın yok
Gonca gülsün, tımarın yok
Seni çoktan sevmekteyim

Senin benden haberin yok

Kara kaşın karasına
Gül taktım arasına
Seni Lokman dediler
Gönlümün yarasına

-M-

Mangalım var, külüm yok
Bülbül oldum, gülüm yok
Senden ayrı düşeli
Rahat geçen günüm yok

-S-

Saçları lüle lüle
Yar gider güle güle
Tarlada gül topluyor
Terini sile sile...

-Y-

Yazmasında gül oya
Sevmedim doya doya
Yar yolunu beklerim
Günleri saya saya

GÜL ŞİİRLERİ

(SÜMER ŞENOL/ÖZEL)

Isparta'da kız çocuğu sabah doğar: GÜLDEREN
Öğle sonu doğmuş ise: GÜLSEREN
Gece doğmuş, isim babası AY,
Ona derler, senin adın da, GÜLAY
21 haz. 2000/Isparta

Bir gül kopardım, daha tomurcuk
Ne rüzgar öpmüş onu, ne bülbül görmüş
Kanayan rengiyle gördüm bir yolcuk
Kaderim ağını onunla örmüş
26 Ağustos 1968/Isparta

GÜNLÜĞÜMDEN

Gençlerin mutluluğu tarif edilirken, kimse
- Menekşe gibi geçiniyorlar.
- Karanfil gibi geçiniyor, demez
- Ya, Ne der?
Dörtlüğüm, sorunun cevabını veriver;

EVLİLİKTE MUTLULUK

"GÜL GİBİ" İFADESİ

ÜÇ GÜN SONRA ÖDENİR

DİKEN TAKSİT VADESİ
S. Ş.

GÜLCÜLÜĞE MORAL

Gülbirlik Kurmay Hey'eti Ankara'dan Mutlu Döndü:

"HACILARA 78 KİLO GÜL YAĞI SATILİYOR"

Tutarı: 3 Milyar TL (Isparta Gazetesi - 18 Şubat 1994)

H

HALICILIK

Ataları : Orta Asya'dan gelme Isparta'ya yerleşik Yumutoğulları...

Doğum Yeri : Isparta

Yıl: 1891

Ebeveyni: Babanzade M. Zihni Paşa Hacıp efendi Ispartalı Agop'un Oğulları Etirelizade Mehmet Efendi Hekim Bodaski Böcüzade Süleyman Efendi Şark Halı Kumpanyası

Türleri: Paspas, Namazlık (Namazlak), Divan halı (Arşın çeyrek), Seccade (ikiz), Yolluk, Kelle, Taban, Büyük taban

Desenleri: Düz, Serpme gülü, Köşe göbek, Gülistan, Kompozisyon, Osmanlı, Goblen, Çin, Üzümlü

Saltanatı: 1970'li yıllar

Sekareti: 1983 sonrası

Ölümü: 1985 (Makine halıcılığının başlaması, Apartmanlara geçiş)

Adının Yad Edilmesi: Festivaller (Gül ve Halı Festivalleri) 1965 yılı

1980-1 982 yılları 2000 - 2001 - 2002 - 2003 yılları

Halıcılığa bağlı kaybolan meslekler: Marangozluk (Tezgah yapımı, çıkırık yapımı), Demircilik (Çubuk demir, atkı demir, kol demir, makine) Çilingirlik (Makas, bit makası, bıçak, kirkit)

Kapanan İş Yerleri: Boyahaneler, Yıkamahaneler

Taşımacılık: Semercilik (Isparta semeri, çatı ağacı yoktur. Ardılan halıyı yırtmasın, diye). Argoda iri kalçalı kadınlara "Isparta Semeri gibi" benzetimi yapılır. Skodacılık (Argoda, çarpık bacaklı kadınlara denilir)

Desencilik (Model çizimi)

Ayakçılık (İlk müşteridir, teklifi kutsal sayılır)

Halıcılık (kapandı koca koca mağazalar, şimdi internet salonu oldular)

HALI

Sümer ŞENOL

Köşegöbek, Gülistan halılarının sembolü

Bu sembolün kaynağı yaylanın yaban gülü

Bacıların umudu, düğüm düğüm dokunur

Film olur seyirle, şiir olur okunur

Kahve falı gibidir, birbir motifli halı

Beyaz renk uzlaştırır, moru, yeşili, alı

Cehiz türüne giren, dokunur gizli nazla

Vakti gelir, müstakbel nişanlıya namazla

Tablo gibi olanı çadırda divan süsü

Biraz daha solgunu, yatak üstü örtüsü

Halı, kızın sırdaşı, gelinin can yoldaşı

Evin gelir kaynağı, ocakta pişen aşı
Haziran 1987/Isparta

SÜMERBANK "SÜMER HALI" OLUNCA

1924 yılında kuruldu. 1928 yılında üretimde bulundu. 1930 - Atatürk'ün Isparta'yı ziyaretleriyle bir ayrı güce ve hıza kavuştu. (Bu fabrikadan ekmek yemeyen Ispartalı yoktur) görüşü haklılık kazandı.

Eylül - 1977'den sonra özelleşmesi gerekirken kurul kararı ile bu kapsamdan çıkartıldı. 25.02.1998 gün ve 98/10720 sayılı Bakanlık Kurulu Kararı ile İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirildi. "Sümer Halı" adım aldı.

İstasyon'a komşu geniş sahasında ilmik, atkı, çözü, yün halı üretimi yapar. Yıkar ve satar. Temmuz - 2003 yeni aşamalar ayıdır.

HALICILIĞIMIZ'A CAN SUYU

HALI DOKUMACILARI DERTLİ:

KİRKİT SALLAMAK PARA ETMİYOR (Haber)

"Halıcılığın, destekleme fonunda mutlaka yararlandırılması gerekiyor. Çam fıstığından vergiyi kaldıran hükümeti, halıcılıkta da aynı duyarlılığa davet ediyoruz. Tüccarlarımızın da makine halılarına tanıdığı önceliği, gerçek dokuma halılarına göstermelerini istiyoruz. Bu önlemler alınmazsa daha fazla dayanamayız" diyor, yerlimizden bir grup halıcımız.

(Akdeniz Gazetesi - 2 Şubat 1994)

HALIDA VERGİ KALDIRILSIN (Haber)

% 15 KDV ve % 5'lik stopaj vergisinden muaf tutulalım. (Akdeniz Gazetesi - 23 Şubat 1994)
Böyle bir şey oldu mu? Hayır, olmadı... S.Ş.

(HALI, MASADA MESAJ)

Osmanlı arması minyatür halı taraması

Neler diyor?

- * Özel isim olmuş.
- * Evlilikte mutluluk dileği.
- * Yeni görevde başarı dileği.
- * Sevda sesleri.
- * Sevda sessizliği.
- * İşyeri verimliliği...

HALI MANİLERİ ⁵⁶ ALFABETİK

(Anonim)

-A-

Ağlama yana yana
Bilsen, ne mutlu sana
Bu halı serilecek
Hasan'ın ayağına.

-B-

Bakışların derinde
Maniler ezberinde

Nakış olmak fikri var

Zülfünün tellerinde

⁵⁶ ÜN Dergisi (Anonim), C.7, Sayı 84-85-86, Mart Mayıs 1941, sayfa 1153

-C-

Canından kopan can mı?

Gözüne dolan kan mı?

İşlediğin her çiçek

Yoksa göz yaşından mı?

-G-

Gözlerin yine doldu

Gül yüzün yine soldu

O kınalı elinde

(Kirkit)'in ateş oldu.

-İ-

İldiğin her bir ilmek

Gönül bağından gibi

Halıya verdiği renk

Al yanağından gibi

-K -

Kız Ayşe, dilber Ayşe

Halıyı, sen ger Ayşe

O zengin çocuğunu

Sana vermezler Ayşe

-V-

Vur kirkidin inlesin

Kalpler, seni dinlesin

Halının direğinde

Koy, başın serinlesin

-Y-

Yine geliyor simsar

Daha çok ilmiğin var

Elin zengin beyinde

Senin gönlün ne arar?

DUYDUNUZ MU?

Ben duymamıştım. Saçakları düğüm düğüm düğümlenmiş halı, bakire kızın dokuması olup, çeyizine gelir getirir(miş).

Halıyı yoşuk göstermek, değerine değer eklemek (Aseton) ile mümkün olup, eskisi, yenisinden daha pahalı satılır(miş).

Niye olmasın?

HAMAMLARIMIZ

- Gariş Hamamı (= Karaağaç Mahallesi Hamamı)

- Hızırbey Hamamı
- Çayboyu Cavur Hamamı (= Gavur Hamamı)
- Keçeci Hamamı (= Sarıkadı Hamamı) (Kitabesi'ne bağlı müstakil ele alındı)
- Dalboyunoğlu Hamamı:

Konumuzu bu hamam oluşturacaktır. Erkeklerle ve bayanlara (iki ayrı girişten) hizmet verir. Sav köyüne yerleşik bir eski yeniçeri askerinin vakfidır. Bu aile (Dalboyunoğulları) adıyla bilinir. 1693 tarihinden bugüne hizmetini sürdürür. İkişer musluklu, sekiz kurnası, göbek taşı, şadırvanı, külhanı, tıraşhane, gusulhane derken sekiz ayrı iklim değişikliği, AİDS mikrobunu öldürür, tezi vardır.

Elia KAZAN ile birlikte yaptığımız "EGE'NİN ÖTESİ" belgeseline mekan olmuştur(1991).

KEÇECİ HAMAMI KİTABESİ

"Hamam Kültürü"nü "DALBOYUNOĞLU HAMAMI" konusunda verdik...

Tekrarına ne hacet?...

"Sarıkadı Hamamı" Keçeci Mahallesi'nde... Selçukluların kuruluşundan bugüne var...

Hayır yok!

1985 mi desem, 1986 mı desem o tarihte yıkıldı değil, yıktırıldı...

Yazık oldu!

Bereket versin ki, adı, hamam adı olarak değilse bile (Keçeci Mahallesi) adında ve (Keçeci Camii) adında yaşayıp gitmekte...

İzninizle, (Keçeci Hamamı) adını da biz yaşatalım...

Mahalle Muhtarı Sayın Şevket YÜCEL'e (Çamır Şevket Ağabeyimize) uzattığım; şu dizelerimizi, bu eserimize alalım:

Hamamın bulunduğu sahaya mermer kitabe olarak yerleştirmek istiyormuş da... Sağolsun.

KUR'AN'I, KOYNUNDA TAŞIYAN ÇANTA

KEÇESİ, HAMAMDA TERLE TEPİLİR.

(HÛ - ALLAH) NİDALI GÖĞÜS GÜCÜNÜ,

DUVARDAN TABANA SARKAN YÜN BİLİR

S. ŞENOL

Bu kadar...

HANLARIMIZ

Sümer ŞENOL

Şu koca dünya, daha da kocamakta... Ulu çınarlar, ufalmakta... İnsanlar, ihtiyarlamakta... Ama şehirler, bu gidişin tersine, gün geçtikçe gençleşmekte... Her bir sokak, her bir cadde, "yedi yaş dişleri"ni çıkarmakta... Sıra sıra, pırıl, pırıl yanmakta... Adına "apartman" denilen o dişler, düne ait ne varsa yiyip yutmakta...

İşte, ISPARTA'nın . MİMAR SİNAN CADDESİ... Dünün, hanlar caddesi... Sanki birer müzedir, hanların her tanesi... İşte, Şakir'in Yusufun Yolcu Hanı, Karavelioğlu Hanı, Gemci Hanı, Töngge Hanı, Hacı Bekir'in Hanı, Yağcı Hanı, Eskici Hanı, Hancı Osman'ın Orta Hanı, Hayrioğlu'nun Hanı, Yarım Han, Kör Faik'in Hanı ve Kerimpaşa Hanı...

Bir, "Selâmün Aleyküm'ün yaklaştırdığı; bir "Merhabanın kaynaştırdığı insanlar, derdiyle tasasıyla, kendine mahsus yasasıyla, bu hanlarda yıllar yılı barınmış... Dün, bahsettiğim han odalarında; bugün, Faruk Nafiz ÇAMLİBEL'in "Han Duvarları"nda yaşamış 'Maraşlı Şeyhoğlu Satılmışlar...

"On yıl var ayrırım Kınadağı'ndan/Baba ocağından, yar kucağından/Bir çiçek dermeden sevgi bağından/Huduttan hududa alılmışım ben." demişler ve Türk'ün son yüz yıllık tarihini özetlemişler...

Artık, benzeri şiirlerde, şarkılarda, türkülerde yaşamakta, eski HAN kavramı, eski asaletiyle...

Ya yenisi? Yenisi, maddeye mağlup... GÜRÜN HAN, KOZA HAN, falanın işhanı misali, ticarete uşak olmuş...

Öbür yandan, hanların yerini bir başka mekân almış... Yer, selâm istemez; para ve adres ister... LOBİ'si ruhlar gibi karanlık... ROOF'nun sohbetleri rakı, bakışlar karşı cinse çakılı... Günü, akşamla başlar; şafakta sona erer. Ters orantılar dünyası... Ne ezan, ne Ramazan; Yatakta gün biter, ömür yiter çoğu zaman... "Aksanı, yine akşam, yine akşam!" arzusuyla mahmur gözler açılır, "Rakı şişesinde balık olmak" için de cemiyetten kaçılır...

Bırakalım bunları... Biz sunalım hanları... Bekir Sıtkı ERDOĞAN'ın dilinden, yolcu kim, hancı kim? Bunları Öğrenelim:

"Gurbetten gelmişim, yorgunum HANCI!

Şuraya bir yatak ser yavaş yavaş..

Aman, karanlığı görmesin gözüm,

Beyaz perdeleri ger yavaş yavaş,"

"Sıla burcu burcu, illa ocağım,

Çoluk, çocuk 'hasretinde kucağım,

Sana her şeyimi anlatacağım,

Otur baş ucuma, sor yavaş yavaş"

Avrupalı bizden erken davrandı. Türk kültür tarihini bizden evvel taradı. "HAN" geleneği nedir? Mimari özelliği ve güzelliği nelerdir? Bunları birer birer aradı.

Yepyeni bir kuruluşu denedi. Adına MOTEL dedi. Sözün özü hana makyaj yaptırdı.

"HAN" kervansarayların mânada aynısı, maddede küçüğüdür. Köy odalarının büyüğüdür. O, bir misafirhanedir. İki kanatlı kapısının bir yanında bir "sabahçı kahvesi" öbür yanında bir seyyar nalbant vardır. Ah, o nalbantlar!... Nal döğerken çıkardıkları nağmelerle bir çingene delikanlısını oynatmışlardı da, biz çocuklar şaşırıp kalmıştık... Merkebi sırtında kömür getiren Geyran köylüleri, bizden bin kat fazla şaşırmışlardı...

Otuz yıl önce Ispartalı terziler, ütülerini kömürle ısıtırlardı. Kebapçılar, köfteciler, kömürü dört gözle beklerlerdi. İşte, onlara kömür getiren bahsettiğim köylüler, merkeplerini; Tuz Gölü'nden tuz getiren yörükler, develerini; köylüler, tatar arabalarını; faytoncular, faytonlarını bu iki kanatlı kapıdan içeriye kolaylıkla katarlardı. Kapının karşısında, dipte ahırlar, ahırların yanı başında develerin bağlandığı, arabaların yağlandığı sundurmalar vardı.

Ticarî malların muhafaza edildiği çifte kilitli odaların önünden "cingen-cabar" geçemezdi.

Hanlar iki katlıydı. Tahtadan merdivenlerle üst sofaya çıkılırdı. Odalar, hep bu sofaya açılırdı.

Her odanın bir ocağı olsa da, alttan gelen "ahır buğusu" ile ısınırdı.

Odaların üstü, yani çatı, Marsilya kiremit ile değil de soğuğu ve sıcağı, gerek kavisli olduğu için, gerekse arasında hava boşluğu bıraktığı için, aşağıya geçirmeyen oluklu kiremitlerle kaplıydı.

Avlusu, taş döşeliydi. Bir evin genişliğini belirtmek için kullandığımız "Han gibi" deyimine kaynaklık edecek büyüklükteydi. Çeşmesi yoksa mutlaka kuyusu vardı. Çamaşır için "yuncak taşı", hayvanları önce susatmak için "tuz taşı", sonra da sulamak için "yalak taşı" yan yanaydı. Handa barınan insanlar, genellikle "garip"tir. Kimi askere giden veya askerden dönen delikanlıdır. Kimi, Aydın'a zeytin çırpıma giden Konya Bozkır köylüsüdür. Kimi, Antep'li, seyyar kilim satıcısıdır. Kimi Sandıklı'dan gelmiş inşaat işçisidir. Kimi Erzincan'lı hamaldır, kimi Darendeli, yanık sesli destancıdır. Kimi karı - koca aynı handa barınan, bohçacılık yapan "Beyaz çingenelerdir. Bir başka grup da, kasnakçılık yapan "kara çingene"lerdir. Köy güveyilerinin yakalarına kolonya fişkirtip, arkasından koku satan, çoğu Konya'lı seyyar esansçılardır. Arzu ile Kamber, Yusuf ile Züleyha hikâyelerini, muhtelif dini eserleri, köşe -

bucak yayınıp, satan seyyar sahaflardır.

Ne olursa olsunlar, onlar birer dosttur, kardeştir. Faruk Nafiz'in Şu Őiirinde de dile getirildiği gibi sıcağa ve sohbele birlikte sığınrlar.

"Bizden evvel buraya inen üç dört arkadaş, KurmuŐtular tutuŐan ocağa karşı bađdaŐ. atırdayan alılar, dört cana can katıyor. Kimi haydut, kimi kurt masalı anlatıyor."

Yolcuları anladık... Ya hancılar? Onlar, çok zeki insanlardır. Ne zaman yattıklarını, ne zaman kalktıklarını kimseler bilmez. Yolcu kaç aydır yatıp kalkmakta, borcu nedir, harcı nedir? Hemencecik biliverir. El içine pek gir-

mezler, iki kanatlı kapının bir yanında, ayaklarının biri kılarının altında, diğerı sarkık; bu oturuŐlarıyla ne güzel bir tablo sergilerler... "Hancı sarhoŐ yolcu sarhoŐ" dedirtmemek için gayret sarf ederler.

Hancılar, vakti gelir, polise ve jandarmaya, Isparta'da geçmiş Şu olayda olduğu gibi, pek yardımcı olurlar. Malm, Isparta'nın toprağı kumludur. Sandıklı yöresinin ki ise sakız gibidir. Bunu bilen nalbantlar, atın hangi yörede kullanılacağını sorarlar. Isparta yöresinde kullanılacaksa atın nalına dört delik; Sandıklı yöresinde kullanılacaksa sekiz delik açarlar. Sandıklı'dan gelen bir at hırsız, sırf bu delik sayısı yüzünden hancının dikkati sayesinde, atları Gelendost'a ulaŐtırıp, satamadan yarı yolda yakalanmıŐtır.

Hanlar, yıkılıp yok olsa da, bunlar bize miras kalan sohbetlerdir...Bu yıkılıp yok olma işlemi, malûm 1960'lı yıllarla başlar. Ama yarattığı sancı, yakın yıllara kadar sürüp gelmiştir.

Isparta pazarı, arŐamba günü kurulur. Köye - kente gidiş geliş, böylesine motorize olmamıŐken, köylüler, bizim deyimimizle salı, kendi deyimleri ile "Dernek" günü, önlerinde merkep, merkebin - sırtında odun, kömür, üzüm, domates vs. Şehre inerlerdi. Diyelim ki, kendileri için yatacak pek çok yer var. Ya merkepleri için? İŞte bu ihtiyaı bir müddet evler giderdi... Pazara yakın evler...

Evlerin sahipleri merkebi avluya bağlatır, gece boyunca yükünü bir köşeye yıkar, sabah tekrar yklerlerdi. Ev sahibi Şu  yönde karlı çıkardı: Birincisi; alacağı ücret; ikincisi, "göz hakkı" diye alınan bir "hapaz" mahsl; üçüncüsü, hayvanın gübresi idi. Onu, ya satar, yahut bağı bahçesi varsa, götürür, oraya dkerdi. Çok Şükür,

motorize olduk. Gidiş geliŐlerin adına, "Günü birlik" veya "Mola Turizmi" dedik...

Yukarıdan beri, o günleri hancıyı, yolcuyu dile getirdim. Ama duygulandım, irkildim. Sözü, irkilen bir başka dosta, F. Nafiz amlıbel'e bırakmayı uygun buldum:

"Ne zaman yolda bir hana rastlasam, irkilirim. Çünkü sizde gizlenen dertleri ben bilirim. Ey, köyleri hududa bağlayan yaşlı yollar Dönmeyen yolculara ağlayan yaşlı yollar Ey, garip çizgilerle dolu han duvarları, Ey, hanların gönlümü sızlatan duvarları..."

Şu köhne dünyaya benzerliğin ortada... İki kapın var ya! Birinden, "doğum" deyip gireceğiz, diğerinden "lm" deyip çıkıp gideceğiz.

Maddede yok olsanız bile, manda var olun, HANLAR ve HAN DUVARLARI...

Alıntı:

Türk Edebiyatı Dergisi İstanbul 9 Nisan 1990,

Sayı: 198, s. 24

HIDIRELLEZ

Sümer ŞENOL

NEVRUZ Şölen kutlaması

Erkeklerin bilek işi

HIDIRELLEZ hanımların

Yatırlardan dilek işi

Ama, önce "Baht çömleği"
Gömülür gül dibine
Sabah olur açılır
(Yum) gider sahibine

(Yum) dediğin, mutlu çiftten
Alınmış çifte yüzük
Aday'a (mut) vermesi
Töre'den gelen tüzük

"Bahtıyarın bahtı var
Her gönülde tahtı var"
Mutlu yüzük, (yum) getirsin
Anaların ahtı var.
6 Mayıs 1999

I

"ISPARTA" KELİMESİ

M.Ö.1300

YILLARINDA: Akhalılar Başkomutanı Agemennon'un kardeşi ISPARTA Kralı Menealos'un, Truvalılar'a duyduğu öfkenin atı.. Savaş alanına çakıldı. "Mağlup oldum" yanılığını bıraktı. Saklandığı attan çıktı ve Truva'yı yaktı.. (İLYADA; Homeros, M.Ö. 9. yüzyıl)

"Kelime" diyoruz! Sadece yer adı değil de ondan... çok yanlı, çok yönlü bir kavram...

"Isparta kelimesinin eski imlâmızda yazılış şekilleri başka başkadır. "Isparta"nın Romalılar ve Bizanslılar zamanında adı, (Baris) idi. Böcüzade Süleyman Sami Bey bu kelimenin Yunanca "dağınık" mânâsına gelen (Isporada) menşeyinden geldiğini kaydeder.

İbni Batuta Seyahatnamesi'nde (Şerif Paşa tercümesi C. 1, sayfa 315'de) bu kelime (Sparta) şeklinde gösterilmektedir." diyor Hikmet Turhan DAĞLIOĞLU.⁵⁷

Devam ediyor...

"İbni Muhibbi, Muhtasar Selçuknamesi'nde Isparta adını (Sipirte) şeklinde yazmıştır.

İbni Bibi Selçukname (tercümesi)'nde (C. 3, sayfa 62) Isparta adını, (Sirte) olarak göstermektedir.

Isparta kelimesi son zamanlarda (Hamid) adını almazdan önce (Sparita), (Isparita) şeklinde yazılmıştır."

Kamus'ul-âlâm, (Cilt 2, sayfa 858) Isparta'nın Yunanistan'dan başka bir yerde de bulunduğunu söyler.

Duymamıştım...

"Cenubî (Güney) Amerika'dadır. Venezüella Cumhuriyeti'ne bağlıdır. (Nueva Esparta - Yeni Isparta) adıyla bilinir. Margarita adacıklarıyla birlikte 4145 metrekaare ve 31 bin nüfustan ibarettir."

Sayın DAĞLIOĞLU'nun yukarıdaki anlatımına ek, Yunanistan Isparta'sının varlığından acizane önceki sayfalarda bizler de söz etmiştik (Mora Isparta'sı demiştik).⁵⁸

Bir de İstanbul Sirkeci Halkalı demiryolu üstündeki "Isparta Kulesi" dikkat çekicidir.

⁵⁷DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan, "Isparta" Kelimesinin Eski imlâmızda Yazılış Şekilleri - Ün Dergisi, C. 7, Sayı 84-85-86, Nisan-Mayıs-Haziran 1941, say fa 1170.

⁵⁸ŞENOL, Sümer; Bu Isparta'dan O Isparta'ya - Mübadele 1923, Isparta -2002.

Arkadaşımız, araştırmacı Nurettin AYZAZ, İzmir -Göztepe semtinin ve civarının dünkü günde "ISPARTA" olduğunu ısrarla dile getirir (devam edecek).

BİR DEĞERLİ ISPARTA EVLADI İMAM HASAN EFENDİ (1708 -1788)⁵⁹

Eğitimin dünkü gündeki başlangıcı Sıbyan Mektebi (=ilkokul)'dur. Bunu, ergenlik çağının eğitimi Rüştîye Mektebi (=Ortaokul) takip eder. Sonra, îdâdi Mektebi (=Lise Eğitimi) gelir. İşin uç noktası, Medrese Eğitimi olup, bugünkü Üniversite Eğitimi ile eşdeğerdir. Gerek Selçuklular döneminde, gerek Osmanlıları son dönemlerine kadar bu eğitim dalları, Devlete yük olmayıp, varlığını (Özel Eğitim ve Öğretim) tarzında yürütüp gelmiştir.

"ISPARTALI YA OKUR/YA OKUR/BAŞKA YOLU YOKTUR" derim... Doğrudur... Bu işlem dün de böyledir... Bugün de böyledir.

Dünyâ günde (Medreseler) deyince aklımıza SADİYE MEDRESESİ/ ŞAKİRZADE MEDRESESİ Halil Hamit Paşa'nın annesi Zeynep Hanımın desteğiyle HARABİZADE MEDRESESİ (=Şimdiki Kavaklı Camii'nin yerinde) ÇELİK MEHMET PAŞA destek HASAN EFENDİ MEDRESESİ, MÜFTÜ EFENDİ MEDRESESİ (=İskender Mahallesinde) MEHDİOĞLU (=MÜFTÜ OĞLU), SARIKADI MEDRESESİ Keçeci mahallesinde olup Sarıkadı, Eski Belediye Başkanlarımızdan Ziya Zeynelgil'in dedesidir. Medrese masrafı, Yılanlıköy'deki Karaköy çiftliğinin gelirinden karşılanmıştır.

⁵⁹ 6 adet medrese

İMAM HASAN EFENDİ ise, saydığım ve ilk sıraya koyduğum SADİYE MEDRESESİ'nin mensubudur.

Bu medrese Selçuklular döneminden; 1284'den (III. Alaaddin Keykubat yönetiminden) itibaren Isparta'ya ve Ispartalıya hizmet vermiştir.

Ana ders olarak Şirazlı Sadi'nin "Gülistan" ve "Bostan" adlı iki eseri okutulduğundan Arapça'dan ziyade Farsça'ya ağırlık verildiğinden (SADİYE MEDRESESİ) adını, Osmanlı döneminde de devam ettirmiştir.

İşte böylesine köklü bir medresede görev yapmak, İMAM HASAN EFENDİ'ye de nasip olmuştur.

Görevi, dedesi Seyit Ali Efendi'nin 1757 yılında, onun ölümüyle devralmıştır. Görevini 30 yıla kadar devam ettirmiştir. Bu değerli insan Farsça'yı iyi bilir, iyi öğretir.

Edip ve zarif bir kişiliği vardır. Bu yüzden meclisinde hep değerli insanlar bulunmuştur. Yazdığı, fakat yayınlamadığı "Sadettin el - İbavi" adlı bir eserinin olduğu söylenir.

İmam Hasan Efendi'nin yine bir başka özelliği vardır. Yunus Emre için söylediğimiz sözümüzde "Tekke'yi, tekne yapmamıştır." Kimseye yük olmamıştır. Ziraat ve ticaretle meşgul olmuştur. Bu yüzden ölümüyle oğulları İsmail ve Şaban Efendi ticarete devam etmiştir. Ali Efendi ise Kadılığa geçmiştir. Medresesi de böylece kapanmıştır.

Şu anda yaşayan tek anı Macar üslup bir bina, İsmail Efendi'nin oğlu, İMAM HASAN EFENDİ'nin torunu, Milli Mücadelede Hafız İbrahim Demiralay'ın

silah arkadaşı, aynı zamanda Isparta Müftüsü, daha da önemlisi 23 Nisan 1920 Mustafa Kemal ATATÜRK'ün I. Dönem Milletvekili, 29 Ekim 1923 yine Ulu önder ATATÜRK'ün kurduğu Cumhuriyet'in destekçisi Isparta Milletvekili HACI HÜSNÜ ÖZDAMAR; (Doğ. 1875 -Ölümü 17 Haziran 1961). Mezarı, Isparta Şehitliği'nde olan bu şerefli Isparta evladına aittir. Binasını, dedesinin adıyla anılan sokak içinde yaptırmayı şeref saymıştır. Karşısında yer alan, onarım gören çeşme ŞADİYE ÇEŞMESİ veya DEVECİ ÇEŞMESİ olarak bilinir.

Aileye ait çeşmede sokak içinde duvara dayanmış, "Akmaz" vaziyette durur. Kitabesi arşivimizdedir.

SÖYLENENLERİ ÖZETLERSEK;

İsborta: Dağınık, değişken Pazar yeri demektir. (İşborta da demişiz).

İsbirte: Halkın dilinde kibrit...

İsbirto: Bildiğimiz mavi renk sıvı yakacak.

İsbarit: Yakıcı (barit) madeninin bulunduğu yer. (Ş.Karaağaç ilçesindedir)

İsborit: Yarınların benzini (bor) madeninin bulunduğu alan... (Kiçi = Küçük, Ulu = Büyük, yüce) demektir. Keçiborlu ve Uluborlu, Isparta'nın iki ilçesidir. (Bugüne kadar söyleye geldiğimiz (Bor=Şehir) kavramının dışında, bu konuya da eğilmeliyiz)

İsvari = (İsvaril) = Su deposu, sulak yer. (b) ve (v) ses değişimiyle İsvaril - İsvari la - İsvarila olmuştur. Buna bağlı (Göller Bölgesi) yer adı, tesadüfi değildir.

Fakat "yakıcı maden" yer adı etkinliği, daha fazladır. Yarınlar için yolumuz açık olsun...

SAV KÖFKESİ,
YANARDAĞIN ÖFKESİ...
PONZA TAŞI,
YANARDAĞIN GÖZYAŞI.

diyen dizelerimizdeki iki unsur dikkat çekicidir. Depreme dayanıklı (köfke) ise suda yüzen ve yalıtkan unsur olarak kullanılan (ponza taşı) ile Şarkikaraağaç'taki (bârit) madeni, bilim adamlarımızın dikkatine sunulur.

Dünyanın, "Yarınların petrolü" ifadesiyle üzerinde titrediği "bor" olayı gözden uzak tutulmamalıdır. Bunların yanında kükürt illâ Keçiborlu kükürtü... Büyük önem taşır.

ISPARTA'YI İSİMDE "BİZ" KILMA GİRİŞİMLERİ HAMİDELİ (= HAMİTABAD):

Anadolu Selçuklu Devleti çökecek. Devlet, "eller"e bölünecek...

Bunlardan birisi de "Hamideli" olacak.. Isparta ve havalisinin Emir-i Hamit Bey, 1300 tarihinde tahtına oturacak. Adın, beldeye konduracak. Bu isim 1920 yılına kadar varlığını koruyacak. Söz konusu tarihte "Isparta" adı geriye gelecek...

BEŞ KAZALI BELDE (= ISPARTA)

1867 - 1868 yılları arasında görev yapan Isparta Mutasarrıfı Şevket Bey yetenekli bir yöneticidir. Kendisine danışılan bir işlem sonucu, Şarkikaraağaç ve Yalvaç, Konya vilayetine bağlanır. Isparta mutasarrıflığının elinde (Burdur, Garbikaraağaç, Uluborlu, Tefenni ve Eğirdir ilçeleri) yani 5 kaza kalır. Isparta, bundan böyle "5 Kazalı Şehir" adını alır. Belediye başkanlığı resmen kurulur. Başkanlığa (1867) yılında İrfan Efendi getirilir.

Beldeler varlıklarını yetiştirdikleri bilim adamlarıyla cihanşümül kılarlar. Din alimi beş kazalı Osman Zühtü Efendi, şehrimize bu şansı verir.⁶⁰

⁶⁰ Bak: Böküzade Tarihi, s. 125, 208.

Oğulları ve torunları "Uluğbay" ailesi olarak bilinir. Şimdiki Vali Konağı'nın bulunduğu yer, "Beş kazalılar Bahçesi" olarak kayıtlıdır.

Muğla'daki aynı adı taşıyan yer adı ile karıştırılmamalıdır. Belediye tarihimiz henüz yazılmadı. Yazıldığında bu gerçek vurgulanmalıdır.

GÜLKENT, GÜLİSTAN (ISPARTA)

27 Mayıs 1960 Askeri Harekatı'nı takiben Em. Yarbay Ali Şahap Gürelli eşi Meliha GÜRELLİ böylesi bir isimlendirmeyi önerdiler. Fakat tutmadı...

İsimler, Gazetelerden, Okullardan bazılarının isimleri olarak kalakaldı. Şehre ad yeni bir girişim olmadı, olamadı.

ISPARTA'DA BASIN TARİHİ

Anlatımına, değerli dostum gazeteci yazar, annesi yanı sıra Ispartalı ve bu özelliğini her fırsatta ortaya koyan, Mülkiyeli (Sarı Basın Kartı) sahibi (merhum) Fuat Süreyya ORAL'ın ruhuna rahmet dileklerle başlıyorum.

TÜRK BASIN TARİHİ'ni 2 cilt halinde yayınlanan müşterek ciltli olanımsadece biz dostlarına armağan eden ciltsiz nüshaları, satışa sunan sayın ORAL, bahsettiğim TÜRK BASIN TARİHİ'ni yazmanın ve yayınlamanın üstesinden geldi de (ISPARTA BASIN

TARİHİ'nin yazımının ve yayınlanmasının üstesinden gelemedi...

Çünkü, destek göremedi... Elimizde böyle bir eser yok...

Sayesinde, Isparta Basın Tarihi'ni 1928 yılına kadar götürebiliyoruz... Ama, yetmiyor...

Yurt genelinde harf inkılabını takiben, Çankaya, Av, Orman gibi yayınlar yapılırken, Isparta geride kalmamıştır.

1928 yılında (Isparta) isimli bir gazete yayınlanmıştır.⁶¹

Harf inkılabı uygulamasını bulmuştur. Geleneksel SALNAMELER (= Yıl Özetlemeleri), modern gün özetlemeleri (= gazeteler)in yanında yok olup gitmiştir.

Salnameler'in (= Yıl özetlemelerinin yerini Cumhuriyetle birlikte İL YILLIKLARI (= 10 yıl özetlemeleri) almıştır.

⁶¹ ORAL, Fuat Süreyya; Türk Basın Tarihi, 1973, Ankara, C. 2, s. 97,

Her (on yıl)'ın muhasebesi, Atatürk'ün manevi emirleri olup, her bir yılın muhasebesi olan (= Salnameler)'le karıştırılmamalıdır.

Tekrar konumuza dönelim:

1831 yılında Takvim-i Vakayi'nin yayınıyla başlayan TÜRK BASIN HAYATI içinde bahsettiğimiz ISPARTA Gazetesi'nin 1928 yılında yayınlanması, gecikmiş bir olay olarak kabul edilir mi?

Hayır...

Sedat Simavi'nin kurucusu olduğu Hürriyet Gazetesi bile (arşivimizde mevcuttur). Sene: 1, No: 1 - 1 Mayıs 1948, Cumartesi günü çıkmıştır.

Özel yayın örnek verilmez ama Isparta Gazetesi'nin 20 yıl önce çıkmış olması, önemsenmeyecek bir olay değildir. Bunu başarmış olanlara rahmet dilerim...

Onlar, gazeteyle yetinmediler. 1933 yılında Isparta Halk Evi olarak (ÜN DERGİSİ)'nin yayını girişimine geçtiler. İlk sayısını, (Haziran 1934) tarihinde verdiler.

ISPARTA'NIN ÜN DERGİSİ YARINLARA YÖN DERGİSİ

Diyen dizelerim, şükran duygumuzdur.

Bu eser, evet 172 sayılı bu eser, sonraki yıllarda taklit edildi.

Olmaz! "İZDEN GİDEN İZ BIRAKMAZ"

(Haziran - 1934) tarihinde yayın hayatına başlayıp 172 sayıyı takiben Aralık 1949 tarihinde kapatılan bu dergi hakkında ve yazı kurulu hakkında bir ayrı bilgi verilecektir.

Biz "vereceğiz" derken, Ün Dergisi erken davransın, bizlere (ISPARTA'NIN BASIN TARİHİ) ile ilgili bilgiyi, rahmetli Hilmi Dilmen hocamızın kaleminden veriversin...⁶²

Biz, onu özetleyim:

Hocamız, 13 yıl süren askerlik görevinin sonunda 1923 yılında Isparta'ya gelmiştir. Koca şehirde ne bir kitapçı, ne de gazete bayii vardır. Postacı dostunu bulur. Ondan öğrenir, şehre gelen gazetelerin adlarını ve kimlere geldiğini... İzmir'den 8 Anadolu gazetesi, Ankara'dan da 3 Hakimiyet-i Milliye gazetesinin geldiğini öğrenir.

İstanbul'dan da 5 değişik gazete gelmektedir.

1938 yılında ancak iki kitapçı ve aynı zamanda gazete bayiliği yapan bu iki mekan açılmıştır. Yaklaşık

⁶² DİLMEN, Hilmi; "Isparta'da Okuma İşleri" Ün Dergisi, c. 4, Sayı: 46 - 46, Aralık 1937, Ocak - 1938, s. 649.

800 adet gazete ve dergi muntazam satılmaktadır. Elbette gazeteler bir ertesi gün gelebilmektedir.

Okul kitapları hariç tutulursa 40 - 60 liralık (böyle diyor) kitap satılmaktadır. Isparta'da ISPARTA GAZETESİ 400 adet, Isparta İlkadım Basımevi'nde yayınlanmaktadır. ÜN DERGİSİ; aynı matbaada 800 nüsha, yayınına devam etmektedir. ENERJİ; bir kültür dergisi olup, ayda bir defa 32 sayfa ve 500 adet neşredilmektedir. Doğan Matbaası'nda basımı yapılmaktadır. DOĞAN; haftada bir defa (= Cumartesi günleri) neşredilen bir halk gazetesidir. Doğan Basımevi'nde 300 adet basılmaktadır (Nüfusa göre azdır. Halk, fakirdir. (Halil Hamit Paşa Kütüphanesi Ortaokul Kitaplığı Halkevi Kütüphanesi Öğretmenler Kitaplığı Orduevi Kitaplığı, okuma isteğinde olan halkımıza hizmet vermektedir. Not: Yayınlanmamışsa da, (o günlerde) bir Böküzade Tarihi yazılmıştır. (M. Öncesinden 1921 - felç olup yatağa düştüğü ana kadar, pek çok bilgiyi vermektedir). Bir de Hafız İbrahim DEMİRALAY'ın el yazması hatıratı yayını beklemektedir. Talihliyiz! Bizim kuşak bu eserlerin yayını görmüş, hizmetinden yararlanmışır. Kaynak eser olarak, adları sıkça verilmiştir. Sayın Fuat Süreyya ORAL'ın sunduğu kronolojiye tekrar dönersek: 1946 - Demokrat Gazetesi 1952 - Eğirdir Gülsesi 1953 - Hür Senirkent, Demokrat Eğirdir 1958 - Atabey Gazetesi 1969 - Öz Yalvaç Gazetesi 1991 - Yeşil Senirkent Gazeteleri de yayınlanmıştır ve bazıları yayınına devam ettirmektedir. Dernekler veya Birlikler konusunda eserde Isparta Basın Merkezi adı yoktur. Süleyman Demirel Basın Merkezi adıyla Damgacı Sokakta 9-10 Temmuz 1998 tarihlerinde açılmıştır. SDÜ - Meslek Yüksek Okulu Bünyesinde özel bölümü vardır.

CUMHURİYETİN 80. YILINDA ISPARTA BASINI (GAZETELER)

AKDENİZ

Çelik Gazetecilik - Matbaacılık Tic. Ltd. Şti. adına Sahibi: İsmail Rüştü ÇELİK Sorumlu Müdür: Çetin KESKİNPALA Kunduracılar Sitesi Altı Mescitli İşhanı K:4, Yıl: 9.

ÇAĞRI

Ülkü Ajans adına İmtiyaz Sahibi: Ramazan ACAR Yazı İşleri Müdürü: Mete ELÇİM, Haber Müdürü: Enver Taha AYDIN Çelebiler Mah. Hastane Cad. 37/2, Yıl: 3,

ÇÖZÜM

Sahibi: Zeynep KARTÖZ
Sorumlu Müdür Şakir AKSÖZ
Cumhuriyet Cad. Özbalcı Paşajı Kat: 1 / Yıl 9.

DEMOKRAT

Atılım Yayıncılık Turizm Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş. Adına Sahibi: Hasan SÖZER, Sor.Müdür: Yunus ÖZLER, M. Sinan Cad. karşısı Tofaş Bayii üstü Kat:4/ Yıl:57

GÜLSES

Emel Halıcılık Ltd. Ştd. adına Sahibi: Mustafa SENİRLİ
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: ALİ ÇOKYAŞA
Hah Sarayı Kat:1, No: 167 Yıl: 20.

GÜLKENT

Gül Isparta Elektronik Gazete Matbaa adına Sahibi: Mehmet AYBATILI Genel Müdür: Ali AYBATILI Belediye İş Hanı, Kat:3, Yıl: 27.

HAKİMİYET

Beyden Grafik Medya Yayıncılık Ticaret adına
İmtiyaz Sahibi: Hüseyin ÖZDEMİR
Sorumlu Müdür: Kazım ÖZGÜLEÇ
Hastane Cad. Konak Sit. Zem. Kat, No:2/B, Yıl: 2.

ISPARTA

Sahibi: Tanju BOYLU, Sorumlu Müdür: S. Tuna BOYLU Matbaalar Cad. 1/3, yıl: 43.
Not: Yayın yılını doldurmadan kapanan gazeteler, bu listeye alınmamıştır.

BİR KAÇ BASIN ŞAKASI

BİR FAZLA ÇAY İÇİRİR

Pastahane işletmecisi öğrencimiz Akın AVCI'yı, Sayın M. Songür ile birlikte ziyaret ettik.

"- Hangi gazeteleri alıyorsunuz?" dedik.

"- Hepsini" dedi. "Dağıtıyorum masalara, normal kahvaltısını yapan müşterim, okumaya dalınca, bir artı çay istiyor."

"- Evet, o bir çay bile benim gazete ödemelerimi karşılıyor."

"- Doğru!" dedik... şaşırdık ve tebrik ettik...

"BASIN TOPLANTISINI YANLIŞ YAZARSA"

İlki, Atatürk'ün müşavirinin başına gelir.

"- Gazi Hazretleri" diye başlayan beyanatı, bir ihtiyar gazeteci "Tazi hazretleri" şeklinde yazar ve yayınlar... Cümle görevliler;

"- Eyvah!" derler. Konuyu kırmızı kalem çizilmiş haliyle kendisine iletirler.

Ter.. Beter..

Gazi Hazretleri, o sonsuz hoş görüşüyle, o güzel tebessümüyle

"- Ne var bunda?" der.

Eline kalemi alır ve düzeltiverir...

Biz de Belediye Kültür Müdürlüğü dönemimizde,

"- Başkan Basın toplantısı yapacak" deriz.

Bu sefer bir genç gazeteci bunu "Besin toplantısı" şeklinde yazmış ve yayınlamış.

Hepimiz gülüştük. Esprimize kaynak oldu. Yazanda (kasıt) ve (kasıntı) yoksa korkma...

ISPARTA DÜĞÜNLERİ

SAMAHLAR

Av. Güngör ÇAKMAKÇI Bey'e
Nerde benim, düğün - dernek samahım
Yemek pişmiş, gelsin artık sabahım
Dua sonu, doyacaktır damağım

Isparta samahı, cevaptır buna
Gürültü yaptırılmaz kazan, kulpuna

Sohbet sohbet beslenecek dimağım

Var, bir eksik... Burda başlıyor ahım
Türkümüz yok, aç kalkıyor kulağım.

Isparta samahı cevap ver, bana
Gürültü yaptırısın, kazan kulpuna...
Eylül-1990 Isparta

Yerlisinden her Ispartalının, ama her Ispartalının düğün süsüydü samahlar. Falan veya filan kitleye mahsus bir oyun tarzı değildi, samahlar... (Bu ayrıcalığı yapanlara, onları bizlerden ayıranlara yazıklar olsun...)

Isparta düğünlerinin Cumartesi suaresiydi samahlar... Matinesiydi, demiyorum, o gündüze has eğlenceler yığıdır. Sinema dilinde de öyledir.

Akşam namazının bitimini takiben Rahmetli Abdullah ağabeyimizin işin gelişi keman akorduyla başlardı... Tefçi Arap, tefini söyle bir tımbırdatır, yanlarında pek çocuk kalan Yuvalet Ali, udunun tel akordunu değil, göğsüne yerleşim akordunu yapar, bir mızrap nağme, emre hazır olduğunu beyan ederdi...

Ağırdan bir şarkı ile başlardı program... Birazdan "gakgili" oyun havalarına fırsat verecek bir geometri içinde bu üçlü düzen köşede yer almayı tercih ederdi... Masa ve masa süsü rakı henüz dokunulmazlığını muhafaza ederdi...

Zaten davetlilerin her biri, eh biraz da bilerek kabarttıkları koyunlarında ufak şişe rakılarını getirirlerdi. Sonrası ikramın düğün sahibinden olduğunu bilirlerdi... Işıklar, yukarıdan tatlı tatlı "Hoşgeldiniz" icabatını yaparlardı...

Samahın hizmet ehli, omuz başına ardılmış veya kemere emanet havlusundan bilinirdi.

Oturması ne mümkün, ayak üstü şu masa, bu masa rakı bardakları, eh biraz da bunlarla silinirdi...

Dikkat edilirse, keman dedik, tef dedik, ud dedik... Saz ve darbukadan söz etmedik... yoktu ki... Sonradan şehre geldiler ve girdiler ve bir de şu elektronik cihazlar...

Geceleyn darbukaya şöyle bir vurmayı, belki yan tarafta yatan yatalak hastayı rahatsız etmeyi ayıptan sayan Ispartalı, ne asil bir duygunun ve düşüncenin sahibiydi... Birazdan yatsı ezanı okunacak...

Keman, ud ve tef nağmesini hemen kesecek. Fakat bahsettiğim o cihazın eko'sunu tak diye kesivermesi ne mümkün? Yavşak yavşak yayılıp gidecek...

İnanır mısınız, hakiki Isparta türkülerinde, istediği kadar oynak ve kıvrak olsun, yan taraftaki komşuyu rahatsız etmeyecek bir efendilik vardır. Kulak yırtmaz. Yandaki hastayı yalvartmaz.

Deminki şiirimde, işte bu türkülerimize acıkmışlığımızı ortaya koyuyorum... Bir yayında Isparta türkülerinin 90 küsur sayıda olduğundan söz etmişler... Hayır!

O türküler, hangi gönüllerde damıtılmışlar ki! Cevap isterim...

Ispartalı damıtır... Önce gülü damıtır... Bir kamyon gül yaprağından, bir miskal gül yağı elde eder... Biri, yıllara yayılır. Diğeri bir ertesi günde leş olur...

Onun için ben "efendi" sıfatını verdiğim, gül yağı teşbihini eklediğim notalı Isparta türkülerini, 1983 -Isparta İl Yıllığı'na ellerimle yerleştirmiştim. Amcası Muzaffer SARIÖZEN'in armağanı bu türkülerini bizlere uzatan ŞAİK Lisesi Müdürü (merhum) Şükrü SARI'nın eşi Sevim Hanımefendiye saygılarımızı sunmuşum...

Kişinin gece sabaha karşı yazdığı ve Isparta türküsü diye sunduğu türkülerden bize ne?

Samahlar'a dönelim... Serenler oynayalım, zeybek oyun döktürelim. Saatler 24:00 gelmiş...

Gelmişliğini klasik giyimli bekçimizin hiçbir şey demeyen, dolaşıp gitmesinden bilelim.

En azgın sarhoşa bile dur, dedirten evinin yolunu gösteren "Cezayir'in gemileri yağlanır" havasıyla bu işi noktalayalım...

İlginçtir... Biz Ispartalılar, bahsettiğim Abdülhamit Fermanı nedeniyle yüzlerce evladımızı kaybettiğimiz "Yemen" adının geçtiği, "Kahve Yemen'den gelir/Bülbül çimenden gelir" türküsüyle oynarız da "Cezayir" adının geçtiği o türküde hüngür hüngür ağlarız.

Samanlarımızı onunla noktalarız. Sebebini ben bilemedim. Bir bilenden öğrenmeyi yeğlerim...

SAMAHLAR DERKEN DÜĞÜN ÖNCESİNDEN SÖZ ETMEDİK

BEĞENME FASLI

Oğlan anası yapar. Toplu bulgur ayıklamalarda gözüne kestirdiği kızın yanma oturur. Bulguru dikkatli mi ayıklıyor? Yoksa salla pati mi? Su istedi... Severek mi kalkıyor, yoksa kerhen mi?

Ayıklarken, bulgura çok mu eğiliyor, yoksa uzaktan mı bakıyor? Nefesi kokuyor veya kokmuyor.

Ayıklama bitti... tavuklara ikram, (geh bilibili) çekerken sesi cırtlak mı, yoksa yumuşak mı?

Artıkları tavuklara atacak.

Nağmeli bir beden sallayışı var mı, yok mu? Yoksa, siniyi köpeğin önüne katık döker gibi mi döküyor?

Akıl defterinde puanlamasını yaptı... Müsbetse kocasına bahis açtı... Bu sefer kızın "gönül imtihanı

(gönlünde bir başka aslan var mı, yok mu?) sınavı yapılacak. Özellikle obada testiye ve bakracı aldılar. Kızın evine vardılar. Kızın önüne koydular. Kız bakracı, testiye dökmeye çalışıyorsa iyi, fakat, "Ne siz yorulun, ne ben yorulayım" diye ileriye döküveriyorsa kötü, kalkıp gitmek gerekir.⁶³

İSTEME FASLI

"Allah'ın Emri, Peygamberin Kavli" ne bağlı kız isteme faslını hepimiz biliriz.

Bilmediğimiz: (elbette bu bir hikaye)

Yörük genci çingene kızına aşık olmuş, istetmiş... Vermemişler.

Oğlan eriyip bitiyor... Baba, kasabanın külhanına gidiyor. Durumu aktarıyor. Külhan atına biniyor, obaya varıyor, attan inmeksizin;

"- Ulen, çalımına tükürdüğüm adamı, niye vermiyorsun kızını, len?"

"- Ağabey, vallahi istemesini bilemediler ki, nasıl verirdim... Ağabey, in atından, kahveyi şimdi içelim"

Demek ki, kız isteme olayı bir üslup meselesiymiş...

⁶³ KAZICI, Prof. Dr. Ziya; İSLAM TARİHİ OSMANLI MEDENİYETİ ve MÜESSESELERİ, Marmara Üniversitesi Yayını, s. 463 (Konuyu TV belgesellerinde işlediğim gibi, dostlarımın eserlerinde de gördüm).

DÜĞÜN DERNEK FASLI

"Düğün Salonu" falan demeden dün'e gittik...

Söze, düğünün bir faslından SAMAHLAR'dan başladık...

Damak Doygunluğu: Sohbetler

Dinamik Doygunluğu: Yemekler (bazıları içkili)

Kulak Doygunluğu: Keman, ud veya cümbüş, tef dedik. Sazdan darbukadan pek söz etmedik.

Göz Doygunluğu : Çevre köy ve kasaba düğünlerinde dansöz vardır da, merkez düğünlerinde yoktur.

Yerine, "AVARA OYUNLARI" vardır. Biz, (68 kuşağı) zor yetiştik bu oyunlara... Onun için

müstakil bir araştırma konusu yaptım.

ISVAK: (Ankara'daki Ispartalılar Vakfı'nın çıkardığı dergiye gönderdim). Burada özetini vereceğim:

AVARA; evrensel bir kavramdır. Bizde eli boş, gönlü hoş insanlara denir, işte, onun bu gönül hoşluğu oyunlarda yaşatılır.

AVARA; Geminin kıyıda bir gemi boyu ayrılmasıdır.⁶⁴

Giden gitti, bu yerlerin kanunu nizamı benden sorulur" ifadesi...

AVARA: (Avare-mu filminde Hintlilerin Raj Kapur'a oynattıkları acınacak tiptir).

⁶⁴ Ege'nin Ötesi, belgeselini Isparta'da birlikte yaptığımız Elia KAZAN, Rıhtımlar üzerinde filmde Marlon Brando'ya bu konuyu işletmiş.

BİZDE AVARALAR

KÖÇEKLER : Kadın kılığına girmiş, düğüne neşe veren erkekler

ARAP OYUNLARI: Taklit

ŞİŞE OYUNLARI: Nağmeli

OBURLAMA: Elleri bağlı yemek yedirmeler

ATIŞMALAR VE YARIŞMALAR

Maksat, neşe olsun... Hepsi birbirini takip ediyor.

HAVLUDA ŞAMPİYONUZ DEMİŞTİK:

ISPARTA'DAKİ SİNEMALAR

Önce, sinemalarımız vardı. Bağrımızdan çekilip giden sinemalar...

İlki, 1950 Halkevleri'nin kapatılmasıyla Halk Sineması adını alan, (Kör) Razi İmamoğlu'nun işlettiği sinema...Çoğunlukla Batı filmlerini oynatırdı. Glark (Gable) gülüşü, Marliny (Monroe) etek savrulduğu zihinlerimize o yerde nakşolmuştu. Razi Bey'in;

"- Balkonda yer yokkkkk..... Salon ayaktaaaaa..."

ifadeli beyaz yalanı da kulaklarımızda...

Razi Bey'in iki hanımı vardı. Cabire hanım, ,evi beklerdi. Aysel hanım (terzi), Jale hanım (kezacı) iki kızı vardı.

Münevver Hanım, gişede bilet keserdi... Bazı haylazlar onu üzerdi... (şuradan ver, buradan ver, diye...)

Razi Bey'in akrabasından Rüyeyde Hanım, bir asil kadındı. Razi Bey, galalara onunla katılırdı. Düğünlere onunla giderdi. Rüyeyde Hanım, duldu... Ün Dergisi'ne yazdı. Eşi, elçilik mensubu ölünce, bahsettiğim akrabasından Razi Bey ailesine sığınmıştı. Kızı, Esin Avşar ve oğlu Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu'nu bilmeyen yoktur.

"Ben Bir Isparta Kızıyım" diyen anlatımı Ün Dergisi'nde yayınlanmıştır.⁶⁵

Halk sineması Razi Bey'in ölümüyle 1970'li yıllarda el değiştirmiştir. Erol Işık, yürütmeye çalışmıştır. Bünyesinin Belediye Binası ve Fevzi Çakmak İlkokulu olarak hizmet vermesi, işletmeciliği zorlaştırmıştır.

⁶⁵ SİNANOĞLU, Rüyeyde; "ISPARTA'DAN UZAKTA" Ün Dergisi, Sayı: 99 - 102, Haz-Eyl, 1942, s. 1365. Aynı yazı "ISPARTA ÖZLEMİ" adıyla yinelenmiştir. Ün Dergisi, Sayı: 151 - 153, s. 2078.

Kaymakkapı Projesi gereği 1990'lı yılların sonunda da yıkılmış, meydan olmuştur. Bahçesindeki tenis kortu olması, çoğu kişiyi hayrete düşündürmektedir.

İstiklal Sineması; Isparta'ya düşmanı sokmayan Efelerden Kel Mehmet Efe'nin oğulları Artist

(oyuncu) Tahir ve Yüzbaşı rütbesinden emekli Cahit Bey işletimindeydi. İstiklal Oteli, altında İstiklal Pastanesi, Mimar Sinan Caddesi'nin süsüydü. Sinema, caddeye değil, arka yüze bakardı.

Şehir Sineması; yıkıldı işhanı oldu. PTT binasıyla arasında bir yol vardı. Yazlık bölümü de kendi bünyesindeydi... Büfe İşletmeciliği'ni biz ilk kez orada gördük. Filmin ara vermesiyle, el bıçkılarının tersiyle açılan gazoz şişeleri, köpür köpür köpürmeleri, önce göz zevkimizdi. Sonra da, damak zevkimizdi. Kapakları var ya kapakları cüzdan zevkimizdi. Sıvacılara satardık. Onlar kapağı karnından çıkarlar ve bastırırlardı sıvaya. Şimdi de anılarımız içinde dimak zevkimizi oluşturuyor. En lezzetlisi de bu olsa gerek...

Gül Sineması; Atlas Sineması, Çayboyu Altınış Sineması, hepsi de hayallerimizin süsü...

Şimdi de Cep Sinemaları varmış... Gitmedim...

Oralarda, senede bir veya birkaç kere dansöz oynatılmaz ki... Shaekspear'ın Kral Lear oyunları oralarda Anadolu üslubuyla oynanmaz ki... Daha kısası, gazoz kapakları el bıçkılıyla açılmaz ki...

Cuma günlerinin 14:30 matinelere sırf bayanlara ayrılmaz ki... Öylesi günlerde erkek sinekler bile o yerlerden geçemezler ki...

Şehrin en işlek yerlerinde kavak ağaçlarının sırtlarında filmlerinin afişleri sergilenmez ki...

Kadınlar, "Mine Mutlu" adını pek bilmezler. Kolacı'nın kızının filmi gelmiş, diye koştura koştura gidemezler ki... Bu Isparta kızının filmine bir öncelik hakkı veremezler ki...

Bazı kadınlarımız bu sinema oyuncumuz Mine Mutlu'yu, artist öncesi adıyla (Emine ÖZATMACA) olarak bilirler. Göksel ARSOY'un askerlik hizmeti için Isparta'ya geldiğini ve Yeşilçam'a götürdüğünü teferruatıyla söylerler, genç yaşta ölen kızımız Zeki Müren'le bile film yapacak yetenekteydi.

1965 - KÜLTÜR SİNEMASI BU GELENEĞİ YIKTI

Belediye Başkanı Fuat UYAR yaptırdı. Bölgenin dillere destan Kültür Sineması'nı...

Matine: 14:30

Suare: 20:30

İsteyen bayan olmuş, erkek olmuş fark etmez.

Kullanımı Belediye Başkanlığı yetkisindedir. O yerde izinli Tiyatrolar sergilenir, okul programları sunulur, siyasi toplantılar yapılır.

Masraflıdır. Koltuklarını kıranlar ve jiletleyenler sebeptir buna...

Sinemanın benim Meslek hayatımla ilgili bir yanı da vardır.

1967'de İl Kültür Müdürü olduk. Benzer adres görev... Çoğu kişi, İl Kültür Müdürlüğü telefonunu açar, yerel şiveyle;

"- Oolum, hangi film oyneyoo?" dediklerinde ben de;

"- Kır Gönlümün Zincirini" oyneyoo derdim... Bugün bile gülüşürüz.

BUGÜNE GELİP ULAŞAN DİLLERİMİZDE DOLAŞAN SİNEMA ANILARI

"Ben, Muhterem Nur'un filmlerine bir semaver göz yaşı döktüm."

Sanatçılarımızın raydan çıktıkları şu günlerde onlara "BELGİN DORUK HANIM EFENDİLİĞİ" adlı bir belgesel gösterilmelidir.

"Hüseyin Baradan/Çekil aradan" şamatası ve "Şamata Kültürü" adlı Belgesel yapılmalıdır.

Üç gün disiplin cezası; Sinemada mı yakalandın? Hayır

Ya, Niye?

Müdür yardımcısı, cebimde sinema bileti buldu, diye. (Cumartesi akşamı hariç, sinemaya gitmek yasaktı).

Bir başka İstanbul anısı: Bu ne biçim sinema, yahu? Yol göstereni yok mu? Karanlıktan bir

ses:

Bayram Aracı vardı da sizlere ömür... (Bayram Aracı = Radyo evinin ünlü saz üstadı, uzun hava öncesi sazıyla yol gösterir, makam değişimi yapardı)

Sinemalarda yer gösterenin hakkı olan parayı (o gün için 25 kuruş) vermezsen, tehdit ederdi:

"- Filmin sonunu söylerim, ha!" diye. Kışlaklarda pek duyulmaz da, yazlık sinemalarda yatsı ezanı okunurken, filme - mutlaka - ara verilir.

Sokaklar "Yeşşe!" sesleriyle dolmuşsa, sinemalardan birinde Öztürk Serengil filmi vardır.

"Averamu" ünlü Hintli Aktör Raj Kapor'un özlenen ve taklit edilen sesidir. Şehir sokaklarında çokça söylenir.

"İki film bir arada!" O gün hava yağışlıysa, oh be! - Hayır! Nolamaz!

Aktör Abdurahman Palay'ın Cüneyt Arkın filmlerini seslendirmesi ve "Hayır ve olamaz" ifadelerini kullanımı... Günlük ticarete kullanılır.

ÇEKİMİ ISPARTA'DA YAPILAN FİMLER

Yalnız, bir küçük açıklama yapalım.

"EGE'NİN ÖTESİ" bir Türk filmi değil ama, çekimleri Isparta'da yapıldı. Aralık -1990. O günlerde "Isparta'da" adı gündemde mesela, Zeynep ORAL, Milliyet gazetesindeki TATİL Sohbeti'nde, "Yaşamı boyunca annesi, babası ve büyükannesinden Kayseri'yi ve Isparta'yı dinleyen sevinçleri ve korkuları dinleyen çocuk, ilk fırsatta "Ben oralıyım" dediği Anadolu'yu tanıyacaktı." Diyor.⁶⁶

Tanımakla kalmayacak, bir de tanıtacaktı... İşte, Kültür Danışmanlığı'nı Valilik emriyle yaptığımız EGE'NİN ÖTESİ filmi Isparta'da çekilmişti... 1924 yılında bu Isparta'dan Yunanistan Isparta'sına göç eden (Anadolu Hıristiyan Türkleri'nin) anısını veriyordu.

"Geliniz her yıl geliniz. Ayranımızı içiniz. Fakat ayranımızı kabartmayın" ön kapak yazısıyla BU ISPARTA'DAN/O ISPARTA'YA-MÜBADELE - 1923 adıyla filmdeki anlatımlarımı kitap kılmıştım. Bu çekimlerin yorumunu yapan Nasuh ÖZKAN'ın haber metnini, son sayfaya koşmuştum.

⁶⁶ ORAL, Zeynep; "Frances ve Elia Kazan istanbul'da Tatildeydi" Milliyet, 2ü Aralık 1992.

HALICI KIZ

(İlk Renkli Türk Film - Isparta - 1953)⁶⁷

Filmin Konusu: Klasik Yeşilçam Filmlerinin aynısıdır.

Not: Afiş ve Muhsin Ertuğrul'un "Isparta, dedelerimin diyarı" diyen 07.12.1952 günlü, imzalı mektubu Valilik Makamı'na adını alan Albümün 247. sayfasında yerini -ismimizi beyan ile - aldı.

⁶⁷ ŞENOL, Sümer; a.g.e. Isparta, 2002.

GÖKÇE ÇİÇEK (1972)

Rejisör : Lütfi AKAD

Görüntü Yönetmeni : Gani TURANLI

Çekim Yılı : 1972

Mekan : Isparta/Gönen

OYNAYANLAR

Hülya Koçyiğit

Serdar Gökhan

Tuncer Necmioğlu
Kamran Uçluer
Kerem Yılmazzer
Osman Alyanak

Konu: Yörüklerin bitmek üzere olan göç hayatları verilmektedir. Gökçe Çiçek kızımız ile Selman Ali oğlumuzun ümitsiz aşkları işlenmektedir.

ANAM KURBAN - CAN KURBAN (1978)

OYNAYANLAR

Fatma Girik

Tanju Korel

Konu: Haylaz bir evladın pişmanlığı

Mekan: Isparta/ Aksu

GÖL (1982)

Rejisör : Ömer KAVUR

Senaryo : Selim İLERİ

Görüntü Yönetmeni: Salih DİKİŞÇİ

Müzik : Atilla ÖZDEMİROğLU

Mekan : Isparta/Eğirdir

OYNAYANLAR

Müjde Ar

Hakan Balamir

Talat Bulut

Konu: Murat Ağa karısının ölümü üzerine bunalıma düşmüştür. Gittiği gazinoya gelen bir şarkıcı kaybettiği eşine çok benzemektedir. Nalan adlı şarkıcı onun çılgınca yaklaşımlarından rahatsızdır. Fakir balıkçıya sığınır. Bir gün düğüne giderler. Tüfeği çenesine dayar ve intihar eder.

MİNE (1982)

Rejisör : Atif YILMAZ

Senaryo : Necati CUMALI

Müzik : Cahit BERKAY⁶⁸

Mekan : Isparta/Eğirdir

OYNAYANLAR

Türkan Şoray

Cihan Ünal

Hümeyra

Kerim Avşar

Belkis Dilligil

Orhan Çađman⁶⁹

⁶⁸Cahit Berkay; Ispartalıdır. S. Ş.

⁶⁹ Ispartalıdır. Isparta Ortaokulu Mezunu olup Hilmi Dilmen imzalı diploma notları arşivimizdedir. (S. Ş.)

Konu: İstasyon şefinin eşi oldukça güzel bir kadındır. Kasabanın erkekleri onunla birlikte olmak isterler. Kocası ise tam tersinedir. İçkici, kaba ve ilgisizdir. Mine, kız arkadaşını (öğretmen Hümeyra'yı) ziyarete gelen yazar ağabeyi İlhan ile kısa zamanda kaynaşır. Kasaba, bu durumu affetmez. Gençler ise tecavüz etmek isterler. Mine, İlhan'a sığınır. Başarılı bir filmidir.

Not: Bu film, Cihan Ünal ile. Türkan Şoray'ın evlenmelerine etken olmuştur.

OSMANCIK (= KURULUŞ)

Yıl, 1985

Ş.A.İ.K. Lisesi Müdürüüz... Daha doğrusu, devlet memuruyuz... Isparta Valiliği görevlendirdi...

Devlet yapımı Osmancık filminin çekimlerinde görevlisin ve izinlisin...

"Olur" dedik...

Bir şeye "olur" demedik...

Rejisör sayın Yücel ÇAKMAKLI'ya, itiraz ettik...

"Bizim göremediğimiz, ama kameranın gördüğü bir traktör izi vardır, karşıdaki bayırda... Olmaz, film o saniye biter.

Filmi bakir bir alanda çekmek istiyorsanız, benim doğduğum topraklarda bir Aksu-Sorkun yaylası vardır... Orayı tensiplerinize sunarım..." 198

Gittik... Gördük... Beğendik... Sayın Çakmaklı Yörüklerden de dost edinmiş...

Filme, uygun buldular... Haziran 86-Çekimlere başladık... Benim görevim, Kültür Danışmanlığı...

Atlar, akın sahnesinde dörtlü mü koşacak, rahvan mı koşacak, eşkin hız, tırıs mı koşacak?

Bunların tespiti...

Çadıra yalın ayak mı girilecek... Yoksa genç ayakkabılı mı?

Falan filan...

Tarih danışmanı dostum rahmetli Prof. Dr. Faruk Sümer'in işi kolay...

Olay belli...

Ama, alay belli değil...

Yük taşınacak.. Narin atın üstünde veya çingene göçü gibi merkebin sırtında yük taşınmaz...

Katır gerek.. Ağaçeri (= tahtacılar), ata dostlarımız, yetiştiler imdadımıza...

Dostluklar edindik.

Kadir Savun Baba'yı, Erol Taş'ı, Ömer Seyfettin'in Diyet adlı eserini dramatize ederken ikisinin de ne kadar başarılı olduğunu söyledik...

Keçe tepimlerinde yer yazgısı keçeyi ayak, topuk teperdik... Fakat, Kuran-ı Kerim zarfi olacak keçeyi böylesine tepdirmedik. O işlem şehrin işidir, dedik. Keçeci hamamlarından bahsettik.

Falan, derken, çekimler sona erdi... Baksanıza arşivimde bir yazı kalmış, onu vereyim.

Rahmetli Erol Taş, fotoğraf anısını şöyle bir yaşatayım.

Film, umulanı veremedi...

Ertuğrul Gazi rolüne Anthony Quinn gelmedi...

Şeyh Edebalı, Haluk Kurtuluş mükemmeldi...

Osman Gazi; Cihan Ünal, Mâl Hatun; Sema Çelebi iyiydi...

Anılar, işte birkaç fotoğraf...

OSMANCIK, SORKUN'A VEDA EDERKEN

SÜMER ŞENOL

Ahmet Hamdi Tanpınar dahil, şâir gözü, mekanı, mânâda görür, Bursa için "Bir ulu rüyayı görenler şehri" der. Tarihe, borcunu ,şiiirle öder... Tarih Osmanlıdır, Osmanlının kuruluş dönemidir.

Aradan 700 yıl geçer, o "ulu rüyayı" bu sefer AKSU BUCAĞI - SORKUN YAYLASI görür... Hıdırellez, gözü yaşlı gökyüzünü çağırır, Tam kırk gün bulutları ağılatır. Adına da "Kırk ikindi yağmurları" der...

Böylesine günlerde, Aksu Bucağı - Sorkun Yaylasına Yücel ÇAKMAKÇI ve Osmancık

Filminin çekiminde görevli ekipler gelir. Yağız şahbaz atlar getirilir. Tek hörgüçlü, saf suratlı develer, bir merkebe çektirilir. "Perspektif, "objektif gibi yaylanın İlk defa duyduğu sözler, birbirine eklenir de eklenir...

Osmancık, o topraklarda büyür, Osman Gazi olur. Malûn Hatun, oğlu Orhan'ı o topraklarda doğurur. Yârenler, erenler Osman Gazinin etrafında çoğaldıkça çoğalır... O çoğalmaya oranla, topraklar büyür. Osmanlı imparatorluğu olur...

Bunlar, TV'nin diyelim iki 1988'de bize sunacağı görüntüler... Asıl buna peşinen sunduğu görüntülerden bahsetmek İsterim:

Film çekimi, oldukça zor bir iş... Oyuncular kadar, bu çekim İşlemini yapanların işi de zor Onların hakkı "JENERİK" adını verdiğimiz film başlangıcındaki isimleme ile ödenmeye çalışılır... Ve ben bu işleme eskiden kızardım. "Ne lüzum var canım?", derdim. Ama kültür danışmanı ve kısmi senaryo yazma ve tatbik etme görevini üstlenip bu işe bizzat girince "JENERİK DÜŞMANI" değil "JENERİK DOSTU" oldum. Peşin hükümden sıyrıldım.

İkinci bir husus, Film çekimindeki iş bölümüne hayran kaldım. Herkesi işini biliyor ve kimse kimsenin işine karışmıyor..

Keşke günlük hayatımız da böyle olabilse...

Isparta/26.05.1986

ISPARTA'DA BİR YILMAZ GÜNEY

28 Haziran 2003 Cumartesi günlü VATAN Gazetesi yazıyor: "Ekim 1981'de izinli çıktığı Isparta yarı Açık Cezaevi'nden kaçtığı Fransa'da Yılmaz Güney'e mide kanseri teşhisi kondu. Güney burada kemoterapi tedavisi gördü. 9 Eylül 1984'te de kurtulamadı, öldü" diyor.

Habere esas bazı bilgileri veriyor. Onun, yazımızla ilgisi yok...

Sinemanın Çirkin Kralı Yılmaz Güney'in Isparta yarı Açık Cezaevi günlerini hatırlarız. 1981'de biz Ş.A.İ.K. Lisesi Müdürüydük. İstasyon Caddesi'nde Kız Meslek Lisesi'nin karşısında Cireliler'in Apartmanında eşi Fatoş Güney'in bir daire kiraladığını tüm Isparta biliyordu. Bazı geceler evine geldiğini, emekli Gardiyan Döndü Ana anlatıverirdi, akşam oturmalarında bizlere... Anlatırken kikir kikir gülerdi..

Olmuş, bitmiş bir olayın arkasından kikir kikir gülse ne çıkar, fıkır fıkır gülse ne çıkar?

Ispartalılardan bazıları onu cezaevinde gördüğünü, yarı açık mahkum olduğu için bahçede odun yararken seyrettiğini söylerdi. Kimisi de Kirazlıdere'de servis yaptığını anlatırdı. Fakat, değildir, böyle bir şey yoktur. O günlerde Milas Mesireliği'nin ve Kirazlıdere Mesireliği'nin işletme hakkı Savcılığın kullanımına verilmişti...

Yılmaz Güney'in de halka hizmet vermesini buna bağlı söylerler. Maksat, sohbet olsun...

Böylesi günlerden birinde Fransa'ya kaçtığını duyduk. Kanser olduğunu bilenler, "Kaçmasaydı, Isparta'da ölürdü. Ölüm sene-i devriyesi belki olaylı anılırdı.. Bazı istismarcılar, bunu polemik unsuru yapardı.

ISPARTA BİR YENİ FİLM SETİ OLSA YA!

AKDENİZ İNSANLARI

(Genç değer Metin Günay'a)

Orada, "zorba"

Burada, "hayta"

Yön verirler hayata...

Aynı enlem çocukları

Omuzda peyrev gocukları

İsteyene tekme, topuk

Ne desen, eski kopuk.

Batı yaptı filmini,

"Zorba" dedi, nam saldı...
Benim garip "haytam'da,
Sorkun'da kalakaldı.
Aş, Edirne'yi aş
Evrensel ufka yaklaş.
"Zorba"
Baba...
Anthony Ouinn oynadı.
Ruhu, Rodos ipeği
Kim demiş, ona kaba?
"Hayta"
Düzen verdi hayata
"Bin atlı akınlarda
Çocuklar gibi şendi..."
Bugün, ölü toprağı,
Her bir şeyden üşendi...
"Hayta"
Toroslar, bizleri yörük
Yaratmış
Haytalar çakır göz,
Farklı suratmış
"Hayta"
Köyün girişinde saldığı deve,
Tarlada ekin yer, hep geve geve...
"Develer doymadı" diyen haytalar,
Köylüyü sorgular, hep döve döve...
"Bu gün ekini, yarın ülkeni
Korumazsın, pis miskin...
Develerin tabanında insaf yok
Bak, yerde nasıl da ağlıyor ekin"
"Hayta"
Üzülsem de, benden yana "oh" olsun
Dayağı hak etti, köyün miskini
"Hak yemem, yedirmem" diye gürlense,
Özlerim, yakamdan tutacak kini...
Sümer ŞENOL 14 Temmuz 2003, Isparta

MUHSİN ERTUĞRUL (BİR ISPARTA EVLADI)

Anılarını yazmış, yayınını göremeden ölmüş...
9 Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne ve Görüntü Sanatları Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Özdemir Nutku anıları derlemiş toparlamış. Eşi Handan Ertuğrul kendisine her konuda yardımcı olmuş.

Yayın! İlla yayın!

Bu konuyu da Dr. F. Nejat ECZACIBAŞI üstlenmiş... Eczacıbaşı Vakfı (Toplumsal Belgesel Dizisi) içinde yayınlamış. Eserin adını Muhsin ErtuğruPun kendisinden almış: BENDEN SONRA TUFAN OLMASIN.⁷⁰

Bu eserde Muhsin Ertuğrul ile ilgili her türlü bilgi mevcut. Atalarının Ispartalı olduğuna dair bilgi eserin 48. sayfasında verilmiş:

"Babam Hüsnü Bey 1848'de İstanbul'da doğmuş. Banka memuru ve çok az konuşan bir

kişiydi.

Dedem, Ispartalı Haririzade Hacı Hüseyin Ağa zengindi. 1905 ve 1907 tarihli iki vakfiyesinde (İzmir, Tuzla, Konya - Karaman bizi ilgilendirmez)

Isparta'da; Pekmezoğlu ve Acem hanları, bir okul, bir kahvehane, iki tarla, iki arsa vardı" diyor.

Bu bilgiye ek, Muhsin ErtuğruPun Halıcı Kız filmini Isparta'da çevirme isteği ve ön hazırlık safhasına

⁷⁰ Anılar; Dr. Nejat Eczacıbaşı Vakfı Yayını, Temmuz, 1989, İstanbul (667 sayfalık dev eser).

kolaylık isteyen Necmi (Aksop) Bey'e yazdığı 07.07.1952 günlü mektubunda bu konuya açıklık getirir.

Isparta'dan, "Dedelerimin diyarı" diye, bahseder. Mektup özel başlıklı ve imzalıdır. Arşivimdedir. Isparta Valiliği'nin hazırladığı 1880 - 1980 Albümü'nün 247. sayfasında yerini almıştır.

Muhsin Ertuğrul (5 Mart 1892 ' İstanbul doğumu/29 Nisan 1979 İzmir ölüm) bu tiyatrunun dev adamının hayatı, dev eserlere zor sığmış. Bizden yana ona rahmet dileğimiz var. Ispartalı olmaktan gururlandı. Saygımız var.

ISPARTA'DA TV FAALİYETLERİ

Kronolojik Bilgi;⁷¹

"31 Ocak 1971 TV deneme yayınları ülke genelinde 4 güne çıkarıldı." dediğine göre...

Isparta'daki yansımasına bakalım...

Hocamız Baki ÇULHAN'dan satın aldığımız siyah - beyaz televizyon bu özlemi giderdi...

Geceleyn geç vakte kadar seyrederek, askerlerin görüntüsünde dinlediğimiz İstiklal Marşı ve sonrası çıt diye kapatılırdı...

Bunlar, Türkiye genelinde yapılan işler, bilinen işler...

Biz gelelim Ispartamız'a...

Lise'deyim. Müdür odasıdayım. Saçları tamamiyle dökük, bu yüzden yaşımı tahmin edemediğim bir kişi geldi odama...

Adının Mehmet BİLİR olduğunu söyledi... Halk Pazarı'na pek yakın Elektrik malzemesi satış yerinin olduğunu, bununla yetinmeyip yanı başındaki pasajda;

(BES - ÖZEL TV)'yi kurduğunu, yayın hakkını aldığını söyledi... Mütebessim bir çehre ile:

"-Program" dedi!... - Peki, dedik...

Gittik, geldik... Akşamları zeytinleri tane tane yedik... Yayınına program veriyoruz:

⁷¹ Bak: Cumhuriyet'in 75. Yıl Albümü.

- Savlı İncili Çavuş

- Pazar yerlerinde zeytin çekirdekleri

- Hamamlarımız

- İstasyon Caddesi ve benzeri programlar yapıyoruz. Seyrediliyor.

M. Doğan SİLLELİ arkadaşımı da programa iştirak ettirdik. Türbeler konusunu verdi.

İyiymiş... İyi gidiyordu... Ortak edindi...

Öğretmen kökenli dostumuz Şaban KÜÇÜKKOÇ ile işbirliği yaptı. Sonra Mehmet AYBATILI'yi ortak aldılar.

Bir gün, Mehmet AYBATILI ortaklarından ayrıldı... Bugün ve yarın (KANAL-32 TV)'nin sahibidir. "Yarın" diyorum... Çünkü, Şehrin ölçümü, ikinci bir TV kanalına müsaade etmemektedir.

ÇEKİMİ ISPARTA'DA YAPILAN TV BELGESELLERİ

GÜL VE GÜLYAĞI BELGESELİ

Yapım : TRT
Yapımcı : Hasan TAŞ
Anlatım : Sümer ŞENOL
Yapım Yılı : 1989
(Anlatım ölçeğim için bkz: "Gül" maddesi)

HALI VE HALI SARAYI BELGESELİ

Yapım : TRT
Yapımcı : Hasan TAŞ
Anlatım : Sümer ŞENOL
Yapım Yılı : 1990
Aynı gün Elia KAZAN ile EGE'NİN ÖTESİ filmini yapmaktayız.
Anlatım ölçeğim için bkz: "HALICILIK" maddesi...
Pazarlama öncesi "Ayakçılar (=ilk müşteri) ve olmayan Halı Pazarı ve Halk Pazarı Duası'nı bu belgeselle başlattık...

ALİKOY - HACILAR KÖYÜ ÖDÜLLÜ DOSTLUKLARI VE "DERBENT" BELGESELİ

Yapım : TRT
Yapımcı : Hasan TAŞ
Anlatım : Sümer ŞENOL
Yapım yılı: 1991
Ali köy ve Hacılar iki Isparta köyü yan yanalar, iç içeler... Birisi, Alevi diğeri Sünni inançla olan insanlarımızın köyleri... Asırlardır aralarında çıt çıkmamış... ve ödüle layık görülmüş. Isparta Valiliği, program düzeyleyicisi... Vali sayın Yusuf Ziya GÖKSU, başımızda. Selçuklu, sonra Osmanlı Derbentler'e Alevi inanç Türkleri yerleştirmiş. Şehre girişleri kontrol altında tutmuşlardır. Sünni inanç Türkleri de, desteban (= deştevan) kılmışlardır. Bağları, bahçeleri kurutmuşlardır. Rızıkta eşitlik, yıllar yılı ahenk unsuru olmuştur.

SORKUN YAYLASI

- YÜRÜKLERİN GÖÇ YOLU SONU
- BİR OBA'NIN 24 SAATLİK YAŞAMI

Yapım : TRT
Yapımcı : Hasan TAŞ
Anlatım : Sümer ŞENOL
Yapım yılı: 1991
İzleri, düzleri kalmadı. Kalmayanın son saniyelerini yakalayım. İstedik. (Serik - Gebiz ve Sorkun) göç yolu çizgisini verdik. "Ayakbastı" ödedik, yaylaya geçtik... Obaları kurduk. 24 saate başlangıç horoz sesleriyle uyandık...
Olağan işler...
Çocukların oyunları... Gıncırak binme işlemi... Direği ortalayan çukuru dikey direğe geçirdik, (önce yağladık, sonra kömür tozu döktük, işte bundan sonra geçirdik). Çocuklar topuk vurdukça dönecek ve ötecek. İşin ilginç bulunan yanı şu olmuştur:
Bu gıncırağa, sabahtan akşama kadar çocuklar biner. Akşamda yatsıya kadar yemeği çok yemiş dedeler biner. Yatsından sonra da ayhali gecikmiş gelin ve kocası biner... program, TRT - 1, TRT - 2 birkaç kere verildi. Çok tuttu.

DAMGACI SOKAK

ŞİİR

"Damgacı Sokak" dediğin, sanki bir açık müze
EL deđmemiŐ haliyle serilir önümüzde

Pencerenin önünde birkaç fide fesleğen
Fesleğenin bahçesi, kenarı kırık leğen.

Asfalttan çok öncesi döŐenmiŐ dizi dizi
Görünen kesme taşlar, sanırsın parmak izi.

Tezgah önünde kızlar oturmuş sıra sıra
Gülcenden ip saranlar, bađdaŐ kurmuş hasıra

BeŐikten bir dilekçe, bak ağlıyor yavrusu
İstediği sanki su, hayır, ana kokusu

İkinci ezanıyla günü böler müezzin
Gayrı halı dokunmaz, sohbetে çıkar izin

Yorgunluğu giderir, kapı önü sohbeti
İŞten dönen erkekler, devralır muhabbeti

Böylece hafta ayı, aylar yılı kovalar
Buram buram "biz" kokar, Isparta'da yuvalar...
Sümer ŞENOL

DAMGACI SOKAK

BELGESEL

Yapım : TRT

Yapımcı : Nuray YILMAZ

Anlatım : Sümer ŞENOL

Yapım yılı: 1996

Damgacı Sokak'tayız. Isparta Milletvekili (Atatürk Dönemi)'nin değerli insanı (DEMİRALAY) yiğidi Hafız İbrahim DEMİRALAY'ın evinin önündeyiz.

Ermeni ustalarının yapımı iki kanatlı kapı, oldukça güzel işlenmiş.

"Evinin kapısını şifreyle çalar baba Gelenin kimliğini, anne katar hesaba Misafir geliyorsa uzaktan ipi çeker Açılan tek kanattan girilir teker teker" Dizelerimle başlıyorum sohbetime;

Kapı işleme ve Ermeni ustası hakkında bilgi veriyorum. Binanın 3 şehniŐini (= babanın oturduğu çıkıntı) oval kiremitleri ve sıva altı bağdadi (= dilme) yayı malzemeleri hakkında bilgi veriyorum.

Dicle bizde, Fırat bizde... Attığımız tomruklan, aŐađıdan tutuyorlar. Kenar tahtasını diliyorlar, bir daha diliyorlar. Bahsettiğim yapı malzemesini yapıyorlar. Aradaki boşluk, hava yalıtımını sağlıyor, depreme karşı esnekliğe imkan veriyor, diyorum. Bağdat ve (= Bağdadi) bağlantısını kuruyorum.

Bugünkü perişan halinden söz ediyorum.

İSPARTA HALK EVİ (1933 - 1949)

Kuruluşu : 1933

Yeri : Şimdiki Kültür Sineması'nın Yeri

Yönetim Kurulu : Hilmi Dilmen, Hilmi Çakmakçı, Dr. Reşat Ayan, Selaattin Ezen

Gaye : Şu dokuz dalda hizmet vermiştir;

1. Dil edebiyat şubesi
2. Güzel sanatlar şubesi
3. Temsil şubesi
4. Spor şubesi
5. Sosyal yardım şubesi
6. Halk dersaneleri ve Kurslar şubesi
7. Kitaplık - yayın şubesi
8. Köycülük şubesi
9. Tarih - Müze şubesi

Biz bunlardan sadece bir şubenin Temsil Şubesi'nin yaptığı çalışmalar konusunda bilgi edinelim:

1.15 Ağustos 1949 Pazartesi günü Keçici Mahallesi Tiyatro Şubesi Halkevi'nde (Bir ilan Hatası) ve (İstiklal) Piyesini temsil etmiştir.

2. 26 - 27 Eylül 1949 geceleri Isparta Gülcü Ocağı Temsil Şubesi tarafından (Erkek Kukla) piyesi ve (Çapanoğlu) komedisi oynandı.

3. Cumartesi günleri hoparlörlerle Radyofonik temsil yayını yapılmıştır.

4. Gönen Halkevi Temsil Şubesi (Kafa Kağıdı, Yanlış Yol piyesleri, Kukla, Monolog ve şiir gibi vasıtalarla halkın zevkini yükseltmeye çalışmıştır.

5. Halkevi 17. Kuruluş yıldönümü kutlamaları amacıyla Halkevi, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun (İnanmak) adlı piyesini temsil etti.

6. 13 Mayıs 1949 Cumartesi gecesi Kız Enstitüsü ekibi Halkevi sahnesinde (Kibarlık Budalası) adlı oyunu temsil etti ve defile yaptı.

7. 26 Eylül 1948 Pazar günü Halkevi Temsil Şubesi (Ayşe Pınarı)nı temsil etti.

8. 23 Mayıs 1948 Pazar günü gecesi Halkevi sahnesinde Isparta Ortaokul öğrencileri (Yanlış Yol) ve (Köy Düğünü) komedisini temsil etmiştir.

9. 23 - 24 - 25 Nisan 1948 günleri Cumhuriyet Gazi ve Ülkü ilkokulları tarafından temsilleri verilmiştir.

10. 24 nisan 1947 günü Cumhuriyet İlkokulunca (23 nisan) müsameresi ve (23 nisan Bebekleri) piyesi oynanmıştır, (niteliği dipnottadır)

11.25 Mayıs 1947 günü Gazi İlkokulunca (Şehir Çocuk) piyesi oynanmıştır, (niteliği dipnottadır)

12. 28 nisan 1947 günü Ülkü İlkokulunca (Evrimler Yolcuları) piyesi oynanmıştır, (niteliği dipnottadır.)

13. 21 - 26 Haziran 1947 günleri Antalya Halkevi, Temsil Şubesi tarafından (insan Sarrafı) ve (Bir Damla Yaş) piyesi oynanmıştır, (niteliği Dipnottadır)

14. 26 Haziran 1947 günü Gülcü Mahallesi Temsil Şubesi tarafından (Evimizde Kanun Adamı) ve (Züğürtler) piyesi sahnelenmiştir (niteliği dipnottadır).

15. 1 Kasım 1947 günü Halkevi Temsil Şubesi (Kozanoğlu) piyesini temsil etmiştir, (niteliği dipnottadır.)

16. 25 - 26 Kasım 1947 günlerinde Halkevi Temsil Şubesi (Gömdüğüm Cihan) ve (Yapışkanlar) piyesini temsil etmiştir. (Niteliği dipnottadır)

NOT: (1) Kaynak Ün DERGİSİ'dir.

YORUM

ISPARTA'DA (TENİS KORTU) VAR İKEN

(1950 YILI SONRASI NERDE?)

S. ŞENOL

(HALKEVİ BAHÇESİ'ndeydi... Şimdiki Kültür Sarayı'nın yerinde idi! Mesela, Mete AYTAÇ Ağabeyimiz çalıştırıcısıydı...

Yedek subaylıktan döndük, baktık yıkılmış? Varlığını ve anısını anlatmaya başladık eşe, dosta! İçlerinden inanmadılar!

"-Yok canım, burası Erenköy mü?" dediler...

Onlar haklıydı! (BİLGİ) vermiştik ama, (BELGE) vermemiştik. Onu da şimdi verelim: (ÜN DERGİSİ -Temmuz - Eylül 1947, cilt 14, sayı 160 - 162, sayfa 2160 - "HALKEVLERİ ÇALIŞMALARI" raporuna bakalım! Metni, aynan aktaralım:

"ANTALYA - ISPARTA" tenis karşılaşması, 22 Haziran 1947 Pazar günü ISPARTA-ANTALYA tenisçileri arasında (ISPARTA HALKEVİ TENİS KORTU)nda yapılmıştır. Müsabakalarda Isparta Milletvekili Kemal TURAN ve Kazım AYDAR, Vali Nuri ATAY, Garnizon Komutanı ile Dağ Talimhah Komutanı, Isparta Hak Partisi Başkanı (tek parti dönemi), Antalya ve Isparta Halkevi Başkanları, kalabalık ve güzide bir seyirci kütlesi hazır bulunmuştur. Isparta Halkevi Tenisçileri hepsi genç elemanlardan teşekkül ediyordu. İlk karşılaşma Melih IŞIK'la yapıldı. Melih IŞIK rakibini (3.6-2.6) yendi. İkinci maç, Isparta'nın en küçük tenisçisi Ercan AYAN ile başladı. Ercan, tecrübeli rakibinin karşısında çok teknik bir oyun çıkararak oyunu (6.0-6.0) gibi büyük bir farkla kazandı. Üçüncü maç, karma takımlar arasında oldu. Havanın kararması yüzünden (üçüncü set) yapılamayarak maç hakemi Naci ALGI tarafından yanda bırakıldı." diyor bahsettiğim Ün Dergisi!

Bu işler, dün de kalacak konular değil! Yarınlar taşınacak! Mutlaka taşınacak.

S.D.Ü. ister bunu...

ISPARTA HALKEVİ (ÜN DERGİSİ) ELİMİZDE OLDUKÇA

Dostlar, söz konusu Dergi'nin nüfus cüzdanını, bugünlerde fazlaca soruyorlar! Sorularından hareketle söze başlayayım:

S - ÜN, hangi tarihler arasında yayınlandı?

C- Haziran 1934/Aralık 1949 tarihleri arasında yayınlandı!

S - Kaç sayı sürdü? Kaç sayfa sürdü?

C - 172 sayı sürdü. (Sayfa 1/2310 sayfa arası, özellikle yerel yüzlerce konuyu işledi...

S - Kim çıkardı?

C - Isparta Halkevi çıkardı. (Tek parti dönemi de (aylık Mecmua) olarak yayınlandı)

S - Tek sayı ve tek sayfa eksik olmadan tamamının bir tek sizde olduğunu söylüyorlar! Doğru mu?

C- Doğrudur, Yine de bir tek bende olduğu konusunda kesin bir şey söyleyemem! Benim bildiğim, bir sayı eksigi ile arkadaşım Şükrü Altın Tabak'ın amcası (Merhum) Rahmi Altıntabak'da vardı. Beş cilt halindeydi!

S - Sizdekiler?

C - Ciltsiz! Fotokopiye kolaylık veriyor. Ciltlilerde, orta sayfa araları kara bir çizgiyi oluşturuyor.

S- 'Rahmi Altıntabak mı? Dediniz!

C - Evet! Yeğeni Şükrü Bey, İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İsmail Yakup Beye ödünç vermişti. Fotokopisinden yararlınsınlar, diye... Galiba geriye alacakmış! Bu husus benim dışımda bir konu!

S - Ya, Kütüphaneler?

C - Onlar, eksik sayfalıdır. Neredeyse 67 yıldan bu yana, zaman içinde öğrenciler sayfalarını yırtmışlar. Malumunuz, fotokopi de yok! Alıp alıp götürmüşler! Yazık!

S - Fotokopi olsa da, bazısı yine yapar! Dediğiniz gibi 67 yıldan beri bilgi veriyor! Eserin tamamı size nereden geldi Hocam?

C - Emekli öğretmenimiz Abdullah BİNLİ hoca, elleriyle tir tir, titreterek getirip, kıymetini

siz bilirsiniz.! ifadesiyle bendenize miras bırakmıştı. Öleli kaç seneler geçti! Allah rahmet eylesin! O anda şöyle biraz düşündük! Sözü ben aldım! Bizlerin de yavaş yavaş o titreme yaşımıza yaklaştığımızı söyledim!

SENELER, EY SENELER

SENİ YİYEN SENDELER

Diyen dizelerimi okudum! Daha da önemlisi, babam rahmetli 56 yaşında, Atatürk rahmetli 57 yaşında, Peygamberimiz 63 yaşında Hakk'ın rahmetine kavuşmuştu! Bu yaşa özentimi şu dörtlüğümü vererek sergiledim:

ATMIŞ ÜÇ YAŞ FAZLASINI İSTEMEM

PEYGAMBERİM, ORDA ÖMRE, DUR DEDİ! ANLADIM Kİ, KADER, KEDER
OLMADAN ECELİNİN SAATİNİ KUR, DEDİ!

Ne yapayım ötesini?

S - Yayınlanmış eseriniz var mı?

C - Var 2002 ve 2003 yılları bana eserlerimin yayın fırsatını verdi

1-Tekerlemeler

2-Klipler

3-Ispartalı Rumlar

4-Yörük Göçü

5- Elinizdeki Ispartanın el kitabı

S - Kitapçılara verdiniz mi?

C - Vermedim. Satılmaz. DYO, Yalçın Kayışçı'dan alınır.

S - Tebrik ederiz hocam.

S - ÜN Dergisini sizdeki tam sayıya bağlı fotokopi ettirsek!

C - O zaman beni aramazsınız ki!

S - Haklısınız, haklısınız da Hocam!

C - Sohbetimizin gerisini, çaya, kahveye boğduk! "Haklısın" diyen ifadesini gözlerinde bulduk! Ve dostu uğurladık!

Not; Bu dost sevdiğim bir Devlet memurudur. Sevgilerim ona olsun.

HALKEVİ'NİN (ÜN) DERGİSİ

YARINLARA YÖN DERGİSİ

YAVRUM ÖDEV YAPACAK

BUGÜN, BİZE DÖN DERGİSİ

S.Ş.

ISPARTA KEBABI

Kebabın kokusu bacadan çıkar

Müşteriyi çağıran inceden çıkar

Üç pide arası sarmalasan da

Mis buhar kokusu önceden çıkar

S.Ş.

Batı Akdeniz Bölgesel Gelişim Vakfı (BAGEV) konuya canlılık getirdi. Bizdeki mevcut düşünceleri canlandırdı.

Bilinen , sevilen Isparta kebabı kurumsal bir değere kavuşturulmalıdır.

Özellikleri bilimsel tarif ve tasvir ile ülke genel kılınmalıdır.

Oğlak etinden (kaburga) kısmından yapılır.

Yatay fırınlamada yöresel maki ağaç kökeninin alevinde yavaş yavaş pişirilir. Ön tutuşturucusu maki çalı ve çırpıdır. Alevlendirmek için yakılan kibritin çöpü bile (ki, o kavaktadır) ateşe atılmamalıdır.⁷²

Bakır tabak içinde, pide yanında servise sunulmalıdır. Yanında sunulan (kolesterolün reçetesi)

üzüm hoşafı da bakır kase içinde verilmelidir.

Bakır, beyinin beslengisidir. Sözü bilinmelidir. Buna bağlı servisteki bu özellikler konuya duyurulmalıdır.⁷³

⁷² Ünlü Kebap ustası H. Ali ATİKER'in ifadesidir.

⁷³ MANSELL, Philip; Kostantinapolis (İstanbul) Eseri

Fiyat, dünün ölçüğü memur maaşına uyarlı olmalıdır. Dışında kürdan, sokakta dış karıştıran görgüsüz esnafın bilmişliği sevindirici olmalıdır.

Kalaycı esnafı desteklenmelidir.

Antalya'da Lokumculuğun duayeni 5 Mehmetler sahibi (merhum) Hacı Mehmet Ustanın her yıl mutlaka kebab yediğı, bu maksatla geldiğı, yemek rekabeti açısından arada bir öne sürülmelidir.

ISPARTA'NIN PAZAR YERİ KÜLTÜRÜ

29 Temmuz 2003 Salı günü Binbirevler Mahallesi SALI PAZARI'nın açılışı yapılacak.

Açış konuşmasını yapıvermemizi Belediye Başkanı (öğrencim) Yusuf Ziya GÜNAYDIN bendenizden rica etti. Gittim... Konuşuverdim...

Halkımızın hoş bir tekerlemesi vardır: "Eğirdirli'ye kazandır. Burdurlu'ya giydir. Ispartalıya yedir" derler, diye söze başladım.

"Bazar" bizde önemlidir.

Yakın zamana kadar bir tek Çarşamba pazarımız vardı. Şimdiki Kültür Sitesi'nin olduğu yerde... yetmiyordu...

Bu yüzden yanı başında "Buldey (= Buğday) Pazarı, Duz (= Tuz) pazarı, Garpız (karpuz) pazarı, Odun pazarı, Üzüm pazarı, Halı pazarı bahsettiğim Çarşamba (Halk) pazarı vardı...

Şehir büyüdü...Hafta, yedi gün! Pazar, yedi noktada... Hayatımıza gelip yerleşti...

Halk, Cuma, Cumartesi, Greği (= Pazar), Araş (= Pazartesi), Dernek (= Salı), Bazar (= Çarşamba) Bazarertesi, (= Perşembe) isimlerini kullandı...

Anlaşılmayan iki husus var; Agros (Aras), Atabey yer adı.⁷⁴ Pazartesi, Atabey'in pazarı...

Greki (Yunan) demek. Yunanın (Greki = Pazar) günü bize de mal olmuş... Demek ki, haftanın iki günü Rumca iki kavram.

⁷⁴ Böcüzade, Mora'da yer alan Agros adının bu yere verildiğini söyler, s. 40.

Pazar yerinde ölçümler ve tartılar farklıydı;

OGGA (OKKA)	1283 gr	
DİRHEM	3.148gr	
ŞİNİĞ (ŞİNİK)	5 okka	
KİLE	4 Şinik	
SEMIK	Baş parmak ile tırnak	ucu arası
SELE	Baş parmak ile işaret	parmağı arası
GARIŞ	Tahmini 22 cm	
URUB	8.5 cm	
ENDAZE	65 cm	
ARŞIN	68 cm	
HAPAZ	2 avuç birleşimi	
AVIÇ	Tek el içi	
MISKAL	Üç parmağın aldığı	

Bunları burada belirttikten sonra övünç için değil, Hak rızası için yaptığım bir uygulamadan

"Pazar Duası'ndan" söz edeceğim. Öğrencim, TRT (Ankara) yapımcısı Hasan TAŞ ile Isparta Halıcılığı ve Halı Sarayı programını yapmıştık. Olmayan "Pazar Duası" işlemi eklemiştik. 1991'den beri devam eder.

ISPARTA'NIN ŞEHİR AMBLEMLERİ

Isparta'nın çizgi varlığı... Daha doğrusu, Isparta'nın çizgideki varlığı...

İlki, Vali Cemal Orhan Mirkelam Beyin özlemidir. Çizgileri de hemşehrimiz (Uluborlu) dünya ödüllü Lütfü Küçük'ün gözlemidir. Prof. İhsan KOZ başkanlığındaki jürinin değerlendirmesiyle seçilmiştir;

Görüntüdeki gibi, halı tezgahı içinde pembe - yeşil iki renk ortasında kocaman bir gül çizgisi vardır. İyi de, Zor anlaşıldı....

Eylül 1978'den Haziran 2003'e kadar varlığını sürdürüp geldi...

Haziran 2003'te Belediye Başkanı Yusuf Ziya GÜNAYDIN'ın kendi tasarımı olan yeni amblem halka tanıtıldı. Yarışmasız tasarımda tepede 9 gül tomurcuğu, altında "Isparta" yazısı ve bir çerçeve içinde Kabarık bir gül desenlemesi görüntüledi.

Kerimov yapımı bu amblem, rölyef tarzında olup 604. Kiraz Bayramı'yla birlikte kamuya tanıtıldı...

"ISPARTA'YI ANLATTIK DA ISPARTALI" KİM OLA?

Muammer SONGÜR

Bu ilk yazımıza sevgiyi konu aldım. Günümüzün stresli ve sıkıntılı yaşamı arasında, sevgiye ve dostluğa vakit ayırıp, önce ev hanemizden başlayarak, akraba, arkadaş ve dostlara, kalbimizin bir köşesinde sakladığımız, sevgi bohçamızı açarak, onlara gösterebiliyor muyuz, göstermeliyiz. Bir hadisi şerifte, "Sevginizi dostunuza dille belirtiniz" tavsiyesine uyarak, karşımızdakilerin asık suratları, bin bir dertten, sıkıntıdan bunalarak çatılan kaşları değiştirmek için, gülümseyerek selamlaşmalı, ve kucaklaş-malıyız. Birbirimize maddi ve manevi yönden moral vermeliyiz. Küçük, büyük kırgınlıklarımız varsa, sevgi denizinden yok etmeli, eski dostluklarımızı yeniden kazanmalı ve yaşatmalıyız.

Dostluklar kolay oluşmaz, hayat ve tecrübe süzgecinden geçerek dostluklar oluşur, tıpkı gül çiçeğinin bir çok işlemiden ve imbikten geçerek, gül suyu ve gül yağı olarak ölümsüzleştiği ve kokusunu yaymaya devam ettiği gibi.

Şu imtihan dünyasındaki ömrümüz, çok kısa, kırgınlık ve küslüğe ayıracak zamanımız olmamalı. Onun için mal, mülk ve ikbal hırsıyla birbirimizi kırmadan, dostça, kardeşçe, karşılıklı saygı ve sevgiyle birlikte yaşamalıyız. Manevi ışıklarımızdan bizim Yunus'un dediği gibi...

Sevelim Sevillelim. Bu Dünya Kimseye Kalmaz. Şaplonsuz beyinlerimizden, sevgi suyuyla yıkanmış tertemiz yüreklerimize, dostluğu ve sevgiyi ALLAH (cc)

için dolduralım, sevgimiz saygımız, sadece ALLAH (cc) için olsun. Takdir için değil...

Hiçbir zaman zenginim diye sevinip, yoksulum diye yerinmeyelim. Bizden sadece iyi ve doğru yolla çalışmak, gerisi Hak'ka kalmıştır, onun takdirine razı olmaktan başka bir şey elimizden gelmez. Yine Yunustan.

MALDA YALAN, MÜLKTE YALAN, GEL BİRAZ SENDE OYALAN...sözü bize aşırı hırs ile dünyada sarılarak, benliğini unutanlardır.

Dostluklar yüzeysel olmamalı, sadece selam ve hal, hatırla kalmamalı, karşımızdakinin sıkıntısını gidermeye çalışmak, çare aramalı ve o yüzü kızararak bizde olan bir şeyi istemeden, biz vermeliyiz. Diğer toplum bireylerine de adalet, saygı, sevgi ve merhamet duyguları beslemeliyiz, bu bizleri yüceltir ve toplum içinde seçkin insan yapar.

Yeni gazetemizin, yayın hayatının, sevgi, dostluk ve kardeşlik dağıtan bir yararlı vasıta olması dîğeliyle, hayırlı olsun diyorum ve kendi şiirimden bir dördlük sunuyorum.

HER TARAF RENGARENK, CADDELER YEŞİL,

ŞU İNSANLARA BAK, GÖZLERİ İŞİL, İŞİL
BURALARDA SEVGİ, SAYGI, TEK KOŞUL,
GEL BU GÜZELLİĞİ, ISPARTA'DA GÖR.
OLUŞUM - 10 TEMMUZ 2003

ISPARTA'YA "KABAKÇI" DERLER

"kol kabak" bir tek bizim yöremizde yetişir. Adını aldığı el ve omuz (= kol) boyundadır. Kes doldur, kes doldur, olsun sana pratikten "Kabak dolması" Kuzu eti lezzetinde...
Biraz da Ispartalı'nın ikramında izzetinde...

ISPARTA VAKTİ GELİR SEVERİM VAKTİ GELİR YİNE SEVERİM

Isparta'nın gerisi Elâlemin dolusu.⁷⁵
S. ŞENOL

Isparta! Adamı eder ıskarta
S. ŞENOL

Isparta'nın altı kum
Kazılmaz asla kuyu
İmdatına yetişir
Beldibi, Andık suyu.⁷⁶
S. ŞENOL

Ispartalı "Pazarlama"yı bilmez. "Pazarlık"ı çok iyi bilir (işte halı piyasası).
Isparta esnafı, Vali'den sonra gelir, açar dükkanı... Bu yüzden olsa gerek.
"Kamyonu yatıran sürati
Esnafı batıran surati"
O suratta gizlidir
Müşteri tırpan muradı.
S. ŞENOL

⁷⁵ Geri = fakir/Dolu = zengin.

⁷⁶ Yöneticisi, çoğunlukla yabandadır.

"Gül, güldürür Halı, öldürür"
Tutmadık büyük lafı,
Kabirden kaldırıp da,
Yargılasak esnafı.
S. ŞENOL

Ispartalı'nın pabucu
Yüzünden eskir
Ona çelme, buna çelme
Makam'a ben geleyim
Makam'a tek sen gelme
S. ŞENOL

Isparta'nın emmisi
Altın - gümüş gömüsü
S. ŞENOL

Ispartalının damadı
Kara günde imdadı
S. ŞENOL

Ispartalı:
Ya okur
Ya dokur
Bir başka yolu yoktur
S. ŞENOL

Konferanslar pek cılız
(Nutukçu), mikrofonda
Memurdan (dinleyici),
Uyuyordur o anda...
S. ŞENOL

Atabey ovasında,
Mısır kemiren fare
"Sis Duası" yapılır
Koyakta verir fire...
(Koyak = Kuytu, gizli yer)
S. ŞENOL

ISPARTA'DA RADYO - KANAL YAYINLARI ŞAİK LİSESİ RADYO YAYINI

İlki, bir Eğitim kurumunda başlar. Mezun olduğum, iki oğlumun mezun ettiğim, bağrında 16 yıl Müdürlük yaptığım ve oradan emekli olduğum (1995) Isparta ŞAİK Lisesi'nden bahsediyorum...

Yıl 1965

Müdür, Ahid ÖZTOKATLI

Kadrosunda iki yenilikçi, ama evlilikleri geç vakit olmuş Hocam Meliha GÜRELLİ ve eşi (= Emekli subay) Şahap GÜRELLİ var...

**DOSTLARA GÜRELLİ, YANİ CÖMERTTİN KORE DAĞLARINDA YİĞİTTİN -
MERTTİN BASIN'DA KÖTÜYE OLDUKÇA SERTTİN SENDEN ALINACAK NE ÇOK
DERSİM VAR ÖLÜM, ARAMIZDA SIR VERMEZ DUVAR**

Dizelerimin kabir taşında yer aldığı (merhum) Ali şahap GÜRELLİ...

Gereken izin alınmıştır. 9 Haziran 1937 gün ve 3222 sayılı Telsiz Kanunu hükümlerine aynen uyulmuştur.

Mimar Vedat DALOKAY'ın imzasını taşıyan ŞAİK Lisesi'nin bodrum katında zaten ses vermez - ses almaz Radyo evi mevcuttur. Yayın, 22,5 metre ve (6666.6) kilosaykıl üzerinden yayına hazırdı.

Ve müdür Şükrü SARI...

"Gençler!" diye başlayan ses tonu bugün emekli olmuş gençlerin kulağında hâlâ mevcuttur. Babamın kiracısıdır ve gizli örnek hocamdır.

Yayımlar....

Saat 16:00'da okuldan kaçanların duyuru ilanı (Elimde listesi var) bu ilan okunur. O an Isparta'da tüm evlerde kirkir sesleri susar.

Acaba?

Başka lise yok ki...

1980 - 1982 (iki yıl) okul müdürüyüz ya, aynı geleneği bizler de sürdürdük. Md. Yrd. Mahir GÖKER bu konuda yetenekli ve hapishaneden bir mektup ismimize yazılmış... Neşet ERTAŞ'ın. "Hapishanelere güneş doğmuyor" türküsünün çalınmasını istiyor. Ağlamış ve göz yaşı mektubu üzerine akıtmış ve onu yuvarlak bir çizgileme içine almış...

Elbette çaldık... Arşivimde saklarım o mektubu...

1982'de Askeri yönetim var. Emir: "Radyo evleri kapatılacak!" kapattık.

Plaklarını, bantlarını, kurduğum okul müzesine aldım. Emekli oldum, baktım kısa ömürlü olmuş, pek çok şeyimiz gibi...

Emir duruyor: "Madde 133 - Radyo ve Televizyon istasyonları, ancak Devlet eliyle kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir" diyor.

Ve uygulanıyor...

ISPARTA'YA GÖÇ EDEN MUHACİRLER

24 Temmuz 1923 Lozan Anlaşması...

Yunanistan'daki Türkler, Anadolu'ya (Hıristiyan Türkler) Yunanistan'a...

Bizden öncekiler yazmış. Gagauzlar (Gökoğuzlar) misali Hıristiyan Türkler gerçeğini makale olarak.⁷⁷

Biz de konunun kitabını yazdık, 100 sayfacık olsa da...⁷⁸

MUHACİR TÜRK

Bakınız, aynı ifadeli, saygı kokan başlığımızın altında neler demişiz?

"Sen Toroslar'ın Konya yakası yörüklerindensin. Çoğunluk uzun boylusun. Mavi çakmak gözlüsün. Yakışıklısın.

Konya - Başkent çocuğusun... Mevlâna ruhlusun...

1356'da Süleyman Şah Çanakkale Boğazı'ndan Rumeli'ye geçti. Toprak önemli değil. O toprağı özellikler arz eden insanıyla doldurmak önemli. İşte, bu insan sensin... Daha doğrusu Ataları yönüyle sensin...

1453 yılında Fatih Sultan Mehmet de böyle yapmıştır:

⁷⁷ AKSU, Fehmi; ISPARTA'DA HIRİSTİYAN TÜRLERE DAİR, Isparta Halkevi ÜN Dergisi, Aralık 1937, Sayı: 45 s. 643.

⁷⁸ ŞENOL, Sümer; BU ISPARTA'DAN O ISPARTA'YA - MÜBADELE -1923, Isparta, 2002.

Aksaraylıyı, İstanbul'un şimdiki Aksaray semtine, Samsun Çarşambalı' yı Çarşamba semtine, Eğirdirli'yi, Eğrikapı semtine, ve Ispartalı'yı, Halkalı'nın bitişiğindeki Isparta kule semtine yerleştirmişti. İşte, o zaman İstanbul fethedilmiştir.

Sen, Ispartalı Muhacir, Torosların kuz yakası Konya Kanadı yörüğü, bunları bil, demişiz...

Biliyorlar da, yetmiyor...

Rumlar her yıl gelirler Isparta'ya... Ama, muhacirler, gidemezler, terk edip geldikleri topraklara...

Niye?

Toprak severlik sıla severlik, anı severlik parayla mümkündür, diye...

ISPARTA'NIN MAHALLELERİ

Yer geldi, biriden, bir kaçından bahsettik. Şimdi de tamamını dile getirip sohbet edelim: (Bugünden, düne gidelim) "Bugün" dediğim 2003 yılı.

"Dün" dediğim de 1944 yılı, 1935 yılı, 1882 yılı, 1785 yılı, 1688 yılı, 1591 yılı...

2003 YILI MAHALLERİ VE MUHTARLARI

	ADI - SOYADI	MAHALLESİ
1.	Osman KINAY	Mehmet Tönge
2.	Abidin YORGANCI	Halıkent
3.	Kadir OKUTAN	iskender
4.	Erdoğan KAŞIKARA	Modernevler
5.	Bayram KARAOĞLU	Kutlubey
6.	Adil DOĞAN	Anadolu
7.	Süleyman GÖZ	Ayazmana
8.	Kamil ERDEĞER	Bağlar
9.	Ali KAYA	Bahçelievler
10.	Kamil ÇERÇİ	Binbirevler
11.	Ali TUNÇOĞLU	Çelebiler
12.	Bayram AKSU	Çünür
13.	Muhammet ÖCAL	Davraz
14.	O. Faruk KORKMAZ	Dere
15.	H. Hüseyin UÇMAK	Doğancı
16.	Ayhan Talay	Emre
17.	Ahmet Sevil	Fatih
18.	Yılmaz Ayfer	Gazi Kemal
19.	Adem Altıntaş	Gülcü
20.	Mehmet Gülbağ	Gülevler
21.	Ramazan Şengül	Gülistan
22.	Ömer Bilge	Hanife Sultan
23.	Erdoğan Alyüz	Hisar
24.	Mehmet Gönül	İstiklal
25.	Bilal Yılmaz	Karaağaç
26.	Şevket Yücel	Keçeci
27.	Raşit Gülören	Kepeci
28.	Fevzi Boşgelmez	Kurtuluş
29.	Hüseyin Bozdağ	M. Türkeş
30.	Bayram Kısadere	Pirimehmet
31.	Celal Şahin	Sanayi
32.	Ahmet Sırsat	Sermet
33.	Süleyman Kılıç	Sidre
34.	İbrahim Gürbüz	Sülübey
35.	Kemal Örtü	Turan
36.	İrfan Şentürk	Vatan
37.	Şevket Pekşen	Yayla
38.	Arif Gürdal	Yedişehitler
39.	Coşkun Kutlu	Yenice
40.	Yaşar İn	Zafer

(Not: Bu bilgi Muhtarlar Derneği Başkanı Osman KINAY'dan alınmıştır)

DÜN'ÜN ISPARTA MAHALLELERİ

1591 yılında başlayıp 1944 yılına kadar isim değişkenliği yapan mahalleler şunlardır.
Voyvodozade Mah. = Yayla Mah. Camiikebir Mah. = Kutlubey Mah. Elhaçivaç Mah. =
Gülcü Mah. Hocatemel Mah. = İstiklal Mah. Aslanpapaz Mah. = Hızırbey Mah. Çavuş Mah.
= Turan Mah. Bahşış Mah. = Hızırbey Mah.

SİT ALANINDA BİR "ÇELEBİLER MAHALLESİ"

Kalaycı esnafından sayın Ali TUNÇOĞLU, bir eski mahallenin bir eski (= kıdemli) muhtarıdır.

"Yapılar, delik deşik" diyor. Sebebi sit alanında olması...

50-60 yaşlarındaki bu binalara dokunmak mümkün değil, diye ekliyor.

Mahallemizde şu an 1620 hemşehrımız, barınmaktadır. Mahallemizde bir çocuk kütüphanesi, iki cami, iki ilköğretim okulu vardır. "Damgacı Sokak" okulların biraz daha okuludur... Varlığı ile ilgili yazılan şiir, yapılan TV belgeseli önceden verilmiştir.

YENİ MAHALLE YEDİ ŐEHİTLER

BUGÜN, YENİ ŐEHİTLER

DÜNKÜ, YEDİ ŐEHİTLER

"KANIM, YURDUMA FEDA"

GERÇEĞİNE ŞAHİTLER

S. ŞENOL

"YEDİ ŐEHİTLER ANITI"

Mahallemiz bağrında

Canlarını verdiler

Toprak fethi uğrunda

Her birinin varlığı

Bilinsin birer birer

Fatiha'nı koy zarfa

Adres, "YEDİ ŐEHİTLER"

Anayurt'a erlerden

Önce girmiş her biri

"KEŐİKBAŐ DEDE" isim

Çayboyu'nda kabiri

KEŐİKBAŐ

Türk'ün Türk'e ettiği,

Türk'ün Türk'e şamarı

Konuroğlu, Tokoğlu

Kesikbaş'ın mimarı

Cimili Ahmet Türki

Ali Salur mezarı

1277 Türk'ün Türk'e nazarı

Sümer ŞENOL

ŞEREMET (= SERMET) DEDE

İkinci şehidimiz
SERMET Mahallesi'nde
Yatıyor, pak ü temiz

Doğancı Mahallesi
HÛ DEDE'nin mekanı
Toprağımız emretsin,
Akmaya hazır kanı

Dördüncü şehit birlik
"KURTALAN" kafilesi
Bu yüzden, bu ad almış,
KURTULUŞ Mahallesi.

Ey Yenice!, Yenice!
Namın arttı iyice
Beşinci şehit sende
İsmi ver gizlice

Doğancı Mahallesi
Altıncı şehit yurdu
Kabri nerde, bilinmez.
Sessiz - Sakin uyurdu

Son mahle ad veren
Son şehit silsilesi
Yedinciler bağrında
Karaağaç Mahallesi

Her birine Fatıha
Can ü gönülden olsun.
Tek dileğim şudur ki,
Anıtlar, anlam bulsun...
Sümer ŞENOL, Haziran - 2003

42 MAHALLEYE "GRAVÜRLER, RÖLYEFLER HEYKELLER VE BENZETİLER

MAHALLENİN ROZETİ
TARİHİNİN ÖZETİ
DERE'YE, (ÇIKRIK ANIT)
NE GÜZEL BİR BENZETİ
S. ŞENOL

1. KEÇECİ MAHALLESİ
(Kur'an torbasının göğüs teriyle tepilen keçesinin yapımı)
2. DERE MAHALLESİ (İplik çevrilen çıkırık)
3. DOĞANCI (YAN) MAHALLESİ

- (Gagasına iplik bağlı, bağı çocuğun elinde bir doğan kuğu kabartması)
4. MEHMET TÖNGE MAHALLESİ
(Ayağını kıçının altına almış, başında şapka, elinde teşbih bir hancı görüntüsü)
 5. HALIKENT MAHALLESİ
(Eski (= Lütfü Küçük) izgisi Amblem)
 6. GÜLCÜ MAHALLESİ
(Yeni (= Belediye Encümeni kabul Amblem))
 7. İSKENDER MAHALLESİ
(Yüce İskender büstü (M.. ? - M.. 331) yazısıyla)
 8. MODERN EVLER MAHALLESİ
(Kitapları göğsüne dayalı bir genç kız rlyeti (alt yazı: Ana dokur, kızı okur))
 9. KUTLUBEY MAHALLESİ
(Bir (3 tuğlu vezir) görüntülemesi - Ulucami avlusu kabir başında sarığı vardır.)
 10. ANADOLU MAHALLESİ
(Elinde kürek, tarlada bir Anadolu giyimli kadın)
 11. AYAZMA(NA) MAHALLESİ
(elikleme yapılan bir ocuk = Ayaklarında tutulmuş suyu daldırıp çıkartılan bir çıplak ocuk görüntülemesi)
 12. BAğLAR MAHALLESİ
(Elinde zm sepeti ve amcasıyla bir genç kız)
 13. BAĞÇELİEVLER MAHALLESİ (ardak model bir ev ve evin erkeği)
 14. BİN BİREVLER MAHALLESİ (Değişik tiplerden oluşan bir toplu rölyef)
 15. ÇELEBİLER MAHALLESİ
(Bir İstanbul efendisi - Fesli, tesbihli, kuşaklı)
 16. ÇÜNÜR MAHALLESİ
(Kağnı veya arabayla yol alan bir köylü)
 17. DAVRAS MAHALLESİ
(Dağ model ve üstünde kar ve kayak)
 18. EMRE MAHALLESİ (Yunus Emre büstü)
 19. FATİH MAHALLESİ
(Fatih, Akşemseddin ve Ulubatlı geni)
 20. GÜLEVLER MAHALLESİ (Duvar ve sarkan gller)
 21. GÜLİSTAN MAHALLESİ (Elinde sepet gl toplayan kız)
 22. GAZİ KEMAL MAHALLESİ (Atatürk'ün dizi dibinde bir ocuk)
 23. HALİFE SULTAN MAHALLESİ
(Elinde ocuk, bir baba ve uçuşan kuşlar rölyefi (Mezarlık Kitapçığı s. 3'te))
 24. HİSAR MAHALLESİ (Sur stnde Ulubatlı, yaralı)
 25. HIZIRBEY MAHALLESİ
(Diz kmş bir sof görüntüsü (= Sidre kabir örnek olabilir))
 26. İSTİKLAL MAHALLESİ (Düşmanı gözetleyen Mustafa Kemal)
 27. KARAAğAç MAHALLESİ
(melmiş ürettiğini satan (= bir kova kiraz gibi) bir yerli ana figürü)
 28. KURTULUş MAHALLESİ
(Ak Atatürk Anıtı ve altına "şehir işgal görmedi" yazısı)
 29. KEPECİ MAHALLESİ
(Sırtında kepenek, başında kepe, bir yörük genci)
 30. PİRİMEHMET MAHALLESİ (Kur'an, Rahle ve İlm -i nişane figürü)
 31. SANAYİ MAHALLESİ
(Modern bir tezgah)
 32. SERMET MAHALLESİ (Bir mezar ve Bektaşi rölyef)

33. SİDRE MAHALLESİ
(Kabir girişteki, çömelmiş Mevlevi görüntüsü)
34. SÜLÜBEY MAHALLESİ (Yılanların çeşme figürü ve su içen genç)
35. TURAN MAHALLESİ (Kolastarla tahta biçen ağaçeri ve karısı)
36. VATAN MAHALLESİ
(Ayağın açmış, elinde tüfek, Anadolu'yu koruyan Mehmetçik)
37. YAYLA MAHALLESİ (Tuluk döven, bir yörük kız)
38. PİRİMEHMET MAHALLESİ
(Bir pir - i fâni ve S. Şenol'un 7 dörtlüğü)
39. YENİCE MAHALLESİ
(Kiraz dalı, üçlü çatana, kiraz toplayan genç)
40. ZAFER MAHALLESİ
(Kaçan düşman ve onu kovalayan Mehmetçik)
41. GAZİ KEMAL MAHALLESİ (Kalpaklı Mustafa Kemal)
42. MUZAFFER TÜRKEŞ MAHALLESİ
(At üstünde bir asker, altta onu uğurlayan bir kadın)

ISPARTA MÜZESİ

Olabilir...

İl merkezi, bazı konularda ilçelerden geride kalabilir... İzmir demiryolu 1911 yılında Eğirdir'e ulaşmışken il merkezine bağlantısı (Bozanönü - Isparta) 26 Mart 1936 tarihinde sağlanmıştır. 25 yıl sonrası...⁷⁹

Dedik ya, olabilir.

Müzecilik konusu da öyledir. Yalvaç Müzesi, 1947 yılında eser toplama, 1953 yılında depoda koruma altına alma, 1960 yılında kadrolu müze memurluğu ile resmîyet kazanma ve 1966 yılında şimdiki binasına geçmesi ve müze müdürünün atanması şeklinde safhalar geçirmiştir. "Panik" sözünü oluşturan korkunç Pân Heykeli bünyesindedir.

Isparta Müzesi ise; 1970 yılında temeli atılmış, 1977 yılında eser toplama işlemine geçilmiştir. O dönem Kültür Müdürü olarak çalışma odamızı Müze bünyesinde seçmiştik. İnşaatın yavaş yavaş yürüyen halinden moralimizi bozmamıştık. Halk Evleri geleneği içinde (Müzecilik Kolu)'nun biriktirdiği eserleri elimizle Müze'ye nakletmiştik. Eurymedon heykelini Zindan Mağarası önünden alıp Müzeye getirmiştik. Yörük çadırı da dahil, 8 Mart 1985 günlü açılışı takiben Salon teşhirine geçilmiştir.

⁷⁹ Bu konuda araştırma yapacaklar için; ÜN Dergisi (Özel Sayı), c. 3, Sayı:25, Nisan 1936.

ISPARTA MÜZESİ (1977 -)

Mazi'nin dirhem dirhem
Satıldığı yer MÜZE
KEÇE, KİLİM ve HALI
Serilmiş önümüze.
"KEÇE" deyip geçmeyin,
Yer yazgısı, at süsü.
Padişahın otağı,
Çobanın sırt örtüsü.
Kolu yok, omuzu var
Ona derler, "KEPENEK"
Şifre olmuş kök boya,
Gülümser benek benek.

"KİLİM", gönül gözüyle
Okunacak bir kitap
Asırlardan bugüne,
Tel tel sunulan hitap.
Dinlersen çok şey söyler,
"SINDI KULPU" deseni.
Elinde makasıyla,
Yâre gömlek keseni.
Anlayan Ana için,
O, bir hüner övgüsü.
Müstakbel gelinine
İçten yürek sevgisi.
"HALI", Kızın sırdaşı
Gelinin can yoldaşı.
Evin gelir kaynağı,
Ocakta pişen aşı
CEHİZ türüne giren
Dokunur gizli nazla.
Gün gelir zaman gelir,
Olur yare NAMAZLA...
"HASIR" ise göz nuru,
Dokuyanın onuru.
Fakirlik fazileti,
Helal kazanç gururu.
Üstünde yer sofrası
Sofrada BAKIR SİNİ
Ana, baba ve ece,
Kuşatmış çevresini.
Sini üstünde "durgu"
Tas dolusu "bulamaç"
"Yufka", "kürek" olurken,
Batıldır bazlamaç
Sofra sonu şükürle
Rabb'e dua edilir.
Helal kazanç uğruna,
Sürü peşi gidilir.
Dağdan dağa sekerek,
Çoban, elde tengerek
Dirhemini kaybetmez
Kılı, kırk kat bükerek.
Dağda çoban olsa da,
Yar, MENDİL'le konuşur.
Üsküdar'lı Katiple
Bu konuda uyuşur.
Müzelerin baş tacı
Manidar dilli mendil.
Her bir nakış ve oya,
Sevdayı söyleyen dil.
SARI "Sarardım soldum."
Al da "Aldatma!" demek.

Daha da açıkçası,
"yalınız yatma!" demek.
"TÜRKÜ" deyip geçmeyin
ANILAR'ın Müzesi
Bir "BOŞ BEŞİK" türküsü,
Anamın yanık sesi.
ANADOLU, "NİNE" dolu,
Yüreklere dertle dolu.
"NENİNİ NENİNİ" kateylemiş,
YEMEN'e giden yolu
Sonra Koca İSTANBUL,
Göz kırpmış genci yutmuş
Güzelleri gören genç
Köyde yarı unutmuş
Üç neslin, üç zamanda
Çektiği üç tür acı.
Bana, "ŞEN-OL" demeyin
Gönlüm bundan davacı.
SÜMER ŞENOL 20 MAYIS 1996

SESLER MÜZESİ

**KASAP DİLİNDE "MASAT"
BERBER DİLİNDE "KAYIŞ"
İŞE, İŞLERLİK VEREN
NE GÜZEL BİR OKŞAYIŞ
ALET ELDE KESKİN OLUR.
RUH NAĞMEYLE TESKİN OLUR**

Güzel Sanatlar Fakültemizin TİYATRO BÖLÜM'ü Başkanı kıymetli Yrd. Doç. Dr. Önder PAKER ile ders arası sohbetlerimizde pek çok proje üretiriz. Çaylarımızı yudumlarken projelerimiz gerçekleşmiş gibi de, keyifleniriz.

İşte, bir veya bir kaç örnek...

Önce, TİYATRO MÜZESİ kuralım isteriz. Dünyü günde böylesine makyaj malzemesi mi vardı? Genç lise

öğrencisine bıyık takılacak, vakit yok! Şişe mantarı yakılacak. Burun altında, bir o tarafa, bir bu tarafa iki çizgi, mis gibi bıyık olacak. Yahut yüz ölçümünü genişlet, mis gibi sakal olsun...

İşte bu ve benzeri nice malzeme müzede yerini alsın. Yahut, Necati CUMALI'nın "VUR EMRİ"ni oynadın. Ananın, oğlunu jandarmanın gözünden sakladığı fırını, koy bir köşeye.

Gün gelir mutlaka lazım olur.

Veyahut, dizelerime konu plan kasabın masat'ı, berberin kayışı, çene altı girdi leğeni, bu gün tedavülden kalkmış olan burma bilek usturaları onları da koy bir köşeye... Onlar da günü gelir, gerekir.

Ve bir de nağmeler...

Nalbandın, nal nağmesi... Bakırcının bakır kap düğmesi. Çingene kızının han avlusunda tavuklara, "Geh bili bili!" çekmesi... Ve kasabın masat sesi, berberin kayış sesi... Mutlaka tesbit edilmeli. Halıcı kızımızın sesi. de unutulmamalı.

Bunları sevgili dost Önder Bey tesbit edecek. Kendisine yardımcı olabilirim, ne mutlu bana...

Çünkü, bu nağmeleri döktüren meslek erbabı, bugün emekli... Evlerinde ziyaret edilecek ve

bu sesler istenecek.

Evet, bu sesler istenecek... Tiyatro müzemiz için istenecek.

SÜLEYMAN DEMİREL DEMOKRASİ MÜZESİ

1. Bulunduğu Yer	Isparta-Atabey-İslamköy
2. Müze	Selçuki-Osmanlı stilinde mimarisi vardır. Mimari Proje : Y. Mimar Ziya GÜNAYDIN Y. Mimar Behruz ÇİNİCİ Jüri (seçici) : Y. Müh. Reisicumhur Süleyman DEMİREL Y. Müh. Şevket DEMİREL Vali Ertuğrul DOKUZOĞLU Kontrol :Y. Müh. Halil AYKAN - Müh. Dursun
İŞLER	
3. Kütüphane	Mimari Proje Y. Müh. Koksal Anadol
4. Yapım Tarihi	1992-1999
5. Yapı Bilgileri	Müze kısmı F = 40 m x 40 m = 1 600 m ² Betonarme kolon - Kubbeler - Radye temel Yalvaç/Korukaya Köyü Agap taşı ile kaplamalı
6. Kitaplık	F = 33mx33m= 1069 m' Betonarme - Çelik kubbe - Taş kaplama (Agap taşı) Isıtma ve soğutmalı - Sabit ısı ve şartlan, sabit rutubet sağlayan arşiv teknolojisi benimsenmiştir. Dolayısıyla arşiv kitapları korunmalı olarak saklanacaktır. Araştırmacı salonları mevcuttur.
7. Depo	İki kat F = 6 m x 14 m Gazete muhafazası içindir. Betonarme - flgap taşı kaplamalı yapı
8. Lojman	İki kat - İki daire Bodrum - Isıtma kazanı (2 adet) Agap taşı kaplamalı yapı
9.Chiller Grubu (Soğutucu Sistem)	Merkezi soğutma sistemi olarak chiller soğutma grubu benimsenmiştir.
10. Bilgisayar Sistemi	Müze ve kütüphaneye kurulan bilgisayar ağı ile araştırmacılar tüm materyallere ulaşabileceklerdir. WEB sayfası oluşturulmaktadır, internet aracılığıyla müzemiz tüm dünyaya açılacaktır.

II.Fludio-Visual Sistem (İşitsel-Görsel Sistem)	Müzemizde bulunan dört adet monitör aracılığıyla günlük ziyaretçilere kısa görüntüler sunulacaktır. Kütüphane binamızda ise araştırmacılar için geniş kapsamlı bir audio-visual odası hazırlanmıştır.
12. Arşiv Materyali	Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'in tüm yaşamının var olan belgeleri: - 7.841 materyal - . 14.3 14 kitap - 1964 yılından itibaren 3 farklı günlük - gazeteden müteşekkil 2'şer adetli aylık ciltler halinde - 1.200 saat görüntü; VHS ve BETA tipindeki kasetlerden 100 yıllık saklama ömrü olan - DVD formatına kaydedilmektedir. 4.000 saat civarında ses kasetlerinin - arşivleme çalışması 100 yıllık saklama ömrü olan CD ortamına aktarılma işlemleri devam etmektedir. . 7.456 hediyelik eşya - . 70.000 civarında fotoğraf (hazırlık aşamasında) . 3.000.000 sayfalık belge: - Günlükler
	- Günlük programlar - Özel mektuplar, vs. (hazırlık aşamasında)
13. Süleyman Demirel'in Doğduğu Kerpiç Ev	$F_1 = (10 \text{ m} \times 12 \text{ m}) \times 2$ İkikat=240m ² AHIR: $F_2=10\text{m} \times 12\text{m}$ Damlı = 120m ² SAMANLIK $F_3 = 6\text{m} \times 10\text{m} =$ 60m ² AVLU: $F_4= 10\text{m} \times 6\text{m} = 60\text{m}^2$
14. Müze Fikir ve Proje Sahibi	ŞEVKET DEMİREL'dir (Bu projenin fikir aşaması, proje tasarımı ve projenin uygulanması ve finansmanı dahil)
15. Müzenin Yapılış Gayesi	Demirel Ailesinin yarım asırlık Türk demokrasi hayatındaki mücadelesi gelecek nesillere gösterilmelidir.

İLK TÜRK MÜZECİSİ, İSPARTALI (RESSAM) OSMAN HAMDİ BEY

Dedesi (anasının babası) Ispartalı Yağlıkcızâde Rifat Ahmet Efendi'dir. Annesi, Yağlıkcızâde kızı Hatice Hanım'dır.

Babası Sadrazam İbrahim Ethem Paşa'dır. Sultan Abdülhamit döneminin ilk yıllarında ona Sadrazamlık yapmıştır. Batı'ya yakınlaşmamız ve yabancı dil bilgisi olayı, avantajına avantaj eklemiştir. Giritlidir, İslam'a geçmiş (= muhtedi) bir Rum çocuğudur. Osman Hamdi Bey 30.12.1842 tarihinde İstanbul'da doğdu...

Kardeşleri Halil Ethem ELDEM'e (ünlü arkeolog ve müzeci) ve Galip Bey'e (müzeci ve mangır (= demir para) tedkik uzmanı) kardeşine Ressam yeteneğinin aşılmasını yapamadı ama, Müzecilik yeteneğinin aşılmasını yaptı.. Resim ve Müzecilik bilimini, Hukuk tahsili için gönderildiği Paris'te, iyiden iyiye sürdürmüştü...

(Doğu), (Doğa) ve (Eşya) onun Resim dünyasının üç unsurudur. Bugün, Resminin sevdalıları vardır. Bunlardan birisi de işadamımız Sakıp SABANCI'dır.

2000 yılında Isparta Belediyesi'ni ziyarete gelmişlerdi. Başkan ile yaptığı iş konuşmalarının sonuna doğru, konuya renk getirmek maksadıyla ben, "Osman Hamdi Bey Ispartalı'dır" deyince, ayağa kalktı ve önünü ilikledi.

"- Dünya onun önünde ceketini ilikliyor." ifadesini beyan etti. Onun tablolarını Devlet izniyle Amerika'ya götürmüş, sergilemiş ve geri getirmişti. Ama, onun Ispartalı olduğunu bilmiyordu. Belediye Kültür Müdürü olarak, sohbeti artık ikimiz yürüttük...

- KAPLUMBAĞA TERBİYESİ,
- RAHLE
- KILIÇ
- DUA' dedik, sohbeti devam ettirdik.

Birine selamet değerine 90.inci ölüm yıldönümünde 24 Şubat 1910) rahmet olsun

ISPARTALI BİR BAŞKA OSMAN (BABUŞÇU)

Söz: Güzide Taranoğlu

Beste: Osman Babuşçu

Makam: Nihavent

Başarı: 1988 yılı TRT Şarkı Yarışması Birinciliği

ISPARTA MİLLETVEKİLLERİ (23 Nisan 1920 - 03 Kasım 2002)

1. DÖNEM: (23 Nisan 1920)

Hacı Tahir Bey, Hafız İbrahim Demiralay, Hüseyin Hüsnü Efendi, Sami Arkan Bey, Mehmet Nadir Efendi, Mersinli Cemal Paşa.

2. DÖNEM: (11 Ağustos 1923) Hafız İbrahim Demiralay, Hüseyin Hüsnü Özdamar, Mükerrerem Karaağaç.

3. DÖNEM: (1 Kasım 1927) Mehmet Rıza Dinçer, Mükerrerem Karaağaç, Hafız İbrahim Demiralay, Hüseyin Hüsnü Özdamar.

4. DÖNEM: (4 Mayıs 1931) Hafız İbrahim Demiralay, H. Hüsnü Özdamar, Mükerrerem Karaağaç, Kemal Turan Önal.

5. DÖNEM: (1 Mart 1935) Hafız İbrahim Demiralay, H. Hüsnü Özdamar, Mükerrerem Karaağaç, Kemal Turan Önal.

6. DÖNEM: (3 Nisan 1938) Hafız İbrahim Demiralay, H. Hüsnü Özdamar, Mükerrerem Karaağaç, Kemal Turan Önal, Remzi Ünlü.

7. DÖNEM: (8 Mart 1943) Mükerrerem Karaağaç, Kemal Turan Önal, Kazım Aydır, Cemil Tüzemen.

8. DÖNEM: (5 Ağustos 1946) Kemal Turan Önal, Kazım Aydır, Rıfat Güllü, Sait Koksall, Şevki Yalvaç.

9. DÖNEM: (14 Mayıs 1950) Kemal Demiralay, İrfan Aksu, Sait Bilgiç, Tahsin Tola, Celal Ramazanoğlu.

10. DÖNEM: (2 Mayıs 1954) Kemal Demiralay, İrfan Aksu, Sait Bilgiç, Tahsin Tola, Zühtü Hilmi Velibeşe.

11. DÖNEM: (27 Ekim 1957) Hamdi Ongun, Kemal Demiralay, Sait Bilgiç, Tefvik Tıgılı, Ali Latifoğlu.

(27 Mayıs 1960 İhtilali Kurucu Meclis Üyesi: Tahsin Argun.)

12. DÖNEM: (15 Ekim 1961) Lokman Başaran, Mustafa Gülcügil, Ali İhsan Balım, Sadettin Bilgiç.

13. DÖNEM: (7 Haziran 1964) Süleyman Demirel, Ali İhsan Balım, İrfan Aksu, Tahsin Argun.

14. DÖNEM: (12 Ekim 1969) Süleyman Demirel, Ali İhsan Balım, Yusuf Uysal, Hüsamettin Akmumcu.

15. DÖNEM: (14 Ekim 1973) Süleyman Demirel, Ali İhsan Balım, Mustafa Cesur, Yusuf Uysal.

16. DÖNEM: (5 Haziran 1977) Süleyman Demirel, Yakup Üstün, Yusuf Uysal, H. Şükrü Özsüt.

(12 Eylül 1980 İhtilali Danışma Mec. Üyesi: Güngör Çakmakçı.)

17. DÖNEM: (6 Kasım 1983) Metin Ataman, Fatma Mihriban Erden, M. Kemal Togay, İbrahim Fevzi Yaman.

18. DÖNEM: (29 Kasım 1987) Süleyman Demirel, A. Aykon Doğan, Ertekin Durutürk, İbrahim Gürdal.

19. DÖNEM: (20 Ekim 1991) Süleyman Demirel, A. Aykon Doğan, Ertekin Durutürk, Mustafa F. Çobaner

20. DÖNEM: (24 Aralık 1995) A. Aykon Doğan, Erkan Mumcu, Ömer Bilgin, Halil Yıldız, Mustafa Köylü

21. DÖNEM: (18 Nisan 1999) Ramazan Gül, Erkan Mumcu, Mustafa Zorlu, Osman Gazi Aksoy

22. DÖNEM: (3 Kasım 2002) Erkan Mumcu, Recep Özel, Emin Bilgiç, Mehmet Sait Armağan, Mevlüt Coşkuner

ISPARTA SENATÖRLERİ

(15 Ekim 1961 - 14 Ekim 1979)

(15 Ekim 1961) - Dr. Suat SEREN

(07 Haziran 1964) - Dr. Suat SEREN

(12 Ekim 1969) - Dr. Mustafa GÜLCÜGİL (

(14 Ekim 1973) - Dr. Mustafa GÜLCÜGİL (14 Ekim 1979) - Dr. Mustafa GÜLCÜGİL

(12 Eylül 1980) Cumhuriyet Senatosu üyeliği kaldırıldı.

ISPARTA'NIN SEL FELAKETLERİ

(Bugün'den dün'e doğru)

YALVAÇ-BAHTİYAR KÖYÜ SEL FELAKETİ

Gün: 17 Haziran 2003

Saat: 16:45

Felâkette Ölen: Ayşe İNCE

Ağır Yaralı: 5 kişi

Maddi Zarar: 200 Milyar TL.

Felaketin Sebebi:

- Genel: (Bir dörtlüğümüzle verirsek)

"Isparta'da gül ayı Isparta'da sel ayı Gözden irak tutmazsak Yazdığım üç olayı" demişiz

* Özel: 1960 yılında benzeri felâketi yaşayan köylülerin sel yatağına ev yapmaya devam etmeleri. Ve barajımsı setin çürük olması...

SENİRKENT'İN SEL DESTANI

Bir deyim yerleşsin benim dilime,
"Azgın Senget Seli" olsun bu deyim,
Asırlar sonrası geçsin elime,
Acıyla burkulup, şunu diyeyim:
Senirkentim 13 Temmuz kurbanı,⁸⁰

⁸⁰ 1995 yılı (96 kişi Hakk'ın rahmetine kavuştu.) Sümer ŞENOL, Gülses, 19 Temmuz 2000

Gelen seller, mil doldurmuş çorbanı
Üç saniye, kefen kılmış urbanı,
Ölen ölmüş, kalana ne diyeyim?
Yukarı, Taşmescit, Şeyhler Mahalle,
Yıkılmış, yok olmuş, tutulmaz elle
Kucağında bebek sürünmüş selle,
Çerç'öglü Anaya ben ne diyeyim?
Kapıdağ toplamış altmış yıl boyu,
Bir gölet oluşmuş, çamurdan suyu
Suları zapteden kayanın huyu,
Biranda değişmiş, ben ne diyeyim?
Ahşap evler buyur etti durmadı.
Çorba değil, kan içmekti muradı
Katilin, katlanan azgın inadı,
Sayısız can aldı, ben ne diyeyim?
Kayayı durduran, tek "Sağlıkevi"
Tedavi edecek o korkunç devi
Nabzına baktılar, bitmiş görevi,
Yüzüne tükürsen, ben ne diyeyim?
Başyigitler, Çeltiközler, Ayanlar,
Faciadan nasibin alanlar
Deneyenler, Uludağlar, Ulhanlar,
Kalağan mahvolmuş ben ne diyeyim?
Ersoylar, Ersallar matemde bugün,
Bayramlar, Parlaklar çaresiz üzgün
Kirazlar, Aközler konuşmaz süzgün,
Hak böyle emretmiş ben ne diyeyim?
Güleşçiler, Utkanlar ve Alanlar,
Senirkentim, sana oldu olanlar
Okuyalım biz geride kalanlar:
Fatiha... Fatiha... Ben ne diyeyim?

Sümer ŞENOL

"SÜTÇÜLERİ SEL ALDI"

"Çarşambayı sel aldı" diyen Karadeniz türküsüne özentisi olsun diye söylemiyorum.

Evet, Sütçüler'i sel aldı...

Bu efendiler diyarı belde, SENİRKENT, DİNAR misali bir anda şöhret buldu. Bilinir oldu.

Eyvah!.. Ne yapsın başka çaresi yoktu...

Ağzımdan yeller alsın, bari bu sayede ekranlarda, gazete sayfalarında yer alayım, dedi...
üstelik, beş evladının canı pahasına...

Ben, o yörenin çocuğuyum. Yıllar önce "SÜTÇÜLER EFENDİLİĞİ" diye bir yazım yayınlanmıştı, bir yerlerde. Saygı değer Rektörümüz Prof. Dr. Hasan GÜRBÜZ Bey, bunu bir "başövüncü" olarak söyler dururlar, beni mutlu kılarlar.

Bu yazıyla tılandık, kaldık... Ötesini getiremedik... "DUT FESTİVALLERİ" yaptı gidemedik... Heyecan yok ki...

Kafiye düşürmek için falan söylememiştim. "HEYECAN olmayan yerde HEYELAN OLUR." demiştim.

Heyelan, bizlerin gönlünde... Bütün samimiyetimle söylüyorum bu mazlum belde için AĞIT düzme hakkını kendimde bulamıyorum. Sadece, Yüce Rabbim her bir evladımıza rahmet eylesin, diyebiliyorum...

Sümer ŞENOL, Gülses, 7 Kasım 1995

1875 - ISPARTA SEL DESTANI⁸¹

⁸¹ Yazan: Mahlasıyla (İCÂDİ), ismi bilinmez. Derleyen: Nuri KATIRCI, Yayın: Ün Dergisi, C.7, Tem.Ağ 1940, Sayı 76-77, sayfa 1069

Sene 1293 tamam

Receb'in 5'inde sel ab ü revan eyledi

Kükreyip hışımla gelince heman

Nice mamureleri viran eyledi.

Kimseden kimseye olmadı imdat

Şaşırdı halk, bulmadı irşat

Beş dakikada bin kapuyu eyledi kuşat

Girüp haneler içre cevelân eyledi.

Bir yandan girdi bir yandan çıktı

Nice fakirlerin evini yıktı

Mekansız kaldı halk, canından bıktı

Baykuşlar viranı, mekân eyledi.

Kimi der, gitti yavrum... Kimi der mâlim

Ana-baba günü oldu, bugün hâlim

Nice canlan boğdu bu, tufanı zâlim

Yıktı hanesin, sabilerde üryan eyledi

Yoktu bir yer, barınsın fi-sebullullah

(Elesti) bezminde dedik, illallah

Büyük-küçük çağrışup, dedikçe Allah

Döktürüp göz yaşını umman eyledi.

Çağrışan insanlara yürekler dayanmaz

Boğulmuş beşikte, masumlar uyanmaz

Selle giden canlar, ateşe yanmaz

Gördü göz yaşını böyle fiğan eyledi.

Nedir Yarap? Kulların bunca günahı

Rahmet değil bu, gazabı-ilâhi

Sabi sıbyanında kalmadı penâhi

Dinmedi seller, subhe dek seyran eyledi.

Rabbim, hikmetine akıllar ermez

Kulun tedbiri, bir pula değmez

Ferman kendinindir, kimseler bilmez

Yanık (İcâdi) böyle destan eyledi.

(ISPARTA'NIN "VİRİİ" KÜLTÜRÜ)

"Elleh!"

"Yelleh!" Bunlara olağan, diyorum.

Şunları da özür dileyerek yazıyorum:

"Ha, gahbecik ha!"

"Ha, lölleş ha!"

"Ha, gahboolu, ha!"

"Vay, dürzü, vay!"

"Vay, anassını vay!"

"Vay, alçak, vay!"

"Ya, itoğlu it, ya!"

"Ya, inek, ya!"

"Ya, keşgeş suratlı, ya!"

"Ya, çikin ya!"

"Ey, sümdük, ey!"

"Emme de zır zır gız, hınzır gız ya!"

"Töbe, töbe, ya rabbi!"

"Laa ilahe illallah, yav!"

"Sıdk ile subanallah yav!" vesaire, vesaire...

Konuya "özür dileyerek" yazdıklarımızla başlayalım. "Virii" kültüründen çıkıp gidelim.

Şu ak saçımla, üstelik dil eğitimi yapmış sıfatımla, bazan pazara çıkıyorum:

"- Teyze, kiraz kaç lira?" diye soruyorum, "- 2 milyon lira" cevabını alınca,

"- Ha, gahbecik ha, ne len bu?" diyorum. İfâdem yöremiz için o kadar olağan ki,

"- Birikmiyor a gardaşım... Madem öyle, sana 1,5 milyon lira olsun" cevabını alıyorum... Ve kirazı satın alıyorum.

Laf aramızda, aynı söyleşi bir başka ilde olsa, ben başıma terazinin kefesini yer miyim, yemez miyim?

Veyahut, kişinin yakışıklılığını, babayiğitliğini tasvir için, ona, "Ha, gahboolu, ha! (=Ha kahbenin oğlu, ha!)" diyorum, "Teşekkür ederim" cevabını alıyorum...

Gelelim, "virii" hayret ifadesine... Ispartalı'nın dil sembolü... Mübadele'de (1923'te) giden Rumlardan kalmış.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI ve ISPARTADAKİ "SAVAŞIN ASKERLERİ" ALMANLAR, İTALYANLAR ve FRANSIZLAR

I. Dünya Savaşı'nda Isparta'ya düşman askeri girmedi... Bu yüzden övüncümüz büyük... Hafız İbrahim ve Demiralayı, Kel Mammüt Efe ve neferi, başımızın tacı...

ATATÜRK Anıtı'mız bile bu yüzden Ak mermerdendir, deyişimiz, doğru...

İyi de, 2. Dünya Savaşı'na Türkiye Cumhuriyeti olarak katılmadık. Fakat yukarda söylediklerimizin tam tersi, Isparta'da düşman askerleri var, Pavyonlar Caddesi'ndeki (=şimdi 6 Mart Caddesi'ndeki) barakalarda barınıyorlar.

1941 yılında, 15-20 yaşında olan herkes bu manzarayı hatırlıyor. Olayın garipliğine bakınız...

İKİ ARAŞTIRMAMIZDAN İLKİ

1989 yılı Eylül ayının başlangıcı, daha doğrusu Ağustos ayının son günleri...

Isparta ŞAİK Lisesi Müdürüyüz.

Valilikten izin almış, şahsımız için olur almış sayın Zeki SÖZER ve arkadaşları ziyaretimize geldiler, Milliyet gazetesi olarak, (2. Dünya Savaşı ve Isparta'daki Almanlar, Fransızlar ve İtalyanlar) konusunu araştıracaklarını söylediler.

Pavyon'lar Caddesi'nin çocuğu idim. Babamın evi (=daha doğrusu evimiz) oradaydı. Her şey güzeldi de Caddemizin adından zaman zaman utandığım olurdu: Ne bilsin el âlem senin 2. Dünya Savaşı'nı, Savaşta sığınanlarını? "Pavyon" sabıkalı yer demek. Sırf bu yüzden bu konuda hazırlıklydım. Hatta Kültür Müdürlüğü görevimin anısı ATATÜRK'ün Isparta'ya

gelişlerini kutlu kıldırılmış ve Caddenin adını da (6 Mart Caddesi) yaptırmıştım. Dedim ya, hazırlıklıydım.

Sayın Zeki SÖZER'e bildiklerimizi verdik. Yaşlılarla bağlantısını sağladık. Biraz da bilgimize bilgi ekledik. Milliyet Gazetesi'ndeki yayını kesdik arşivimize koyduk...⁸²

⁸² Milliyet Gazetesi/ 3 Eylül 1989 günlü 12 adet tefrika... Başlık: "Akrep Harekatı" , Yazan Zeki SÖZER

ARAŞTIRMAMIZDAN İKİNCİSİ

Final Dergisi Dershanesi Müdürüüz... Emekliliğimizin 8. senesi...

Sayın Şevket DEMİREL'den bir faks geldi... 30.03.2003 tarihli bir mektubun aktarımı... Sayın Hüseyin Seymen (Deniz Ticaret Odası Başkan V.) imzasını taşıyor. Arkasından sayın Şevket Bey'den ikinci faks geldi. "2. Dünya Savaşında Isparta'ya sığınan Almanlar, İtalyanlar ve Fransızlar" hakkında bilgi istiyor. Eklemesi var:

1941 yılında Antalya'da batan Fransız bayraklı (Saint Didier Vapuru)'ndan kurtulup Isparta'ya sığınan Fransızlar ve bunlardan Elektrik Mühendisi bir Fransızın Isparta'dan evlendiğine dair bilginin teferruatı isteniyor...

Verdik... Mösyö Lions iken Aslan Bey adını alan Harley motorlu bu kişiyi tanıyanlar çok... Isparta Sümerbank Fabrikası'nda Elektrik amirliği yaptığını da biliyorlar. Av hastası olduğunu, motoru üzerinde av köpeğini taşıdığını söylüyorlar.

Hanımının kimliği konusunda bir isim veriyorlar. Ölmüş bu kişiler hakkında kesin bilgi edinemiyoruz. Belki de aileler saklıyor. Neyse, bunlar yeterli bulundu.

FRANSIZLAR

Losyon sürünen insanlar. Hiç gülyacağı almamışlar. Şehir otelinde düğünlerde orkestra çalmışlar. İyi dans ederlermiş.

ALMANLAR

Dürüst insanlarmış. Dükkanlara temsilci yollarlar, alış-verişi onlara yaptırırlarmış. Parasını bireysel olarak o kişiye verirlermiş. "Alaman usûlü ödeme" sözünün doğruluğunu halkımız söyler. Devlet Hastahanesi'nin yapımında çalışmışlar. Çok emekleri geçmiş. İki yıl, az değil...

İTALYANLAR

Oldukça haylazlarmış. Futbolu çok severlermiş. Çocukluğumuzda top oynadığımız (İtalyan Sahası)'nın onlardan kaldığı söylenir. Bizdeki gençler topa "depik" vururken, "favorili" vuruşu onlardan öğrendikleri söylenir...

İtalyan sahası, Defterdarlık üstüneydi... Arsa oldu, yok oldu.

İKİNCİ EL KİTAPLAR ve KİTAPÇILAR

Yıllardır ikinci el kitap satışı yapan Sultanahmet 2. El Kitabevi sahibi Ahmet YAĞCI okuma oranının her geçen daha da düştüğünü ifade ederek "İkinci el olması ve kitapların fiyatının oldukça uygun olması bile durumu değiştirmiyor. Öğrenci kesimi maalesef kitap okumuyor" dedi. Özellikle genç kesimin büyük bir kısmının kafelerde vakit öldürdüğü, günde bir tane bile gazete okumadığı yönünde görüş aktaran Ahmet YAĞCI, "Gençlerimiz, günümüzde bilinçli olarak maalesef okumuyor. Isparta merkezde 50 bin öğrenci var ancak bunların %80'i zamanlarını boşa harcıyor. Keşke harcadıkları para ve zamanın yarısını kendilerini yetiştirmek ve topluma faydalı bir birey olmak için harcasalar" ifadesiyle bugünün gençlerinin durumunu özetlemiş oldu ve bize de bir şey söyleme gereği kalmadı.

İNCİLİ ÇAVUŞ

Ispartalı'dır. Sav kasabasındandır. Ailesi, onun adını çocuklarına verdikleri isimlerle yürütürler.

Bunlardan birisi Belediye Zabıta Memuru iken, İlköğretim hizmetliliğine geçmiş İncili

BÖNCÜ'dür.

1993 yılında yaptığımız yerel TV programında kendisini konuşurmuş, aile anılarını kayda geçmiştik. (Arşivimdedir)

İncili, IV. Murat devrinin saray nüktedanıdır. Sarayda espri zor işlemdir. Göl esprilerinin (Nasrettin Hoca), kayık esprilerinin (Bekri Mustafa) bir hayli önündedir. Bu işlemi üstün yetenek ve gayretle becermiş olan İncili bölüşülemez. Ona sahip çıkanlar çoktur. Mezarı Sultan Ahmet'te, makamı Sav'dadır (Fotoğrafi).

İSLAMKÖY EKMEĞİ

"- Çek bir Adana!" dedirtebilmek hünerdir. "- Çek bir İskender" de öyle...

Revan şehrinin sonuna bir şapkalı (-î) getirip onu bir tatlıya ad etmek, ona "Revanı" dedirtmek de öyledir.

"Şam tatlısı"nın hakkını vermezsek, güceniklik olur. Çocukluğumuz kızarmış bize... Onun da hakkını verelim. Sıra gelsin "İslamköy Ekmeğine" Ona, "Baba'nın (=Süleyman Demirel'in) zindelik sırrı hemşehri ekmeği" diyenler de var.

Bayatlamıyor.

Hayır-hasanet babında hizmet veren Hacı Ummahan Demirel Fırını"nda pişiyor. Odun ateşi ile pişirilen normal kepekli veya kepeksiz iki türden ekmeği var. Baba'ya kepekli ev ekmeği düzenli ulaşıyor.⁸³

⁸³ Isparta Akdeniz Gazetesi, 23 Eylül 1996

K

KATİP ÇELEBİ (=ve ISPARTA)

1068 yılında İstanbul'da doğan hem âlim, hem seyyah olan bu değerli şahsiyet, ilmini (Keşfüz-zünûn) adlı eserinde, gezi notlarını da (Cihannüma) adlı eserinde ortaya koymuştur.

Her iki eser de Halil Hamit Paşa Kütüphanemiz'de mevcuttur.

ÜN Dergisi sayı 61'de (EVLİYA ÇELEBİ ve ISPARTA) araştırmasını yapan Kemal ÜNAL, bu sayıda (KATİP ÇELEBİ ve ISPARTA) araştırmasını ortaya

84

koymuştur.

Özetlersek;

- Selçuklu döneminde adı Vali Hamit Bey adına bağlı, "Hamiteli" diye geçer.
 - Beyşehir, Akşehir, Kütahya, Antalya il hudutları ile çevrilidir.
 - Ağlasun dahil Asikaraağaç, Ağras (=Atabey), Afşar, Uluborlu, Eğirdir, İrle (=?), İncirpazarı (=?), Barla, Bavlu (=Sütçüler), Burdur, Tefenni,⁸⁴ Kemal, ÜNAL (Milletvekili) "Katip Çelebi'nin (Cihannüma) adlı Eserinde Isparta Vilayeti" ÜN Dergisi, C.6, sayı 64-65, Temmuz-Ağustos 1939, sayfa 913
- Gölühoyran, Siroz (=?), Keçiborlu, Hamit, Kemer, Gölhisar, Göneni, (Yalvaç - Ş.Karaağaç), Yavice (=?) ilçeleri vardır.

Kalesiz, meyvası bol bir şehirdir. Pazarları zengindir. Havası hoştur, kışı şiddetlidir. Kayıtlara bağlı Hamamları ve Camileri vardır.

Hoca Mansuru Altar, Geyran dağı'ndan Diyedi Ali (=Diyedin) ve Kuleönü köylerinin suyunu getirmiştir.

Üzüm ve fındığı boldur.

Buğa (=pamuk bezi) burada dokunur. Boyahaneleri vardır.

Yalvaç, elma, armut, kiraz yetiştirir.

Bavlu (=Sütçüler), üzümü ve ak dutu çoktur, pekmez elde ederler. Latiftir.

Agros (=Atabey)-Ahalisi zenaat ehlidir ve bezirgandır.

Barla, latif bağları vardır.

Asikaraağaç Isparta'nın batısında kıraç bir kasabadır. Halkı isyankârdır.

Tefenni - bilgin insanlar yetiştirir.

Afşar - Gelendost köyünün bağlı olduğu ilçedir. Afşar gelişmiştir. Cami ve hamamı vardır. Dokumacılık yaparlar.

Eğirdir - Evliya diyarıdır. Kale ve kalemin üstünde minaresi vardır. Tatlı gölü ve iki adası ünlüdür. Adalardan birisi boş olup, diğerinde yarı

Müslüman ve yarı Hıristiyan halk oturur. Evliyadan Şeyh Muslaheddin Efendi'nin mezarı vardır. Sivri dağı ve kalesini Battal Gazi fethetmiştir. Otuz altı türden üzümü var dır. Balığı, kurma balık yenilir.

Ağlasun - Bağlık, Camii ve hamamı olan yeşil beldedir.

Keçiborlu, Uluborlu'ya bitişiktir. Bağ ve bahçeleri vardır.

Hoyran, yörük taifesi oturur.

KİLİSELER

Fotoğrafları her yerde var. Bunlardan önemlisi, şu anda yerinde kendiler var. Biz, ödevlik bilgimizi vermekle yetinelim:

AYA BANİYA (PANAGİR) KİLİSESİ:

Merkezde Turan Mahallesindedir. 1750 yılında yapılmıştır. Dikdörtgen planlıdır. Üç nefli ve apsislidir. Çatısı ahşaptır. Onarım görmüştür. Barok stilindeki ahşap malzemeleri, Kültür Müdürlüğü görevimiz sırasında, ellerimizle Isparta Müzesi'ne alınmıştır.

AYA YORGİ KİLİSESİ:

Merkezde Doğancı Mahallesindedir. 1857 yılında yapılmıştır. Yazıtı, Müzededir. Türkçe ifadelidir. Üç netlidir. Yapı malzemesi, kesme yerel sav köfkesidir. Çevresi de bu köfke malzemeyle kontrol altına alınmıştır. Çatısı ilginçtir. Çapraz tonozlar ve köfke ile örtülüdür. Nurteks girişindeki Çan kulesi ayaktadır. Çan, müzededir.

AYASTEFANOS KİLİSESİ:

Eğirdir (Niş(=Yeşilada)dadır. 19. yüzyıl yapımıdır. Restore edilmiştir.

AYA GİORGIOS KİLİSESİ:

Barla'dadır. 1805 yılı yapımıdır. Çatı yarısı ayaktadır.

KIRAZ BAYRAMI (DÜLDÜL AYAĞI)

"Baktık, bakıştık

Ağabeyisi geldi kaçıştık"

dediğimiz bir sevda mekânıdır.

Kiraz Bayramı (Demirköprü / Ayazmana / Minasın / Öküzbatı, Sidre) dolaşım halkası içinde (Düldülayağı) denilen mevkide altıncı sırada yerini alır. (Düldülayağı), bir rivayetin mirasıdır. Hz. Ali Hazretlerinin, Isparta'dan gelip geçtiği anda atı (düldül)'ün nal izinin bir kayacık üzerine nakşoldüğünün söylencesidir. Bu taş, 2000'li yılın Kiraz Bayramı kutlaması sırasında çay kenarındaki kullanılmayan yoldan alınıp, Yenice Mahallesi, Dere Mahallesi arasındaki işlek yolun üzerine konulmuştur (Seyircisi pek çoktur).

Kiraz Bayramı ve önceki mesireler, kış boyunca halı dokumaktan sıkılan Ispartalı hanımlara ve Ispartalı genç kızlara "Şöyle bir gün-güneş görün" dedirten eğlenceye davet yerleridir.

Nevruzda Ayazma kestaneliklerine gömülen baht çömleği'nin semeresini görme yeridir. Yani, "beğenmek" adı verilen evliliğe adım mekânıdır. Deminki iki dizelik şiirimiz, işte bunu söyler...

Bayramın resmiyette yeri yoktur. Davetiyesi basılmaz, afişleri asılmaz. Halkın, davetiyesiz çağırışına Karaağaç mahalleliler gibi aşağı mahallelilerin yani kiraza uzak dostların katılım yerleridir.

Asırlardır kutlana gelmiştir. Onu, yıla bağlamak hatalı olur.

Bugün, şehirdeki yerleşim kargaşasının yaşanması, halkın bu Bayramı kutlamasına engel olmuştur. Adeta unutulmuştur.

1977 yılında Vali Cemal Orhan Mirkelam, İl Kültür Müdürü olan bendenize emirle bu bayramın yeniden başlatılmasını istemişlerdir.

Kutlamalar, resmi destek ile başlatılmıştır. 2000'li

yıllarda kutlama işlemini bu sefer Belediye Kültür

Müdürü olan bendenize verilen görevle Isparta Belediyesi üstlenmiştir.

Ne var ki, 2002 yılı kiraz bayramı bu mekândan alınıp, Gökçay Mevkiine götürülmüştür. Profesyonel

sanatçıların katılım halkın katılımını arttırmıştır. Düldülayağı mevkii unutulmuştur.

Kiraz Bayramı programının içinde yer alan fakir aile çocuklarının ücretsiz sünnet ettirilmesi, Belediye Başkanı Yusuf Ziya GÜNAYDIN'a puan kazandırmıştır.

Ne var ki, dünün Kiraz Bayramı ruhu kaybolup gitmiştir. Sanatçılar yığın yığın gelmiştir, yığın yığın seyredilmiştir.

Fakat, "Baktık, bakıştık, Ağabeyisi geldi kaçıştık" dedirten o ruh, gayri yoktur, yok olmaya devam edecektir.

Ve bir de halkın yedinci sırada yerini alan bezirgan mevkii eğlenceleri, güze doğru gidilen Grey bağlan kültürü ve şehire dönüş kutlamaları kalmamıştır, kalmayacaktır. "Bağ ve Asma kültürü" anılara emanet edilmiştir.

"ASIRLIK KİRAZ BAHÇELERİ" COĞRAFYA DEĞİŞTİRDİ

Gün: 15 Mayıs 2003

Saat: 12:00

Yer: Eğirdir yolu Modülmer arkası

Konu: 72 hektarlık alana ölçümüne uygun kiraz fidanının dikilmesi ve yeni bir "Kiraz Vadisi"nin oluşumuna örnek olacak.

Emeği Geçenler: Belediye Başkanı Yusuf Ziya GÜNAYDIN, S.D.Ü. Ziraat Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Abdullah KIZILKAYA, Tarım İl Müdürü ve Personeli ve konuyu destekleyen moral veren Vali Vekili Hasan ERSAN.

Açıklamalar: Arazinin kanal sulama ile değil de, mevcut kuyulardan elde edilen suyun damıtım usulü ile verilmesi.

Bu konuda bir bekçi kabininin yapılacağı.

Arazinin ponza taşından oluşumuyla rutubet oranının her an yüksek tutulacağı.

Sonuç: Yapılan işten zarar gelmez. Onlar büyüye koysun, 2003 yılı ve sonrası Geleneksel Kiraz Bayramları Gökçay'da yapıla koysun...

"Alfabetik Kiraz Manileri"de bizden olsun.

KİRAZ MANİLERİ⁸⁵

⁸⁵ Alıntı: Sümer Şenol (Arşivi)

ALFABETİK (ANONİM)

-A-

Ateş aldım mangaldan

Kiraz derdim şu daldan

Yar sözleri pek tatlı

Hem şekerden, hem baldan

-B-

Bahçede kiraz dalı

Altında ipek halı

Benim yarimi sorarsan

Süzülmüş arı balı

*

Bu bağlar benim olsa

Meyvesi kiraz olsa

Yarım, yatmış - uyumuş

Verdiği naz olsa

*

Bir dalda iki kiraz

Biri al, biri beyaz

Eğer beni seversen

Mektubunu sıkça yaz

-Ç-

Çay akar, gönül akar

Herkes yârime bakar

Erivermiş kirazlar

Edası beni yakar

-K-

Kirazın alına bak
Yardaki çalıma bak
Yaktın beni kül ettin
İnsafsız, halime bak..

*

Kiraz dolu karşı yaka
Gönül bağladım halka
İki gözüm dört oldu
Yoluna baka baka

*

Kiraz koydum sepete
Erim yatar kepede⁸⁶
Yarım yanlış gitmesin
Bekliyorum tepede
⁸⁶ Kepe: Kolsuz yünden giyecek. Kepenek

*

Karşıda kiraz ağacı
Sevdiğim bana acı
Derdinden verem oldum
Yok mu, bunun ilacı.
Kirazlar çiçek açmış
Etrafa koku saçmış
Yarin kumbul saçları
Biribirine dolaşmış

*

Kiraz dalı bükülmez
Köklü ağaç sökülmez
Seni yakından görsem
Göz yaşlarım dökülmez

*

Kiraz dalda olmaz mı
Boş kovalar dolmaz mı?
Bu gece evimize
Kaçıp gelsen olmaz mı?

-ÖZEL DEYİŞ-

S. Şenol

-1-

(Terâzi) bizde (terezi)
Kışın tartar çerezi
Bahar geldi, yaz geldi
Gâri, tartsın kirezi...

-2-

Kovalar içinde satılır kiraz
savlı dede, yanık yanık bağırır:
"Alın kirazdan, kalmaz birazdan"
Gelecek yazın umudunu çağırır.

-3-

"Bir dalda iki kiraz" türküsü dilde
Üsküdarlı Kâtip kadar sevecen
"Lokum gider kiraz gitmez mendilde"
"Dün'e inat bir poşete goveycen"

21 Haziran 2002

-4-

"Kirez, rengiyle, tadıyla, güzelliğiyle gururlanmış... Sen misin, gururlanan? Yüce Rabbim, garnına gurdu goyuvermiş."

-Anonim-

"Kiraz" şehirde ad oldu: "Kirazlı dere"

"Kiraz" şehirde ailelere lakap oldu (= sonra soyadı) (Özkiraz) veya (Karakiraz) gibi...
Yeterde, artar bile...

"KİRAZ ve SERÜVENİ"

Bu konuda Araştırmacı-Yazar Muammer SONGÜR,

Yıllık üretimiyle, Türkiye'nin 250 bin ton, İran'ın 219 bin ton, Amerika'nın ise 209 bin ton üretim gerçeğini ortaya koyuyor.

30 Temmuz 2003 günlü (Oluşum Gazetesi)'ndeki köşe yazısında kiraz üretiminde adı geçmeyen İtalya'nın (Beyaz Kiraz üretimi)'yle bizim on katımız gelir elde ettiğini söylüyor.

Demek ki, yenilik... Her şeyde yenilik.. Kiraz üretiminde bile "Beyaz kiraz üretimi"yle yenilik..

Yenilikçi insanlar, başkaca ne söyler ki...

L

LÜTFÜ KÜÇÜK (Uluborlulu) DÜNYA ÖDÜLLÜ -KARİKATÜRİST

Çizgisi ne diyor?

Sondaki baston değneği ile 1981 yılının "Dünya Sakatlar Yılı" olduğunu söylüyor.

• Çizgi, işte bu.. Coğrafya tanımıyor..

Lütfü, dostumdu.. 1945 doğumluydu, akranımdı.. Öldü, erken öldü. Geride iz bıraktı:

• Doktorlar, Albümü

• Marmaris Amblemi (Avrupa I. ödülü)

• Isparta Amblemi (Bahsedeceğim) Allah rahmet eylesin...

M

MİLLÎ MÜCADELE'DE ISPARTA MÜCADELE'YE HAZIRLIK (=ÖNCE BARUT)

Keçiborlu kükürtü'nün (ve Eğirdir gölü güherçilesinin) ÇANAKKALE SAVAŞI'ndaki kullanılrlılığını önceden vermiştik. Falih Rıfki ATAY'ın, Ağlarcızâde Hakkı'nın, Sait DEMİRDAL'ın araştırmalarını kaynak göstermiştik...

Bu sefer sıra geldi MİLLÎ MÜCADELE'ye Hazırlık (=Ve Önce Barut) meselesine...

Böcüzâde'nin "Saltanat Biterken Milli Mücadele Başlıyor" yazısının bir ön sayfası! "Keçiborlu Fabrikasında kükürt çıkarılmasıyla hem uyuzlara hem de bağlara ilaç sağlandı. Ancak, elde edilen kükürtlerin çoğu barut yapılmak üzere Alman Fabrikalarına gönderiliyordu." Bak. Böcüzâde Tarihi, Sayfa 330

MİLLÎ MÜCADELE DESTANI⁸⁷

(Demiralay Şehitlerinin Ruhuna)

Sümer ŞENOL

Cumhuriyetimizin Her Yılki Anısına
ISPARTA aziz yurdun, şerefli, şanlı şehri,
Bu şanı, bu şerefi, bilmeli her hemşehri.
Kurtuluş Savaşında işgal görmemişti ya,
Bir "Gönüllü Alayı", gerekti Isparta'ya...
Hemşehrimiz HAFİZ BEY, kurdu DEMİRALAYI⁸⁸
Çiftçi, çifti bıraktı; duvarcı da malayı,
Usturası elinde sıraya girdi berber
ALAY büyüsün diye, hep olundu seferber.
HAFİZ, Yollara düştü, köyü-kenti taradı
"Cihat, farzı ayındır," emrine er aradı.
Üşenmedi, uğradı. Gelendost'a Afşar'a,
Haberler ulaştırdı, Suvar'a Akçaşar'a...
Buldu pek çok "GÖNÜLLÜ" dinli, şanlı, imanlı,
Hepsinin tek arzusu, olabilmek "unvanlı".
O Unvan şهادettir, vatan-millet yolunda.
Arşı âlâya çıkmak, Peygamber'in kolunda...
Bu arzuyla gelindi, ULU CAMİİ önüne,

⁸⁷ İlimiz Isparta-Özgül Yayınları-Isparta 1983, sayfa 41-43

⁸⁸ Demiralayı kuruluş tarihi: 20 Haziran 1919 (Not: 19 Mayıs 1919'un bir ay bir gün sonrası)

Ana, baba, kadın, kız; döndü mahşer gününe.
Bindokuzyüz on dokuz, Mayısın ilk haftası,
İzmir, işgal olacak, herkeste gönül yarası
Duyduğunu aktardı, Başkan HAFİZ İBRAHİM
Demek ki, acı gerçek, duyulandan da vahim...
UŞKURCUOĞLU ALİ, alçak-zalim düşmanı,
Öylesine anlattı, kan içici Yunanı.

Silah-mermi dağıttı, AKKAŞ-ZADE TURGUT BEY,
Çapraz fişeklik takmış, görölmeye değer, hey..
Fedakâr HİLMİ DİLMEN, cefakar RIZA UYSAL,
Tahsili terk ettiler; savaş, tahsilden kutsal...
DERELİ HAFİZ HAKKI, kalpak giydirdi bir bir,
Bir burukluk yarattı, Camiden gelen tekbir...
Eski mebus, eski bey, BÖCÜZÂDE SÜLEYMAN,
Alnında çizgi çizgi, cihadı öven iman...
Nedir bu Yunandaki bitip-tükenmeyen kin?
Görünüşe aldansan, İtalyan güya sakın...
Isparta üzerinden Konya'ya geçecekler,
Oradan bütün yurdun, kanını içecekler.
Ekmeğine yağ sürdü, DELİBAŞ'ın isyanı
Kâfire moral geldi... Bu işin acı yanı...
Düşman iki, kuvvet tek: buna bir çare gerek,
DEMİRCİ MEHMET EFE, yetiştı kükreyerek...
ISPARTALI KEL MAHMUT, destekledi EFE'yi
Birlikte kat ettiler, olanca mesafeyi..
Bozkır'ın ortasında, yendiler DELİBAŞ'ı,
Bu başarı dost kıldı, iki can arkadaşı...
Şimdi sıra gelmişti, fırsatçı İtalyan'a,
Efeler mevzilendi, Burdur'a bakan yana.
Uzattı MAHMUT EFE, soba borularını,
Namluyla dolmuş gibi, Fandas Korularını...
Sonra bu koca yiğit, atladı kır atına,
Düşman komutanının haykırdı suratına:
"Geleceğiniz varsa, göreceğiniz de var"
Tehdit dolu ifade onlara oldu şamar
Öbür yanda Yunanlı zorlamakta Dinarı,
Dinar dediğin belde Isparta'nın kenarı
Çelik ve Demiralay, korudular yöreyi
Birlikten kuvvet doğdu, yaşattılar töreyi...
"Seccade ile Silah" kucaklaştı savaşta,
Ispartalı Yiğitler, dövüştüler en başta.
O anda görmeliydin, malum gönüllüleri,
Müftü HÜSEYİN HÜSNÜ ve nice ünlüleri.
Eğirdir'den Aydın'a uzanan demiryolu,
Erat-erzak naklinde, cephenin eli-kolu...
Canını hiçe saydı, hapishane kaçkını,
Aslan gibi kükredi, ortalığın bıçkını.
Neyle, nasıl sağlandı, böylesine bir birlik,
İşte bunu izahta, aciz kalır şairlik...
Sonuçta zafer bizim, zillet gavurun oldu,
"Takdir Hûda'nın" sözü, bence yerini buldu,
Tarih şunu haykırır: Hazmı zordur zaferin,
Bin ayıbı işletir, inan bir tek aferin...
O yüzden korkunç olur, zaferin sarhoşluğu.
Şarap gibi sergiler, kişideki boşluğu...
Bunu bilen ATATÜRK, tetbirli bir kumandan..
Düzenli bir orduya, hemen geçti bir yandan...

Yalnız tedbirli değil, kıymet bilir bir kişi,
Ne büyük meziyettir, dostu değer verişî.
Meclis'e çağrılan Ispartalı yiğitler
Allah'ın huzurunda, dediğime şahitler...
Aldı yanı başına, HAFİZ İBRAHİM BEYİ,
Asi DEMİRCİ'ye de, vurdu malum darbeyi,
Serkeşlerin dışında, herkese sırt dayadı,
Emrettiler verildi. DEMİRALAY soyadı...
Bunu şerefle taşır, mücahitin torunu,
Hatıra konusunda, vardır bir tek sorunu:
HAFİZ İBRAHİM BEY'in yarattığı bu anı,
ANIT olup-yükselse, süslese bir meydanı...
Gençler görüp anlasa, (DEMİRALAY)'I nedir?
Sorup-sual etseler, anlamı nerden gelir?
Mesela, AKÇAŞARLI HASANOĞLU AHMET'İ⁸⁹
Tanımakta kalmasa, bilse nedir hizmeti?
Askerden kaçanlarla çarpıştı tetik tetik,
Direşkene geçiti, verdi ona şehitlik.
Şanlı DEMİRALAY'ın, mütevazî neferi,
Şehit olup bitirdi, hayat adlı seferi...
Sonsuzluğa ulaşan, her şehit nefer gibi,
Bu ölümsüz şerefî, dünya-ahret sahibi...
Biz torunlar bu şanı, gurur ile taşırız,
Şehitlik pâvesini bizler de paylaşıyoruz...
ŞEHİT ve GAZİLERİ, anlatsam uzun uzun,
Lâyık övgü yapamam, kalemim olur mahzun...
İsim isim aktarsam, yine de gelmez sonu,
Her biri bir destana, mutlaka olur konu...
Destanım son ersin, sözüm burada bitsin.
Okuduğum FATİHA, cümle ruhlara gitsin...
29 EKİM 1981-İSPARTA

⁸⁹ Dedemdir. Dayılarımın ve anamın kızlık soyadı DEMİRALAY'dır. (S.Ş.)

HAFİZ İBRAHİM DEMİRALAY

Hafız İbrahim Demiralay, Büyük Millet Meclisine girdiği zaman kendisinin vermiş olduğu öz geçmişine göre:

"1883 (1299)'da Isparta'da doğdu. Yılanlızade Tahir Paşa'nın oğludur. İlk ve orta öğrenimini Isparta Rüştîyesinde tamamladıktan sonra 1902'de İstanbul'a gelerek Fatih Medresesinde yedi yıl eğitim gördü ve müderrislik icazeti aldı. Memleketine dönüşünde babasından kalan arazide tarımla meşgul oldu, gülyağı ticareti yaptı. Ayrıca 1911- 1912 yıllarında Isparta İdadisinde Din Bilgisi ve Ahlak derslerini okuttu. Bir ara Bidayet Mahkemesi Üyeliğinde bulundu. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali ve Batı Anadolu'da saldırıya geçmeleri üzerine Isparta Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini kurarak ilçe ve köylerden topladığı gönüllü kuvvetlerle "Isparta Mücahidleri" adı altında Nazilli Cephesine gönderdi. TBMM'nin I. Dönemi için yapılan seçimlerde Isparta Milletvekili olarak 23 Nisan 1920' de Meclisin açılışında hazır bulundu. Toplayacağı gönüllülerle cephede hizmet istemesi üzerine 11 Temmuz 1920' de Meclis kararıyla izinli sayıldı. Kısa zamanda topladığı yüz atlı ve iki yüz piyade gönüllü erle bir birlik teşkil ederek cephede Yunan kuvvetleriyle savaştı. Ekim ayında bu kuvvet üçü atlı, üçü piyade ve biri makineli tüfek takımından ibaret yedi bölüklü bir alay haline geldi ve bu alay "

Demiralay" olarak anıldı. Kuva-yı Milliye'nin düzenli ordu içinde yer alması çalışmalarını çerçevesinde emrindeki "Demiralay", "Mürettep Alay" olarak 57. Tümen kuruluşu içinde yer aldı. Bu alayın ismi, Müdafaa-i Milliye Vekaleti'nin 2 Kasım 1920 tarihli emri ile "39. Alay" oldu. Ocak 1921'de de "Menderes Grup Komutanlığı" emrine verildi. Sağlık ve Sosyal Yardım, Milli Eğitim ve Dilekçe Komisyonlarında çalıştı."

II., III., IV., V. ve VI. Dönemlerde yeniden Isparta Milletvekili seçilerek TBMM'deki görevini ölümüne kadar sürdürdü. VI Dönemin ilk toplantısına katılmadan 29 Mart 1939'da öldü. Naaşı 31 Mart 1939'da Kutlubey (Ulu) Camiinde kılınan cenaze namazını müteakip toprağa verilmiştir. Evli 4 çocuk babasıydı.

Cephede fedakarca hizmeti nedeniyle Kırmızı- Yeşil Şeritli İstiklal Madalyasıyla ödüllendirilmiş ve madalyası 23 Mart 1925'te TBMM Genel kurulunda ilk kez yapılan törende takılmıştır.

Mecliste (Hafız İbrahim Efendi) olarak anılırdı.

MİLLİ MÜCADELE'DE HALİDE EDİP ADIVAR -ISPARTA'DA

Zamanı durdurmak ve dondurmak insanoğlunun elinde.. "Fotoğraf diyorlar buna.. "Belge" adını veriyorlar varlığına...

Biz, Böküzâde Tarihi'nin 397-398'nci sayfasında yer alan merhum Hüsnü Seren tarafından çekilmiş Halide Edip (Adıvar) fotoğrafına şöyle bir bakalım. Sonra, hemşire giyimli Halide Edip (Adıvar) Çayboyu (Tokaların evi) önündeki konuşmasında neler demiş, buna kulak verelim:

Konunun aktarımını sağlayan Böküzâde Süleyman Sami bey'e ve Başhekim Dr. M. Kemal ÖKE'ye rahmetler dileyelim:

I OCAK 1920'DEN BU GÜNE

"Tanrının insanlara bağışladığı Şefkat ve yardım duygulan, medenî bir toplum teşkil eden, bütün dünya insanların ilk bakışta ele aldıkları iki konu, Defî Mazarrat "ve Celbi Menfaat (=zararlı şeyleri kovma, faydalıları getirme)dir. Hastalıkları Tedavi (=mazarratları kovma) ve yaşamı sürdürme çabalan, Türk-İslâm toplumlarında çok öncelerde başlamış, yer yer Darüşşifa'lar'la hastaları iyileştirme, İmarethanelerle hasta ve muhtaçları besleme müesseseleri kurulmuş, okullara Darüt'tedris veya Darüt'tâlim, imalâthanelere Darüssınaa (=İşevi) diyerek büyük büyük binalar yapmışlardır. Onlar bu hizmetlerin değerini ve önemini takdir ediyorlardı." dedi.

HALİDE EDİP ADIVAR ve YARALILAR

Isparta Kızılay hastanelerinin açılışını yapan Halide Edip (= Adıvar)
(Böküzâde Tarihi, S. 396-398)

N

NEVRUZ

Sümer ŞENOL

Rabbim sevdiği yeri yeşilliklerle bezer
Isparta'mız Bursa'ya bu yönüyle pek benzer

Orda kekik, burda gül kokan dağlar artarda
Renk ve koku sergiler, NEVRUZ ile baharda

NEVRUZ, eski takvimde ilkbaharın ilk günü
Taşıyla toprağıyla kainatın düğünü

Düğünden nasip alan, canlanan Davras dağı
Dünü bize aktaran mazinin dost dudağı

Rahmetle anılmakta eteğinde erenler
FATİHA'yı beklesir, fethinde can verenler.

Çayboyu'nda KESİKBAŞ ve YEDİŞEHİTLERİ
Dört bir yanda yatmakta pek çok HORASAN ERİ

Bunca ulu kişiyi bağrına basan toprak
Sırlarını fısıldar NEVRUZ'da yaprak yaprak.
22 Mart 1999-Isparta

"NEVRUZ, ERKEKLERİN BİLEK İŞİ
HIDIRELLEZ, KADINLARIN DİLEK İŞİ"
S. Şenol

NEVRUZ ÇİÇEĞİ EFSANESİ

Şiirleştiren: Sümer ŞENOL

Rivayet, anlatılır:

"Digenek" zâlim bir Han

Zulüm, zinada yaşar,

Dilinden düşmez yalan

Günlerden bir gün olur

Üç çocuk gelir dünyaya

Digenek oğlu Karay,

Aşıktır, Umırza'ya⁹⁰

Severler, sevişirler

Kar-kış demez kaçarlar

"Karda kal" bedduası,

Karda çiçek açarlar.

Oğlan ölür, kız yaşar

Ama, boynu büküktür.

Karay'dan yoksun hayat
Umırza'ya tam yüktür.
Kargımak, karga emir
O günlerden bu güne
Emri verdiren karga,
Kimse bakmaz yüzüne...

⁹⁰ Umırza çiçeği (=Nevruz çiçeği) Bak: ERGUN, Dr. METİN - Türk Dünyası Efsânelerinde
Değişme Motifi, T.D.K. Yayını - Ankara 1997, Sayfa 699

(24 KASIM) ÖĞRETMENLER GÜNÜ

"Öğretmenler, henüz yetişmekte olan evlatlarımızı eğiterek güçlü ve mutlu Türkiye'nin oluşmasında önemli bir görevi ifâ etmektedirler. Nitekim Ulu Önder Atatürk, "Öğretmenler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır." diyerek öğretmenlere verdiği değeri belirtmiştir. Ülkemizde 1981 yılından beri kutlanan "24 Kasım Öğretmenler Günü" de öğretmenlerin ve mesleklerinin kutsallığını Devletimiz aracılığı ile tescil edilmiş olduğunu gösteriyor. Bu itibarla "24 Kasım 1989 Öğretmenler Günü" münasebetiyle Isparta Halk Eğitim Merkezi ve Akşam sanat Okulu Müdürlüğü'nce ilimizde görev yapan öğretmenlerin yazdığı şiirlerin kitap halinde yayınlanmasını takdirle karşılıyorum. Kitapta şiiri bulunan öğretmenlerimize ve bu çalışmada emeği geçenlere teşekkür ediyor, bu vesile ile bütün öğretmenlerimizin "Öğretmenler Günü"nü en içten duygularıyla kutluyorum."

24 Kasım 1989

Yusuf Ziya GÖKSU - ISPARTA VALİSİ

Önsöz, her şeyi söylüyor.. Kitabın 12-13-14 sayfalarında 28 Kasım 1983 günü Tercüman Gazetesi'nden alınmış "Öğretmenler Günü" başlıklı bir şiirim var 15. sayfasında.⁹¹

"Evden Okula" başlıklı 14.10.1984 günlü Hürriyet gazetesinde yayınlanmış şiirim yer almış. 16. sayfada da

⁹¹ Gül Çağlayanları - Öğretmen Şiirleri, Isparta H.E.M. Kültür Yayınları - 1, 1989-İSPARTA

Öğrencilik Mirası (Bir Tatlı Hatıra) başlıklı bir şiirim bulunuyor.
Müsaadenizle bunlardan birini çekeyim, alayım:

Öğretmen 25 yıl sanki sınıfta kalır
Elinin ve dilinin takati tam azalır

*

Bir gün Öğretmenime "Sınıfı geçtin" derler
Emekliye değil de, ölüme sevk ederler

*

Sabah-akşam hiç gitmez kulağından zil sesi
Hayatının her anı, tıpkı PAYDOS piyesi.

*

Yılda bir kez olsa da, her 24 Kasım'da
Mesleğim yorumlanır, neş'emde ve yasımda

*

Dilerim, neş'e yası boğsun bu günümüzde
Mutsuz yarın olmasın, yıllarca önümüzde.

S. Şenol

P

FAYTON KÜLTÜRÜ

(2003 - İKİ FAYTON VAR KAYMAKKAPI'DA)

Faytoncuların giyimleri, fes - cebken...

İstersen süt güyümcüsü yap, istersen Şark tipi kahvede garson...

Faytonlar aynı... Atlarının çiş kokuları aynı.. Bir değişiklik var:

Tekerleri çelik çember çevrili değil, lastik çember çevrili... Asfalt, zarar görmeyecek...

Nallarına bakmadım...⁹² Belki, onlar da farklı...

Baktığım, müşteriye yukarıya taşıyacak merdivenleri.. Tek kanat... Halbuki, kadınların döpiyes giydikleri dönemlerde bu merdiven iki kanattı.. Görünmeyen üçüncü kanat, sevilen bayan müşteri için inilir ve açılırdı.

Türkan ŞORAY'ın canlandırdığı Konya oturak alemlerini veren GRAMAFON AVRAT filminde, üçüncü kanat "avrat'a sevdalı paytoncu tarafından inilerek, buyur edilirdi..

Sabahattin Ali'nin aynı adı taşıyan eserinden uyarlanmış hoş bir filmidi...

⁹² Nal kültürünü (BU ISPARTA'DAN O ISPARTA'YA - Isparta 2002) adlı eserimde işlemiştim.

SIRA GELSİN

(ATLAR ve OTLAR) İKİLEMİNE

Atlar, sütçü yürüyüş gidemez... Dört nal yürüyüş de gidemez... Eşkin ve tırıs hiç gidemez... Onların gidişleri, rap rap rap rahvan gidiş olacaktı şehir içinde... Yanlarına bağlanmış (stajyer tay)'da bunu öğreteceklerdi...

Koşumları, olacak... Hoş olacak... Müşteri yoşuk koşumlu paytonlara binmez de ondan...

Saraçlık bu işe yönelik bir meslekti.. Bu gün için yok... Sadece birkaç kişinin soyadında ve İstanbul'un bir semtinde (=Saraçhanebaşı), oralarda yaşıyor.

Bugün bu nesil "Fayton atı gibi tek yanlı, tek yönlü bakıyor." Deyimini bilmez. Gözleri, sağdan-soldan kapalı payton atı, bir tek ileriye bakar... Stajyerler taylar, bu konuda hürdür. Ta ki, stajyerliklerinin kalkmasına, koşum atı olmasına kadar...

"Atlar" dedik... Şimdi de "otlar" diyelim.. Bugün MURAT, o gün için de AT, her ikisi de karnını doyuracak.. Birisi, (Benzin istasyonları)'ndan, diğeri de (Yoncalıklar)'dan...

Şehirde, payton atlarına yonca üreten,

• Kel Bahri'nin Yoncalığı (=Gazi Lisesi'nin karşısında)

• Faytoncu Pof İsmail'in Yoncalığı (=Belediye'nin karşısında) vardı.

İkisi de arsa oldu, arsalar evle doldu. Babam (rahmetli) Musa ŞENOL, 6 Mart Caddesindeki evimizin arsasını Faytoncu İsmail'den 9 bin liraya almıştı. 300 metrekareydi...

Atların kış yemlikleri de Bulday Pazarı 'nda (=Buğday pazarı) öğrenci Cafeleri'nin bulunduğu caddede) satılırdı... Samanları da, Hacıların deve sırtında getirip yıktıkları Saman Pazarı'nda satılırdı. (Çok yer değiştirdi)

SAMAN DEDİK DE

Şimdiki Gülbirlik'in önü Fayton garajı idi. Çünkü Belediye'nin kapladığı alan Şehir garajıydı., yolcular, oradan alınır, evlerine iletilirdi. Yorgun dönen atların su içtikleri bir çeşme vardı o

verde... Evimize 100 metre ötede... nezle olduk mu anam Fadime Hanım, bizi o çeşme başına yolları. Atların su içtiği, saman bulaştırdığı "hatıl"dan burnumuza üç avuç su çeker ve öte tarafa indirirdik, nezlemiz geçi verirdi...

Bilmem ki, bilmem kaç çeşit türü olan nezlelerden birine "saman nezlesi" adının verilmesi acep bundan mıydı?

(Bilim adamları ne güne duruyor? Lütfen araştırınlar.)

GELELİM (FAYTONCU) SINIFINA

Üç kademededen geçirdi.

Genelev yolundakiler. (Öncesi Devlet Hastanesi'ne yakındı. Sonra şehir dışına İstanbul Caddesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin bulunduğu yerdeki bir binaya aldılar. Sonra Gölcük yoluna, Gülistan Mahallesi karşısına yerleştirdiler olmadı... Az ötesine Gölcük yolunun mezarlık yanına aldılar. 2003 - Haziran takvimi itibariyle yıktılar. Genelevin 5. yeri neresi olur, bilmiyorum.. Çünür ötesi dediler, olabilir...)

Sözümüzü paytoncular'a getirirsek.. Genç paytoncular, çoğunlukla Genelev ve Hamam arası yolcu taşırlar.

Orta yaş paytoncular, düğünlerde sünnet çocuğu gezdirirler. Şehir içi taşıma yaparlar. Kazandıkları düğün hediyesi havluların çokluğu dillere destandır. Düğün aşçılara hediye edilenleri de göz önünde tutarsak, "Buldan havlularının en çok satıldığı yer Isparta'dır" şeklindeki Basın yorumlaması doğru çıkar.

Yaşlı (=kurmaya) paytoncular da, İstasyon müşterilerine hizmet verirler. Memurun eli cebine pek gitmese de şehire gelen (= O gün için demiryoluyla) Savcıları, Hakimleri, Nüfus Müdürlerini, Banka Müdürlerini taşımış olmanın gurur onlara yeter..

Bizim, FAYTONCULAR'la ilgili söyleyeceklerimiz de sanırım burada yeter. Bir veya iki tanesini görüyorum, şehirde..Şaşıyorlar, kendilerini bilen bir kişinin var olmasına şaşıyorlar.

YEDİĞİMİZ FAYTONCU KIRBAÇLARI

Bizler, 60 yaşına geldik... Onlar, 80 civarında...

Belediye'nin karşısındaki Ecelfe'ye çıkan sokağı gösterip,

"- Şu yokuşa tırmanışta, arkaya döllendiğimiz de (=sallanmıştık da) ne kırbaç yemiştin senden.. Ne sen beni görüyordun, ne de ben seni..."

Tatlı tatlı gülümsedi,

"- Yokuşbaşında atlar çekimden düşerler de... Öyle olmasa, binsen nolcek (=ne olacak?)

Gülüyoruz...

"- Bak bu arkadaşım Şükrü ALTINTABAK, emekli İmam Hatip hocası. Ben, emekli Lise Müdürü... Bu arkadaşımız da Yılmaz CAN, emekli savcı."

Bir anda derleniyor. Kırbaç vurmuşluğunu bu gün için işlemiş gibi derleniyor. Bizler elini öpüyoruz.

Posta

Telgraf

+ Telefon

PTT KÜLTÜRÜ

(1980'li yıllar üçlü boşanma oldu)

Kargo'nun şiiiri (=marşı) var mıdır, yok mudur, bilmiyorum ama , POSTACI'nın pek narin bir marşı vardı:

"Bak, postacı geliyor

Selam veriyor" diye başlar ve devam eder giderdi..

Deriden sırt çantaları, mektup taşırdı, gazete, dergi taşırdı, ağırlığı pek fazla değilse paket taşırdı.

Postacı, şehir enlileştikçe bisiklete bindi.. Sevmedi.. Selam alış-verişi, yarı yarıya düşmüştü de ondan...

Her yıl tekrarlanan "Postacı Yürüyüş Yarışları"nda olduğu gibi önce topuğunu yere vurup sonra pabuç ucuna geçişini gözleten tarz üzere yürürlerdi...⁹³

(Topuk yürüyüşü görmeyen balerinler çatlasın)

Bizim kuşak atlı dağıtım yapan postacıları meslek ismiyle, (atlı tatar müvezzileri) pek bilmeyiz.. Geçelim...

"Müvezzi" dedik "Çantası" dedik "Şapkası" demedik.

Kemal Sunal filmlerinde bu konu işlenmiştir.

Şapka ve devletin dağıtımı urba, mesleklerin tercihinde yüzde doksan etkin rol oynardı, desem yalan olmaz..

Asker, Gardiyan, Ormancı, Postacı derken şapkalı meslekler bir ayrı incelenecek konudur.

Bahsettiğimiz,

"Damadım memur olsun

İsterse kambur olsun"

Kaynana tekerlemesinin özlemidir de ondan..

Kurudu hepsi kurudu, telgrafı internet, telefonları da cep telefonları kuruttu..

Bize düşen yarınlar ve torunlar için bir iki PTT anısı vermek.

Niye?

Onlar da, yarınlarda dün ile ilgili senaryolar yazacaklar, filmler çevirecekler, diye...

Bakınız, Telgrafın - Telefonun kumasından söz ettik de, Posta'nın kumasından söz etmedik.

Edelim...

Onun kuması da KARGO'dur. Gelir getiriyor olacak ki, ilimizde 7'ye yakın kargo vardır.(lkisi dağıtım)

- Yurtiçi Kargo
- Aras Kargo
- Horoz Kargo
- İhlas Kargo
- MNG Kargo
- Kurye Net
- Aktif Dağıtım

Yaklaşık 20 yıldır ilimize hizmet verirler.

Bölge müdürlükleri ve şube müdürlükleri ve onca çalışanı ile ekonomimize katkıda bulunurlar.

Genelde 100 kg. geçmeyen yükleri, en uzak mesafeye 48 saat içinde ulaştırırlar.

Bilgisayar ağları evrak iletişimi için ücretsiz dosya ve poşet vermeleri, eşyayı sigortalı aktarımları, müşteriye isteğine kulak vermeleri ilimiz için şanstır.

R

RAMAZAN'IN LEZZET: EZANLAR'dır EZANLAR

- "Kulaklar da açıktır", demiştim..

Onu doyuran Ezanlar... İnceliği odur ki, orucumuzu bozmaz..

- İstanbul'da gözlemiştim, Aksaray Senti'nde:

Bayan, ezan ile birlikte kenare çekilir, öylece dinler...

Boyacı çocuklar, fırça takırtılarını keserler... Ya kuşlar?

"EZAN ALLAH Ü EKBER, DESİN

HELE, BİR TEK KUŞ YEM YESİN

BÖYLE BİR ŞEY GÖREMEZSİN

İBRET DERSİ SÜRÜYOR MU?"⁹⁴

demiştim Türk Edebiyatı Dergisi'nde yayınlanan şiirimde...

* Bunlara bağlı, Rahmetli Akif, " O EZANLAR Kİ, ŞEHADETLERİ DİNİN TEMELİ" demiş...

* Benim de söyleyeceğim (EZAN, ÖZEN) ister... (MAKAM) ister...

⁹⁴ Son isteğim, şerefelerden, minarelerden Ezan, ezanın üstüne ardılmasa... Şerefe'den okunma inceliği bu.

Sabah ezanı - Sabâ Makamı

Öğle ezanı - Rast Makamı

İkinci ezanı - Hüseyini Makamı

Akşam ezanı - Segah Makamı

Yatsı ezanı - Uşşak Makamı

S

SÜMER ŞENOL

BOYLA SU DEĞİRMENİ KÜLTÜRÜ

"DEĞİRMENİN BENDİNE
DÖNER KENDİ KENDİNE"
ISPARTA-2003

SU DEĞİRMENİ KÜLTÜRÜ

Yeniden yaşatılacak yerler değil, fakat, yeniden yaşanacak yerlerdir. Kameralar üstlensin bu görevi... Bizim verdiklerimiz de (Belgeseller)'e bilgi olsun...

TÜRLERİ:

YEL DEĞİRMENLERİ:

Isparta'da yoktur. Olamaz da... Çünkü, bizim rüzgarımız yatay değil (dikey) eser. Biz ona (hortum) da deriz... Alır yerdeki çalıyı-çırpıyı götürür. Alır başlardaki kepleri, fötrleri yitirir. Dedik ya, yel değirmenlik değildir, bizim yelimiz...

SEL DEĞİRMENLERİ:

Kışın veya ilkbaharda çalışır. Yazın, boylası kurur.

TUZ DEĞİRMENLERİ:

Şehirlerde kurulmuştur. Elektrikle çalışır. Öğüttüğü diri tuz, turşu veya balık kurmada kullanılır. Orta boy diri tuz, hayvanlara yalıtılır, ince tuz, (poşet tuz) öncesi mutfakta kullanılırdı. Şimdi ne mümkün?

DEĞİRMENCİLİK TARİHE KARIŞIYOR

Teknolojiye yenik düşen değirmencilik artık tarihe karışıyor. Fırınların çoğalması, hazır ekmeklerin çıkması fabrikaların kurulması değirmencilik mesleğini öldürdü.

Yıllardır köylüye hizmet eden Ahmet Kahraman teknolojinin gelişmesiyle birlikte değirmenine, insanların uğramadığını, buğdayını un haline dönüştürmeye kimsenin gelmediğini, fabrika unlarının köylüler tarafından tercih edildiğini dile getirdi.

Değirmencilerin eskiden en çok çalıştığı dönem olan Ağustos ve Eylül ayı olduğunu söyleyen değirmenci Ahmet Kahraman, 37 yıldır bu mesleği yaptığını, son iki üç yıl içinde ise değirmenini çalıştırmadığını ifade etti.

Çok fazla gelir sağlayamadığını belirten değirmenci Ahmet Kahraman, "Geçimimizi sağlayacak kadar para kazanıyoruz. Hazır ekmeklerin çıkması ile fırınların çoğalması ile bizim mesleğimiz de tarihe karıştı. Yazdan yaza bulgur kaynatan olursa, tahrana yapan olursa değirmenimizi çalıştırıyoruz" dedi.

Son olarak değirmenci Ahmet Kahraman artık değirmencilikte de iş kalmadığını, önce ki yıllarda değirmenin önünde çok uzun kuyrukların olduğunu

söyleyerek; "Ama şimdi ise tek tuk insan ancak gelip iş yaptırıyor. Değirmencilik de öldü artık." dedi.

HAŞHAŞYAĞI DEĞİRMENLERİ:

Atabey, Dinar gibi ilçelerdedir. Değirmenler, Üretimini şişeler ve satarlar. Haşhaş üretimi sınırlandırıldığı için, bu değirmenler çok çok azaldı, desek doğru olur.

KAHVE DEĞİRMENLERİ:

Çarşılarda, köşe başlarında hizmet verir. Öğüttüğü kahvenin mis gibi kokusu cihanı tutar.

TAŞ DEĞİRMENLERİ:

Belediyelerin hizmetindedir. Asfalt dökümü sonrası kullanılan tırnak büyüklüğündeki çakıllar, asfalt ile öpüşünceye kadar, biz sürücülerini rahatsız eder.. Sabır, yarın için sabır, dedirtir.

DÖNME DOLAP DEĞİRMENLERİ:

Yaşlı beygirler kullanılır. Kalmadı.. Deyimlerde kaldı ve bir de eski Yeşilçam filmlerinde... Bizim konumuz su değirmenleri... Boylu kültürü...

Çocukluğumun geçtiği Pazarköy girişindeki Hasan ŞENOL'un (akrabam değildir) değirmeni yazacaklarımın alt yapısını oluşturacaktır.

Bu arada bir gerçeği, üzülenek söyleyeceğim. Falan TV. Kanalının falan gün diye ilan ettiği (SU DEĞİRMENLERİ) programını dört gözle bekledim. 3 veya 4 dakikalık cılız bir gösterim, sonra fabrikalar, fabrikalar...

Hayal kırıklığına uğradım. Haklıydılar... Çünkü, anam rahmetlinin ifadesiyle söylüyorum:

"YOKTAN, YONGA ÇIKMIYOR"

Kültürümüzdeki kısırlık işte bu.. Bir şiir başlığı verelim devam ederiz.

SU'YA BEDDUA GEÇMEZ

S. Şenol

(Dua) zıttı (bed-dua)

Muhatabı (taş) olur.

Masum hâlde olanlar,

Uçar, gökte kuş olur.

Yarattıkların azizi

Şu bulduğun (su) var ya,

Ne taş olur, ne de kuş

İlenç, ona fasarya

ISPARTA'DA SU DEĞİRMENLERİ

Kaynakların tamamını taradım.

1932 - İl Almanığı'ndan tutunuz da Böcüzâde tarihine kadar hep baktım yok...

1982 -- Milliyet Yurt Ansiklopedisi'nde ekili olanlar, üretim çeşitleri tonalitesiyle veriliyor. Onların öğütüleceği yerler, değirmenler verilmiyor. ÜN Dergisi bir efsane münasebetiyle (Hüseyin Baş Değirmeni)'nden bahsetmiş, o kadar... Hastalanan kişiler boylanın altından üç gün, üçer defa gelip geçecekler. Fakat aynı yere basmayacaklar.⁹⁶

Gün, Çarşamba, Cuma, Cumartesi günleri olacak... İlk günü güneş doğmadan, ikinci gün Cuma, sala arası, üçüncü günde yine sabah vakti gün doğmadan yapılacak. Duası edilecek.

Değirmenin içindeki yatırım yanında namaz kılınacak. Hiç su katılmamış bir testi ile eve su götürülecek.. Evde yalnız o su içilecek.. Getirilen buğday taneleri oradaki tuşlara serpilecek. Giderken üzerindeki elbiseden bir bez parçası kesilecek, yeşillige bağlanacak.. Yatırım başına

bir mum dikilecek... Ve şifayı bekleyecek...

Efsanedir, inançtır... Ne diyelim ki... Hüseyin baş Değirmeni, yenice ile Dere Mahallesi arasında,

Çay'ın karşısında bir yer... Çocukluğumuzda çalışır halini bilirdik. Şimdi işletilmiyor.

⁹⁶ AYKUT, Şevkiye - Boylanın Karşısında ÜN Dergisi, C.2, Temmuz 1935, Sayı 16, Sayfa 229

DEĞİRMEN DEYİMLERİ (Birkaç tane)

Değirmenin suyu kesildi (= Menfaati sona erdi)

Sakalını değirmende ağartmadı (= çalışarak tecrübe sahibi oldu)

Değirmen iki taştan / Muhabbet iki baştan (=evliliklerde karıya ve kocaya düşen sorumluluk)

DEĞİRMENLİ YER ADLARI

Değirmenönü

Değirmenderesi Değirmen dibi Değirmen altı

DEĞİRMEN KÜLTÜRÜ

Bulgur Yardırma: Un öğütmenin vakti ve töreni yoktur. Bulgur yardırmanın töreni ilan ile başlar. Kaynatılmış, kıl yazgılar üstünde kurutulmuş buğday taneleri, değirmen önünde hafif ıslatılır. Ovulur, kabuğu gevşetilir. Gülünür, eğlenilir.

Değirmende -açık taş ayar- öğütülen buğday bulgur olmuştur, kepekten ayrılır. Elenir, "diriginti" ve "kırcı" bundan çıkar.

DEĞİRMEN YOLU

Tozudur. Kağnılar yükü getirir. Garipler için merkep yeterlidir. Çocuğunu okutmak için merkebinin bile satan analar, yükü sırtında getirir. Buruk mu buruk bir olaydır...

DEĞİRMEN YARENLİKLERİ

Çoğunluk askerlik anılarıdır. Değirmende genç kız yarenliği edilmez. Ayıp sayılır. Evli ve dul kadınların yarenliği edilir, daha fazla bilgi için konu,deşelenir dedeşelenir.

Konu, bazan şiire bağlanır. Koca bekleyen dul kadınlar, şu dizelerle sanki orada bulunuyorlarmış gibi dillendirilir:

"BALTAYILAN BÖLEMEDİM

TAĞRA İLEN DİLEMEDİM

GELECEK KİŞİN ODUNU,

KİNDEN GELİR BİLEMEDİM,

AMAN, ACELE ACELE

ÖMÜR VARIYOR ECELE" Olay: Kamusal - Şiirleştirme: S. Şenol

O kişi, "Sen mi olsan? Ben mi olsam?" şakalaşmaları değirmeni çınlatır...

Şimdilerde (1965 sonrası) Almanya (=Alamanya) yarenlikleri ön sıraya geçmiştir.

DEĞİRMEN DEYİMLERİ ve KAVRAMLARI

Hazırlayacağım eserde, (BOYLA – SU DEĞİRMENİ) adını vereceğim eserimde yüzlerce değirmen deyimini, anılarını vereceğim.

Alfons Dode, DEĞİRMENİMDEN MEKTUPLAR, (Lettres de Mon Moulin) adlı eserini yazmış (Ragıp Rıfkı, tercüme etmiş, Hilmi Kitapevi 1943'te neşretmiş.) zevkle okurum.

Şimdilik bendenizde BOYRA=Su oluşu/ ABARA=Suyun haznesi/ ARKI=Üst taşı döndüren mil/ HAK=Değirmencinin geliri, diyeyim, konuyu bitireyim...

21/07/1997

"SÜLEYMAN DEMİREL HAVALİMANI'NIN AÇILIŞI"

Bu tarihi veriyor, Cumhuriyetimizin 75 yıldönümünü kronolojik biçimde ortaya koyan bir değerli yayın...⁹⁷

Doğrudur... Fakat, işin öncesi var. Mehmet ALTUNBAY,

Rusya'dan bir uçak kaçırmış, Karadeniz üzerinden Ankara'ya gelmiş. Ankara buna pırpır adını verdiğimiz tek motorlu pervaneli bir uçak hediye etmiş..

Mehmet ALTUNBAY, haftanın üç günü söz konusu havaalanına geliyor, Şükrü Altıntabak'ın ifadesiyle çevre illere müşteri götürüyor. Muammer Songür'ün ifadesiyle şehir üstünde İspartalılara tur attırıyor.

Kanaatim, ikinci ifâdeden yanadır. "Pırpır" nasıl gider İstanbul'a?

Tur ücretini biliriz. Büyüklere: 10 lira Küçüklere: 5 lira

Adını ve soyadını bilemediğimiz rahmetli Hâmmal Gabak, ortalıkta... Gittik, gördük.. Fakat, binmedik..

Cumhuriyetin 75.inci Yılında Türk Ekonomisi - Dünya Gazetesi Yayını -1998/İstanbul, Sayfa 139

Organize işlemi Hamal Gabak'tan bitiyor. Mehmet ALTUNBAY, pilot kabininde...

Mekân, Aliköy ovası.. Askeriye henüz bugünkü kadar yaygın değil... Pist dışarda. Fakat sonradan tel örgüler içinde kaldı.

Eğirdir'e gidişte ve gelişte hep seyrederdik...Üstünde "pırpır"ı ve pilot Mehmet ALTUNBAY'ı olmasa da, yine seyrederdik...

Yanımızda Antalyalı dostlar varsa, onlara da hava atardık:

"- Sizin havaalanınız yok" diye...

Yıl geçti, yıllar geçti, oğlum Musa İlter'i, Antalya Havaalanından yolladım yedek subaylık görevini yaptığı Kıbrıs'a... (Yıl 1995)

Oğlum Gökhan'ı, Süleyman Demirel Havaalanımız açılmış olsa da, ilk öğretmenliğini yaptığı Tunceli'ye giderken Elazığ Havaalanı'na insin, diye yine Antalya Havaalanı'ndan gönderdik (Yıl 2000). Bizimki işler değil de ondan...

Dileriz, Cumhuriyetimiz kuruluşunun 80.inci yıldönümünde işlerlik kazanır..

21 Temmuz 1997 tarihinde Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel Havaalanı'nın açılışını yaparken bizlere de birer kitapçık dağıtmışlar.. Bendeniz Kitapçığın ön sayfasına şu dizelerimi yazmıştım:

KITAB'I TEBRİK

"Kağıt dilli" olmak varken

"Ağıt dilli" olma sakın.

Satırlarda kalmak varken,

Hatırlarda kalma sakın

S. Şenol

demişim. İşte, şimdi bu kitaba baktım:

İç ve dış hatlara hizmet verecek.

2.2 milyon m²'lik alan üzerine yapılmıştır,

tutarı 3 trilyon TL'yi bulmuştur.

24 saat hizmete hazırdır.

Bağlantı, dahili yollar, otopark bitmiştir. Üst

yapı tesisleri tamamdır.

Meteoroloji işlevleri ve pist aydınlatma

sistemleri bitmiştir.

(Faruk BAL Gn. Müdür.)

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ (S.D.Ü.)

Üç harf kısa isim kendisini kabul ettirdi.
(10. Kuruluş Yıldönümü)'nü idrak etti...

2002 2003 Öğretim yılına düzenlenen muhteşem bir "Mezuniyet Töreni" ile veda etti. 4.250 öğrenci diploma aldı.. Atatürk Stadyumu'nda düzenlenen törene yurdumuzun dört bir yanından gelen aileler de (veliler demiyoruz, o dün de kaldı) evet aileler de katıldı. Rektör Prof . Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI'nın "Yarınlar Sizin..." diye başlayan ve şöyle devam eden konuşması herkesi duygulandırdı. Rektörlük süresinin dolması nedeniyle sayın ÇAKMAKÇI'nın yaptığı son mezuniyet töreni konuşmasıydı bu...

Görevini, kurucu Rektör Prof. Dr. Hasan Gürbüz'den, (onun elim bir trafik kazasında aramızdan ayrılmasını takiben) devralmıştı...

Her ikisi de Isparta evladı... Sütçüler ve Gönen doğumlular. Birine rahmet, birine selamet, yavrularımıza da ömür boyu saadetler olsun.

Bakınız, Sayın ÇAKMAKÇI neler diyor? Aynen alıyorum:

"Sevgili öğrencilerim,

Düşünmeye, eğlenmeye, okumaya, duaya zaman ayırınız, dua zor koşullara direnmenin ve başarıya bilincinin temelidir. Sevmeye, uzlaşmaya ve gülmeye zaman ayırınız, bunlar ruhun gıdasıdır. İşinizi iyi yapınız, işinizi iyi yapmak size gösterilecek saygınlığın kaynağıdır. Üretici olunuz, üretim geleceğinizin teminatıdır. Teşekkürü ve yerinde özür dilemeyi biliniz, insanlık erdemidir. Ve ayrıca biliniz ki! Onurlu yaşamak, topluma saygılı olmak, vatansız ve onursuz yaşamaya asla tercih edilemez.

Bu nedenle uyanık olunuz. Çünkü gerçek insan olmak ve ülkeyi sevmek büyük bir erdemdir. Bu erdemi doyasıya yaşamak istiyorsanız, sahip olduğunuz toprağın yani vatanın kıymetini biliniz. Burada sizlere 'sevgili meslektaşlarım' diye hitap etmek istiyorum. Çünkü mezun oluyorsunuz ve yarınlar sizlerindir. Sizlere bu yeni hayatınızda sağlık, mutluluk ve üstün başarı diliyorum."

AKDENİZ / 28.06.2003

Evet, "... duaya zaman ayırınız" diyor, kıymetli Rektör...

"Batı" veya "Baticılık" işte bu... Aczini bilmek ve Allah'a sığınmak.. Kutluyorum, sizi Sayın ÇAKMAKÇI...

(S.D.Ü.)'NÜN BİR ÖNCESİ ISPARTA MİMARLIK-MÜHENDİSLİK AKADEMİSİ

Rektör Prof. Dr. M. Lütfü ÇAKMAKÇI, vefa'yı vefat ettirmeyen bir duygu ile (21 Şubat 1976) tarihinde kurulan ve üniversitemizin nüvesini oluşturan Isparta Mimarlık ve Mühendislik Akademisi'nin varlığından övünçle bahsediyor.

Yazısının başlığına, "12 Yılda Büyüyen Dev: Süleyman Demirel Üniversitesi" adını vermiş.⁹⁸
Duygulandım...

Çünkü, söz edilen Akademi'nin ilk kurucularından, ilk İdâri İşler Müdürü olmaktan sonsuz mutluluk duymuşumdur. Başkanımız Prof. Faruk Suner Hocamızı, Genel Sekreterimiz Ömer YANIK arkadaşımı ve bugün pek çoğu emekli olmuş hocalarımızı saygı ve sevgi ile anarım.

Sayın Rektör Prof. Dr. M. Lütfü ÇAKMAKÇI'nın hoş anlatımlı yazısını,-müsaadeleriyle-kitabıma aynen almak istiyorum...

⁹⁸ Dünya Gazetesi - ISPARTA (Bölge eki) 30 Mayıs 2003, Sayfa 13

12 YILDA BÜYÜYEN DEV SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

12 yıllık bir geçmişi bulunan, Türkiye'nin en genç ve seçkin öğretim kurumlarından biri olan Süleyman Demirel Üniversitesi, 13. yılını kutluyor. Süleyman Demirel Üniversitesi, bugün sahip olduğu akademik birimleri, öğretim üyeleri, fiziki kapasitesi, bilimsel araştırmaları, kültürel, sosyal ve sportif faaliyetleri ve 36 bine ulaşan öğrenci sayısı ile Göller Bölgesi'nin parlayan yıldızı. 11 Temmuz 1992'de kurulan SDÜ'de, lisans eğitimi veren 12 fakülte, 3 enstitü, 3 yüksekokul, önlisans eğitimi veren 15 meslek yüksekokulu ile çok sayıda araştırma ve uygulama merkezi bulunuyor.

Aslında SDÜ'nün 20 yılı aşkın bir geçmişi var. Örneğin bugünkü Mühendislik Mimarlık Fakültesi 21 Şubat 1976 tarihinde "Isparta Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi" olarak kurulmuştu. Yine bugünkü Burdur Eğitim Fakültesi 1977-78 öğretim yılında "Eğitim Enstitüsü" olarak açılmıştı. Isparta, Burdur ve Yalvaç Meslek Yüksekokulları ile Eğirdir Su ürünleri Fakülteleri'nin de kuruluşları üniversite kuruluş tarihinden daha önceye dayanıyor.

Üniversite binalarının büyük kısmı Isparta il merkezine 8 km uzaklıktaki merkez kampüste bulunuyor. 10 bin dekarlık araziye kurulu kampus, bütün fakülteleri, laboratuvarları, atölyeleri, bilgisayar merkezleri, kültür merkezlerini, kütüphaneleri ve sportif tesisleri içinde barındıracak şekilde projelendirilmiş.

Gerek merkez kampüste inşası tamamlanan binalar, gerekse il ve ilçelerdeki kamu kuruluşlarından ve özel sektörden devralınan bina ve tesisleriyle kampusun kişi başına düşen örtülü alan oranı Türkiye ortalamasının üzerinde.

Bölgesinde sanayileşme, tarımsal gelişme ve teknolojik alanlarda bir lider pozisyonu üstlenerek birçok değişikliğe ve yeniliğe imza atan SDÜ, modern eğitim imkânları ve güçlü akademik kadrosu ile Göller Bölgesi'nin gelişimine de katkı sağlıyor.

Fakülteler

- Mühendislik-Mimarlık Fakültesi
- Burdur Eğitim Fakültesi
- Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi
- Ziraat Fakültesi
- Güzel Sanatlar Fakültesi
- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
- İlahiyat Fakültesi
- Fen-Edebiyat Fakültesi
- Orman Fakültesi
- Teknik Eğitim Fakültesi
- Tıp Fakültesi
- Diş Hekimliği Fakültesi

4 yıllık lisans eğitimi veren yüksekokullar

- Isparta Sağlık Yüksekokulu
- Burdur Sağlık Yüksekokulu

Meslek yüksekokulları

- Isparta Meslek Yüksekokulu
- Burdur Meslek Yüksekokulu
- Yalvaç Meslek Yüksekokulu
- Sütçüler Meslek Yüksekokulu
- Keçiborlu Meslek Yüksekokulu
- Senirkent Meslek Yüksekokulu
- Eğirdir Meslek Yüksekokulu
- Uluborlu Meslek Yüksekokulu

- Şarkikaraağaç Meslek Yüksekokulu
- Bucak Hikmet Tolunay Meslek Yüksekokulu
- Gölhisar Meslek Yüksekokulu
- Atabey Meslek Yüksekokulu
- Dazkırı Meslek Yüksekokulu
- Gelendost Meslek Yüksekokulu

Enstitüler

- Fen Bilimleri Enstitüsü
- Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Araştırma ve uygulama merkezleri

- Araştırma Uygulama Hastanesi
- Yabana Dil Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Stratejik Araştırmalar Merkezi
- Radyo-TV Araştırma Uygulama Merkezi
- Müzik Kültürü Araştırma Uygulama Merkezi
- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Deprem ve Tektonik Araştırmalar Merkezi
- Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Mrkz.
- Botanik Bahçesi ve Herbaryum Araştırma Merkezi
- Seramik Araştırma Uygulama Merkezi
- Deneysel ve Gözlemsel Öğrenci Araştırma Mrkz.
- Kanser Erken Tanı Tedavi Araştırma Merkezi
- Yenilenebilir Enerji Kaynakları Araştırma Merkezi
- CAD-CAM Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Pomza Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Bilgisayar Bilimleri Araştırma ve Uygulama Mrkz.
- Jeotermal Enerji Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Uzaktan Algılama Araştırma ve Uygulama Merk.
- Enformatik Bölümü

ŞEHİT ALİ İHSAN KALMAZ LİSESİ

Özel lise olarak kuruluşu 1951 öğretim yılıdır. 1952 yılında Resmi Lise kayıtlarına geçmiştir. Kurucu Müdür, ünlü din âlimi Ömer Nasuhî BİLMEN Bey'in oğlu Sıdkı BİLMEN'dir. Müdürlüğü ve Edebiyat Öğretmenliği dillere destandır.

İkinci Müdür Ömer ÖZGEDİZ döneminde şimdiki yeni binanı temeli 1959 yılında Başbakan Adnan MENDERES tarafından atılmıştır. Lise I. sınıf öğrencisiydim. Vali konağı bahçesi üstünde sıra olmuştuk ve alkışlamıştık.

Okul Müdürleri sırasıyla şunlardır:

- 1) Sıdkı BİLMEN (6.10.1952 - 01.11.1954)
- 2) Ömer ÖZGEDİZ (29.10.1954 - 28.2.1961)
- 3) M. Necati ÖZTÜRK (27.3.1961 - 10.9.1962)
- 4) O. Mehmet BEZİRCİ (1.10.1962-26.10.1963)
- 5) İ. Ahit ÖZTOKAT (26.10.1963 - 08.12.1964)
- 6) Cenanettin MERKİ(31.12.1964-3.8.1965)
- 7) M. Şükrü SARI (26.10.1965-1 1.4.1968)
- 8) Hüseyin COŞKUN (16.4.1968 - 10.12.1971)
- 9) Turhan YÜKSEL (17.5.1972-25.6.1974)
- 10) Nesimi KARATEPE(16.9.1974-1.1.1975)
- 11) Aydın TÜRKOĞLU (16.9.1975'- 1.1.1978)
- 12) Veli ASAN (14.4.1978 - 5.12.1978)
- 13) Ömer ÜNAL (12.3.1979-16.2.1980)
- 14) Sümer ŞENOL (30.4.1980 - 16.6.1995)
- 15) Erdoğan KOÇYİĞİT (15.9.1995 -.....)

Binanın mimarı, Vedat DALOKAY'dır. Bina'da anfi, radyo evi, spor salonu, resim galeri ve 24 sınıf vardır.

Gün yakada sınıflar, kaz yakada merdiven boşluğu, WC'ler ve laboratuvarlar vardır. Üç blok arasında deprem amortisörleri vardır. Bina dillere destandır.

Dedim ya, mezunu olduğum, ilk tayin edildiğim, 16 yıl müdürlüğünü yaptığım ve 1995 yılında bağrından emekli olduğum okulumun adıyla ve varlığıyla iftihar ederim...

İnanınız şu güzelim İSPARTA LİSESİ MARŞI'nı zaman zaman söylerim:

İSPARTA LİSESİ MARŞI

Söz : Sıtkı BİLMEN (Müdür)
Beste : Orhan DOĞU (Müzik Öğretmeni)
Yıl :1951

Isparta lisesi, ey kutsal ocak
Bu yurda adanmış hep yoğun-varın
Arkadaş, göklerde o parlatacak
Ay-yıldız gibi binbir alnı yarın

Her zoru aşmayı öğrettin bize
Koşarız önünde gelmeye dize

Şanlı bir tarihten hız alıp çarpan

Kalplerin taşıdığı hür bayraksın sen
Öğünür seninle bu eşsiz vatan
Kalplerin çarptığı gür kaynaksın sen (Nakarar)

1965 - Ş.A.İ.K.'TE BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ

"Isparta ilinde Barış Gönüllüleri" demek daha doğru olur ama, biz başlıktaki ifâdemizi tercih ettik.

Kasdımız, onların Mühendislikte, Tıpta Barış Gönüllüleri olmadığını, Milli Eğitim'de Barış Gönüllüsü olduklarını vurgulamak için, bu yolu tercih ettik.

Onlar öce iki erkek öğretmen Mr. Davit ve Mr. Selef babam rahmetlinin 6 Mart Caddesindeki evindeki kiracılarıydı.

Ben ise İstanbul'da Üniversite eğitimime devam ediyordum. Tatile geldiğimde tanıştık. Mr. Davit, Herman Meilve'nin ünlü romanını (sonradan filmini iki ayrı oyuncudan iki ayrı kez seyrettim.) Moby Dick (=Beyaz Balina) adlı eserini armağan etmişti.

Onlar yer değiştirdiler. Yerlerine Mrs. Cathy, Mrs. Franse ve Mrs. Quenn geldiler. Babama rica ettiler, normal dairenin bir üstündeki çatı katını istediler. Liselerinin yani Ş.A.İ.K. Lisesinin müdürü Şükrü SARI (merhumun) bir üst katına taşındılar.

Bu arada Endüstri Meslek Lisesi ve Atabey Lisesi'ne gidip geldiler.

Ağabeyimin eşi Dudu Yengemi pek severlerdi. Okuma-yazması olmayan yengem ile Ramazan'da Teravih namazlarına giderlerdi. Aynen onun gibi örtünürlerdi. Şimdilerde yok oldu selamı verir

vermez yükselen kadınların sohbetlerini biraz şaşkınlıkla izlediklerin, "Niye?" dercesine jest ve mimikle sorduklarını yengem bize anlatırdı.. (Gerçek öyleydi, şükür şimdi olmuyor.)

Türkçe'yi epeyce öğrendiler.

Sayelerinde bir de (A) kuru yabancı dil başarısını gösterdik.

Gelişleri neydi?

16 yıl bağırında müdürlük yaptığım Ş.A.İ.K. Lisesi'nde onlarla ilgili bir kaydı var mıdır, diye baktım, bir şey yok. Sordum, Hüseyin Coşkun ve Baki Çulhan hocamda birkaç anı var, başka bir şey yok...

Hüseyin Coşkun Hocam, (benim eski müdürüm) "Maaşlarını bankadan kendileri alırdı" dedi. Başka bir şey bilmediğini söyledi. Üç yıl beraber çalışacaksın, üç satırlık bilgiyi edinemeyeceksin hayret.

Hocam, onları 1963 yılında Başkan John Kennedy'in görevlendirdiğini, ölümü üzerine en büyük matemi de onların tuttuğunu bize anlattı.

İşin, "A book, The book" yanı, yani öğretim yanı hariç bunların süt tozu ve sunni gübre tanıtımında ne kadar etkin olduklarını herkes öğrendi. Biz öğretmenler hariç... Onları, sınıf dışında hayal edemedik bile...

Bugün, sunni gübre Aksu (=Anamas) ovası tarlalarını mermer gibi sertleştirdi, eski verim yok.. Köylülerimize soruveriniz, anlatsınlar sizlere.

İkincisi, biz 68 kuşağıyız, 78 kuşağı süttten nefret eder.. Niye?

"Süt tozu tiksintim var." diye... İçmezler, içmezler...

•>

Kiracı-Ev sahibi (oğlu) olarak, biz bu olay hakkında bu kadar biliriz, bu kadar söyleriz. Mikrofonu, sosyologlara uzatırız...

Ekleme:

Pardon! Bu arada unuttuyordum. Bendeniz, Latin harfli Kur'anı Kerim mealini (=açıklamalı) ifadesiyle ilk defa onlarda gördüm. Demek ki, geldikleri ülkenin dinlerini ve onun has kitabı Kur'an'ın ne dediğini onlar, benden evvel öğrenmişlerdi.

Bize ne dediler? "Dokunma"dediler.

Bu konuyu bir sohbetimizde İlahiyatçı sınıf arkadaşım Şükrü ALTINTABAK'a şu olayı

takiben sordum:

"- 1974 yılında bir uçak bizim Karatepe'ye vurdu. Turistlerin pek çoğunun çantasından İncil çıktı.⁹⁹ Bizde böyle bir şey olmuyor, olamıyor. "Kur'an meali taşısak nasıl olur?" diye sordum. "Niye taşınmasın ki?" dedi. Meali Şerif, mevcut boy abdestimize bağlı okunur. Kur'an ise, namaz abdesti ister. Senin dediğin işlem bahsettiğim mevcut boy abdesti ile olur ve olmalıdır" diye destek verince sevindim.

Dilerim, kaza olmasın.. Elbette olmasın, Kur'an meali çıkmasın çantalarımızdan... Bizimkisi bir ibret, bir ders.. Büyüklerimizin deyişiyle "sözün gelişi..."

⁹⁹ Onlar, Gülistan Mahallesi Asri Mezarlığı'nda sıra sıra yatıyorlar 115 naş, iki Şerit halinde. S.Ş.

Ş.A.İ.K. LİSESİ MÜDÜRÜYDÜK "TERAZİ KENDİNİ TARTMAZ" SÖZÜNE SADIKIZ

Gerçekten, bir şey demiyeceğim. Mezunu olduğum ve iki oğlumu imzam ile mezun ettiğim bu okul hakkında 25 Şubat 1986 Salı günlü Milliyet Gazetesi'nin baş haberi bir şeyler söyleyecektir.

İlin genel başarı oranının % 92 olduğunu, Ş.A.İ.K. Lisesi genel başarı oranının %98 olduğunu söyleyecektir. Rauf TAMER'in hakkımızda yazdığı övünç dolu sözler, verilmeyecektir.

Buyurun! İşte Milliyet Gazetesi

BABA'NIN 1935'DE KULLANDIĞI MALZEMELERİ İNCELEDİ

(Müzedeki en enteresan olay, Baba'nın 1937'deki imzasıyla 1992 yılındaki imzası arasında, hiçbir değişiklik yok.)

Isparta Valisi Ertuğrul Dokuzoğlu Cumhuriyet Bayramı kutlamalarından sonra ISPARTA SAİK (Şehit Ali İhsan Kalmaz Lisesi'ne) giderek okulda oluşturulan MÜZE'yi hizmete açtı. Okul müdürü Sümer Şenol'dan bilgiler alan Vali Dokuzoğlu, bu okul kaç yılında yapıldı, diye sordu.

Sümer Şenol ise "Sayın Valim okulumuz 1959 yılında temeli atıldı. 1960 yılında da hizmete açıldı. Zamanın Başvekili Adnan Menderes okulumuzun temelini atmıştır. Ayrıca okulumuzun planı da rahmetli Vedat DOLAKAY tarafından çizilmiştir. Ve bir özelliği de deprem kuşağında olan Isparta'mızda bu özellik dikkate alınarak binamız çok sağlam temellere oturtulmuştur. Rahmetle kendilerini bir kez daha saygıyla anıyoruz" dedi.

Daha sonra okul salonlarında oluşturulan ve tek oda halindeki ŞAİK MÜZESİNİ hizmete açan Vali Dokuzoğlu, "Okulumuzun böyle bir girişimin kutluyorum. Çok güzel bir olay" dedi. Davetliler daha sonra Başbakan Süleyman Demirel'in 2.8.1935 yılında o zaman ki adıyla Isparta ortaokuluna kayıt yaptırdığı ve imzaladığı defter belgeleri incelediler.

1937 yılında okuldan ayrılıp Afyon'da tahsil hayatına devam eden Baba'nın o yılki imzasıyla 1992 yılında imzasında hiçbir değişiklik olmadığını gözlediler.

Ayrıca Başbakan Süleyman Demirel'in Isparta'daki tahsil yaşamındaki kullandığı DÜNYA ve LABORATUVAR malzemelerini de inceleyen Vali M. Ertuğrul Dokuzoğlu ve beraberindekiler müzedeki diğer eserleri inceleyerek nostalji gerçekleştirdiler.

Müze açılışı okul kantini yanındaki bölümde pasta ikramı ile sona erdi.

(Haber, Demokrat - 30 Ekim 1992)

AKDENİZ'İN EN MODERN KALP MERKEZİ ŞEVKET DEMİREL KALP MERKEZİ ISPARTA'DA AÇILDI

Isparta SDÜ, Tıp Fakültesi bünyesi içinde 1999 yılında kurulan ŞEVKET DEMİREL KALP MERKEZİ, 5000 m² kapalı alanı kapsayan, 5 katlı, Göller Bölgesine hitap edecek tarzda inşa edilen, modern bir kardiyoloji ve kardiyovasküler cerrahi merkezidir.

Üniversitemiz, eğitim kadrosu içinde yer alan deneyimli Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent ve Asistanlardan oluşan seçkin bir kadroya sahiptir. Bu merkezin kurulmasındaki amaç; hastalıkları nedeni ile civar illere gitmesi gereken kalp hastalarının tedavilerinin şehrimizde sağlanarak zaman kaybedilmemesi, hastaların yollarda sıkıntı çekmemesi, aynı zamanda, böyle modern bir merkezde yapılacak ileri eğitim ile, tıp alanında geleceğe ışık tutacak, araştırmacı özelliklere sahip doktorlar yetiştirmektedir.

6 ameliyathane mevcuttur. Ameliyathaneler teknolojik yenilikler takip edilerek kurulmuş, Laminat Flow Tavan ile ortamın sterilizasyonuna gereken önem verilmiştir.

Yaklaşık 6.5 milyon USD'a malolan 60 yataklı merkezde, 8 yataklı koroner bakım ünitesi, 10 yataklı kardiyovasküler yoğun bakım ünitesi , ayrıca tomografi, ekokardiografi ile donatılmış 24 saat hizmet verecek acil servis mevcuttur.

Anjio bölümü ve anjio sonrası takip için ayrı kat tahsis edilmiştir.

Açılış tarihi: 28 Kasım 1999

Açılışı yapan: Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel

T

TAHTA KAŞIK KÜLTÜRÜMÜZ

"YER SOFRASI ZEVKİMİZ"

TAHTA KAŞIK SAPINDA

YAZILIDIR "BESMELE"

"ALLAH ADIN" SÖYLETİR,

YEMEĞE GİDEN ELE..

Dizelerim gerekçe...

Dizelerim dilekçe...

Önce yer sofrası'nın adabını öğrendik, "asker tarzı" nasıl oturulur? Yemeğe niçin Besmele'yle başlanır? Kaşığı sol elinde tutanlar (kaş-göz) nasıl uyarılır? Bunların hepsini öğrenip geldik.

Sonra şehir ve masa'da yemek adabı... (Bir yemekler)'de değil (Birlikte yemekler)'de Besmele'yi kendimizce söyleledik. Deminki, kaşık-çatal (sağ-el) tutma hünerine çevirdik.

Derken, Besmele'yi bile unuttur olduk. Öfkeden mi, özlemenden mi, oturduk bir şiiir yazdık:

"YER SOFRASI ZEVKİNİ

YAŞATAN TAHTA KAŞIK

NEDEN GÖNLÜM ÇİZGİNE,

GÖZÜM RENGİNE AŞIK?

ÇİZGİLER YAZI OLUR,

YAZILAR DA BESMELE.

BESMELE'Yİ FISILDAR,

YEMEĞİ GİDEN ELE" dedik.

ECZACI BAŞI AİLESİ'NİN MEKTUPLARI¹⁰¹

(TRT-1) Antalya Radyosu ile yaptığımız bir programda bu şiirimiz okuduk onlar da bu programımızı (TRT-1) İstanbul Radyosu'na aktarmışlar. Yayınımızı, daha önce de söylemiştim, (Rahmetli) Dr. Nejat Eczacıbaşı ve muhterem eşi Beyhan Hanımefendi dinlemişler. Bir zamanların (bir ve birlikte yemekleri)'ni hatırlamışlar ve duygulanmışlar.

Onların asaleti, duygularının coşkusu yirmiyi aşkın bana gönderdikleri mektuplarda devam etti. Onları saklarım. Adresime gönderdikleri yayınlar ve eserler birbirine eklendi. Onlardan yararlanırım.

Velhasıl, bir Tahta Kaşık ve sapındaki Besmele, etken oldu bu işlere... Aynı Besmele yeniden yazılabilir. Demir kaşık sapına da, ince-nezih bir hat ile yazılabilir.

Çünkü insanlar daha da unutkanlaştı... BESMELE'den uzaklaştı...

¹⁰¹ Saklarım, "Şehire Gelen Mektuplar" adı altında yayınlanacaktır.

(HER BÖLÜME ANA KAYNAK ESER)

BÖCÜZÂDE TARİHİ

Böcüzade'yi Torunundan Dinleyelim

Böcüzade, 5 Ocak 1851 de Isparta'da doğdu. 30. Mayıs. 1932'de Isparta'da vefat etti. 14 Yaşında Hafız ve Hattat oldu. Isparta Rüştüyesini ve İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirerek Yargıçlık ve Avukatlık icazeti aldı.

13 yaşında Devlet hizmetine —küçük bir kâtip olarak— girdi. Kesintisiz elli yıl Devlet hizmetinde bulundu. Isparta dışında vazife kabul etmediğinden mutasarrıflık, valilik gibi görev tekliflerine İltifat etmedi. 10 yıl Belediye Başkanlığı yaparak, memleketine yararlı olmaya çalıştı.

İkinci Meşrutiyetin ilanıyla (= 23 Tem.1908) Isparta Milletvekili seçilerek Meclisi Mebusan'a girdi. Üç yıl süren milletvekilliğinden sonra Emekliliğini isteyerek Isparta'daki köşesine çekildi, iki ciltlik **Isparta Tarihi'ni** —yeniden yazarcasına— elden geçirdi. Eski harflerle Bin sayfadan fazla tutan bu eser, Özellikle Isparta'yı konu alan tek **özel tarih'tir**.

Büyük bir emek ürünü ve eşsiz bir **vakayiname** olan bu kitabı —çok istediği halde— kendi sağlığında bastıramamış, bize vasiyet etmiştir.

Isparta ve Türkiye tarihine ışık tutan böyle bir eseri değerli hemşehrilerimize, aydınlarımıza, tarih araştırmacılarına armağan ederken, çok önemli bir memleket hizmeti yaptığımıza inanıyoruz. Takdir sizlerindir.

Torunu: **Dr. Suat SEREN**

VALİLERİMİZ

DÜN MUTASARRIFLAR (1700 - 1923)

BUGÜN VALİLER (1923 -.....)

Yönetimde 'Mutasarrıflık' makamı Kaymakam üstü, Valilik Makamı altı bir idari sistemdir. 1700'li yıllara kadar inebiliyoruz...

Vanlı Paşa (1743 - 1765) Varlığına inebildiğimiz ilk valimizdir. Şehirde ailesinin unvanını devam ettiren birkaç aile mevcuttur.

Çelik Mehmet Paşa (? -1765)

Adı sıkça geçer, bizim bu araştırmamızda... (1743 - 1765)'e kadar Isparta'nın yöneticisidir.

Çelik Mehmet Paşa oğlu Sait Paşa

Başta Burdur Vilayeti'nin asayişini sağlamıştır. Sel felâketlerine engel yollar yaptırmıştır. Babası İranlı, annesi Ispartalı Halil Hamit Paşa'ya yükselme imkânı sağlamıştır.

Abdi Paşa

Isparta (Hamiteli Eyaleti) Kütahya Genel Valiliği'ne bağlanmıştır. 1781 yılında Isparta'ya gelip yerleşmiştir. Kavaklı Camiini yaptırmıştır.

Zülfikar Bey

Azgınlaşan Yılanlılı Kör Musa ve eşkiyasını temizlemiştir. 1784 yılında Kör Musa oğulları Kör Hasan ve Deli İsmail isyanlarını da bastırmıştır.

Görevlendirdiği Mıktad Paşa, onları Manavgat'ta yakalamış ve kesik başlarını İstanbul'a yollamıştır.

Bu aileden orda kalan Tahir Paşa ve oğlu Hafız İbrahim Demiralay vatan severlikleriyle ünlüdür. Milli Mücadele'de Demiralay'ını kurmuştur. 1920 -1939 ölümüne kadar Isparta Milletvekilliği görevim yürütmüştür. Annesi Afşar köyü kökenli Bozbeyler sülâlesindedir. Sn. Şevket DEMİREL'in ifadesiyle bu aile (Hafız İbrahim DEMİRALAY ve oğulları Kemal ve Süreyya DEMİRALAY) siyasette var olmak için alınmamışlar, hep vermişlerdir. Üç çiftlik yemişlerdir.

Mustafa Necip Ağa

1798'de dokumacılığa adım attıran bu insandır. Boyama sanayi gelişmiştir. Kitap ciltleme endüstriye dönüşmüştür.

Yılanlıoğlu Seyh Ali Ağa

Mütesellimlik görevi sırasında Yılanlıoğulları Anamas'ta, Tekeoğulları Antalya'da yerlerini almıştır. Bir Mütesellimlik iki Mütesellimlik olmuştur.

Vezir Mustafa Paşa

1813'te, Isparta Sancağı Valiliği oluşmuştur. Sebebi, eşkiyanın azgınlığıdır. Sığilcioğlu ve Asi Karaağaçlı Ramazanoğlu Salih, Isparta'da idam edilmiştir. Madenoğulları ve Bozbeyoğulları sürgün edilmiştir.

Mehmet Vahit Efendi

Teke ve Hamit Sancakları birleştirilmiştir. 1815'te Dereboğazı yolu yapımına girişilmiştir. Yarım kalmıştır. Görevini Rauf Paşa'ya devretmiştir.

Mehmet Vahit Paşa

Kısa süren 1823 Rauf Paşa döneminden hemen sonra gelir. Döneminde Üzüm Pazarı yanmıştır. Bir tek Bedesten kurtulmuştur. Kütahya'da Vahit Paşa Kütüphanesi'ni kurmuştur. 1829 yılında İstanbul'da ölmüştür.

Tahir Paşa

Görevi, Vezir İbrahim Paşa'nın halefi Ali Şefik Paşa'dan (=Aliş Paşa'dan) almıştır. Antalya ve Hamit Valilikleri ayrılmıştır. Afyon Valiliği oluşmuştur. Bu döneme, "Keller İsyanı" adı da verilir. (1829) kel Ali ve Keleş Mehmet isyanları ünlüdür. Keleş Mehmet, kendi adına Mühür bile kazdırmıştır.

"Fukarayı koruma yasası" sarayı kızdırmıştır. Her ikisinin de kellesi vurulmuştur. Bağlı bahçesi talan edilmiştir. O günden bugüne söylene gelen "Kel Ali'nin bağına döndü" sözü harabeliklerin tasviridir.¹⁰¹

"" Böküzâde Tarihi, Sayfa 195

Hidayet Ağa

1832'de genel nüfus sayımı yapılmıştır. Teke ve Burdur Isparta'dan ayrılmıştır. Başlayan veba salgını, yedi yıl sürmüş, yüzlerce kişiyi öldürmüştür.

İnce Müslüm Mehmet Ağa

Cebişoğlu Ahmet Ağa

Hacı Ethem oğlu Hacı Ali Ağa (1834 - 1841)

Yedi yıl tedirginlik içinde geçmiştir. Mısır Hidivi M. Ali Paşa oğlu İbrahim Paşa, Kütahya'ya kadar geldi... Ya, Isparta'ya da gelirse? Gelmedi...

Hacı Numan Bey

1837'de göreve getirilir. Bir yıl sonra ölür. Yerine, Hacı Ethem oğlu Hacı Ali Ağa (=Haştemoğlu) getirilir.¹⁰² Mısır yönetimiyle ters düşmemeye gayret göstermiştir. Tanzimat ile birlikte gelen yenilikler:

Hacı Ethem oğlu Hacı Ali Ali (=Haştemoğlu)

dönemine bir ayrı zerafet ve letafet verdirmiştir.

Celâlettin Paşa

Gizliden Son Yeniçeri Ağası Celal Ağa olduğu da söylenir. İcraatı bu doğrular. Bir anda halka zulmetmeye ve idamları res'en yaptırmaya başlar. (1841 - 1844) dönemi buruktur.

¹⁰²Bu sülâleden Haştemoğlu ÜNAL, sınıf arkadaşımıdır. Oto galerisi işletmecisidir.

Konya Valisi Ömer Paşa'nın Uzaktan Yönetimi (1844)

Nizam ve düzen gelmiştir. Tanzimat, halkın aradığını vermiştir. Askere alınmalar sisteme bağlanmıştır. Evlenmeler çoğalmıştır.

Arnavut Kaymakam Cihanoğlu ve Cebişoğlu

1844 -1857 yılları arası Isparta için açınacak yıllardır. Gasp, uçarılık, sarhoşluk had safhaya varmıştır. Ulema, İstanbul'a başvurmak zorunda kalmıştır.

Hasan Rüstü Efendi

1857 - 1860 yılları arasında görev yapmıştır. Aşırı dindardır. Ayinler düzenler,. Katılmayanları cezalandırır. Yaşlıdır. 1860 yılında Isparta'da ölür. Yorganlı Kaymakam adıyla bilinir. Pirefendi Sultan Türbesi yanında gömülüdür. Mevlevi'dir.

Bugün adı anılan pek çok Ispartalı aile onun varlığıyla kişiliklerine ermiştir.

Arap Kaymakam Ahmet Nazif Efendi

1860 1861 süresi içinde seleli yorganlı kaymakamın görüşlerini devam ettirmiştir.

Konuşmalarını aydınlara yöneltmiş, felsefi konuşmaları tercih etmiştir. Beşkazalı Osman Efendi'yi sürgün etmeye kalkmıştır. Başaramayınca makamını Burdur'a nakletmiştir.

Cerkez Ali Necip Bey

1861 -- 1863 iki yıllık sürede görev almıştır. Beşkazalı Osman Efendi'yi baştacı etmiştir. Şehirde değnek cezasını kaldırmıştır. Kökboya'ya esas cehrî üretimine ağırlık vermiştir. Keçiborlu kükürt, Afşar Lületaşı işletmesine hız kazandırmıştır.

Hüseyin Necip Efendi

(1863 - 1866) yılları arası dikkatler, Ayazma mesireliğine çevrilmiştir. Köşk yapmaktan öte hizmet verememiştir. Mevlevihaneleri tamir ettirmiştir.

İbradali Sadık Bey

(1866 - 1868) eğitime ve öğretime ağırlık verilmiştir. İbrahim Ethem Efendi gibi değerleri Rüştüye'ye toplamıştır. Öküzbatı havaalanı Gökçay'a kadar getirmiştir. Halk ile samimiyet kurmamıştır.

Mutasarrıf Şevket Bey

(1868 - 1868) Ömrü, Isparta'da sona ermiştir. Bir yıl süreli hizmetleri, Telgraf şubesi, Osmanlı Bankası Şubesi, Belediye Meclisi Ticaret ve Nüfus Nezareti çalışmalarının belirli bir teşkilat etrafında oluşumuna yöneliktir.

Arap Mehmet Nurettin Paşa

(1868) yılında Şevket Bey'in ölümüyle Isparta'ya Bursa Mutasarrıflığı görevinden getirildi. Jandarma Merkez Teşkilatını ve Nizamiye girişini başlattı.

Bizler biliriz. Şimdiki Emniyet Müdürlüğü'nün bulunduğu yerde "Nizamiye Kapısı" vardı. Birliğe giriş oradan olurdu. Arap Nurettin Paşa, bir de resmi dairelere koltuk ve masa sistemini getirmiştir. Şimdilik "yer sediri geleneği"ni sürdürenleri hoş görmüştür.

Başlattığı "kırtasiyecilik" yadırganmıştır. Konya'ya yaranmak için Isparta'daki Osmanlı Bankası gibi kurumları, Burdur'a nakletmesi, "Isparta'yı Burdur'a bağlayacakmış" rivayetinin artması, Paşa'nın azline sebep olmuştur.

Cerkes Ali Necip Paşa

1868 yılı içinde göreve başlamıştır. Daha önce görev yaptığı Isparta'yı iyi bilmektedir.

Rüştüye'yi onartmıştır. Kitaplık kurmuştur. Ders araçlarını temin etmiştir. Ne var ki, aynı yıl Konya'ya geri çekilmiştir.

Hersekli Rıdvan Paşa

(1868 1872) onun dönemidir. Merkezden ziyade Yalvaç ve Ş. Karaağaç donanımına ağırlık vermiştir. İlde ise, komisyon çalışmaları başlamıştır. Maarif komisyonu başdadır. Din dersleri dışında Türkçe eğitime ağırlık verir.

Kontrolle çokça vakit ayırır.

Halkın şikâyet ve teşekkürüne fırsat veren sandık koydurur. Bu dönemde şehirde bir (misafir) Sadrazam vardır:

Hüseyin Avni Paşa...

1871 - Ramazan ayı..

Devlet adına Sandıklı yoluna karşılama gitmemiştir ama, gece gündüz ona ev sahipliği yapmıştır. Sohbet etmişlerdir.

Hüseyin Avni Paşa'nın İstanbul'a göreve dönmesiyle Rıdvan Paşa takdirini görmüştür.

Terfien Travnik Sancağı Mutasarrıflığına atanmıştır...

Eyüplü Ali Rıza Efendi

1872 yılı, görev başlangıcıdır. Isparta'da ilk Kız Rüşdiyesi'ni kurdu. Sadiye Mektebi'ni açtı. İnas Rüşdiyesi'ni (=Kız Ortaokulu'nu) kurdu. Faaliyetleri 1875 yılında ölümüyle durdu.

Mutasarrıf Hasan Tahsin Paşa

Isparta'ya 1875 yılında Rumeli'den geldi. Görevinin başına geçti. Tecrübeliydi... Şehir, tecrübesinden yararlandı. Hükümet binasının yapımını sağladı. Halkın ikiye ayrılmasına sebep verdi:

İçenler

İçmeyenler

Çünkü, Paşa içenler hanesindeydi.

1876 yılında Abdülaziz katledildi. Katle, Ispartalı (Gelendostlu) Sadrazam Hüseyin Avni Paşa'nın adı karıştı ve saray damadı tarafından öldürüldü. Sultan Murat tahta geçirildi. Az

durdu. Sultan Abdülhamit tahta geçti.

Ünlü ferman yayınlandı.¹⁰³

Hasan Tahsin Paşa, üç yıl kaldığı görevinde saray ve Isparta uzlaştırıcılığını sağladı.

Ulucamii Şadırvanı onun eseridir. (1875-1878) yılları arası görev yaptığı, çok sevdiği Isparta'dan "terfi" bahanesiyle aldılar. Hudeyde Mutasarrıflığı na gitti ve orada öldü.

¹⁰³ Bak: "Sultan Abdülhamit'in Ispartalılara yönelik fermanı" bölümüne.

Mutasarrıf Hasan Mazhar Paşa

1878 yılı sonrası bir yıl görev yapı. Umulanı veremedi. Çayboyu duvar örgüsü onun eseridir. Bir de dağınık vergiler, "maktu vergi" haline getirildi.

Bozdoğanlı Alim Paşa

1879 yılı sonrası bir yıl süreli görevini yaparken halk sıfatını yapıştırdı: "Okur-yazamaz Paşa) Senirkentlilerin isteğini yerine getirdi. Uluborlu'dan ayırdı. İl merkezine bağladı. Atabeyi de Senirkent nahiyesi saydı. Alim Paşa'nın bu bir yıllık süresi vekil mutasarrıflarca yürütüldü. Alim Paşa en ünlüsüydü.

Ahmet Cevdet Bey

Ermeni kökenliydi. Müslüman olmuştu. Memurlara namaz mecburiyeti koymuştu. Uğranılan (Çekirge Felaketi)'ni yakarak değil, dua ile önleme arzusu, kendisini bilindir kıldı. Bir yıl görev yaptı.

İngiliz Sait Paşa

1870 ve sonrası üç dönem geldi ve gitti. Yenilikçiydi.. "Makina illa makina" diyordu.

Tarım ve hayvancılığı bir bütün olarak kabul ediyordu.

Dokumayı "Şayak Şirketi" ile ulusal kılmak istedi. Dışardan gelen ucuz dokuma, gayretini başarılı kıldırmadı.

Sultan Abdülhamit'in Isparta'ya yönelik Fermanı'nın uygulaması şehri bir hayli sarstı...¹⁰⁴

¹⁰⁴ Bak: Böküzâde Tarihi, Sayfa 245

Mutasarrıf Mehmet Aziz Paşa

1883 yılında üst memuriyetlerden Isparta'ya gelmişliğini zül saydı. Küskündü... Bir yıl bile görev yapmadı.

Mutasarrıf Azmi Beyzade Ali Rıza Bey

1883 - 1885 görev yıllarıdır. Bilgili, derviş tabiyatlıydı. Isparta - Antalya şose girişimine başladı. Ama, olmadı. Mehmet Pehlivan'ı yanlış cezalandırması sarayca azline sebep oldu. Halk ona, (Pehlivanlı Mutasarrıf) adını verdi.

Mutasarrıf Sadettin Bey

1886 - 1889 üç yıl görev yaptı. Akıl hastasıydı. Oyuncaklarla oynardı. 1887 tarihinde olan deprem onu daha da zavallı kıldı. Hacı Elfi Şeyh Mahallesine yardım etti. Diğer mahalleleri önemsemedi.

Barla ve Pavlu (=Ayvalıpınar) halkına aşırı vergi koydu.

Halkın antipatisi, Türk müezzinlerine ve okudukları ezan'a "Türkün eşeklerinin anırması" yorumu herkesi çileden çıkardı. Halk "çipilVali" der.

Dikkat edilecek bir konu: Afyon'da, Denizli'de (Çerkez Göçmenler) vardır da, Isparta'da yerleşik Çerkezler yoktur.

Niye?

Saadettin Bey onlara yardım ediyorum derken, halk ile aralarını açtı... Onlar da çekip gitmek zorunda kaldı.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Bak: Böküzâde Tarihi, Sayfa 250

Mutasarrıf Bâbânzâde Zihni Paşa

1890 -- 1891, bu görevli de bir yıl kalmıştır. Güzel konuşur. Şafii mezhebinden olduğunu saklamaz. Diğerlerini de bağına basar. Nargile içer. Satranç oynar.

Ünlü (=ama bugün yerinde yellere esen) Belediye Binası'nı o yaptırdı. Halıcılığın temelini o attı... Camileri onarttırdı. Kütüphanesinin hatırına Halil Hamit Paşa (=iplikçi) Camiine bir ayrı ağırlık verdi. Halıcılık kurslarını her yerde açtırdı.

Mutasarrıf Gürcü Yahya Dede Paşa

Antalya Mutasarrıfı iken, Valimiz Zihni Paşa ile becayiş edildi. 1891 - 1894 arası üç yıl görev yaptı.

Hafız İbrahim Demiralay ailesini, (baba Tahir Bey'i ve amca Abdullah Bey'i) şehre yerleştirdi. Bugünün perişan konakları, o günün yapıımıdır. "Damgacı Sokak" eşref muhiti iken, bugün perişandır.

Senirkent'i tekrar Uluborlu'ya bağladı.

Mutasarrıf Arnavut Mehmet Ali Paşa

1894 - 1895 bir yıl görev yaptı. Tam bir devlet adamıydı. Medreseleri ikinci plana aldı. Modern eğitimi getirdi. Bağışlarla yeni okullar açtı. Yanında Böküzâde'nin Belediye Başkanı olarak görev yapması, bir ayrı, şanstı.

Fransızca, eğitim öne alınmıştı.

Yarasmos Efendi'ye Belediye Eczanesi açtırıldı. Etler, veteriner kontrolünde kesildi. Berberler, makine traşına geçtiler. 6 karakol açıldı. Fakat, aniden İstanbul'a alınması onu üzdü.

Mutasarrıf Hüseyin Hüsnü Bey

En uzun süreli görevi yaptı. 1895 - 1904 arası, 9 yıl... Görevde acemiydi. İlk yıllarını araştırmakla geçirdi.

Şimdiki Tümen Binası onun devrinde yapılmıştır. Bir arka caddedeki -şimdi yıkılan-Askerlik Şube Binası da onun eseriymişti...

Eğirdir - Isparta şosesi, başına ufak tefek işler açmışsa da onun eseridir...

Güllükler, dutluklar onun eseridir. Adı bir yerlerde yaşatılmalıdır.

1897 sel felaketini ölümsüz atlatması takdire şayandır.

Görev tatlılığı, içindeyken kendisi tayininin istemiştir. Antalya Mutasarrıflığına atanmıştır.

Mutasarrıf Mahmut Nazım Paşa

Burdur Mutasarrıflığından geldi. (1906 - 1908) iki yıl görev yaptı. Selefî H. Hüsnü Bey'in yaptıklarının yanında pek sönük kaldı. 1908 Meşrutiyet çılgınlığına düştü. Beceremedi. Halkın şikayeti üzerine İstanbul'a alındı.

Mutasarrıf Rüstü Bey

1909 Temmuz ayında Isparta'ya atandı.. Acemiymiş, hastalıklıydı. Hiçbir iş yapmadan izinle İstanbul'a gitti ve orada öldü.

Mutasarrıf Nazmi Bey

1909 - 1910 arası bir yıl süreli görev yaptı.

Tecrübeliydi. Dinsel kurallara saygılıydı. Eşraf ile yakın bağlantı kurdu. "Meşrutiyet çılgınlığını yaşamayan Isparta" konusunda etkinliği oldu.

İlim ve fen, dedi.

1911 - İzmir-Aydın hattının Isparta'ya uğramasını istedi. Olmadı... Doğrudan Eğirdir'e geçti.¹⁰⁶ Devlet, şirkete söz geçiremedi...

Dereboğaz yoluna, ilk adım Çayboyu demir köprüsünü Nazmi Bey yaptırdı.

"Antalya - Isparta Demiryolu Hattı" hayali gerçekleşemedi...

Halıcılığı ve Gülcülüğü engelleme girişiminde bulunanlarla yiğitçe mücadele etti.

Şimdiki 6 Mart Caddesi arkası alana "Ziraat Bahçesi" derdik. O bahçeyi ve Ziraat okulunu

kurdu... (Çocukluğumuz o bahçede geçti... 1963, İstanbul'a yüksek öğrenime gittik, 1967 yılında döndük. Bir de baktık, evlerle dolmuş) S.Ş.

Saray, bu değerli yöneticiyi tüm isteklere rağmen "Becayış" gerekçeyle Isparta'da bırakmadı.

¹⁰⁶Bak: Demiryolu Isparta Merkez bağlantısı 26 Mart 1936

Mutasarrıf Behçet Bey

1910 - 1912 yıllarında görev yaptı. Şimdiki M.E. Müdürlüğü (=eski lise) binasını tamamlattı.

Hastane onarımını, bahçe tanzimini yaptırdı, suyunu getirdi.

Bir anda sapıttı. Adı "Maymuncu Mutasarrıfa çıktı.

Dini kurallara sırt döndü. Buna rağmen Eğirdir-İzmir haddinin Gar noktasını o koydu.

Mutasarrıf Şevket Bey

1912 - 1913 yılları arası bir yıl görev yaptı. Ciddi bir devlet adamıydı.

Belediye binasını tamamlattı. Saat kulesini koydurttu. İlk matbaa kurma ve gazete çıkarma işlemine girişti. Park ve bahçe tanzimine ağırlık verdi.

Gül yağı ve ayakkabı üretim (=deri) sanayiine ağırlık verdi. Fakat, becaayış işlemi onu Isparta'dan aldırıldı.

Mutasarrıf Sırrı Bey

1912 - 1914 arası iki yıl görev yaptı. Görevine bekâr geldi. Rum ve Ermeni azınlıklarla sefahate daldı.

Eğirdir yolu bitirilsin gerekçesiyle dul kadınların o yolda erkeklerle birlikte çalışmasına emir verdi. Fakat yadırgandı.

4 Ekim 1914 Pazar gecesi depremini buna bağlayanlar oldu.

Sırrı Bey Amasya Sancağına gönderildi.

Mutasarrıf Behiç Bey

(1914 - 1916) iki yıl görev yaptı.

"Depremi yıkamadığını yıkan Mutasarrıf diye ad aldı. İslami tavırlara ve davranışlara cephe almıştı. "Şehir merkezi" kurma projesine girişti. Hükümet Konağı'nın projesini uyguladı. Caddeleri genişletti.

Vakıf malı, bahçe dinlemedi. Reis Ali Dede yaranmak için ses çıkamıyordu. Halk isyan etti. Konya'ya alındı.

Mutasarrıf Cemal Bey

(1916 - 1917) yılları arasında bir yıl görev yaptı.

Bilgili ve halka saygılı bir yöneticiydi. Deprem tahribatını o tamir ettirdi. Camiler onarım gördü.

ÇEKİRGE FELAKETİ

Cemal Bey dönemine rastlar. Kurduğu komisyonlarla bu işin de üstesinden geldi. Tahribatını tez giderdi.

Üstelik I. Dünya Savaşı'nın içindeyiz. Cepheye erat ve erzak göndermek, Demir yolunu bu hususta kullanmak onun şerefidir. Ama, bilinmez.

Onun şehri aydınlatma teşebbüsü tirbün ve dinamoyu Uncu Vasili'nin un fabrikasından yararlanıp nasıl çalıştırdığı bilinmelidir.

Yarandı mı? Hayır, yaranmadı...

Çanakkale Savaşı'na Keçiborlu kükürtünü -Alman Subayların isteği üzerine- o gönderdi.

Cephe yaralılarını, Çayboyu Devlet Hastahanesi'nde o tedavi ettirdi.

Ermenilerin 1915 göçünü kazasız-belasız o sağladı...

Dedik ya! Yaranamadı... Ve tayin edildi.

Mutasarrıf Haydar Bey

(1917-1918) arası görev yaptı.

Şükür, gelen gideni aratmadı.
Her tür yatırım ve işletme aynen devam ettirildi.
Bolu'ya tayin edildi.

Mutasarrıf Talat Bey

(1918-1920) iki yıl görev yaptı. Sokak aydınlatmasına hız verdi. Halk onu çok sevdi. Milli Mücadele'ye etkinliği ve katkısı mutlaka bilinmelidir. Demiralay'ın kuruluşu, Asker kaçaklarıyla uğraşısı mutlaka anlatılmalıdır.¹⁰⁷

İtalyanların Isparta'yı işgal edecek subay temsilcisi ilimize geldi. Kimi ziyaret etti? Ziyaret edilen Talat Bey adı gönüllere nakşedilmelidir.

Hafız'ın yaptığı mitinge kim imkan sağladı? Daha doğrusu bu ruhu kim oluşturdu? Mutasarrıf Talat Bey adı bilinmelidir, bilinmelidir.

Böcüzâde'nin söz ettiği "Isparta'daki Siyasi Durum ve Mutasarrıf Talat Bey'in Tutumu Değişmişti" gerçeği de göz ardı edilmemelidir.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Anamın babası Dedem Akçaşarlı Ahmet, Direskene'de onlarla çarpışırken şehit düşmüştür. Hafız İbrahim Demiralay Anıları, Sayfa 57 adı anılır. Göлтаş Yayınları

¹⁰⁸ Böcüzâde Tarihi, Sayfa 350

Mutasarrıf Dr. Refet Bey

(14 Ağustos 1920-13 Mayıs 1921)

Milli Mücadele'ye gönüllüydü. Askeri birlik donanımlarına ağırlık verdi. (Kumyol Askerlik Tesisleri ve Hükümet Meydanı Jandarma Koşulları gibi..) Çetelerin şımarmasını sağladı. Sevr'in oluşturduğu moralsizliğe karşı koydu, halka moral verdi.

ISPARTA'DA MUTASARRIFLIK GÖREVİNE SON VERİLMESİ ¹⁰⁹

(Konya'ya bağlı olmayan) sancak haline getirilmesi

Dr. Refet Bey, bir eski alışkanlığını, malum şartlardan dolayı daha fazlası örtemedi. İçki, halıdan rüşvet alma gibi sebeplerden merkeze alındı.

Mutasarrıf Faik Bey

(13 Mayıs 1921 -2 Ekim 1921 arası)

Camileri onarttı. Günlük ISPARTA Gazetesi'nin çıkartılması için matbaasını kurdurdu.

Fakat dört ay görev yapabildi.

Dürüst insan, dürüstlüğü'nün kurbanı oldu. Çıkarıcıları göremedi. Olayları izleyemedi. (9 Ekim 1921 - Semercioğlu Arastası'ndaki yangın gibi.)

Böcüzâde'nin özet sözü:

"Halkçılık yapacağım derken, halka zarar verdi."¹¹⁰

Mutasarrıf Ahmet Müfit Bey:

(1921-1923) arası görev yapmış son Mutasarrıfımızdır. Görevi bitmemiştir. 1923-1925 arası Cumhuriyet'in ilk Valisi olmuştur.

İtfaiye hizmetine ağırlık vermiştir. Sokak Ampulleri yanmadığında bazı yaramazlıklar

¹⁰⁹ Böcüzâde Tarihi, S, 373

¹¹⁰ Böcüzâde Tarihi, S, 384

olmaktadır. Bu yüzden sokak göz lambalarını yeniden kurdurmuştur.

18 Ekim 1921 Salı günü, Burdur yönünden gelen bir düşman uçağı şehri bombalamıştır. Bereket, mermileri boş yerlere ve mezarlıklara düşmüştür. Can kaybı olmamıştır.

Ahmet Müfit Bey, Kızılay ve cephe gerisi imkanlarımızla Milli Mücadele Cephesi'ni hep donatmıştır. Kızılay faaliyetleri ve Hastahane Teşkilatı (Dr. M. Kemal'in ve Halide Edip

Adıvar'ın görev yaptığı teşkilat) dillere destandır.
Tebrik ve takdir görmüştür.

CUMHURİYET DÖNEMİ VALİLERİ (1923-2003)

AHMET MÜFİT BEY:

(2 Ekim 1921 - 26 Eylül 1925)

Bu değerli insanların varlığı için (ERDEHA, Kamil - Milli Mücadele'de Vilâyetler ve Valiler -İstanbul 1975) isimli esere bakmak gerekir.

Isparta ilinin son Mutasarrıfıdır ve ilk Valisidir.

DİĞER VALİLERİMİZ ŞUNLARDIR: EKREM BEY: (17 Ekim 1925 - 24 Eylül 1930)

6 Mart 1930'da Mustafa Kemal ATATÜRK'Ü

ağırlayan ve uğurlayan Validir.

DURMUŞ BEY:

(24 Temmuz 1930-21 Kasım 1932)

(AK ATATÜRK ANITI'nı parka Yerleştiren ve açan Validir.)

FEVZİ DALDAL:

(21 Kasım 1932 - 30 Mayıs 1939)

TEVFİK HADİ BAYSAL:

(30 Mayıs 1939 - 10 Kasım 1941)

SELAHATTİN ÜNER:

(11 Aralık 1941-13 Kasım 1942)

RIFAT ŞAHİNBAŞ:

(20 Kasım 1942-3 Ağustos 1944)

NURİ ATAY:

(11 Temmuz 1945 - 24 Temmuz 1947)

(Abdalları Göktaş köyüne yerleştiren Validir.)

ASİM TÜRALLİ:

(28 Temmuz 1947-17 Nisan 1950)

MUSTAFA BAĞRIACIK:

(13 Nisan 1950-8 Mayıs 1954)

MEHMET VARİNLİ:

(31 Temmuz 1954-17 Haziran 1956)

MAZLUM YEGÜL:

(4 Temmuz 1956-2 Kasım 1959)

AHMET BALKAN:

(11 Kasım 1959-10 Haziran 1960)

HAMDİ ÖMEROĞLU:

(13 Haziran 1960-16 Ekim 1962)

ŞEREF TOLUNGÜC:

(23 Ekim 1962 - 25 Haziran 1964)

ERTUĞRUL SÜER:

(1 Temmuz 1964-2 Şubat 1966)

HİLMİ ÖZTÜRK:

(4 Şubat 1966-3 Haziran 1971)

TAHİR GENÇAĞA:

(29 Haziran 1971-8 Temmuz 1975)

SABAHATTİN ÇAKMAKOĞLU:

(24 Temmuz 1975-15 Şubat 1978)

CEMAL ORHAN MİRKELAM:

(15 Şubat 1978-12 Kasım 1978)

BEDRİ NAZLIOĞLU:

(14 Kasım 1978 - 11 Aralık 1979)

ERDİNÇ BÜYÜKAKALIN:

(15 Aralık 1979 - 24 Kasım 1980)

COŞKUN AKMERİC:

(1 Kasım 1980-16 Haziran 1981)

NECDET UÇAN:

(28 Haziran 1981 - 12 Ağustos 1983)

UTKU ACUN:

(22 Ağustos 1983-15 Haziran 1985)

DOĞAN TOPALOĞLU:

(17 Haziran 1985-4 Aralık 1986)

SAİM ÇOTUR:

(27 Aralık 1986 -25 Şubat 1988)

SELAMİ TEKER:

(26 Şubat 1988 -2 Ağustos 1989)

Y. ZİYA GÖKSU:

(7 Ağustos 1989-16 Şubat 1992)

M. ERTUĞRUL DOKUZOĞLU:

(21 Şubat 1992 - 08 Ekim 1999)

H. İBRAHİM DAŞÖZ:

(18 Ekim 1999 - 30 Ocak 2003)

İSA PARLAK:

(7 Şubat 2003 -)

"VATAN yahut SİLİSTRE"¹¹ PİYESİNDE "İSPARTA'NIN BİR KAHRAMAN ÇOCUĞU"

Normal Lise öğrenimi görüp de Namık Kemal'in ünlü eserinde geçiveren,

"İŞTE ADUV, KARŞIDA HAZIR SİLAH

ARŞ YİĞİTLER VATAN İMDADINA

ARŞ İLERİ, ARŞ BİZİMDİR FELAH

ARŞ YİĞİTLER VATAN İMDADINA" dizelerini ezbere bilmeyen "yok" gibidir.

Yetinmez...

"YÂRE NİŞANDIR TENİNE ERLERİN

MEVT İSE, SON RÜTBESİDİR ASKERİN

ALTI DA BİR, ÜSTÜ DE BİRDİR YERİN

ARŞ YİĞİTLER VATAN İMDADINA"

dizelerini okumakla, şehit dedelerinin ruhuna Fatih'leri iletir de gelir...

Namık Kemal'in dillere destan bu Tiyatro eseri, II. Mahmut devrinde vuku bulan (1854)

Şumnu Savaşı'nın Silistre Muharebesini konu olarak alır ve işler.

¹¹¹ TEPEAYRAN, Hazım - İSPARTA HATIRALARIMDAN, ÜN Dergisi, C. 12 Kasım-Arahk 1945, S.140-141, s. 1977

1 Nisan 1873 akşamı İstanbul'da oynanmıştır. Halk bu oyunu bir büyük heyecanla seyretmiştir. Sokağa taşmıştır.

Oyunun baş kahramanları içinde İslam Bey vardır. Onun sevgisiyle savaşa erkek kılığında

katılan Zekiye vardır. Sıdkı Bey vardır.

Her bir sözünün içerisinde "... kıyamet mi kopar?" ifadesiyle askere moral dağıtan Abdullah Çavuş vardır.

En önemlisi isimsiz kahraman (Gönüllüler) vardır.¹¹²

Bu gönüllüler, Nihat Sami BANARLI'nın ifadesiyle yurdun uzak köşelerinden gelip savaşa katılan erlerdir.¹¹³

¹¹² Ahmet Mithat Efendi - GÖNÜLLÜ romanı (1 897)- Latin harflerine çeviren Türk Dili ve Ed. Böl. Mezuniyet tezi olarak Prof. Dr. Mehmet KAPLAN'a sunan: Sümer ŞENOL

¹¹³ BANARLI, Nihat Sami - Avrupai Türk Edebiyatı Ders Kitabı (Lise 1), sayfa

ÜN DERGİSİ'NİN -AYNEN- AKTARICISİYİM "SİLİSTRE MUHASARASI'NA GİDİŞTE İSPARTALI KAHRAMANI ÇOCUK"

Nakleden: Hazım TEPEAYRAN

"Gelen bayrakların Isparta bayrağ'ında silahlı mükemmel altı-yedi yaşlarında bir çocuk vardı. Muhafız Paşa rahmetlisini görünce:

Bu kimdir? diye sordu. Bayraktar bir temenna ederek,

Kulunuzdur, gaza açıldığını işitince bir türlü yanımdan ayrılmadı, din ve devlet yolunda ölmeye geldi, demişti.

Çocuğun hâli İslamın gayret derecesini bir büyü delil ile ispat ettiğinden herkesi heyecanlandırmış, gerek kendisi gerek babası rahmetli muhafız paşa tarafından gereği gibi ikram görmüştü.

Çocuğun iyi niyeti iş üzerinde de büsbütün tesirsiz kalmadı. Babası, Rusya'nın Mecidiye üzerine ettiği hücumda çarkalaşırken (öncü çark gibi dönerken) düşmana esir olmak üzer idi. O kadcarcık vücuduyla silah yetiştirerek kurtulmasına sebep olmuştu."¹¹⁴ Ruhlarına rahmet olsun.

¹¹⁴ ÜN Dergisi, C. 12, Sayı 140-141, Kasım-Aralık 1945, sayfa 1978

Y

YALÇIN KAYIŞÇI

Üç değer içinde bir Yalçın KAYIŞÇI'mız var.

Neşet ERTAŞ ve AŞIK VEYSEL ile birlikte değerlendirecek, "Gen Üniversitesi" mezunu bir dost.

O Aşık Veyssel ki, "Karnın kâzdım kazma ilen, belinen / O da beni karşıladı gülünen" diyebilmişse, bahsettiğim üniversiteden (!) mezun olmuşluğuna şükretsin.

Bir Neşet ERTAŞ, "Hapishanelere güneş doğmuyor / Geçiyor bu ömrüm günüm dolmuyor" diyebiliyorsa, yinedua etsin, söz konusu edilen üniversiteden mezuniyetine.. Geçelim. Mezuniyeti meçhul bir Heredot, "Ufak bir göl, ummanın akışından ne anlar / Körler, gönül gözünün bakışından ne anlar / Güneş ile uğraşan su gibi buhar olur/ Sanatsızlar, sanatın nakışından ne anlar" deyip tezime destek olmuşsa başka söze ne hacet?

Yalçın Kayışçı, 1950 Isparta Doğumlu.. Annesi Ulviye Hanım ve babası Lütfü bey, memur maaşı kısıntısı içinde ısrarcı olamamışlar, oğulları Yalçın'ı ortaokul öğreniminden ötelere yöneltmeye.. İçindeki istek, "Oh, be!" dermiş adeta! Bahsini ettiğimiz "Gen Üniversitesi" diploma falan istemez. Heredot anlatımlı mezunlar verir. Daha ne yapsın? Bir Yalçın Kayışçı'yı armağan etmiş, bizlere...

YALVAÇ (=ve YALVAÇ MÜZESİ Antokya)

Güncel gözlüğümle baktım Yalvaç'a.. Antokya kalıntılarına..

Hız. İsa'dan önceki dönemin açık müzesi.. O dönemde de var "kurban" kesme olayı..

Baktım, kesilen kurbanın kanı, beldenin kanalizasyonuna karışmıyor... Bir ayrı kanalcığı var.

(Bugün.. Şahsım için söylüyorum: Ekmek getirdiğim poşeti lavobaya silkeliyorum, oradan da şehir kanalizasyonuna gidiyor.. Kendimi kınadım.)

O yer bugün için Açık Müze Dünkü günde konsülle (=her türlü güncel konuların konuşulduğu, olumlu kararların alındığı) yer.

Dün, Köylerimizde bu meydanlar vardı.. Kışım, Köy Odaları'na geçiş olurdu.. Şehre göç ve yokoluş, bildiğimiz şeyler...

Şehirler ise zorlar bunu.. Taksim Meydanı olumluya değil, olumsuz meydandır.. Her türlü protesto bugün orada yapılır. Geçelim...

Yalvaç'ın bir başka yanı çınarları.. Zilliyet (=gölge hakkı) çerçevesinde işletilen bitişik kahvehaneler.. Dünyaya örnek...

Antokya'ya dönelim...

Şehir kanalizasyonu geçme kapak taş örtülü... O gün için kokuyu yukarıya vermemiş. Ve şehre giriş yolu olmuş...

Bugün... Bazı illerde, vah benim burnuma.

YALVAÇ'TAYIZ!

Sümer ŞENOL

Yalvaç!

Dosta aç,

FESTİVAL'i bu yüzden

Dünden ve günümüzden

*

Roma orda
Bizans orda
Aziz Paul'u darda
Bunlar İslam öncesi
Yozluğun bilmececi.
Pisidyâ,
Antokya,
Böyle çıkmam ortaya!
YALVAÇ, Peygamber demek
Dinime borç ödemek

İSLAM!

Yarın'a selâm.
Sağlamdır vesselam.
(Dünler) sarsamaz onu
Şüphe! Gereksiz konu
*

Yalvaçlım! Türk soylu
Eymür ve Salur boylu
İnsanı yumşak huylu
Şirinliği ortada
Varlığı ISPARTA'da
*

Şirinlik!

(ÇINARALTI) deyverin
Büyük kupa çay verin
Kupa'da çay bardağı
Tez doyurur dudağı,
*

Yavrusunda güzellik!
Başında tellik
Tellikte üç metelik.
Müzesi var müzesi
Ülkemizin gözdesi.
*

Çorap örgü
Erkeğe vergi
Müze'de sergi
Kadını var, Pazarcı
Kadını var, Hizarcı
*

GAZNİR'İ!

Halkın mesiri
Balığı gölden, iri.
Lokantası ufacık
At sırtında git, acık.
*

GEMEN KORUSU

Ayranın durusu
Kaysısının kurusu

Kapışılır o yerde
Gerçi, biraz siperde
17 Temmuz 2000

(ISPARTA) YARDIM SEVENLER DERNEĞİ

Sümer ŞENOL

Bindokuzyüzatmışbeş yılında Isparta'da,
Kurulan bir Derneğin nâmı-şânı ortada.

*

Kurucusu bayanlar birer melek örneği
Isparta'ya güç verdi, Yardım Seven Derneği.

*

Çalışanlar içinde Necmiye DOĞAN, başta
Yanında pek çok bayan, her makamda, her yaşta

*

Gece gündüz çalışıp, fethettiler gönülümü,
Kutlu olsun yirminci kuruluş yıl dönümü.
Isparta 11.5.1985

Yormayan / Yorumlar

MELİHA GÜRELLİ, ISPARTA BASINI VE AİLESİ

Sümer Şenol - Final Dergisi Dershanesi Müdürü

Yetmez...

Bir değerli insan, öbür aleme böylesine gitmez... Suç kimde? Yahya Kemal'de, "SESSİZ GEMİ" benzetmesinde...

"Artık demir almak günü gelmişse zamandan,

Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan" demiş de kinayeli demiş... Vefasız insan ruhuna, vefayı önermiş...

Diyelim ki, kaç bin öğrencisi vardır kıymetli Hocamızın bu şehirde? Bendenizin bile 27 x 400 (Lise birinci sınıf kayıt) =10.800 öğrencim olduğuna göre, Hocamızın öğrenci sayısına şöyle bir 5 bin, 6 bin öğrenci daha ekleyin, olsun 15-16 bin...

16 Makale yayınlanmadı. Isparta basınında Hocamın değerine, değerlendirilmesine ilişkin... (Binde bir bile değil) Diyeceksiniz ki, "Sen niye yazmadın? Sen öğrencisi değil miydin?"

Bekledim... "Kim ne yazacak, neyi yazacak?" diye bekledim... Yine de bekliyorum.

Öğrencisiyim, (Hocamın da öğrencisi) Müjgân YILDIZAN'ın 28 Temmuz 2003 günlü Gülistan Gazetesi'nde yayınlanmış "Dereboğazı Geçeği" başlıklı yazısında bir şeyler buldum..

Öğrencim Müjgân Hanım buruk yazmış yazısını... Isparta Lisesi'nin Marşı'nı vermiş... "- Çocuğunun, "Anneciğim, yıllarca önce bile sizin marşınız varmış. Bizim okullarımızın neden marşı yok?" diyen sorusunu vermiş.. Geçelim.

Hocamızın eşi Ali Şahap Gürelli (Dereboğazı Geçeği) diyen sabır terini vermiş. Her iki hocamıza da rahmet dilemiş... Sağ olsun...

Bizim dönem arkadaşlarımız nerede?

Hiç unutmam (Ayna Nöbeti) tuttuğumuz günlerden birinde dönem arkadaşlarımız kızları sıraya sokmuş:

"- Bilmiyorsunuz! Bir merdivenden çıkarken neye dikkat edilir, bilmiyorsunuz!.." İnerken ve çıkarken trabzan tarafından değil, duvar dibinden inilir ve çıkılır. Bunu dahi bilmiyorsunuz!" diyerek tir tir titretmişti her birini...

İnanınız sırf bu Nöbet anıma hürmeten (1979-1995) yılları arasında 16 yıl Müdürlük görevini sürdürdüğüm ve bağrından emekli olduğum ŞAİK Lisesi'nde bu geleneği, yani (Ayna Nöbeti)

geleneğini devam ettirdim... Geleni gideni ciddiyetle kayda geçen öğrencilerimi seyrettim... Yıl geçti Hocamla aynı okulda çalışma şerefine erdim.. ŞAİK Lisesindeki stajyerliğimi onlar kaldırdılar..

Merkez Ortaokulu müdürlüğümde emekli işlemlerini acizane ben yürüttüm... Hep ziyaret ettim...Hep ziyaret ettim... Anılarını, daha doğrusu Antropolog Şevket Aziz Kansu'ya sunduğu Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Mezuniyet tezinin el yazmasını, bendenize emanet etti...

SÖZÜM ŞİMDİ AİLESİNE

Hocamın evladı, benim yeğenlerim... Sözüm sizlere... Hocamın o tez çalışmasında (İslamköy) gerçeği işlenmiş..

Bekliyorum sizleri...

Hocamın varlığı KİTAP olmalı.

Yarınlara HİTAP olmalı.

Sözün sonuna geldiğimizde:

Rahmet dileğim önce kabir taşını yazıverdiğim eşi Ali Şahap Gürelli Hocama olsun

DOSTLARA GÜRELLİ, YANİ CÖMERTTİN

KORE DAĞLARINDA YİĞİTTİN, MERTTİN

BASIN'DA KÖTÜYE OLDUKÇA SERTTİN

SENDEN ALINACAK NE ÇOK DERSİM VAR

ÖLÜM ARAMIZDA SIR VERMEZ DUVAR

Meliha Gürelli Hocamıza Kabir taşı yazmak çok zor...Laf aramızda Anısını yazmak da zor...

Deminki darıldıklanm, darılmasınlar bana... Onlar haklılar. Rahmet dileğim her ikisinin ruhuna olsun...

Gülistan, 11 Ağustos 2003

YILANLIOĞULLARI

-ÇOK YANLI, ÇOK YÖNLÜ BİR AİLE-

Adlarına kaynak olan olayı "AKSU (=ANAMAS) EFSANELERİ" bölümünde anlattık.

Geçerlidir veya geçersizdir, o ayrı mes'ele...

Biz, "YILANLIOĞULLARI" denilince baş vurulacak bilimsel kaynakları şöyle bir sıralayalım. Sonra da bilgi özetlemesine geçelim:

BÖCÜZÂDE TARİHİ:

- YILANLIOĞLU ABDULLAH PAŞA - S. 223
- YILANLIOĞLU MEDRESESİ ve KİTAPLIĞI (S. 106)
- YILANLIOĞLU ABDULLAH, TAHİR PAŞA ve OĞULLARI (S. 334)
- Hafız İbrahim DEMİRALAY Isparta Milletvekili
- Ve onun oğulları: (Kemal DEMİRALAY Isparta Milletvekili, Süreyya DEMİRALAY - Isparta Belediye Başkanı)
- YILANLIOĞLU ŞEYH ALİ AĞA - (S.61, 63, 102, 103,107,192)

Şimdi de ÜN Dergisi:

- KÖSEOĞLU, Neşet -"İki Belge: Yılanlıoğlu ve Çelik Paşalar"- C. 2 Ekim 1939, Sayı: 19, Sayfa 265
- KÖSEOĞLU, Neşet -"Yılanlıoğlu Ali Ağa'nın İdamı Hakkında Birkaç Belge"- C.2, Kasım 1935, Sayı: 20, Sayfa 285
- KÖSEOĞLU, Neşet -"Yılanlıoğlu'na Ait Yeni Vesikalar", C.3, Kasım-Aralık 1939, Sayı: 32-33, Sayfa 451
- DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan -" Yılanlıoğlu 'na Dair Vesikası", C.9, Nisan-Haziran 1943, Sayı: 109-110, Sayfa 1504
- AKSU, Fehmi -"Yılanlıoğulların Dair Vesikalar", C.4, Mart 1948, Sayı: 48, Sayfa 685 (Devamı Sayı: 58, Sayfa 814)

- KÖSEOĞLU, Neşet - C. 11, Nisan-Mayıs 1934, Sayı 121-122, Sayfa 1680.
Ve A'dan Z'ye ISPARTA'NIN EL KİTABI
(Bu eserimiz) VALİLER bölüm: "Mütesellim
Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa" ve "Mutasarrıf Yılanlıoğlu Tahir Paşa."

MEZİYET EZİYET GETİRİR

Yılanlıoğulları, gerek Osmanlı döneminde, gerekse Cumhuriyetimiz döneminde:

- Eşraf olmuş, fakat esnaf olamamış bir ailedir. Yani, yaptığını satamamıştır...

Bakınız bu konuda sayın Şevket DEMİREL, ne diyor?

"- Bu sülâlenin ana vasfı, politikada üç çiftliklerini harcamalarıdır." Sözleriyle onları över ve ibretler.¹¹⁵

Evet, Yılanlı Ovası çiftliğini, Avşar Ovası çiftliğini ve Baladız (Gümüşgün) Ovası çiftliğini yediler. Daha doğrusu yedirdiler.

Bu aile bireyleri, biraz da dedelerinin nârına yandılar. Kimdir, o dedeler?

- Kör Hasan - Eşkiya
- Onun oğlu Kör Musa - Eşkiya (Fakat can yakıcı değil. İnadına yiğit. Bu özelliği onu 1760 yılında Padişah Fermanı'yla Teke ve Hamitoğulları mütesellimi kılmıştır.)
- Onun oğlu Şeyh Ali Ağa - Hayır-hasenat sahibidir. Çevrede yüzü aşkın Vakfı vardır. Neşe Köseoğlu'nun araştırmasına göre eceliyle ölmüştür. İdam edilmiştir.

¹¹⁵ Hafız İbrahim Demiralay'ın Hatıratı ve Isparta'da Milli Mücadele ile ilgili Belgeler - Göltaş yayınları - 6 - Isparta-1998 (Takdim Yazısı)

- Kardeşleri Kör Hasan ve Deli İsmail babaları Kör Musa ile birlikte Vali Zülfikar Bey tarafından Manavgat'ta katledilmişlerdir."

Bir de Tekeoğulları diye bilinen bir boyun (Habil-Kabil) misâli kavgalı kardeşi sayıldılar.

Değildir.

"TEKELER, ÇAVURLU ve EYMİRLİ, YOMUTLAR, GÖKLENLER misâli Oğuz Türkmen oymaklarından biridir. Bu isim bir Aile reisinin, beyinin - şahsî adı zannedilmiştir."¹

Bu gerçeği bilmeyen çevre, Tekeoğulları, Yılanlıoğulların gazabına uğramıştır; tarlası, evi-barkı elinden alınmış, Antalya yöresine kovalanmıştır, sanır...

Yoktur, böyle bir şey yoktur.

Sözüm ona, Tekeoğulları, topraklarını terk ederken, ismimiz kalsın diye, benim köyüme (Akçaşar köyüne) uzanan, sofular (=Çakallı) köyüne sapan kavşağa "TEKELİ ÇESMESİ"ni yapıp gitmişlerdir. Evet çeşme vardır. Fakat, böyle bir olay yoktur...

Yılanlıoğulları bir ailedir. Dediğimiz gibi Tekeoğulları bir boydur.

Gerçi, Kör Musa nam Yılanlıoğlu, padişah fermanıyla 1760 yılında çevredeki eşkıyalığın artması üzerine Tekeoğullarını ve Hamitoğullarını

¹¹⁶ Bkz. Bu eser: "Valilerimiz" bölümü

¹¹⁷ ERTEN, S. Fikri- (Nakleden: Naci KUM) ÜN Dergisi, C.7, Eylül-Ekim1940, Sayı 78-79, Sayfa 1072

birleştirmiştir. Yönetimini tek başına yürütmüştür. (Bundan söz etmiştik.) Akıllı okul müdürünün haylaz öğrenciyi sınıf başkam etmesi, gibi bir şey.. Tekeoğulları, çevre kültürüne (=özellikle folklorüne) sahip çıkmıştır. Bugün

"- Teke yöresi türküleri" deriz de

"- Hamit yöresi türküleri" demeyiz.

"- Yılanlıoğulları türküsü" hiç demeyiz.

Son söz: Yılanlıoğulları, bu toprağın öz ve özlü çocuklarıdır. Şehre gelen yöneticileri, baş tacı etmişlerdir. Onları hep sivriltilmişlerdir. Sonunda o sivrilik kendilerine batmıştır. Hayatları, şundan bundan hep idamla sonuçlanmış. Hatta yüzlerce hayır ve hasenat sahibi Şeyh Ali Ağa bile dahildir buna... Takdir, yüce Rabbimindir.

(ISPARTA YÖRESİNDE) YÖRÜKLER¹¹⁸

Böcüzâde "Isparta Sancağı" döneminden bahsediyor. "Gezgin aşiretlerden Melli, Sarıkeçili, Saçıkıralı, Karahacılı, Horzumlu, Tüngüşlü, Eskiörük, Honamlı, Karakoyunlu, Fettahlı namlarında bir takım aşiretler, yaz aylarında gelip konarlar, kışın Antalya sahillerine göçerler" diyor.

SARIKEÇİLİ AŞİRETİ: Gönen Kızılköy mevkiine yerleşirler.

MELLİ AŞİRETİ: Isparta'nın Gölcük tepelerine gelip hazırdan yaptıkları muvakkat (=mevsimlik) çadırlarda Ağustos sonuna kadar kalırlar.

SACIKARALI AŞİRETİ: Nüfusları 1650

civarında olup, Eğirdir, Şarkikaraağaç, Anamas, Uluborlu yaylalarına konarlar. Kadınları da erkekleri kadar çalışkandır.

GEBİZ AŞİRETİ: Sergi yaylasına yerleşirler.

KARACAKAL AŞİRETİ: Tırtar yöresine konarlar.

KÜTÜKLÜ AŞİRETİ: Afşar ve Karaağaç civarına yerleşirler. Hocaları ve aşiret katipleri vardır" diyor...

¹¹⁸ Böcüzâde Tarihi, S. 68 -"Isparta Yöresinde Aşiretler"

BÖCÜZADE TARİHİNE GÖRE YÖRÜKLER

YÖR-TÜRK VAKFI yayınladığı, "GÖÇEBE YOLLARI ve YAYLALARI" adlı haritada Muğla, Antalya, Burdur, Isparta, Konya, Karaman yöresi Yörüklerini çizgi çizgi veriyor. Gidiş ve dönüş yollarını gösteriyor. Biz, (Isparta Yöresinde Yörükler) konusunu işlediğimiz için (Antalya -Isparta) arası göç yollarına bakacağız.

Önce geçitler: Kırık geçit/ Şanlıbeli geçidi/ Fettahlı geçidi/ Melli geçidi/ Melikler geçidi/ Erikbeli geçidi/ Menteşe köprüsü geçidi/ Çepel geçidi gibi geçitler vardır.

Bu haritaya göre ve Böcüzade'ye göre:

Yalvaç'ta: Sarıkeçili, Dağlı, Odabaşı, Sarımusa, Kötekli, Honamlı ve Aydın'dan gelen Karakeçililer.

Ş.Karaağaç'ta: Honamlı, Hacımehmetler, Recepli, Çoşlu, Hüyükülüler vardır.

Akşehir'de: (Sultan dağları'nın bize bakan yakasında (=ANAMAS) yöresinde): Hayta, Adıgönüllü, Ongünlü, Karahacılar, Örgüçlü (=Horgüçlü), Eskiörük, Hacıhamzalı, Hacıceliller, Çolaklı, Elekli Yörükleri vardır.

Dünkü SORKUN yaylasında: Töngüşlü, Saçıkıralı, Çoşlu, Hacıbabalar, Eskiörükler, Hacıhamzalar, Çakallar (=Çakallıklar),

Hacımehmetler, Ötgünlü, Karatekeli, Hacıbrahimler

Çayır yaylasında da: Karakoyunlular ve Karaevliler vardır.

ISPARTA YAKIN DÖNEM YÖRÜKLERİ¹¹⁹

YERLEŞİK YÖRÜKLER:

Beğdili, Bayat, (Gündüz Avşar), (Köpekli Avşar) (daha doğrusu ve kısası Avşar), Köserellü, Bayındır, Eymir, Büğdüz, Çepni, Karayuvalı. Bugün bu boylar, Isparta'mızda gezer değil, çoktan yerleşmiş, köylerini ve kentlerini kurmuş Yörük oymaklarıdır. Hani, onların ataları onlara:

EKİN EKME, EĞLENİRSİN
BAĞI DİKME, BAĞLANIRSIN
ÇEK DEVEYİ, SÜR KOYUNU
BİR GÜN OLUR BEĞLENİRSİN ¹²⁰

demmişti... Ne mümkün? Ekonomik şartlar... Gayrı, yörüğe köyler de dar geldi. Göç ettiler, Isparta, Antalya gibi şehirlere...
Hayır olsun...

¹¹⁹ Yrd. Doç. Dr. Orhan KILIÇ - (YÖRÜK DEFTERİ - 1597'den) Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Sayı 105, Aralık 1996

¹²⁰ Derleyen S.ŞENOL

YÖRÜK GÖÇÜ

Sümer ŞENOL

Antalya'yı Aksu'ya bağlar "TOROS GÖÇ YOLU"

Bu yoldan gelir geçer, sayısız yörük kolu
Karakoyunlu ,Gaçar, Kösereli, Honamlı,
Mavi göz, hırçın bir yüz, Hayta tipiyle namlı
Nisan'da öğrek olur, koyun, sığır, deve, at,
Yörük beyi "Hayda! "der, başlar malûm seyahat
Başı dumanlı dağlar, yol verir gündüz-gece
Yayladaki yârini, gittikçe özler "ECE"
Okşar, yârin ciceyle, gönderdiği mendili
"Biraz daha sabret'der, mendilin gizli dili...
"ECE" ağabey demek "CİCE" ise görümce,
Çocuk , "BİBİ" der ünler, halasını görünce,
Eceler, ateş yakar, oynarlar, "LORKİ, SİNSİN"
Eğer yağmur yağarsa dua ederler, dinsin !...
Deveyi taklit eder, "DEVELİ" oyun adı,
"TEKE ZORTLAMASI" sert... Yansır keçi İnadı,
Hayal, oyun ve uyku sona erer şafakta,
Beyin "Hayda!" emriyle, herkes yine ayakta.
Bir merkebin peşinde, yol alır pek çok deve
"Yeşil gövelek" yemiş, köpürtür, geve geve...
Develer "KÖŞEK" iken, boyatar olur, "DAYLAK"
Yük altında değil ya, gezerler aylak aylak.
Bu yaz da hörgücüne vurulmamış hamudu
Gelecek yıla kalmış, "deve" olma umudu
Koyunlar sakın sakın koçun izini sürer
Sürüyü kollar köpek, izden çıkana ürer
Yaylaya kavuşturur, kervanı Mayıs ayı,
Develerin çanları, kutlar mutlu olayı.
Camiye giden erler, Hak'ka şükür ederler,
Namaz sonu muhtara, "AYAK BASTI" öderler
Develer ihtırılır, "SORKUN SUYU" başında,
"Hoş geldiniz!"sesi var, suların akışında
Çadırı kurmak için gençler yontar şoveni,
Bir köşeye yığarlar, "BODAK" için güveni...
Bu iki iş tamamsa, obayı yerleşti say,
Yine beyin emriyle, kalınacak altı ay...
Herkes bir yer edinir, çadırda, alacıkta,

Kepeğe bürünen gençler yatar açıkta...
Hiç kimsenin üstüne, yaylada doğmaz güneş!
Günlük, o kadar işi, bölüşmüş her iki eş..
Kirmanla yün eğirir, ıstarda dokur çuval,
Bişşekle tuluk döver, yanağı olur al ...
Kimdir beyin karısı, kimdir "BİBİ" ve "CİCE"
Başındaki yaşmaktan çözülür bu bilmece...
Sayılı gün tez geçer, obayı sarar hüzün,
Beyin "Hayda!" emriyle, düze inilir güzün,
Beyler atın sırtında, çobanlar ise yaya,
Oba geldiği yoldan, göç eder ANTALYA'ya...

Z

ZİRAAT BAHÇESİ / ISPARTA

Isparta: Fidanlığı H. ki Camekân ve odaları Halkımızın meyvecilik ve bağcılığa pek eskiden beri olan sevgi ve alâkasını çok iyi takdir eden büyüklerimizin daimi yardımlarıyla halli çok kolaylaşan bu davanın yakın zamanda müspet neticelerini görmek Cumhuriyet Hükümetimizin adedi sayılamayacak kadar çok olan memleket hizmetleri arasında ne kadar çok zevkli olacağını düşünerek seviniyoruz.

2 Kasım 1940,

Hüsnü IŞIK - Ziraat Muallimi

(ÜN Dergisi - C.7, S.82-83, Sayfa 1146)

- 1938 yılında kurulmuştur. 1939 - 1940 ziraat mevsiminde Niğde, Malatya ve Kastamonu yöresine 1000 fidan gönderilmiştir.
- Çocukluğumuzun, geçtiği Endüstri Meslek Lisesi'nin karşısındaki bu bahçe, 1970'li yıllarda arsa oldu.

ZİRAAT MUALLİMİ HÜSNÜ IŞIK BEY

Sayın Şevket DEMİREL'in kayınpederi, eşi Sezen Hanımın, Hasan Işık'ın ve sınıf arkadaşım Ercan Işık'ın babası...

Atatürk'ün "Ey Türk Gençliği" hitabına doğrudan doğruya muhatap olmuş bir aydın kişi... (Yaklaşık 1910 doğumlu)

Fötr giyerdi, aynı mahallenin biz çocukları, Hüsnü Bey geçiyorsa, önünde dururduk, selam verirdik. Fötrünü çıkarıp bizleri selamlardı...

Yetmez... bir başka sokaktan yine koşar, önüne çıkar, yine selâm verirdik. Yine, Fötrünü çıkarıp, bizleri selamlardı...

Hayret ediyorum... Bugün böylesi bir işlemi bize yapsalar,

"- Dalga mı geçiyorsunuz benimle" deyip bir şeyler söyleriz.

Hayır! Hüsnü Işık Beyefendi söylemezdi... O, bir muallimdi... Emeklilik günlerinde sayın F. Süreyya ORAL'ın organizesinde, birlikte, Isparta Otel lobisinde toplanırdık. Ben bu yaramazlığımızı anlattığımda tatlı tatlı gülerdi. Ruhu şad olsun...

SONSÖZ Çömleğin Hikâyesi

(Yeni yetmeler)'den birisi olsa affı kolay.

Bendeniz gibi (eski yetmeler)'den birisi, önündeki çömleği, çakıltaşlarıyla doldurmuş. Sonra karşıya geçip,

"- Doldurdum" demiş.

Çömlek fısıldamış:

"- Hayır, doldurmadın! Şu kum taneciklerini dök bakalım, bağrıma, neler oluyor?" Eski yetme, denileni yapmış. Yine yarı açık küstahlıkla,

"- Doldurdum" demiş...

Çömlek yine fısıldamış:

"- Hayır doldurmadm! Şu sürahiyi dök bakalım bağrıma, neler oluyor?" Eski yetme, yine denileni yapmış. Sular, çömlekte kaybolmuş. Konuşmaksızın bir avuç tuzu almış, koymuş. O da yok olmuş.

"- Yine karşıya geçmiş mi? Doldurdum demiş mi?" diye bana sormayın

"- Hayır, böyle bir şey dememiş... Sadece, "Belki, belki!" demiş.

TARİH denilen gerçek, aynen ÇÖMLEK gibidir. Onu doldurmak ne mümkün?